tunica de piele

constantin virgil
gheorghiu

CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU

Tunica de piele

Traducere din limba franceză Gheorghiță Ciocioi

Bucureşti

Redactor: Diana-Cristina Vlad
Coperta: Mona Velciov

Traducerea s-a realizat după originalul în limba franceză: Constantin Virgil Gheorghiu, La tunique depeau, Librairie Pion, Paris, 1967.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GHEORGHIU, CONSTANTIN VIRGIL
Tunica de piele
Constantin Virgil Gheorghiu;
trad. din lb. franceză Gheorghiță Ciocioi
Bucureşti: Editura Sophia, 2021
ISBN 978-973-136-783-5
I. Ciocioi, Gheorghiță (trad.)
821.135.1

„A făcut Domnul Dumnezeu lui Adam şi femeii lui îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat...”

(Facerea 3, 21)

Oraşul în care sunt ucişi paznicii de noapte

— Ia loc, colonele. Aşază-te lângă mine. Iată, sunt doi ani de când lucrăm împreună în fruntea acestui oraş. Eu ca guvernator, iar tu ca şef al poliției. Ne întâlnim în fiecare zi aici, în biroul meu. Astăzi, pentru ultima oară. De aceea nici măcar nu te voi întreba care dintre cei treizeci şi patru de paznici de noapte care mai trăiesc în oraşul nostru va fi ucis în această noapte. Nu. Te-am întrebat, cu spaimă, în fiecare seară de trei săptămâni încoace. Sunt convins că după lăsarea serii gangsterii vor veni din nou la întâlnire, astăzi la fel ca în celelalte zile. De trei săptămâni de la ivirea lor în oraşul nostru nu au lipsit nici măcar o dată. Nu au întârziat niciodată. Fie şi o secundă. Lovesc cu precizie de ceas. Şi întotdeauna la fix: două zile se odihnesc, iar în a treia noapte, un atac. Nu le place să-şi schimbe cu nimic obiceiurile. Şi nici programul. În această noapte deci, gangsterii vor ucide din nou în oraşul nostru. Nu îți reproşez ceva. Nu te tulbura. Cu sau fără reproşuri din partea mea, gangsterii tot vor opera în această noapte.

— De neînțeles, domnule guvernator! Nimeni pe lumea asta nu poate să facă mai mult. Am făcut totul pentru a-i aresta pe asasini şi a împiedica scandalul. E sigur că în câteva ceasuri gangsterii vor ataca din nou. Şi din nou nu-i va vedea nimeni. Căci nu poți să vezi fantomele. Nu e vina poliției. Acționează ca şi când ar fi invizibili. În trei săptămâni au devalizat şapte bănci, spărgând seifurile, pătrunzând prin pereți, prin uşile blindate şi prin tavan – fără să lase măcar o urmă. Au adunat o pradă de mai multe miliarde. Patru paznici de noapte au fost strangulați. Şi în întreg oraşul n-a văzut nimeni nimic. N-a auzit nimeni nimic. Nu există nicăieri o singură urmă. De ce i-am vedea şi i-am auzi în această seară? Desigur, la noapte gangsterii invizibili vor sparge din nou seifurile unei a opta bănci. Şi poate că un al cincilea paznic va fi asasinat. Strangulat. La fel ca cei patru de mai înainte. Ne vom arăta neputincioşi în a face ceva, în a-i împiedica. Nu se poate face mai mult. Nimic. Absolut nimic. Tot ceea ce era omeneşte posibil am încercat să facem cât mai bine. Nimeni pe lume nu poate să facă mai mult. Să-mi spună cineva ce ar trebui să mai inventez, şi o voi face.

— Nu despre asta vreau să vorbim, domnule şef al poliției, deşi problema e urgentă şi gravă. Evenimentele ne depăşesc. Trebuie să-ți spun şi asta: gangsterii au adăugat încă două victime în opisul vânătorii lor. Pe mine şi pe tine. Suntem amândoi destituiți, retrogradați. Dați afară pe uşă. Cu un picior în spate. Printr-un telefon. Iată ceea ce nu ştii şi vreau să afli. Am aflat şi eu în urmă cu nici o jumătate de ceas!

— E oficial, domnule guvernator?

— Absolut oficial. E un decret guvernamental. Mâine vor sosi înlocuitorii noştri. Noul guvernator al oraşului şi noul şef al poliției.

— Să vină. Nu vor putea face mai mult. Nimeni nu poate. Am pus totul în mişcare. Nu am greşit cu nimic. Tot ceea ce ni se poate reproşa e că n-am avut noroc. În poliție, norocul e la fel de important ca la ruletă. Căci norocul e cel care face marii polițişti.

— Din fericire, pentru tine nu este atât de grav. Vei primi mâine un alt comandament. Desigur, vei avea un post mai puțin important. Totuşi, un comandament. Pentru mine e diferit. Un guvernator depăşit de evenimente şi dat afară din postul său e un om terminat. Pentru totdeauna. Nu vor mai fi alte funcții politice. Nu exagerez deloc spunând că începând de astăzi cariera mea s-a încheiat. Sunt un om distrus. Un om mort. Ucis de gangsterii care asasinează paznici de noapte în oraşul nostru. Sunt mort precum cei patru gardieni asasinați.

— N-aveți să-mi reproşați nimic în toată această treabă, domnule guvernator?

— Ba da, colonele. Nu sunt vinovat de moartea paznicilor de noapte, nici de jefuirea băncilor, dar sunt vinovat că am părăsit o carieră universitară strălucită pentru a intra în politică. E o gravă eroare. Îmi aminteşte de cea a vacii care, după ce a umplut găleata cu lapte, dă din greşeală cu copita şi o varsă. Laptele bun se răspândeşte prin gunoi. O astfel de greşeală am făcut eu. Am plătit astăzi prețul ei. Am lăsat universitatea pentru politică. Am ales ce e mai uşor. Ştiind totuşi că politica nu e mare lucru. Poți să ajungi sus în toate cele omeneşti, în afară de politică. În politică, cu cât înaintezi, cu atât te afunzi în noroi. Cu cât ai mai mult succes, cu atât eşti mai murdar. Ştiam asta, şi totuşi am ales politica. Din cauza acestei greşeli de neiertat mă prăbuşesc astăzi plin de ruşine sub loviturile unei bande de ucigaşi şi de hoți care şi aici este culmea ruşinii! chiar nu vizau persoana mea. Intru în acelaşi lot cu victimele strangulate în gheretele lor în zori de zi. Pentru

mine, este sfârşitul a cincizeci de ani de muncă. Mă trudesc de la vârsta de şase ani. Am lucrat în stabilimente de asistență publică ca orfan. Apoi, am suferit în internate şi în cămine de studenți săraci. Am îndurat foamea, frigul şi umilințele celor bogați la colegiu şi la universitate. Iar când am ajuns, în sfârşit, sleit de puteri, la capătul drumului, când am obținut un post de profesor la universitate, în loc să mă bucur că nu am crăpat în timpul cursei, ca cea mai mare parte dintre colegii mei de drum, am părăsit universitatea pentru a intra în politică, pentru a deveni guvernator. E un act ruşinos. Umilitor. Mai cu seamă să-ți pierzi capul exact atunci când ajungi în culmea carierei! Astăzi, iată că o gaşcă de ucigaşi şi de tâlhari mă elimină din viața politică. Sunt revocat printr-un simplu telefon, izgonit aşa cum ai pune pe fugă un servitor incapabil, lipsit de demnitate. Toate astea s-au petrecut din vina mea. Căci am intrat de bunăvoie în lumea mizerabilă a politicii. Trebuie să suport loviturile mediului politic. Iar când nu eşti un om politic, când eşti om, asta e nespus de rău. E o umilință fără seamăn.

— Să sperăm că lucrurile se vor aranja, domnule guvernator, spune şeful poliției. În politică totul sfârşeşte întotdeauna prin a se aranja.

— Cu neputință! Nu mă pot menține în acest post. Înțeleg asta. Trebuie ca guvernul să mă izgonească din acest oraş pentru a da satisfacție mulțimii. De trei săptămâni sunt oaia neagră, omul incapabil să guverneze un oraş în care sunt asasinați paznici de noapte şi în care sunt jefuite bănci fără a fi cineva pedepsit. Orice jurnalist are datoria să mă târască prin noroi. Să mă înjure. Sunt guvernatorul incapabil al oraşului în care o dată la două nopți gangsterii sparg seifuri de bănci şi fură banii cu găleata. Sincer, au obligația să mă dea afară pe uşă. Să mă revoce, să mă izgonească cu un şut în spate din fotoliul meu aurit de guvernator. Cu toate acestea, fiind atât de umilit, colonele, îți voi spune un lucru înfricoşător: paznicii de noapte asasinați, sărmanii oameni care au fost strangulați, gâtuiți din spate în ghereta lor de către gangsteri, sunt victime nevinovate, vrednice de plâns. Fără doar şi poate. Dar eu, guvernatorul Andrei Scriban, îmi doresc în acest moment soarta lor. Mi-ar plăcea să fiu în locul lor, la cinci picioare sub pământ, în loc să fiu un guvernator izgonit public din postul său, socotit incapabil. Îți cer iertare, dragă colonele, de a pleca astfel din fața ta! Eşti prima persoană căreia îndrăznesc să-i vorbesc de revocarea mea ruşinoasă. Şi acum îmi iau rămas bun. Căci e tot

ceea ce aveam să-ți spun. Mai sunt încă în funcție pentru câteva ceasuri. În această noapte, până mâine la ora opt, sunt încă incapabilul guvernator al oraşului în care se asasinează şi se jefuieşte fără vreo pedeapsă. Şi tu eşti încă şeful poliției. Ia, te rog, măsurile pe care le crezi necesare. Fă tot ce ştii mai bine, aşa cum ai făcut şi înainte. La revedere, colonele...

— În această noapte, domnule guvernator, gangsterii nu vor mai putea să intre în niciuna dintre cele treizeci şi patru de bănci şi instituții financiare ale oraşului. Doar să nu fie, cu adevărat, gangsteri invizibili. Am chemat noi unități de jandarmi. Am instalat adevărate ziduri împrejurul fiecărei clădiri. Am aşezat santinelă lângă santinelă, umăr la umăr. Am blocat toate străzile. Am instalat paznici pe acoperişuri, în copaci, în gurile de canal, peste tot. Băncile vor fi păzite cu adevărat la vedere, întreaga noapte, de sute şi sute de santinele. Peste tot am plasat cordoane de poliție. E cu neputință ca gangsterii să intre undeva în această noapte. Nici măcar pasărea nu ar putea intra în cartierul băncilor...

— Nopțile de mai înainte, colonele, ai aşezat aceleaşi baraje, aceleaşi cordoane de poliție, aceleaşi santinele. Mi-ai raportat chiar tu, cu cuvintele tale, toate aceste măsuri luate în fiecare seară. Şi totuşi gangsterii le-au străpuns. Au spart broaştele. Au distrus seifurile. Au furat banii şi apoi i-au strangulat pe paznicii de noapte.

— În această noapte nu voi închide un ochi, domnule guvernator.

— Ochiul tău nu va schimba mare lucru. Nu vreau să te descurajez, dar, din moment ce gangsterii au reuşit să treacă în şapte rânduri de barajele tale, de ce n-ar trece şi în cea de-a opta noapte? Se pare că santinelele şi cordoanele poliției nu-i jenează. Vor intra în această noapte în bancă după bunul lor plac. Fără să fie văzuți. Nu puteți face nimic. Ai pus încă de la început totul în mişcare. Dincolo de un anumit prag, nu se mai poate face nimic. Chiar tu mi-ai spus că nimeni pe lume nu ar putea face mai mult. Îți urez, totuşi, noroc, domnule şef al poliției! Căci, aşa cum mi-ai spus, norocul e cel mai bun polițist din lume...

Se aude tic-tac-ul pendulei de aur. Cei doi nu mai au să-şi spună nimic. Sunt victime ale nenorocului. Nu s-ar putea explica altfel scandalul iscat. Pare, într-adevăr, de neconceput să nu fi fost arestată încă banda ce terorizează oraşul şi asasinează paznici de noapte. Poliția dispune de mijloace considerabile. Dacă poliția nu-i

opreşte pe ucigaşi, asta se datorează faptului că este ceva neclar în toată această afacere. Ceva e necurat. Sunt văzute în fiecare seară cordoane de jandarmi care încercuiesc clădirile. Se vede că e cu neputință să se treacă prin aceste baraje şi, în ciuda acestui fapt, gangsterii reuşesc. Fără a fi văzuți de cineva. Nimeni nu-i aude. Nici când intră, nici când ies. Nici când îi strangulează pe paznicii de noapte. Sunt, cu adevărat, invizibili gangsterii? Oameni invizibili nu există însă. Ştiința este categorică în această privință. De aceea, toată lumea caută, plină de groază, cheia misterului. Căci este un mister.

De ce sunt asasinaţi doar paznicii de noapte?

Este ora trei dimineața. O noapte albă pentru guvernatorul Andrei Scriban. O noapte nespus de plină de amărăciune. O noapte de singurătate. Îşi dă seama că drama vieții sale nu este chiar o dramă personală. Căci povestea fiecărui om nu este decât istoria, la scară redusă, a poporului din care se trage. Omul trăieşte concret, în timpul existenței sale, exact aceeaşi dramă pe care poporul său a trăit-o în decursul veacurilor.

În această țară, fiecare eveniment, individual sau colectiv, poartă amprenta Imperiului Turc. Devii ministru, guvernator, şef al poliției, exact cum în Imperiul Otoman din simplu muritor deveneai paşă, vizir, calif... Ajungi, ca prin farmec, mare domn, printr-un capriciu al sultanului. Sultanul e cel care înlocuieşte soarta. Voința sa nu ține seama de vreun lucru, nici de merit, nici de calitățile omului. Sultanul alege după cum are chef. Fără alte legi. După cum bate vântul. Într-o zi, acelaşi sultan care te-a făcut mare domn, care te-a copleşit cu aur şi bogății, dă ordin călăului să fii decapitat, fără niciun motiv. Capriciul său e orb.

Turcii au părăsit țara de multă vreme, dar urmele lor au rămas. Omul nu este decât o jucărie a istoriei. Guvernatorul a încercat să se emancipeze, să devină un om care domină faptele şi istoria, mulțumită voinței şi lucrării sale. N-a cruțat nimic. De la vârsta de şase ani, Andrei Scriban lucrează privându-se de toate, pentru a-şi atinge idealul, pentru a deveni un om de ştiință. Şi în ziua în care a fost numit profesor la universitate nu şi-a folosit roadele muncii şi curajului său. S-a lăsat condus de societatea în care trăia. S-a conformat moravurilor pe care otomanii le-au gravat parcă în viața țării. A acceptat căsătoria cu o femeie bogată din oligarhia fanariotă, Despina Xantopol. Mulțumită acestei căsătorii, a fost numit guvernator al oraşului. Trebuia să fie în curând ministru. Apoi, prim-ministru. Şi să continue să fie ministru pe vecie. Aşa cum sunt, ereditar, membrii familiei satrapilor fanarioți Xantopol. Şi iată că o bandă de ucigaşi, de spărgători de seifuri, intră în oraş. Mulțimea se dezlănțuie cu invective la adresa guvernatorului; e pus la pământ de mulțime. Fără proces. Fără vreo anchetă, fără ca cineva să se întrebe dacă este cu adevărat

incapabil, corupt, imbecil. E izgonit din postul său. Printr-un simplu telefon. Fără drept de apel. La fel cum procedau sultanii.

Guvernatorul Scriban îşi aminteşte de moravurile ţărilor occidentale, singurele ţări în care omul a putut accede la o condiţie care îi respectă demnitatea. În Occident se înaintează lent. Orice lucru este dificil şi cere o muncă continuă. Nu devii guvernator doar că te-ai căsătorit cu Despina Xantopol. Tot ceea ce omul construieşte cu mâinile sale, prin sudoarea sa, cu răbdare şi cu un spirit inventiv, pe tărâm occidental este durabil. Nimeni nu câştigă nimic dintr-odată, ca la loterie, şi nimeni, cu atât mai mult, nu pierde totul ca la loterie. Andrei Scriban a fost instalat ca guvernator fără a se avea în vedere meritele sale, calităţile şi capacitatea sa, ci doar pentru că s-a căsătorit cu Despina Xantopol. Şi a fost destituit în acelaşi fel. Ca şi când omul nu ar fi existat. În ţările occidentale, trebuie să lucrezi întreaga viaţă pentru a deveni guvernator, iar când devii, rămâi. Dacă s-ar fi căsătorit cu Despina, chiar dacă abia ar fi ştiut să citească şi să scrie, ar fi obţinut acest post. Ca atâţia alţii. Şi acum a căzut în dizgraţie. A fost eliminat din viaţa publică. Din cauza unei bande de ucigaşi nevăzuţi. Guvernatorul a încercat să înţeleagă de ce gangsterii asasinau de trei săptămâni doar paznici de noapte. Îşi pune această întrebare cu insistenţă. Încearcă să-şi închipuie cum pot să pătrundă gangsterii în bănci care au ziduri asemenea fortăreţelor, grilaje de fier, uşi blindate... Cum reuşesc să pătrundă în camerele cu pereţi de oţel ale seifurilor, spărgându-le şi jefuindu-le ca şi când ar fi nişte jucării de copii? Mai de mirare pare încă modul lor de a intra fără a fi văzuţi de cineva în clădirile păzite de sute de oameni înarmaţi. Gangsteri invizibili nu există. Şi totuşi banda acţionează, lucrează, operează, ca şi cum ar fi alcătuită din oameni invizibili. Gangsterii acţionează la fel ca oamenii fără corp, fără greutate. Trec prin ziduri, prin cordoane de poliţie, prin uşi blindate, ca nişte fantome.

Guvernatorul Andrei Scriban nu are deloc habar de cele ale poliţiei, de crime, de jafuri. N-a citit niciodată romane poliţiste şi nu este interesat de rubrica faptelor diverse. Ceea ce îl intrigă în cazul de faţă e că victimele sunt doar paznici de noapte. Patru persoane au fost strangulate, şi toate patru sunt sărmani paznici de noapte. Rămân în viaţă încă treizeci şi patru. Intră la serviciu, în fiecare seară, cu teamă, cu groază chiar, căci ştiu că unul dintre ei va fi asasinat în timpul nopţii. În chiar acea noapte, înainte de revărsatul zorilor, unul dintre cei treizeci şi patru de nefericiţi va fi

gâtuit. E sigur acest fapt, dar nu se ştie care dintre ei. Din această cauză, cei treizeci şi patru tremură toți în gheretele lor. În toate nopțile. Până în zori. Căci în zori unul dintre ei va fi mort.

„De ce îi ucid pe paznicii de noapte şi doar pe ei?", se întreabă guvernatorul fără să poată dormi.

„Îi ucid pentru că sunt singurele persoane pe care gangsterii le întâlnesc atunci când pătrund în băncile pe care le jefuiesc", îşi răspunde guvernatorul.

Dar nu este satisfăcut de răspunsul său. Pe străzi gangsterii îi întâlnesc, întâi de toate, pe soldați, pe polițişti, pe jandarmii care păzesc împrejurimile fiecărei bănci. Polițiştii şi jandarmii sunt mai periculoşi pentru gangsteri. Au mitraliere, maşini, şarete, proiectoare. Paznicii de noapte nu sunt înarmați decât cu pistoale vechi. Şi, totuşi, gangsterii nu ucid niciodată soldați, polițişti ori jandarmi. Îi ucid doar pe paznicii de noapte. Pe nefericiții paznici de noapte. De ce?

„Nu ştiu!", suspină guvernatorul.

E obosit.

„Ai sarcina de a reflecta la aceasta, guvernatorule! Cercetează!"

„Nu voi mai fi guvernator", îşi spune el.

Încearcă să doarmă, căci se va face în curând ziuă.

„În patru ceasuri nu voi mai fi guvernator al oraşului şi nu mă voi mai gândi niciodată la această treabă. N-o să mă mai privească deloc."

„Trebuie să te gândeşti, guvernatorule! Eşti şi tu una dintre victimele lor. Răspunde: De ce ucid doar paznici de noapte şi niciodată polițişti? Îți închipui că gangsterii sunt cu adevărat oameni invizibili, care trec neobservați prin cordoanele poliției?"

„Nu, îşi spune guvernatorul. Nu cred una ca asta. Nu există oameni invizibili. Nu există oameni care să poată trece prin ziduri, prin uşi blindate şi baraje ale poliției, ca nişte fantome. Nu!"

„Şi, totuşi, este exact ceea ce se întâmplă în oraşul tău, guvernatorule! De trei săptămâni gangsterii trec nevăzuți prin acoperişuri, baraje, uşi. Nimeni nu i-a văzut vreodată, nici nu i-a auzit. Au fost jefuite şapte bănci. Patru paznici de noapte au fost strangulați, şi din cauza lor tu ți-ai pierdut fotoliul aurit de guvernator. Gangsterii nevăzuți sunt o realitate. Mai precis, sunt o realitate invizibilă."

Guvernatorul se ruşinează de raționamentele sale.

„Desigur, problemele ce țin de criminalitate nu sunt punctul meu forte, îşi spune el, căci nici chiar copiii nu mai cred în

gangsteri invizibili. E ridicol pentru un guvernator să înainteze astfel de ipoteze. Chiar şi pentru un guvernator destituit. Dacă tatăl Despinei ştia asta...”

„Nu, gangsterii nu sunt invizibili. Nu există aşa ceva. Apoi, dacă erau invizibili, n-ar fi avut niciun interes să-i ucidă pe paznicii de noapte, căci aceştia nu-i vedeau.”

Un astfel de fapt îl umple de ruşine pe guvernator. Ştie că dacă gangsterii ar fi ucis alte persoane decât paznici de noapte, furia şi indignarea publică ar fi fost mai puțin apăsătoare. Ceea ce a declanşat revolta e faptul că cele patru victime sunt doar paznici de noapte. Inima mulțimii a fost cuprinsă de un fior până în străfunduri. Mânia şi indignarea maselor au țâşnit ca un incendiu. Mulțimile au cerut capul guvernatorului şi capul şefului poliției. Mecanismul revoltei s-a declanşat subit. Nimeni nu bănuia că poporul îi iubea atât de mult pe paznicii de noapte din oraş. Meseria de paznic de noapte e cea mai prost plătită şi aproape nebăgată în seamă. Dar iată că moartea acestor oameni sărmani e pe cale de a ridica masele. A-i ucide pe paznicii de noapte este la fel de laş ca a-i masacra pe copii. Masele nu tolerează un astfel de fapt.

„Poate că pentru a stârni mânia populară gangsterii îi atacă pe paznicii de noapte. Dar la ce le-ar putea folosi mânia maselor? La nimic. Ucid chiar persoanele care îi jenează cel mai puțin în jafurile lor. E vorba de crime gratuite? Ori există o explicație?” Deodată, guvernatorul îşi spune: „Toți care veghează noaptea, în toate nopțile vieții lor, căci au meseria de a veghea, ajung poate să vadă lucruri pe care alți oameni cei care dorm noaptea nu le văd. Dacă această ipoteză este adevărată, atunci paznicii de noapte au privilegiul de a-i vedea pe gangsterii pe care nimeni altcineva din oraş, nici polițiştii, nici soldații, nu pot să-i vadă. Şi, pentru că paznicii de noapte văd ceea ce alții nu văd, adică pe gangsterii invizibili, aceştia îi ucid pentru a le închide ochii.”

„E vorba, aşadar, de gangsteri invizibili?” Guvernatorului îi e din nou ruşine de sine însuşi. În ciuda acestui fapt, raționamentele sale continuă. „Gangsterii nu sunt invizibili, fără doar şi poate. Dar ei nu pot să fie văzuți decât de paznicii de noapte. Ei sunt nevăzuți de poliție, de jandarmi şi de toți ceilalți oameni. Există o mulțime de lucruri în natură care sunt văzute clar de unii, dar care rămân complet ignorate de majoritatea oamenilor. Să luăm ca exemplu cerul. Toți oamenii, chiar animalele şi insectele, pot să privească cerul. Cerul este văzut de

copii, de toate clasele sociale, de toate rasele. De toate popoarele, de bogați sau săraci. Galbeni, albi, negri ori metişi văd cerul. La orice ceas al zilei şi al nopții. Este îndeajuns să-ți ridici capul şi să vezi cerul. Bolta cerească este la fel. Însă doar sfinții, profeții şi marii poeți văd cu adevărat ceea ce este în cer. Majoritatea oamenilor nu zăresc decât bolta, albastră ziua şi plină de stele noaptea. Cu aparatele se poate vedea mai departe decât cu ochiul liber. Dar vederea a ceea ce există în cer este rezervată unui număr foarte limitat de muritori. Aviatorii, cosmonauții, călătorii în spațiul interplanetar văd cerul mult mai de aproape, cu de-amănuntul. Oamenii de la antipozi îl văd albastru când noi îl vedem înstelat. Dar întotdeauna ceea ce văd e cerul pe dinafară. Sfinții, profeții, marii poeți văd îngeri, heruvimi, serafimi şi adevăratele splendori care se află în cer. Unii aleşi văd chiar tronul lui Dumnezeu. Mulțimile, chiar dacă călătoresc cu avionul, cu satelitul şi poate mâine în vehicule interplanetare –, nu văd şi nu vor vedea niciodată nimic din splendorile de negrăit ale cerului. Poate că paznicii de noapte, mulțumită meseriei lor, au căpătat, de asemenea, darul de a vedea lucruri de care cei ce dorm nu au habar. Poate că doar ei îi văd pe gangsteri. Şi din această cauză sunt strangulați. Paznicii de noapte cad astfel victime darului lor de a vedea. Acest gen de victime este foarte răspândit în istorie. Toate popoarele i-au ucis mereu pe preoții, pe sfinții şi pe poeții care vedeau lucruri ce existau cu adevărat, dar pe care masele nu erau în stare să le vadă. Şi popoarele nu tolerează să li se vorbească de lucruri pe care sunt incapabile să le vadă cu ochii lor. Mulțimile nu acceptă să li se vorbească despre existența unor lucruri pe care nu pot să le privească ori să le atingă. Desigur, paznicii de noapte ai oraşului văd gangsterii pe care polițiştii nu îi văd. De aceea gangsterii îi ucid. Îi strangulează doar pe cei care sunt capabili să-i vadă." Guvernatorul Andrei Scriban e sigur că deține cheia misterului. Enigma bandei care jefuieşte băncile şi îi ucide pe paznici începe să se lămurească. Gangsterii sunt oameni pe care poliția nu-i vede şi nu poate să-i vadă. Gangsterii sunt văzuți doar de ochii paznicilor. Aşa cum îngerii nu sunt văzuți decât de către pustnici şi de oamenii curați.

În acel moment sună telefonul. E colonelul Aurel Pretorian, şeful poliției.

— L-am prins pe ucigaşul paznicilor de noapte. A fost arestat chiar în timp ce acționa. Veniți urgent!

— Nu e decât unul singur, nu mai mulți?

— N-am arestat decât pe unul. Dacă ar fi fost mai mulți, i-am fi capturat pe toți. Prinderea celui dintâi a fost dificilă. E cea mai mare victorie din viața mea. Vă aşteptăm la marele cartier al poliției. Vedeți, domnule guvernator, că în viață lucrurile se aranjează? În momentul în care te gândeşti că totul este pierdut, vine victoria. Veniți repede să vi-l arăt!

Guvernatorul se îmbracă. Pendula arată că e mai mult de ora cinci. Noaptea a trecut fără ca guvernatorul să închidă un ochi. Astăzi, în loc să fie demis din fotoliul său de guvernator, va primi decorații. Situația s-a întors în favoarea sa, fără să fi făcut ceva deosebit. Nu este decât o marionetă. Un automat. Destinul îl face să apuce încotro voieşte. Fără să țină seama deloc de meritul ori de lipsa de merit a omului. Şi asta e cea mai umilitoare dintre sclaviile la care este supus omul în condiția lui pământească. Căci seara, guvernatorul era acelaşi om, nici mai rău, nici mai bun. Nu s-a schimbat peste noapte. Nu are mai multă valoare decât în ajun. Şi, în ciuda acestui fapt, astăzi, când va ieşi din palatul său, va fi aclamat în plină stradă, la fel de frenetic precum seara i se cerea capul şi era huiduit. Şi de unde această schimbare? Pentru faptul că poliția a reuşit să-l captureze pe asasin. Captură la care nu a contribuit cu nimic.

Prinderea asasinului

Cartierul general al poliției este iluminat ca de sărbătoarea națională. Toată lumea este în culmea fericirii. Se îmbrățișează. Se felicită. La sosirea guvernatorului, santinelele îi surâd şi se grăbesc, asemenea unor valeți, să-i deschidă uşile. În oraş, în ciuda orei matinale, căci abia este cinci şi jumătate, vestea prinderii asasinului de paznici de noapte începe să se răspândească. Curioşii s-au adunat deja în fața palatului poliției. Sunt grupuri-grupuri la fiecare intersecție.

— Sunt copleşit de fericire, domnule guvernator, exclamă şeful poliției.

Îi strânge puternic mâna guvernatorului. Adaugă:

— E cea mai mare victorie din viața mea. Serviți o ceaşcă de cafea?

Colonelul Aurel Pretorian nu s-a bărbierit. Haina îi este şifonată. Părul îi e în dezordine, ca după o încăierare. Gulerul uniformei sale e murdar. Dar e fericit.

— Victoria vine de obicei în clipa în care luptătorul se pregăteşte să depună armele. Când nu mai crede în victoria sa. Din cauza oboselii şi a îndelungii aşteptări. Chiar în momentul în care se consideră că totul a luat sfârşit, ea soseşte. Mereu se întâmplă asta. În fine, important e ca noi să păstrăm această biruință. Asasinul e în mâinile noastre. Coşmarul a luat sfârşit. Căci situația era cu adevărat de neconceput. Nu mai putea să mai dureze.

— Cine este?, întreabă guvernatorul.

— Un funcționar de la Banca Națională. El a ținut cu sufletul la gură poliția, armata şi întreaga țară de trei săptămâni. Dacă cineva l-ar fi întâlnit pe stradă, n-ar fi putut bănui una ca asta. Nu. Aşa se întâmplă întotdeauna, domnule guvernator. Cu cât e mai periculos un om, cu atât pare că nu este aşa. Cu cât un criminal e mai fioros, cu atât mai mult trece neobservat.

— E tânăr sau bătrân?, întreabă guvernatorul.

— Tânăr. Chiar foarte tânăr. E de doar două luni contabil la Banca Națională. Dar nu e tot. Culmea e că a fost funcționar la mai bine de zece instituții. În aproape toate marile bănci. V-ați fi închipuit una ca asta, domnule guvernator? Se angaja şi lucra, ca

un funcţionar obscur, două sau trei luni, în fiecare loc. Timp suficient pentru a se informa asupra a toate. În timpul zilei era funcţionar la bancă, iar în timpul nopţii venea cu răngi şi cu tot echipamentul necesar pentru a jefui şi a-l ucide pe paznic. Ca funcţionar la bancă, gangsterul era cunoscut de paznicul de noapte. Şi, pentru a nu fi denunţat, îl ucidea pe cel care îl identificase. Acesta este motivul pentru care îi asasina doar pe paznicii de noapte. Erau singurii care îl recunoşteau pe gangster, pe contabilul propriei instituţii. Ceea ce e straniu e că oamenii care lucrează la bănci şi pe care i-am interogat îndelung nu l-au bănuit vreodată de ceva. Şi era totuşi logic să fie bănuit. Se muta atât de des şi părăsea atât de repede fiecare bancă, încât ar fi trebuit să trezească bănuieli. Dar nu. Oamenii nu au încredere în persoanele oneste, ci întotdeauna în asasini.

— Isprava voastră este nemaipomenită, colonele! Te felicit din toată inima, spune guvernatorul. Dar cum aţi reuşit această prindere şi chiar în ultima clipă? Cum s-au petrecut lucrurile?

— Eram hotărât să fac imposibilul. N-am închis ochii toată noaptea. Am supravegheat personal fiecare bancă, fiecare stradă, circulând tot timpul. Spre ora patru şi jumătate, n-am mai rezistat. Eram gata să abandonez totul. Şi, chiar în acel moment, telefonul a început să sune în biroul meu. Telefonul pe care îl vedeţi. Nu mă gândeam că îmi va putea aduce vestea cea mare. Şi era totuşi vestea cea mare. Mi se aducea la cunoştinţă că un individ intrase în clădirea Băncii Naţionale. S-a deschis focul asupra lui. Dar suspectul reuşise să intre în bancă. M-am grăbit către acel loc.

Cum a putut un individ să intre în bancă?, am întrebat. De jur-împrejurul clădirii sunt zeci de santinele, de jandarmi, patrule, paznici. Cum a putut un bărbat să ajungă la poarta băncii fără ca cineva să-l interpeleze?

Eram roşu de furie şi nimeni nu putea să-mi explice cum individul trecuse pe lângă ei fără să fie văzut ori auzit. Santinelele şi patrulele ridicau din umeri. Cu toţii afirmau că nu l-au văzut trecând.

Un om de veghe, care se afla pe acoperişul clădirii vecine, l-a văzut pe individ strecurându-se ca o umbră pe lângă ziduri, către intrarea principală a băncii. Înainte ca omul de veghe să poată să dea alarma, individul a deschis grilajul şi uşa principală. Şi omul de pe acoperiş a tras de mai multe ori asupra gangsterului. Dar acesta a reuşit să dispară în clădirea Băncii Naţionale. Alarma

fiind de acum dată, au alergat cu toții din toate părțile. Un al doilea om de veghe a declarat că l-a văzut pe individ deschizând grilajul şi că a tras şi el imediat, fără să reuşească să-l atingă pe gangster. Au încercat să-l urmărească în clădire, dar uşa era zăvorâtă. Gangsterul zăvorâse uşile după el. A fost chemat paznicul de noapte cu cheia. Este mort de frică.

Nu se poate scoate aproape nimic de la el, atât de îngrozit e acest om. Declară că ațipise şi a fost deşteptat de focurile de armă trase în direcția băncii. Gloanțele i-au ciuruit ghereta.

— N-am văzut pe nimeni intrând. Absolut pe nimeni.

— Paznicul de noapte palid şi tremurând tot nu poate spune mai mult. Ne-a deschis cu greu grilajul şi poarta principală, lăsându-ne să intrăm în clădirea Băncii Naționale. Am văzut imediat, apoi, picături de sânge pe treptele de marmură. Gangsterul fusese, aşadar, rănit. Erau picături de sânge calde încă. Aveam, de acum, certitudinea că gangsterul era ascuns în bancă. Că nu era vorba de o fantomă ori de o umbră asupra căreia oamenii de veghe de pe acoperiş au deschis focul crezând că era un om. Era, într-adevăr, gangsterul. Şi gangsterul avea cheile băncii. Căci a deschis uşile şi le-a închis după ce a intrat. Se credea că sunt mai mulți gangsteri. S-au cerut întăriri. S-a început cercetarea metodică a băncii. Se avansa cu prudență. Se ştia că gangsterii erau acolo. Şi se aştepta ca ei să pice de sus la fiecare întorsătură a scării, la fiecare uşă. S-a procedat ca la un adevărat asediu. S-a făcut vânătoarea omului pe culoare interminabile, în pivnițe blindate, în birouri, pe acoperişuri. Iar în tot acest timp aveam respirația tăiată. Eram care pe care. Se făceau somații înainte de a deschide şi erau mereu mai mulți cu revolverul gata să tragă

— Unde era ascuns?, întreabă guvernatorul.

— Nu era ascuns deloc. Gangsterul era într-un birou, în biroul său. Desigur, era foarte palid. Înfricoşat. Tremurând de teamă şi abia putând să vorbească. Dar era aşezat la biroul său şi se prefăcea că lucrează. Scria cifre într-un registru.

— Ce vreți de la mine?, ne-a întrebat el când am intrat în forță, căci eram cinci-şase oameni, toți cu revolverele ațintite asupra lui.

Şi-a ridicat brațele şi a strigat tremurând de teamă:

— Ce vreți de la mine?

S-a văzut imediat că el era criminalul. Avea mâna stângă bandajată cu batista. Şi batista era roşie de la sângele proaspăt. Picăturile de sânge de pe scara de marmură erau ale lui. El este

omul care intrase în bancă refuzând să răspundă la somațiile jandarmilor ce trăseseră asupra sa.

— Ce vreți de la mine?, a repetat el din ce în ce mai îngrozit.

I s-au pus cătuşe. A fost legat. Se zbătea şi țipa:

— Ce vreți de la mine? Sunt în biroul meu. Îmi fac treaba. Sunt funcționar al băncii. Nu mă credeți? Verificați-mi actele. Luați-le din buzunarul meu. Veți vedea că sunt funcționar... Trebuie să mă credeți. Priviți, numele meu e scris pe uşă...

— Cine ți-a permis să vii să lucrezi la această oră?

— Nimeni.

— Eşti singur ori ai complici în bancă?

— Nu am complici. Ce vreți de la mine?

— Unde sunt cheile cu care ai deschis şi ai încuiat apoi grilajul şi uşa principală?

— Nu am chei.

— Cum ai intrat dacă nu ai chei? Te-au văzut de pe acoperiş intrând. Au tras asupra ta. Ai fost rănit, dar ai fugit. Iată, încă sângerezi. Unde sunt cheile cu care ai deschis uşile?

— V-am spus că nu am chei. Uşile erau deschise.

Atunci l-am pălmuit. Aspru. Căci un asemenea răspuns nu merită decât pumni. Ori palme.

— Începi prost, i-am spus. Începi foarte prost. Povestindu-ne că uşile băncii rămân deschise noaptea, ai apucat pe o cale foarte rea. Te credeam mai inteligent. Unde sunt cheile?

A tăcut. L-am buzunărit. Nu s-au aflat chei asupra lui, nici arme. Am cotrobăit întreaga bancă pentru a-i descoperi complicii şi a vedea unde sunt ascunse cheile şi uneltele de spart seifuri. A fost adus aici, la cartierul general al poliției. I s-a adus la cunoştință că negările sale nu puteau să-i servească la nimic.

— Ai fost prins în flagrant. Nu avem nevoie de mărturii atunci când e vorba de flagrant delict, e arestat cel vinovat fără să i se ceară mărturii. Poți să eviți închisoarea cu condiția să ne spui imediat şi fără ocolişuri unde se ascunde prada şi care-ți sunt complicii. E tot ce ne interesează. Restul, tot ce ne vei putea povesti, n-are nicio valoare.

— Ce-a răspuns?

— A tăcut. N-am mai insistat. Se încăpățâna. S-a făcut ca varul în muțenia sa. Dacă ar fi mărturisit unde erau ascunse miile şi milioanele furate şi unde îi erau complicii, am fi continuat interogatoriul.

— Chiar refuză să vorbească?, întreabă guvernatorul.

— E normal să tacă, domnule guvernator. Nu s-au văzut niciodată gangsteri ori mai degrabă gangsteri de talie internațională care să răspundă polițiştilor încă de la primele interogatorii. Ştim asta. Trebuie aşteptat. Trebuie insistat. Căci niciodată, niciun gangster n-a reuşit să ascundă adevărul prea mult timp. Au fost făcuți mereu să vorbească. De noi. Şi ucigaşul nostru va vorbi. La fel ca toți ceilalți. Şi va vorbi chiar astăzi, înainte de prânz.

— Pot să-l văd?, întreabă guvernatorul.

— Desigur, domnule guvernator! Scuzați doar faptul că vă va fi prezentat puțin abătut. Nu se poate face altfel. Căci trebuie acționat repede. Foarte repede. Înainte ca el să-şi poată reveni.

Şeful poliției ordonă să fie adus gangsterul în biroul său. Guvernatorul Andrei Scriban pare surprins şi foarte palid. S-ar putea crede că are trac. Şi e adevărat. N-a văzut niciodată în viața sa un asasin de aproape. A văzut la cinematograf şi i-a întâlnit în cărți. Însă şi acolo i-a cunoscut foarte puțin. Lecturile sale polițiste sunt aproape egale cu zero. La fel şi cultura cinematografică. Este, aşadar, prima oară când vede cu propriii ochi şi de aproape un criminal. Criminal ce terorizează oraşul de trei săptămâni. Asasin care face să tremure întreaga lume. Şi pricină a destituirii sale din postul de guvernator. Andrei Scriban aşteaptă plin de teamă să vadă cu propriii ochi dacă exemplarul uman ce i se va prezenta înainte în doar câteva clipe, cumplitul ucigaş, seamănă cu oamenii pe care îi întâlneşte pe stradă ori dacă este cu adevărat diferit, aşa cum faptele sale diferă de cele ale altor muritori de rând.

Faţă în faţă cu ucigaşul

Iată-l pe asasinul paznicilor de noapte, domnule guvernator! Nu-l ţineţi prea mult timp, căci avem treabă cu el. Trebuie stors la maximum. Ca el să ne spună totul şi să vorbească repede. Înţelegeţi. Trebuie bătut fierul cât e cald. Puteţi să-l întrebaţi ce doriţi, dar repede, căci nu vreau să-şi vină în sine. Am asmuţit asupra lui, pentru a-l munci fără încetare, o echipă de anchetatori care ştiu să scoată mărturii din suspecţi, aşa cum Moise a făcut să ţâşnească apă din stâncă. Anchetatorii mei ştiu să-i facă să vorbească pe muţi şi pe morţi. Dacă le cer mărturii ale pietrelor şi buştenilor, ei vor face să vorbească pietrele şi buştenii. Sunt imbatabili!

Chiar în acel moment, în biroul elegant al şefului poliţiei, încadrat de doi gardieni, intră un tânăr înalt, slab, cu părul blond şi cu ochi albaştri. Are lanţuri la picioare şi cătuşe. Chipul său, gâtul şi urechile îi sunt pline de sânge. Tumefiate.

Guvernatorul Andrei Scriban îşi pleacă instinctiv ochii. Nu guvernatorul e cel căruia îi este milă, ci omul lăuntric, în tunica aurită de guvernator. E profesorul, intelectualul, umanistul. El e cel căruia îi este ruşine. Poliţiştii nu au niciodată milă. Ei sunt mai răi decât uneltele ucigaşe, căci un pistol, după ce a fost folosit de mai multe ori, are toată ţeava caldă şi roşie. Dar poliţiştii nu roşesc niciodată.

Profesorului Scriban îi este ruşine, privindu-l pe băiatul nespus de frumos şi gata să se prăbuşească. Un ţăran neştiutor, dacă află o statuie pe câmp, o curăţă, o duce acasă şi e plin de grijă faţă de ea, căci frumuseţea inspiră respect şi ar fi un sacrilegiu să fie distrusă. Gangsterul e frumos. Şi poliţiştii l-au maltratat. Au distrus această statuie vie. Sacoul prizonierului e numai zdrenţe, rupt. Poliţiştii au călcat în picioare trupul tânărului chipeş.

Gangsterul este trist. Încearcă să fie demn. Dar demnitatea e imposibilă atunci când ţi se rup picioarele, eşti rupt în bătaie şi făcut una cu pământul. O privire nu poate să rămână limpede şi nobilă în spatele pleoapelor albastre, rupte şi tumefiate de lovituri.

Ucigaşul are mâini albe, cu degete lungi, precum cele ale mandarinilor. Cătuşele sunt mult prea largi pentru încheieturile

sale fine. Suferă nespus, dar suferința sa este atenuată de faptul că e aproape fără cunoştință, anesteziat de lovituri. Anesteziat de propria sa durere.

— Nu ştii să saluți, mizerabile?, țipă şeful poliției. Salută-l pe domnul guvernator, care vrea să-ți pună câteva întrebări!

Guvernatorul roşeşte cum roşea, tânăr profesor fiind, când un student se apropia plin de teamă de el pentru a fi examinat. Şi apoi, guvernatorul nu ştie ce să-l întrebe pe gangster. A pune întrebări asasinilor e treaba poliției. Nu mai ştie ce ar putea să-l întrebe, văzându-l suferind în fața sa. E cu neputință să vadă în tânărul care se află în fața lui altceva decât o creatură omenească ce suferă. Îi este milă. Nu poate să-l vadă pe ucigaş. Asasinul nu este în acest moment decât o victimă a atrocităților polițiştilor. Această victimă nu are a face cu ucigaşul. Ura şi mila laolaltă. Pentru polițişti, nu există astfel de probleme. Polițiştii nu văd decât în alb şi negru, vinovatul şi nevinovatul. Da ori ba. Polițiştii au cu un simț mai puțin. Guvernatorul nu este polițist. El vede tabloul complet, iar în fața lui se află un om care este în acelaşi timp un asasin, ce a ucis patru paznici de noapte şi care a jefuit şapte bănci, dar care este, de asemenea, o victimă nefericită a torturilor polițiştilor.

— Ce vârstă ai?, întreabă guvernatorul.

Punând această întrebare, profesorul Andrei Scriban pare să ocolească esențialul. Dar el atinge, dimpotrivă, fondul problemei. Îl întreabă pe arestat ce vârstă are pentru a-l situa mai întâi în adevărata lui patrie, în adevăratul său mediu. Tinerețea.

— Am douăzeci şi trei de ani, domnule.

Gangsterul îşi recapătă curajul. Declarându-şi vârsta, este repatriat în țara sa tinerețea. Se simte în siguranță. E acasă.

— De unde eşti de fel?

— Din nordul țării, domnule. Sunt născut la munte, dar locuiesc la oraş.

— Cum te cheamă?

— Mă numesc Roland Panselin, domnule.

— Un nume foarte frumos, spune guvernatorul. Ştii ce înseamnă „Panselin”?

— E numele meu, domnule. E numele meu.

— Panselinos, băiete, în greacă, înseamnă „lună plină”. Văzându-ți capul tău, blond ca luna, oamenii, sunt sigur, de aceea ți-au dat porecla de Panselinos, adică de om cu capul asemenea lunii pline... Nu ştiai?

— Ştiam, domnule.

— Ştii, aşadar, greacă?

— Aproximativ, domnule.

— Ce meserie ai?

— Sunt ajutor contabil la Banca Națională, domnule. Acolo unde am fost arestat.

— De când eşti funcționar la această bancă?

— De două luni, domnule.

— Şi înainte unde ai lucrat?

— Am fost ajutor de contabil într-o altă bancă, la Banca Comercială.

— Cât timp ai stat la Banca Comercială?

— Doar o lună, domnule.

— Şi mai înainte?

— Am fost la Banca Industriilor.

Îți plac băncile, după câte văd, dar nu rămâi prea mult timp la niciuna. Rămâi în fiecare bancă atâta timp cât îți trebuie pentru a te informa, şi apoi te întorci noaptea cu complicii tăi, forțezi uşile, seifurile şi furi banii.

Gangsterul tace.

— Mărturiseşti, aşadar, că funcțiile tale în bănci nu erau decât misiuni de informare pentru banda ta de tâlhari şi ucigaşi?

— Nu mărturisesc una ca asta, domnule!

— Dar nici nu negi, nu-i aşa?

— Nu, domnule, nici nu neg. De la arestarea mea, de îndată ce neg ceva, sunt lovit cu violență, bătut până la sânge. Nu mai neg, aşadar, nimic. Astfel, sunt cruțat de lovituri. Şi cruțat de răni.

— Ce făceai în această dimineață la ora cinci în clădirea băncii?

Gangsterul tace.

— Nu vrei să răspunzi?

Tăcere…

— Unde ai pus cheile cu care ai intrat în clădire atunci când jandarmii au tras asupra ta şi te-au rănit?

— Nu am chei, domnule.

— Cum ai intrat în bancă dacă nu aveai chei?

— Uşile erau deschise, domnule.

— Uşa de la intrare era deschisă? Uşa principală, care cântăreşte mai mult de o tonă şi care este blindată, era deschisă şi ea? Toate uşile erau, după tine, deschise? N-ai făcut decât să le împingi şi să intri, nu-i aşa?

— Da, domnule.

— Ascultă, băiete. Mi-a fost milă de tine până acum. Dar, dacă îți bați joc de mine, n-o să-mi mai fie milă. Cum vrei ca polițiștii să te cruțe de lovituri şi să nu te mai calce în picioare dacă le spui chiar de la început poveşti de adormit copiii?

— Nu mint, domnule!

— Îndrăzneşti să repeți că uşile Băncii Naționale erau larg deschise? De trei săptămâni, de când tu şi complicii tăi terorizați oraşul, fiecare bancă este păzită zi şi noapte, ca o fortăreață în stare de asediu. Toți polițiștii sunt în stare de alertă în jurul fiecărei bănci, în fiecare noapte. Băncile sunt închise tot timpul. Zăvorâte precum seifurile. E cu neputință să se strecoare în ele fie şi un şoarece. Aşa stau lucrurile. O realitate pe care nimeni nu o poate ignora. Şi tu vii să ne spui că cea mai mare bancă din oraş avea toate uşile deschise noaptea? Dacă vrei să minți, băiete, găseşte cel puțin minciuni mai credibile. Nu mai debita minciuni care fac să vadă roşu în față chiar şi pe cel mai răbdător dintre oameni. Minciunile tale sunt o provocare. Deşi sunt guvernator, sunt împotriva violenței, împotriva torturii şi împotriva anchetei, chiar dacă e vorba de asasini şi de criminali. Dar, în cazul tău, înțeleg cu uşurință de ce polițiștii îşi pierd sângele rece, căci ajung la exasperare, şi atunci îți cară pumni şi lovituri. Fii rațional şi mărturiseşte în final unde sunt cheile cu care ai deschis uşile băncii în această dimineață.

— N-am chei, domnule. V-am mai spus. Toate uşile erau deschise.

— Vă pierdeți timpul, domnule guvernator, spune şeful poliției. Trebuie să ne lăsați să lucrăm. Într-o oră-două va înceta să mai spună basme. Va spune totul. Absolut totul. Ca să-i fie mai uşor atunci când va fi spânzurat.

— Fiecare culege ceea ce a semănat, băiete, spune guvernatorul. Te deplâng din toată inima. Dar chiar tu îți hotărăşti soarta vorbind nedrept şi pe alături. De ce-ți faci rău singur? Ce ai de câştigat procedând astfel?

— Vrea să câştige timp, domnule guvernator, spune şeful poliției. Sunt foarte răi astfel de tipi. Au mereu un plan. Ştiu că complicii lor îi vor ucide dacă vorbesc prea devreme. Vrea să câştige câteva ceasuri în plus, ca ceilalți să se pună la adăpost şi să ascundă prada. Dar nu se va întâmpla una ca asta, căci noi vom pune mâna pe ei îndată, înainte de prânz, omul nostru va vorbi. Şi nu pentru că poliția este sadică, iar polițiștii sunt brute

sângeroase, care îi zdrobesc fiecare os. Ci pentru că vrea neapărat să mintă şi să-i salveze astfel pe complicii săi şi prada lor. Tunica sa de piele va fi făcută fâşii. Fiecare muşchi îi va fi trecut prin malaxor. Va fi preparat la foc mărunt. Fără răgaz. Şi va încheia prin a ne spune adevărul. Cum mărturisesc toți cei care ajung în mâinile noastre.

— Vorbeşte, sărmane băiat, îl roagă guvernatorul. Spune adevărul, căci e spre binele tău, altfel te vor omorî. Vorbeşte!

— Uşile băncii erau deschise, domnule, spune gangsterul. Ăsta e adevărul.

— Să fie luat urgent de aici, ordonă şeful poliției. Să dispară de aici această mizerie!

După ieşirea gangsterului, guvernatorul se ridică şi pleacă. Este bulversat. E plin de furie. Pentru el, e un cumplit eşec. Ar fi preferat să nu-l vadă pe ucigaş. Nu vrea decât un lucru: să plece cât mai repede cu putință de la cartierul general al poliției, ca aceasta să-şi facă treaba. Polițiștii ştiu să-i facă să vorbească pe asasini şi pe criminali. Nu e lucru uşor. Nici măcar pentru poligloții care vorbesc toate limbile. A-i face să vorbească pe asasini şi pe gangsteri este, într-adevăr, un lucru destul de dificil. Chiar Dumnezeu, întru totul îndurător, nu înțelege limbajul lor. Şi Dumnezeu i-a închis în infern. Pe vecie. Un om, un guvernator, ar putea să facă el mai mult şi mai bine decât Dumnezeu?

Descinderea poliţiei la cabaretul „Pătrar de lună”

— Am ordonat o descindere a poliției la domiciliul gangsterului, spune colonelul Pretorian, trecând pe la guvernator în jur de ora şase. Am pus să fie încercuit cartierul. Chiar eu voi dirija operațiunile de la fața locului. Între timp, au fost interogați toți funcționarii de la bancă ce îl cunoşteau pe gangster. Am trimis fotografia sa presei. Îi voi prinde pe gangsteri rapid, înainte ca ei să părăsească oraşul şi să îngroape prada. Familia, vecinii, prietenii şi domiciliul său, chiar obiectele personale, ne vor spune mai multe decât gangsterul însuşi. Uneori lucrurile vorbesc mult mai bine decât oamenii. Şi contăm, de asemenea, din plin pe soția sa...

— E căsătorit, aşadar?

— E căsătorit cu fiica unui cabaretier. Domiciliul este un cabaret ori mai degrabă un loc suspect, numit „Pătrar de lună”. Într-una dintre cele mai mizerabile suburbii, aproape în afara oraşului. Acolo sper să aflu miile de milioane ale gangsterilor. Să dau de ele îngropate undeva sub butoaie, în beciul hanului. Sper să anunț înainte de prânz chiar, domnule guvernator, descoperirea prăzii şi arestarea întregii bande. Trebuie să fie cinci sau şase oameni.

Colonelul Pretorian părăseşte palatul guvernatorului într-o frumoasă limuzină neagră. În tot acest timp, camioane mari ce transportă soldați şi polițişti au încercuit deja mahalaua în care locuieşte gangsterul Roland Panselin.

Cabaretul „Pătrar de lună” se află la capătul oraşului, în partea de miazăzi. E prima oră a dimineții. Camioanele poliției intră în cartier. Muncitorii, care trec încă adormiți pe străzile de pământ bătătorit, privesc indiferenți camioanele poliției ce sosesc în viteză şi se opresc împrejurul cabaretului „Pătrar de lună”... Nu le acordă o prea mare atenție, căci trebuie să ajungă la timp la uzină. Ceea ce îi miră puțin pe oameni este importanța operațiunii. Atâția militari şi atâtea maşini nu poți vedea decât la paradă, de ziua națională. Nu este o descindere de control, cum se petrece adesea în cartier.

Cabaretul „Pătrar de lună” se află în centrul mahalalei. Are obloane de lemn nefinisat, o terasă de scânduri, un acoperiş cu şindrilă dată cu smoală. Cabaretul este încă închis. Căci nu are o

oră precisă de închidere şi de deschidere. Se deschide şi îşi închide uşile în funcție de clienți. Zi şi noapte, Chir Christache Chiriac, patronul cabaretului, îi aşteaptă. Deschide uşa înainte chiar să sosească clienții. Pândeşte fără încetare sosirea lor. Indiferent de oră, fie zi, fie noapte. Nimic nu-i aduce lui Chir Christache mai multă bucurie decât prezența unui client în localul său. Îl primeşte cu brațele deschise, aşa cum sunt întâmpinați frații. Aprinde lampa mare cu gaz, serveşte clientul regeşte, făcându-i plecăciuni până la pământ. Din nefericire, cartierul „Pătrar de lună" este nespus de sărac. Clienții nu pot să vină la cabaret cum şi-ar dori din lipsă de bani. Chir Christache nu dă niciodată pe datorie. Dar un duşman mai mare decât sărăcia, un duşman mai cumplit al cabaretului şi al lui Chir Christache este somnul oamenilor. Somnul este un concurent redutabil pentru Chir Christache. Somnul îi răpeşte clienții. Visează adesea la o lume mai bună, în care oamenii să nu mai aibă nevoie să doarmă şi să poată rămâne întreaga noapte în cabaretul său.

Mahalaua, numită şi ea „Pătrar de lună", este situată în partea de sud, în afara liniei de demarcație a oraşului. Spre miazănoapte e oraşul. Spre miazăzi se află un maidan imens, înconjurat cu sârmă ghimpată, un teren militar, în care intrarea este strict interzisă şi care aparține Pirotehniei.

Uzina militară a Pirotehniei, înconjurată de ziduri înalte, asemenea unei închisori, se află la doi kilometri spre miazăzi de cabaret. Uzina armatei fabrică praf de puşcă, cartuşe, bombe, grenade şi alți explozibili. Locuitorii mahalalei „Pătrar de lună" lucrează, au lucrat şi vor lucra cu toții la Pirotehnie. Aceasta depinde doar de vârsta lor. E o muncă foarte apreciată de oamenii sărmani, căci, prin comparație cu alți patroni, armata plăteşte regulat, precum şi pensii bătrânilor şi celor care nu mai pot fabrica cartuşe. Este, apoi, o slujbă stabilă. Nu există primejdia ca fabrica de explozibili să-şi închidă porțile. Muncitorii lucrează câte zece ore pe zi. Când pleacă de la muncă, se opresc la cabaret. Dar nu întârzie prea mult. Căci tuturor le e somn. Sunt mereu obosiți. Când fabrici toată ziua cartuşe, grenade, bombe pentru avioane, mine, nu poți să rămâi prea mult timp în cabaret. Trebuie să mergi să te culci. Şi oamenii ies cu părere de rău din cabaretul cu o lumină frumoasă şi mese mari de lemn nefinisat pentru a merge la culcare în căsuțele lor de scânduri, de pământ bătut, asemenea tuturor cocioabelor din bidonviluri. Pentru aceasta Chir Christache urăşte somnul oamenilor. Urăşte nu doar somnul clienților, ci şi

propriul somn. Căci, în timp ce doarme, el, om în putere, nu câştigă nimic, nici măcar un sfanț. Ceasurile sale de somn sunt singurele ore pierdute din viața sa. În această dimineață, muncitorii privesc poliția ce încercuieşte cabaretul lui Chir Christache ca la un asediu. Militarii poartă căşti de oțel şi sunt înarmați cu mitraliere. Se pregătesc să ia cu asalt cabaretul. Oamenii cartierului surâd. Sunt siguri că poliția caută la Chir Christache bani falşi ori obiecte furate. Nu poate fi decât o afacere de rețea, o treabă legată de bani. Patronul cabaretului „Pătrar de lună" e un om ce iubeşte banii, dar nu-i iubeşte ca alți oameni. Nu, banii sunt singura lui dragoste. O dragoste exclusivă. Fără vreo măsură. Ca orice dragoste adevărată. Nu-i pasă de nimic şi disprețuieşte tot ceea ce nu are legătură cu banii, pe pământ, pe mare, în văzduh şi sub pământ. Visurile sale nu sunt decât visuri legate de bani. Cabaretul este un instrument de fabricat bani. Cele două mâini i le-a făcut Dumnezeu ca să adune bani, ca să pună mâna pe bani şi să-i numere. Chir Christache a luat mereu masa plin de dezgust: căci a mânca înseamnă a risipi bani. A bea înseamnă a turna banii pe gât şi în stomac. Plăceri ori neplăceri pentru Chir Christache nu există decât în ceea ce priveşte banii. Dacă poliția, la primul ceas al zilei, încercuieşte cabaretul, asta nu poate fi decât o afacere murdară, legată de bani. De aceea oamenii surâd şi nu acordă aproape deloc atenție cazului. Chir Christache e văduv. Vine din Pind. E un om înalt, bine clădit, chipeş. Totdeauna pe fugă, sobru, în toate aproape ascet, inteligent, ignorant şi realist. Un om asemenea stâncilor din munții natali.

Aşteptând maşinile să oprească în fața cabaretului, Chir Christache se ridică din patul cu cearşafuri de cânepă, tari, aspre ca pielea sa. Îşi ia haina de dimie neagră, cu gât închis, asemenea tunicilor militare. Coboară treptele de brad pentru a deschide polițiştilor. Fără să se grăbească. Cu o lentoare ce ține de măreție şi de bărbăție. A înțeles bine că poliția vrea ceva de la el. Dar Chir Christache nu e o trestie tremurândă, e o stâncă.

În timp ce Chir Christache deschide uşa cabaretului, maşina neagră a şefului poliției soseşte în goana mare şi opreşte în fața cabaretului „Pătrar de lună". E față în față, aşadar, cu vestitul colonel Aurel Pretorian, când tocmai a deschis uşa. Nu dă înapoi. Chir Christache nu este omul care să fie mirat de ceva. Poate discuta, față către față, cu oricine. Acceptă fără să crâcnească înfruntarea cu redutabilul şef al poliției, aşa cum acceptă, dacă ar fi nevoie, înfruntarea cu tâlharii de pe drumul mare, cu urşii, cu

lupii, cu diavolul sau cu îngerii din cer. E mereu gata să înfrunte orice creatură. Trăieşte, deci trebuie să accepte orice luptă ce ar apărea în viaţa omului.

Să vadă înaintea lui, la prima oră a dimineţii, pe şeful poliţiei în carne şi oase, îi dă, totuşi, oarece fiori. Ca o lovitură de ciocan pe care o primeşte în creştet. În plină faţă. Primeşte lovitura fără să crâcnească. Îl sfredeleşte cu privirea pe prefect. Încearcă să ghicească rapid acuzaţia. Dar, spre marele său regret, Chir Christache nu poate să descifreze nimic pe chipul colonelului Pretorian. Chir Christache se află în faţa colonelului aşa cum un analfabet ar sta în faţa unei cărţi deschise. Nu poate să citească nimic. Chipul şefului poliţiei este, pentru Chir Christache, ca o carte scrisă într-o limbă străină. Prefectul e mult prea diferit faţă de el. Vine dintr-o altă clasă socială, dintr-o altă lume, mai îndepărtată de el decât planetele de pe firmament.

Chir Christache trebuie, cu toate acestea, să afle rapid de ce poliţia e acolo. Şi, cum pe chipul colonelului nu poate citi nimic, se uită la poliţiştii şi jandarmii care sunt lângă colonel. Sunt mai bine de zece oameni. Îi spionează.

Dar cabaretierul nu poate să desluşească intenţiile poliţiei pe niciun chip. Asta îi dă o stare de rău lui Chir Christache. Ghiceşte mereu intenţiile, gândurile şi sentimentele oamenilor de la distanţă. De aproape trei decenii, aşezat în spatele tejghelei, îi observă pe oameni. Îi ştie pe toţi oamenii care se află în faţa lui. Din spatele tejghelei sale poate vedea, de la distanţă, suma exactă de bani pe care fiecare client o are în buzunar. Poate număra bancnotele şi monedele prin ţesătura hainelor şi prin pielea portofelelor. Asta deoarece orice om se mişcă, vorbeşte, ascultă în aşa fel încât divulgă prin fiecare dintre gesturile sale ceea ce deţine în buzunar. Chiar şi cu ochii închişi, doar după intonaţia cuvintelor, Chir Christache este în stare să evalueze suma pe care o are în buzunar clientul cu care vorbeşte. Cel care deţine o mie de lei comandă un pahar cu o cu totul altă intonaţie decât clientul care are zece mii de lei. Chir Christache nu s-a înşelat niciodată, chiar astupându-şi urechile, în a cunoaşte bogăţia clienţilor săi după felul cum îşi ţin capul, după felul cum deschid uşa cabaretului, după cum se aşază pe scaun şi-şi aprind ţigara. Această ştiinţă face parte din meseria cabaretierului. Dar, în acel moment, Chir Christache nu poate citi nimic pe chipul şi în gesturile şefului poliţiei. Colonelul Pretorian e un exemplar uman mult prea diferit de cei de la „Pătrar de lună”. E o specie stranie a

mahalalei. Putem cunoaşte plantele din grădina proprie, dar, dacă ne e adusă o floare de la Tropice ori din Nordul îndepărtat, nu o putem numi. Poți cunoaşte foarte bine ce se află pe pământ, însă doar pe propriul pământ, cel pe care trăieşti. Şeful poliției este, pentru Chir Christache, un om de pe o altă planetă, cu comportamente necunoscute, ciudate şi străine. Este un locuitor al unei alte galaxii, nu precum oamenii de la „Pătrar de lună". Un om dintr-o altă clasă socială, dintr-un alt mediu, care mănâncă altceva, care vorbeşte cu alte cuvinte, care se îmbracă cu alte straie, care trăieşte în alt fel de case. Chiar şi când vorbesc de cifre, oamenii de felul colonelului Pretorian se gândesc la alte lucruri decât oamenii de la „Pătrar de lună", căci la ei, o mie de lei sunt mărunțiş, iar la oamenii de la „Pătrar de lună" o mie de lei e socotită o sumă mare.

— Ce doriți?, întreabă Chir Christache. De ce mă treziți din somn la o oră atât de nepotrivită, domnule Pretorian, domnule şef al poliției?

Necunoscând intențiile prefectului, Chir Christache crede că cel mai bun mod de a-l înfrunta e de a ataca primul. Astfel, cuvintele sale sunt agresive. După ce a vorbit, Chir Christache aşteaptă răspunsul. Lupta a început. Dacă era un şarpe, la vederea şefului poliției, Chir Christache s-ar fi vârât sub pământ. Dacă era iepure, Chir Christache s-ar fi făcut nevăzut din fața colonelului. Dar e om. Un om din Pind. Acceptă lupta. Indiferent care ar fi aceasta. O declanşează chiar dacă confruntarea se lasă aşteptată. Şi, acceptând lupta, nu se mai întreabă dacă va fi învins sau învingător. În timpul confruntării, luptătorul nu are decât o singură grijă: să îndure loviturile pe care nu le poate evita şi să riposteze cu lovituri chiar mai dure. În Pind, orice om trebuie să lupte cu alți oameni, cu fiarele feroce din munți, cu diavolul şi cu îngerii. Fără să dea înapoi vreodată. Cum face acum Chir Christache.

— Răspundeți-mi, domnule şef al poliției, ce vreți de la mine? De ce-mi încercuiți casa cu jandarmii dumneavoastră şi de ce mă treziți din somn?

— Nu pentru dumneavoastră suntem aici, Chir Christache. Pentru ginerele dumneavoastră, pentru soțul fiicei dumneavoastră.

— Pentru Panselinos?, întreabă Chir Christache. Pentru ginerele meu Panselinos ați venit aici cu camioanele înțesate de polițişti, ca la asediul unei fortărețe? Ați adus toate astea pentru Panselinos?

Chir Christache izbucneşte într-un râs zgomotos, asemenea căderii apei unei cascade. E un râs sincer, zdrobitor. Ai impresia că acest râs proiectează fulgere de silex. Râsul lui Chir Christache răsună precum loviturile de târnăcop într-o stâncă de granit.

— Ieşiţi, aşadar, cu artileria grea ca să vânaţi un iepure, domnule colonel? Vânaţi vrăbii cu tunul? E o nouă tactică a poliţiei?

Râde şi adaugă:

— N-am văzut niciodată aşa ceva, dar e dreptul dumneavoastră. Dacă vreţi să vânaţi iepuri cu tunurile, vă priveşte, nu vă împiedică nimeni. Puteţi să scoateţi bombardiere cu reacţie ca să prindeţi muşte. Aveţi tot dreptul.

Chir Christache nu se opreşte din râs. E în largul său. Chiar în prealargul său. Căci totul a intrat în ordine. Pentru el, să vadă oameni care aruncă saltele în flăcări, crezând că dacă nu mai sunt saltele nu va mai fi adulter, ori să vadă sosind camioane înţesate cu poliţişti pentru a aresta un puşti care a agăţat o cutie de conserve de coada unei pisici este liniştitor. Cu cât prostia e mai mare, cu atât Chir Christache are un sentiment de siguranţă. Cu cât prostia omenească e mai de soi, cu atât viaţa se desfăşoară mai normal. Te poţi simţi în siguranţă. Lumea fiind proastă, aşadar e bine. Neliniştea şi tulburarea se vor naşte în el şi-l vor tulbura în ziua în care va vedea inteligenţă la poliţişti. Atunci, desigur, va trebui să se aştepte la surprize. La explozii. La schimbări radicale. Dar, câtă vreme prostia e prezentă, poate dormi buştean. Poate sta liniştit.

— Puneţi-i cătuşele, ordonă colonelul Pretorian.

Chir Christache devine palid. Dar rămâne neclintit.

Drept. În pragul cabaretului său.

— Aşadar, pentru mine aţi venit în forţă, spune el. M-aţi mințit, vorbindu-mi de Panselinos. Fără doar şi poate. Ar fi trebuit să am îndoieli. Nu vii chiar într-o doară pentru a-l aresta pe Panselinos....

— Pentru Panselinos suntem aici, spune colonelul. Şi, în al doilea rând, pentru dumneavoastră, care sunteţi, cu siguranţă, complicele lui Panselinos, ginerele dumneavoastră.

— Eu, complicele lui Panselinos, ţipă Chir Christache.

Izbucneşte din nou în râs. Uită că are cătuşe. S-a liniştit, cu toate că e arestat. Prostia poliţiştilor a ţâşnit încă o dată, în toată splendoarea, la iveală. E acuzat el, Chir Christache, patronul cabaretului „Pătrar de lună”, de a fi complicele lui Panselinos. E

culmea prostiei. De neînchipuit. E la fel de greu de crezut, tot astfel cum ai vrea să aţâţi focul turnând apă peste el.

— Gluma e atât de nostimă, că îndreptăţeşte osteneala de a fi arestat. Aţi spus că Panselinos e complicele meu şi eu sunt complicele lui Panselinos. Meritaţi cele mai de seamă decoraţii pentru a vă fi închipuit un astfel de lucru. Puteţi să mă împuşcaţi. Mor liniştit, căci ceva mai mare decât prostia dumneavoastră n-am văzut în viaţa mea pe pământ. Chiar de aş trăi o mie de ani. Executaţi-mă repede.

— E nespus de grav pentru dumneavoastră, Chir Christache, spune colonelul. Nu se cade să luaţi lucrurile în derâdere. Riscaţi ştreangul.

— Pentru Panselinos?

— Roland Panselinos, ginerele dumneavoastră, a fost arestat în această dimineaţă, spre ora cinci, fiind prins în flagrant delict. Panselinos este asasinul paznicilor de noapte şi jefuitorul băncilor, cel despre care vorbeşte toată lumea de trei săptămâni.

—O, nu, spune Chir Christache. Mult! Prea mult!

— Chir Christache, vă rog să-mi răspundeţi unde e ascuns ginerele dumneavoastră, unde se află prada şi dacă îi cunoaşteţi pe complicii lui Panselinos! Dacă vorbiţi, veţi avea şansa să scăpaţi de puşcărie. Dacă veţi tăcea, veţi avea aceeaşi soartă ca ginerele dumneavoastră. Veţi fi spânzurat.

— Panselinos gangster?, murmură Chir Christache.

E gata să leşine. Ca o femeie. N-a avut niciodată un astfel de şoc. Dacă este adevărat că ginerele său este ucigaşul paznicilor de noapte şi spărgătorul seifurilor, deţine mii de milioane. Panselinos avea mii de milioane, iar el, Chir Christache, nu şi-a dat seama de prezenţa banilor! Asta înseamnă că el, Chir Christache, a murit. A murit fără să ştie. El, care poate să socotească, fără să se înşele vreodată, banii din buzunarele clienţilor, prin haine, prin piele şi prin portofele, dacă a trăit lângă comorile fabuloase adunate de ginerele său fără să ghicească nimic, nu mai e viu. E un om mort. Căci, pentru el, a trăi înseamnă a descoperi banii acolo unde se ascund şi să-i atragă spre el.

— Nu sunt la curent cu nimic, domnule şef al poliţiei. N-am fost niciodată în relaţii bune cu ginerele meu. L-am considerat mereu ca pe un obiect în casa mea. Un obiect pe care l-am cumpărat. Fiica mea era la vârsta căsătoriei. I-am cumpărat un soţ. Aşa cum i-am cumpărat rochii, pantofi şi pardesie. Asta e tot. Nimic mai mult.

— Luați-l şi faceți-l să vorbească, ordonă colonelul Pretorian. Trebuie să ne spună unde e ascunsă prada şi care sunt complicii. Tot ce ştie. Mai cu seamă, trebuie să vorbească repede. Căci vreau să recuperez prada şi să prind întreaga bandă până se înserează. Hai!

Toţi paznicii de noapte sunt turci

În timp ce colonelul Pretorian se află la „Pătrar de lună”, la cartierul general al poliției, colonelul Baltag, mâna dreaptă a prefectului, îl interoghează din nou pe Panselin.

— De când eşti căsătorit, Panselin?

— De doi ani, domnule.

— Ce spunea soția ta când tu plecai noaptea ca să jefuieşti băncile? Dormiți în aceeaşi cameră, în acelaşi pat, nu-i aşa? Nu poți să ne spui că nu era la curent!

— Plecam, dar nu noaptea, domnule. Plecam dimineața foarte devreme.

— De acord. Ieşeai pe uşă la patru ori la cinci. Soția ta nu te întreba niciodată unde pleci înainte de crăpatul zorilor?

— Nu, domnule. Nu mă întreba niciodată. Dimineața, când plecam, dormea.

— Nu s-a trezit niciodată, curioasă ori din gelozie, pentru a te întreba ce rost are plecarea ta pe întuneric, cu câteva ceasuri înainte de a începe serviciul?

— Nu, domnule, răspunde Panselin cu regret şi cu melancolie.

Căci, într-adevăr, soția sa nu s-a trezit niciodată pentru a-l întreba ceva. Niciodată.

— Toate femeile sunt geloase şi curioase, Panselin. Vrei să insinuezi că a ta nu e aşa?

— Femeile nu sunt niciodată geloase dimineața, domnule.

— Ce vrei să spui?

— E un fapt bine cunoscut, domnule. Dacă un bărbat pleacă seara, noaptea ori după-amiaza, soția sa poate fi geloasă şi bănuitoare. E firesc. Chiar şi cele mai indiferente femei devin atunci curioase şi neîncrezătoare. Dar, dacă un bărbat se trezeşte şi pleacă în zori, soția lui nu este geloasă. Nu. Ea este mai degrabă încrezătoare. Nu se trezeşte. Somnul ei devine mai profund, căci se simte liniştită. Ştie că soțul ei merge la lucru. De aceea soția mea nu s-a trezit niciodată când mă deşteptam şi plecam în zori.

— Fie, răspunde comisarul. N-am verificat niciodată această atitudine curioasă. Se poate să spui adevărul. Să trecem la altceva. Ştim ce făceai afară, dar tu te încăpățânezi să ne îndrugi poveşti.

N-am să te las să ieşi viu de aici fără să-mi răspunzi la o întrebare clară: unde sunt cheile cu care deschideai uşile băncii?

— Uşile erau deschise, domnule. V-am mai spus.

— Nu vrei să-mi răspunzi?

— N-am nici o cheie, domnule. Uşile erau deschise.

— Să fie adus paznicul de noapte de la Banca Națională, ordonă comisarul. Cel pe care tu urma să-l asasinezi în această noapte. Vei fi confruntat cu el.

Este adus paznicul de noapte de la Banca Națională. Panselin îl priveşte cu ochi de fiară rănită şi hăituită. Paznicul de noapte se uită, de asemenea, la Panselin plin de teamă şi compătimire.

— Cum te cheamă?, întreabă comisarul.

— Mă numesc Muhammad Aii, răspunde bărbatul.

E bătrân, mărunt, plăpând şi foarte prost îmbrăcat. Trupul lui e cu puțin mai mare decât cel al unui copil. E nespus de brunet. În ciuda cheliei, nasul, buzele, ovalul feței îl arată a fi un om rasat. Aparține uneia dintre acele rase stăpânitoare, care au dominat toate popoarele în decursul istoriei lor, supunându-le prin foc şi sabie. Paznicul de noapte Muhammad e îmbrăcat sărăcăcios, hrănit prost, dar mai păstrează încă ceva din trăsăturile nobleței de odinioară. Strămoşii săi au fost stăpânii lumii. Micul popor căruia îi aparține Muhammad Aii păstrează aparențele măreției de altădată. Observi această demnitate de mare domn în gesturile, cuvintele şi atitudinea țăranilor din Spania, din Maghreb şi din unele țări ale Asiei.

— Eşti turc? Răspunde!

Muhammad ezită. Îi este, se pare, ruşine să mărturisească. E asemenea cioburilor unei vaze nespus de prețioase care s-a spart. E o bucățică din ea. Un ciob dintr-o vază scumpă. Vastul său imperiu nu mai există. Compatrioții lui se află răspândiți pe trei continente. Asemenea cioburilor dintr-o vază spartă.

— Sunt musulman, domnule, răspunde Muhammad Aii.

Şi adaugă ca pentru a se scuza:

— Toți paznicii de noapte din oraş sunt turci.

Comisarul Baltag e mirat. Nu ştia. Se întreabă dacă nu cumva există o legătură între naționalitatea paznicilor de noapte şi asasinarea lor în serie. Dar respinge o astfel de ipoteză. Paznicii de noapte sunt asasinați pentru meseria lor, nu pentru religia ori naționalitatea lor.

— Cum se face că voi, paznicii de noapte, sunteți cu toții turci? Poți să mă lămureşti?

— Nu, domnule, răspunde Muhammad Aii. Noi, turcii, suntem oameni foarte săraci. Luăm slujbele cele mai de jos. Şi găsim doar slujbe pe care alții mai înstăriți decât noi le refuză.

— Aveți, totuşi, o preferință voi, turcii, pentru posturile de paznici de noapte?

— Nu ştiu, domnule. Se spune că toți ciobanii din America sunt basci. Aici, paznicii de noapte sunt cu toții turci. Nu se ştie de ce. Poate pentru faptul că noi suntem oameni de încredere. Dacă ni se încredințează casa stăpânului şi dacă ni se spune să o păzim cum se cuvine, facem această slujbă chiar cu prețul vieții. O experiență de o mie de ani. Paznicii haremurilor şi palatelor sultanilor dormeau în pragul uşilor, iar cel care intra ori ieşea trebuia să treacă peste trupul gardianului turc. Suntem mai credincioşi decât câinii. Poate pentru asta ni se încredințează paza băncilor, depozitelor, caselor.

Îl cunoşti pe gangsterul pe care l-am arestat?

— Nu, domnule, răspunde Muhammad, privindu-l pe furiş şi plin de teamă pe omul încătuşat şi însângerat.

— El urma să te asasineze în noaptea care a trecut, aşa cum i-a asasinat pe ceilalți paznici de noapte. Ai avut noroc. Ştii asta. Dacă poliția nu l-ar fi prins la timp, acum ai fi fost la morgă, la fel ca ceilalți camarazi ai tăi. Erau tot turci cei patru paznici asasinați?

— Turci erau, domnule.

Îi cunoşteai?

— Da, domnule. Noi ne cunoaştem cu toții. Suntem cu toții o mică colonie. Morții erau prieteni. Doi dintre ei erau rude cu mine. Veri.

— El i-a omorât. Pe verii şi prietenii tăi. Şi urma ca în această dimineață să te omoare şi pe tine.

Muhammad ascultă cu atenție. Emoționat. Dar nu-i este teamă deloc.

— Cum se face că nu-l ştiai? Tâlharul este de două luni funcționar la banca ta. Trebuia să-l cunoşti.

— Că e funcționar la noi, se poate. Dar nu-l cunosc. Funcționarii băncii lucrează ziua. Iar eu sunt paznic de noapte. Când funcționarii vin la birou, eu nu mai sunt. Aşadar, nu-i văd niciodată pe domnii care lucrează la banca noastră. Niciodată. În afară de casier. Căci munca funcționarilor începe când cea a paznicului de noapte a luat sfârşit.

— Lucrați, deci, în acelaşi loc şi nu vă întâlniți niciodată?, întreabă comisarul. Sunteți precum luna şi soarele, care nu se întâlnesc niciodată, cu toate că urmează acelaşi traseu pe cer. Acum, răspunde-mi, Muhammad. Gangsterul pretinde că venea adesea la bancă, dimineața, înainte să se deschidă birourile. E adevărat sau fals?

— Fals, domnule. Nimeni nu are dreptul să intre în clădirea băncii înainte de sosirea intendentului. Sarcina mea este de a nu lăsa pe nimeni să treacă. Nici chiar pe directorul general, dacă ar vrea să intre înainte de ora deschiderii.

— E cu putință ca cineva să intre în bancă fără ca tu să observi?

— E imposibil, domnule!

În ziua prinderii gangsterului, l-ai văzut intrând?

— Nu l-am văzut, domnule. N-a intrat de unul singur. Toate firele soneriei de alarmă erau tăiate. Un complice a sosit înaintea lui şi a distrus sistemul de securitate şi de alarmă. De aceea nu l-am văzut. Căci, dacă atingi uşa de la intrare, toate sirenele încep să sune. Gangsterii, în această dimineață, înainte de a intra, le-au blocat. Nu ştiu cum. Asta nu se poate face decât din interior.

— Ucigaşul pretinde că uşile erau deschise.

— Complicele său le-a deschis.

— Aşadar, după tine, complicele are cheile?

— Desigur, domnule. Şi vă spun că nu este uşor să ai cheile uşilor noastre. Sunt chei secrete, fabricate special. O dată la doi ani se schimbă toate broaştele. Fabricanții şi muncitorii care le instalează vin întotdeauna, special, din străinătate.

— Este, aşadar, exclus ca uşile să fi fost uitate deschise?

— Sunt ronduri de noapte la fiecare oră. La fiecare oră gardienii oraşului verifică, de asemenea, dacă uşile sunt bine ferecate. Trebuie să-şi ponteze trecerea. E sarcina gardienilor băncilor. În această noapte, au fost, mai mult, şi rondurile poliției, şi cele ale jandarmeriei. Eu însumi am verificat din trei în trei ore toate uşile. Erau bine închise şi bine ferecate. Nimeni nu putea să intre ori să iasă.

— Panselin, cine ți-a deschis uşile ca să intri în bancă?, întreabă comisarul.

— Nu ştiu, domnule. Aşa le-am găsit.

— Susții că vii adesea la biroul tău dimineața, între orele patru şi cinci, pentru a-ți pregăti examenele şi că de fiecare dată afli uşile deschise?

— Da, domnule.

Panselin e palid. A ajuns să se îndoiască el însuşi de propriile minciuni.

— Dacă lucrezi la bancă, poți să ne arăți caietele, cărțile tale? Căci trebuie să te foloseşti de cărți şi de caiete, şi ele trebuie să se afle în biroul tău, nu?

Panselin tace.

— Nu vrei să răspunzi?

Panselin îşi pleacă privirile. Nu răspunde.

— Părerea ta, Muhammad, e că un alt gangster a intrat în bancă înaintea lui Panselin? Nu l-am descoperit. Şi am scotocit întreaga bancă. Trecând-o prin ciur şi prin dârmon. Unde este al doilea gangster?

— Nu ştiu, domnule. Dar sunt sigur că există complici. Cel puțin un complice. E o treabă de echipă să intri într-o bancă precum a noastră. Nu e o treabă de un singur om. Are complici. Şi cheile sunt la complici. Şeful lor le are. L-ați prins pe Panselin. E foarte bine. Pe el l-ați prins pentru că santinelele de pe acoperiş l-au văzut. Dar cei pe care santinelele nu i-au văzut sunt mai importanți. Ca în viață, domnule. Lucrurile care se văd sunt de mică importanță, deşi noi ne zbatem şi ne ostenim tot timpul pentru ele. Ceea ce nu se vede este partea cea mai bună.

— Destul, spune comisarul Baltag. Poți să pleci, Muhammad Aii. Te voi chema din nou dacă va fi nevoie de tine.

Comisarul se adresează lui Panselin:

— Tot nu vrei să spui nimic?

Panselin tace.

— Faceți-l să vorbească cu forța! Luați-l! Va sfârşi prin a ne povesti tot ceea ce ştie. Căci basmele pe care ni le-a lozit până acum nu le crede nici el. La interogatoriu!

Chiria Filoteea, soţia gangsterului

Gangsterul Roland Panselin, ucigaşul paznicilor de noapte şi spărgătorul de seifuri, nu vrea să mărturisească nimic. Nu deschide gura decât pentru a minți. Poliția ştie că debitează poveşti de necrezut, nu pentru a se dezvinovăți, căci este cu neputință, ci pentru a câştiga timp. Vrea să acopere fuga complicilor săi şi aşezarea într-un loc sigur a pradei. Nu se cunoaşte încă valoarea, căci cele şapte bănci mai lucrează la bilanțul lor. În ziare, se vorbeşte de sume colosale. Polițiştii duc o cursă contra cronometru pentru a obține mărturia lui Panselin şi a recupera valoarea furturilor. A fost arestat Chir Christache, patronul cabaretului „Pătrar de lună". Acum, e rândul Chiriei Filoteea, soția gangsterului şi fiica lui Chir Christache. Ar putea să vorbească. O soție de gangster este o adevărată mină de aur pentru poliție. O femeie vorbeşte mereu mai mult decât trebuie şi divulgă, fără să-şi dea seama, ceea ce poliția doreşte să afle. Chiar dacă un gangster îşi ascunde faptele de soția ori de amanta sa, aceasta le intuieşte. O soție înțelege cu proprii săi pori, cu pielea sa, cu antenele ei de femelă, tot ceea ce vrea să ştie. Nu are nevoie să-l întrebe pe bărbat despre trebuințarea timpului. Află prin alte mijloace. Ştie foarte multe despre omul pe care îl spionează. Ştie ce gândeşte, ce face şi chiar ce va face. Există simțuri suplimentare cu care Dumnezeu a dotat femeile. Apropiindu-se cu corpul lor de cel al unui bărbat, află ceea ce acesta are în inimă, în minte şi în buzunare.

Intrând în camera Chiriei Filoteea, polițiştii sunt siguri că vor afla mai multe lucruri pe care nu le vor auzi niciodată din gura gangsterului. Colonelul Pretorian intră brutal la ea, fără să bată. Femeia stă în pat. Deschide ochii. Zărind poliția, aruncă o ocheadă pe fereastră. Instinctiv. Pentru a vedea dacă nu poate să scape. Prin fereastra deschisă, zăreşte furgonul negru al poliției şi pe tatăl său, împins înăuntru cu mâinile legate. Îşi dă seama că totul este pierdut. Că nu există niciun mijloc de salvare. La uşă sunt polițiştii. Alții înconjoară casa. Sărind pe fereastră, ar cădea în mâinile lor.

— Rămâi unde eşti, micuțo, ordonă prefectul.

În spatele lui, înaintează doi polițiști în civil. Încadrează patul Chiriei Filoteea. Au ghicit că poate încerca să fugă. Soția gangsterului sare din pat în cămaşa roşie de noapte. Nu este deloc mică, aşa cum i-a spus prefectul. Este o femeie în jur de treizeci de ani. Înaltă, osoasă, slabă, foarte brunetă şi cu părul lung până la mijloc. Un păr foarte frumos, asemenea coamei unui cal, de culoarea antracitului, de un negru strălucitor, metalic, răsfirat pe cămaşa roşie precum focul. Capul ei oval e puțin cabalin. Are pielea albă. De un alb morbid. Sprâncenele îi sunt stufoase şi împreunate. Ochii ei negri strălucesc de o mânie sălbatică, precum cei ai fiarelor pădurii când sunt prinse în cursă.

Se vede imediat că Chiria Filoteea este fiica lui Chir Christache, patronul hanului „Pătrar de lună". Îi seamănă întru totul. După prima impresie, legată de apariția poliției în camera sa, îşi vine în sine. E gata de luptă. Acceptă lupta. Acum se va vedea cine este mai puternic. Se îndreaptă cu picioarele goale, în cămaşa sa roşie şi cu părul desfăcut, spre polițişti. E lipsită de pudoare. Are alte griji decât cea de a fi pudică înaintea unor bărbați. Nu se mai revoltă. A fost cuprinsă de revoltă doar pentru o secundă. Acum nu o mai miră nimic. E ca tatăl său, ca poporul său, care au aflat că omul, pe pământ, trebuie să se aştepte întotdeauna la ceva rău. Nicio catastrofă nu este imposibilă. Dacă bolta cerească ar cădea în acest moment în capul ei, ca un tavan de mozaic albastru, cărămidă cu cărămidă, cu stelele sale precum făcliile şi cu luna, ea nu s-ar mira. Ar suporta acest cataclism. În picioare. Iritată. Dar gata să-l primească. Orice catastrofă închipuită ori neînchipuită este aşteptată de poporul său precum vântul, ploaia, noaptea şi iarna. Sunt lucruri fireşti şi de neevitat. Chir Christache şi fiica sa sunt tipul de oameni care au fost modelați de o istorie milenară şi sălbatică, de loviturile dezastrelor, catastrofelor şi de nefericiri fără de sfârşit. Cu toții păstrează în comportamentul lor amprenta sângeroasă a trecutului. Amprenta istoriei lor de bărbați şi de femei pe pământ. Dacă vrei să descifrezi comportamentul lor, să-l analizezi, poți afla urmele lăsate de cutremurele de pământ, de tiranii ce s-au perindat, tamerlani, ginghishani, Attila, tătari, satrapi, fanarioți, cruciade, sarazini, secetele cumplite, anii marii foamete, ravagiile ciumei, invaziile nenumărate din Răsărit şi Apus, lăcustele, inundațiile... Nimic nu este astăzi mult prea dur după un astfel de antrenament! Totul a fost experimentat şi suportat. Capacitatea de a suferi este fără limită. Un singur lucru poate să bulverseze aceste ființe: dacă cineva, din întâmplare, le

adresează un zâmbet amical şi încearcă să le dea dreptate, atunci emoţia şi surprinderea îi vor lăsa fără grai. Vor leşina. Morţi de uimire. Cei care se aşteaptă la toate nenorocirile din lume nu speră vreodată să aibă parte de vreo faptă bună. Pentru ei, de la viitor nu te aştepţi niciodată decât la nenorocire şi moarte. Ce poate fi de mirare pentru Chiria Filoteea? Că poliţiştii intră în zori de zi pentru a o trezi din pat şi a-i pune cătuşele ori că soldaţii bat şi calcă în picioare violând? Că torţionarii te ard cu fierul roşu, îţi taie limba ori te jupoaie de viu şi te supun interogatoriului: unde ai ascuns comorile pe care nu le aveţi? Aceste lucruri sunt aşteptate. Ele nu mai surprind pe nimeni.

Chiria Filoteea e în picioare, gata să suporte, căci aceasta este legea bărbatului şi a femeii: a suferi.

— Micuţo, te previn că nu trebuie să-ţi dai osteneala să minţi.

— Nici nu am intenţia, răspunde Chiria Filoteea.

Acum ea e frumoasă, foarte frumoasă, în ciuda urâţeniei sale fireşti. E radioasă. A depăşit teama. E gata să suporte cu demnitate, cu curaj. Este culmea măreţiei omeneşti. Ştie că minciuna ori adevărul pentru poliţişti e acelaşi lucru. În istorie, învingătorul decide ceea ce este adevărat şi ceea ce este fals. În viaţa pământească nu există adevărat şi fals, ci doar învingător şi învins. Învingătorul deţine adevărul. Doar el. În exclusivitate. Fără dreptul de a fi contrazis. Învingătorii nu greşesc niciodată. Au întotdeauna dreptate. Iar tot ceea ce fac este drept.

— Soţul tău este ucigaşul paznicilor de noapte şi jefuitorul băncilor. L-am prins în flagrant. Vrei să ne spui rapid unde a ascuns banii?

Sprâncenele unite ale Chiriei Filoteea se pleacă precum două aripi negre, precum două aripi moarte. Peste ochii săi. Tace.

— Nu răspunzi nimic?

Devine din ce în ce mai chircită, din ce în ce mai neagră.

— Ridicaţi-o, puneţi-i cătuşele! Nu s-a trezit bine din somn şi nu a înţeles ce îi cerem. Dar o s-o facem noi să înţeleagă.

Chiria Filoteea îşi pune peste cămaşa de noapte roşie o fustă cu flori mari, albastre. Aruncă un văl pe umeri, apoi se încalţă, se îmbracă în faţa bărbaţilor. Fără pudoare. Are, fireşte, pudoare. O pudoare de femeie. Dar nu în faţa poliţiştilor. Nu mai multă decât în faţa unui taburet, a unei maşini de cusut ori a unui dulap. În prezenţa obiectelor poţi fi goală fără nicio jenă. Poţi să te dezbraci în faţa obiectelor fără să te ascunzi, fără să roşeşti. Poliţiştii sunt obiecte. Unelte ale răului. Instrumente de tortură, manipulate de

tirani. Sunt asemenea unor maşini de tocat carne, asemenea ustensilelor de măcelărie.

— Să fie scoasă afară, ordonă colonelul Pretorian.

A înțeles că fiica lui Chir Christache nu va vorbi. Priveşte pe fereastră în timp ce polițiştii o iau pe Chiria Filoteea cu cătuşele la mâini. Cabaretul „Pătrar de lună” este complet încercuit de poliție.

— Să fie nimiciți toți aceşti microbi! Să fie interogați toți, absolut toți, ordonă şeful poliției.

Microbii sunt clienții lui Chir Christache, locuitorii mahalalei, ai bidonvilului „Pătrar de lună”. Un jurnalist socialist i-a numit astfel. Numele lor a rămas. Căci sunt în cocioabele lor pe acest teren deşert şi dezolant, acoperit de gunoaie, nu oameni, ci microbi. Populația care trăieşte aici este pe cea mai joasă treaptă a vieții: cea a microbilor. Locuitorii cartierului „Pătrar de lună” nu au decât un rost pe pământ, un rost asemănător celui al microbilor: de a transporta bolile şi suferințele dintr-un loc în altul. Pentru asta populația mahalalei a păstrat denumirea de „microbi”. Trăiesc în murdărie, purtând şi înmulțind durerea. „Pătrar de lună”, în coasta de miazăzi a oraşului, e ca o plagă deschisă, infectată, plină de microbi primejdioşi. Oameni de pe cea mai joasă treaptă a mizeriei şi sărăciei.

Microbii de la „Pătrar de lună”

Chir Christache şi fiica sa sunt arestaţi acum. Şeful poliţiei cercetează hanul „Pătrar de lună” şi împrejurimile.

— Aici, spune el, trebuie căutată prada. E un loc ideal de ascuns comorile. Nu poţi afla nicăieri un loc mai bun.

Prefectul examinează clădirea hanului. Pe uşă, o scândură de brad pictată în albastru şi, pe fond albastru, stelele. În cele patru unghiuri ale scândurii, patru pătrare de lună, ca patru felii de pepene. În mijloc, numele cabaretului. E un nume frumos, dar Chir Christache nu are meritul de a-l fi ales. „Pătrar de lună” e numele mahalalei.

Aici, te afli la periferia oraşului. Dacă pleci din centru, unde se află prăvăliile marilor bijutieri, prăvăliile de lux şi băncile unde a lucrat Panselin, pentru a veni în „Pătrar de lună”, îţi trebuie un ceas cu tramvaiul. Luat din centru, din faţa teatrului. Se traversează mai întâi cartierul bancherilor, apoi cel al negustorilor de mărunţişuri şi croitorilor, după care cel al halelor şi băcăniilor. Se traversează după aceea cartierul evreiesc şi se ajunge astfel la „Crucea de piatră”, cartierul prostituatelor. Unul dintre cele mai întinse din oraş. Mai mare decât cel al halelor. Imediat după „Crucea de piatră”, nu mai există decât cocioabe şi barăci. E cartierul „Pătrar de lună”, mahalaua unde locuiesc muncitorii de la Pirotehnie. Capătul tramvaiului. De acolo până la uzina militară, unde se fabrică praful de puşcă şi explozibilii, trebuie să mergi pe jos. Distanţa este de aproape doi kilometri pe un drumeag mărginit de sârmă ghimpată. Folosirea lui este interzisă civililor. E rezervată doar militarilor şi muncitorilor de la Pirotehnie, care merg în fiecare dimineaţă din „Pătrar de lună” la fabrică.

În alte cartiere, precum cel al prostituatelor, al evreilor ori al halelor, populaţia este amestecată. Pot fi întâlniţi bogaţi şi săraci învecinându-se şi încrucişându-se pe stradă. În „Pătrar de lună” nu locuiesc decât oameni săraci. Toţi locuitorii din cocioabe şi barăci de scândură sunt muncitori la Pirotehnie ori foşti muncitori, cu familiile lor. În „Pătrar de lună” nu există oameni bogaţi. Nu există fată frumoasă, nici băiat inteligent. O fată frumoasă, dacă prin minune s-a născut în „Pătrar de lună”, află,

încă de la doisprezece ani, un loc în oraş. Dacă un băiat este inteligent, pleacă în altă parte. În „Pătrar de lună” nu sunt decât rebuturi, cei care nu au loc altundeva. Nu există nici vagabonzi ori cerşetori, căci acolo unde nu există firimituri nu există nici oameni pentru a le strânge. „Pătrar de lună” nu are nimic. Aici domneşte sărăcia desăvârşită. Totală. Lucie ca luna. În case, nu există mobilă. Totul, aici, este improvizat. Nici pereții, nici acoperişurile nu sunt adevărați pereți şi adevărate acoperişuri, ci improvizații de pereți şi de acoperişuri. La miazăzi de „Pătrar de lună” se află uzina de praf de puşcă şi explozibili, celebra Pirotehnie, cu uriaşul ei teren interzis, pe care, pur şi simplu, nu există nimic. În afară de sârmă ghimpată, miradoare şi indicatoare de interdicție. Dincolo de Pirotehnie, mai spre miazăzi, este țara cu câmpurile, culturile şi pomii ei. Din „Pătrar de lună” nu poți să mergi la țară. Microbii nu-şi pot nici măcar închipui locul, îl ghicesc doar ca fiind foarte aproape. Accesul spre sat este interzis. Toate căile sunt tăiate de Pirotehnie. Din cauza uzinei de explozibili, „Pătrar de lună” nu are deschidere către sat. E ca o casă ale cărei ferestre dinspre grădină sunt zidite. Spre miazăzi, nu se poate ieşi. Nici spre apus, nici spre răsărit. Peste tot, doar terenuri militare. Din mahalaua „Pătrar de lună” nu se poate ieşi decât prin partea de miazănoapte. Şi ajungi atunci în cartierul prostituatelor, cel mai mare din oraş. „Pătrar de lună” este prizonier între Pirotehnie şi bordeluri. Şi toată lumea se îndreaptă mereu spre miazănoapte, spre bordeluri. Este singura cale permisă.

În „Pătrar de lună” există o singură casă adevărată, cu ziduri solide şi acoperiş de şindrilă: cabaretul lui Chir Christache. Este o clădire uriaşă prin comparație cu toate celelalte construcții. Se află exact în centru. Seamănă cu construcțiile americane din timpul pionierilor. Aici, poți afla tot ceea ce un locuitor din „Pătrar de lună” are nevoie. Se vând alcool, pâine, tutun, lapte, chibrituri, lumânări, gaz, cârnați, măsline, conserve şi brânză. Toate pentru acasă ori de consumat pe loc. Acelaşi preț.

„Pătrar de lună” nu are nici primărie, nici biserică, nici comisariat de poliție, nici oficiu poştal. Cabaretul lui Chir Christache rămâne singura clădire importantă. O instituție. Singura instituție publică, în afara cabaretului, este stația de la capătul tramvaiului. Frecventat asiduu de către microbii din „Pătrar de lună”. Cabaretul e percheziționat acum de polițişti. Microbii, locuitorii din „Pătrar de lună”, au ieşit din cocioabele lor pentru a merge la uzină. Alți microbi, care nu au vârsta fabricării

cartuşelor şi bombelor, cei foarte tineri, cei foarte în vârstă şi microbii infirmi sau bolnavi s-au îngrămădit în faţa cabaretului. Privesc cum sunt arestaţi Chir Christache şi fiica sa, cum sunt luaţi în furgonul poliţiei. Se uită cum jandarmii cotrobăie prin grădină, pe acoperiş şi în fiecare încăpere a hanului, interzicând microbilor să intre să cumpere lapte, chibrituri ori să împrumute bani de tramvai. Toţi microbii care se apropie de han sunt opriţi şi interogaţi de jandarmi.

— Îl cunoaşteţi pe Chir Christache?

— Foarte bine, răspund microbii. Cine nu-l cunoaşte la noi pe Chir Christache?

— Pe Panselin, ginerele lui, îl cunoaşteţi?

— Bineînţeles că-l cunoaştem. E soţul Chiriei Filoteea. Lucrează la bancă. La oraş.

— Ştiţi dacă Panselin are bani?

— Chir Christache şi Filoteea au bani. Panselin n-are nimic.

— De unde ştiţi că n-are nimic?

— Dacă ar fi avut bani, nu s-ar fi însurat cu Filoteea. Pentru bani a luat-o. Dar nu are mai mulţi bani, din păcate. Nu se pot face afaceri cu Chir Christache. Niciodată. Te întoarce pe toate părţile, te înşală mereu. E un om rău. Panselin, cu toate că a fost la şcoală şi cu toate că lucrează la bănci, a fost păcălit. A luat-o pe Filoteea pentru bani, deşi e urâtă şi e mai mare decât el. Panselin a rămas cu soţia sa, dar bani n-a avut niciodată. Are chiar mai puţini bani decât înainte. Căci trebuie acum să-i plătească lui Chir Christache locuinţa şi hrana pentru soţia sa şi pentru el. Mai înainte, plătea doar pentru el. Şi Chir Christache fixează preţurile. Uneori, dimineaţa, sărmanul Panselin merge la bancă pe jos, căci nu are nici măcar bani de tramvai...

— Nu e atât de sărac Panselin al vostru, le spune poliţistul microbilor. El e gangsterul care jefuia băncile şi i-a asasinat pe paznicii de noapte. L-am arestat în această dimineaţă, prinzându-l în flagrant delict. Are mii de milioane şi-şi ascunde comoara aici, la „Pătrar de lună”.

Microbii, chiar şi cei mai tineri, zâmbesc.

— De ce râdeţi?, întreabă poliţiştii.

Microbii ridică din umeri. Nu ştiu exact de ce zâmbesc, auzindu-i pe poliţişti vorbind de Panselin. Nu pot să se oprească din râs.

— Să fie arestaţi toţi aceşti microbi mizerabili, ordonă comisarul.

În timp ce dau peste cap casa, beciul, grădina, coteţul, îi arestează pe microbi. Sunt deja mai mult de o sută. Căci, fără ca ei să se fi pus de acord, râd cu toţii auzind că Panselin a jefuit şapte bănci şi ascunde miile de milioane în „Pătrar de lună”. Şi, de cum îi vede râzând, poliţia îi arestează, încheind prima operaţiune de cercetare, prefectul schimbă tactica. Ordonă să fie eliberaţi microbii.

— După interogatoriu, să fie eliberaţi şi hangiul cu fiica sa, să se întoarcă acasă, spune prefectul. Şi să fie supravegheaţi!

Prefectul e sigur că Chir Christache şi fiica sa ştiu mai multe despre ascunzătoarea lui Panselin. De îndată ce vor fi liberi, vor încerca să pună banii într-un loc mai sigur. Şi se vor trăda, căci vor fi supravegheaţi zi şi noapte. Libertatea lor va conduce poliţia acolo unde îşi doreşte. Sunt eliberaţi, aşadar, microbii. Sunt îngrămădiţi în sala mare a hanului. Ies, răspândind în jurul lor un nor de miros urât, acru, tăios. Sunt creaturi mizerabile, înrobite în tunicile lor de piele sărăcăcioase şi stricate. Toţi au ulcer, cicatrice, furuncule, urme lăsate de păduchi, purici şi ploşniţe. Cu toţii ies uşuraţi din sala mare a cabaretului, care timp de o oră le-a servit drept închisoare. Căci chiar şi pentru ei libertatea este binele suprem. Fiecare locuitor din „Pătrar de lună” se simte în propriul său trup, în tunica sa de piele, ca într-o haină găsită într-o pubelă. Ai impresia că fiecare are membre care nu sunt făcute pentru el. Cu toţi au picioare, mâini, nas, urechi pe care le-au aflat în groapa unde se aruncă gunoiul oraşului. Au dat de ele acolo, aşa cum şi-au aflat încălţămintea, hainele şi cămăşile lor. Dacă ar fi avut tunici de piele, trupuri făcute pe măsura sufletelor lor, ar fi fost frumoşi.

— Să se scotocească în continuare peste tot! ordonă prefectul, urcând în frumoasa limuzină neagră. De îndată ce hangiul şi fiica sa se întorc acasă, să nu-i pierdeţi din ochi!

Părerea şefului poliţiei e că Panselin nu este decât un om dintr-o bandă. E posibil ca patronul cabaretului să fie adevăratul şef al ucigaşilor. Chir Christache are toate calităţile pentru a fi şef de tâlhari. Locuieşte aici, într-un loc în care este stăpân absolut. E o lichea brutală. Un om realist. Iubeşte banii mai presus decât orice. Se va continua, aşadar, pe această pistă. Va fi interogată continuu această plebe josnică, lumea microbilor din „Pătrar de lună”, pentru a obţine câteva indicii. Poliţia va rămâne pe loc. Şi astfel, ziarele vor relata despre isprăvile poliţiei, cetăţenii din oraş vor începe să aibă ştiinţă despre existenţa cartierului „Pătrar de

lună". Înainte aveau noțiuni destul de vagi despre acest cartier. Acum, e bănuit a fi un cuib de gangsteri. „Pătrar de lună" îi interesează pe oamenii din oraş. Există cu adevărat. E pentru prima oară când această mahala încetează de a mai fi o ficțiune, devine chiar interesantă. E publicată fotografia cabaretului. În ziare pot fi văzute portretele şi siluetele microbilor şi locuințelor lor, care sunt ca o plagă deschisă, supurândă, ca o adevărată cangrenă pe harta oraşului. Se află cu emoție că acest bidonvil este despărțit de oraş prin cartierul prostituatelor şi separat de satele dimprejur prin fabrica de explozibili. E o mahala fără porți de ieşire. Fără ferestre. Un spațiu locuit, în afară de microbi, doar de lună.

Într-adevăr, doar luna pătrunde ca o intrusă în acest cartier rău famat, veghind asupra microbilor în aproape fiecare noapte. Luna este singurul personaj de sus care vine fără teama de a se murdări. Aici, în regatul lui Chir Christache. În „Pătrar de lună".

Interogatoriul Chiriei Filoteea

Şeful poliţiei o interoghează pe Chiria Filoteea în biroul său. Un birou superb, cu covoare şi lustre. Intrând aici, în urmă cu câteva ceasuri, Panselin a fost uluit. A uitat de cătuşe. Şi a uitat că este arestat. A fost fermecat de frumuseţea plafoanelor, a mobilei, a tapiţeriei şi a luminilor. Dar, spre deosebire de soţul ei, Chiria Filoteea nu este încântată deloc. Nu observă nimic din frumuseţile ce o înconjoară. Frumuseţea a lăsat-o mereu pe Chiria Filoteea indiferentă. N-a observat niciodată armonia lucrurilor. Nici ea, nici tatăl său. Acum, niciunul dintre ei nu vede culorile, formele şi nuanţele. Pentru patronul cabaretului „Pătrar de lună" şi pentru fiica sa, în univers nu există nici flori, nici dantelă, nici visare, nici poezie. Universul lor este sterp. Mobilat doar cu bani, cu bancnote, cu chitanţe, cu librete de economii, cu facturi, cu liste de debitori şi de creditori. Nu există alt loc în universul lor, în afară de lucrurile concrete, lucrurile legate de bani şi de mărfuri.

— Chiria Filoteea, ia loc, spune şeful poliţiei.

Vorbeşte cu calm. Pentru a o îmblânzi pe tânără şi a o face să spună ce ştie. Şeful poliţiei l-a interogat cu aceeaşi abilitate, în zori de zi, pe Panselin. Gangsterul, ascultând această voce prietenească, a reacţionat exact ca un bolnav căruia i s-ar turna balsam şi pomade calmante pe plăgi. Pentru Chiria Filoteea, glasul şefului poliţiei nu reprezintă nimic, nici măcar nu-l remarcă. Soţia gangsterului trăieşte în concret. E cu picioarele pe pământ, e realistă. Ştie că se află în acest birou pentru un interogatoriu şi că este arestată. Restul e literatură.

— Ia loc, Chiria Filoteea, repetă prefectul.

— Mă simt foarte bine în picioare, răspunde ea.

Şi rămâne în picioare. Este excedată de tot ceea ce i se întâmplă. Dar se abţine. E slabă, osoasă. În ciuda urâţeniei sale şi a lipsei de feminitate, Chiria Filoteea este rasată. Aparţine unei vechi populaţii, cunoscută prin zeii Greciei antice, prin muze şi poeţi. Este originară din Pind.

— Ascultă, Filoteea, trebuie să fii raţională. În camera vecină e interogat soţul tău. A mărturisit. Într-o altă încăpere începe interogarea tatălui tău. În cartierul tău este interogată toată lumea, microbii, oamenii de la Pirotehnie, fetele de la „Crucea de

piatră". Nu ştim încă tot ceea ce ne interesează, dar în câteva ceasuri se va rezolva asta. Eşti o fată cu cap. O fată deşteaptă. Eşti înțeleaptă. Trebuie să ne mărturiseşti tot, absolut tot. Răspunde-mi, vrei să ne spui de bunăvoie adevărul?

— Vă voi spune adevărul, răspunde Chiria Filoteea.

Cuvintele sale sunt clare, metalice. Răsună precum monedele ce sunt aruncate pe zincul tejghelei de la „Pătrar de lună". E o voce frumoasă. Filoteea face mari eforturi pentru a se stăpâni. Din pupilele sale negre, furia face să țâşnească scântei.

— Soțul tău este un asasin, un gangster. A fost prins în flagrant delict. A fost capturat chiar în bancă. În ultimele ore ale nopții. Face parte dintr-o bandă de ucigaşi a paznicilor de noapte şi spărgători de seifuri. Are la activ patru crime şi şapte bănci devalizate. Tu ai tot interesul să fii de partea poliției. Altfel, rişti ştreangul. Exact ca el. Şi tatăl tău la fel. Sunteți complici. Dacă vorbeşti, vei beneficia de circumstanțe atenuante. Poți să obții achitarea. Vei fi ajutată, pledând că tu ai fost soția lui şi că ai reacționat din dragoste. Spune-ne ce ştii.

— Să ştiu ce şi despre ce?

— Tot ce ştii despre soțul tău.

— Ştiu tot ceea ce o femeie trebuie să ştie despre soțul ei după doi ani de căsătorie.

— Ştii că el era implicat în fapte criminale?

— Nu, răspunde Chiria Filoteea. Dumneavoastră spuneți, dar nu sunt obligată să vă cred.

— Nu te supăra, Chiria Filoteea. Dacă spui că nu ştii nimic, te credem. În ceea ce ne priveşte, ştim cu precizie că Panselin este criminalul paznicilor de noapte. Dacă insistăm asupra cazului său, este pentru a recupera cele furate şi a pune mâna pe ceilalți din bandă. Povestea lui e limpede. Soarta îi e pecetluită şi nimeni nu poate să-l salveze de la spânzurătoare.

— Dacă ştiți atâtea lucruri cu atâta precizie, de ce mă mai interogați?

— Ți-am explicat că ținem neapărat să găsim banii. E vorba de mii de milioane. Avem nevoie de colaborarea ta.

— Aveți colaborarea mea. M-ați arestat şi m-ați adus aici. Asta nu e colaborare?

— Nu, Chiria Filoteea. Te vom elibera în mai puțin de un ceas. Imediat după interogatoriu, vei fi liberă. Aşa am decis eu. Împotriva ta nu am nicio probă. Absolut niciuna. Tatăl tău va fi şi

el liber. O să deschidă iarăşi cabaretul, dar trebuie ca tu să ne spui tot ceea ce ştii. Tot. Fără să ne ascunzi nimic.

— Ştiu că soţul meu lucrează la bancă. Asta nu este o crimă.

— Ştii, da ori ba, că pleacă de acasă între patru şi cinci dimineaţa? El a mărturisit asta. Unde se duce atât de devreme? Serviciul lui la bancă începe abia la opt.

— Ştiu că pleacă înainte de deschiderea birourilor. Pentru a citi liniştit. Înainte de începerea muncii face asta. Studiază ca să devină contabil-şef. Mi-a explicat că nu poate să învețe nimic acasă. Că are nevoie de un anumit mediu. Aşa a fost mereu. Când era puşti, nu putea să învețe la şcoală dacă era fum, miros ori dacă era frig în clasă. De cum ajunge în grădină, sub un pom înflorit, într-un loc curat şi frumos, învață imediat, pe de rost, şi înțelege tot ceea ce citeşte. Într-un loc care îi place nu mai e acelaşi om. Ca şi cum ar avea un alt cap. La bancă, dimineaţa, unde totul este curat, frumos, liniştit, spune că poate studia într-o oră lucruri care probabil la „Pătrar de lună” i-ar lua o lună.

— Şi tu ai crezut una ca asta, Chiria Filoteea? Ce naivă eşti!

— Nu l-am crezut. Mi se pare că mintea unui om este aceeaşi acasă, pe stradă, la birou. Dacă este rea, va fi rea peste tot. Asta cred. Şi tatăl meu gândeşte la fel. Dar nu l-am contrazis. Îmi este indiferent că pleacă devreme. Ce-am cu asta? Ştiu că soţul meu e un tip ciudat. Dar e un băiat de treabă. Muncitor, corect, credincios. Foarte grea viață. Căci e altfel față de alți oameni. Ciudat în toate. Trăieşte cu capul în nori. Parcă e pe altă lume.

— Tu, care eşti mereu cu el, nu ai bănuit niciodată că e un asasin?

— Nu, răspunde Chiria Filoteea. În ziua când voi avea dovada că e un asasin, îl voi scuipa în față şi îi voi întoarce spatele. Nu va mai fi soţul meu.

— Nu eşti convinsă de asta?

— Nu.

— Există totuşi flagrantul. Cum poți să negi cele petrecute?

— Nu pot să mi-l închipui pe acest om, care nu este în stare să bată un cui, nici să destupe o sticlă, spărgând seifuri. Cu neputință! Mâinile lui sunt mult prea neîndemânatice.

— Poate că nu el deschidea seifurile, dar face parte din bandă. Avea alte sarcini. Cerceta locurile, intra în băncile pe care le cunoştea. Deschidea uşile. Îi omora pe paznicii de noapte şi, desigur, ascundea banii la „Pătrar de lună”. Aici, este un joc de

copii să ascunzi cele furate. Vrem ca tu să ne ajuți să aflăm cele furate. Acestea sunt fie în han, fie prin apropiere.

— Nu ştiu nimic despre asta, răspunde Chiria Filoteea.

— Avea mulți bani?

— Nu.

— Părea că deține anumite sume tăinuite? Tu, soția lui, ai fi putut să-ți dai seama şi să surprinzi mici detalii care îl trădau. N-ai aflat niciodată în buzunarele lui o factură? N-ai observat la el o cravată frumoasă, un fular, un mic obiect care-l putea trăda?

Chiria Filoteea devine palidă. Își pierde siguranța de sine. Începe chiar să tremure. Își aminteşte acum lucruri pe care ar fi trebuit să le ia mai în serios. Într-o zi, Chiria Filoteea l-a văzut pe soțul ei cu o tabacheră de aur masiv, cum nu s-a văzut vreodată la „Pătrar de lună". Îl întrebase de unde o avea. Panselin îi răspunse că îi fusese împrumutată. De ce şi de cine? Ce nevoie avea să împrumute o tabacheră el, care nu fuma? I-a dat o explicație în stilul său. A spus că tabachera era a şefului lui. Că îi plăcea mereu să pândească clipa în care şeful scotea tabachera pentru a o admira. Acesta, remarcând faptul, a râs de bucuria lui Panselin în fața obiectului. A fost flatat. Cum era ziua sa de bună dispoziție, i-a încredințat-o lui Panselin pentru douăzeci şi patru de ore, punându-i în vedere să nu o piardă. Ca Panselin să poată fi fericit şi să o admire în voie. „Dar fii atent, Panselin, a spus directorul, dacă o pierzi, salariul tău pe cinci ani s-a dus!" Panselin a luat tabachera ca un copil. A contemplat-o şi s-a jucat cu ea vreme de douăzeci şi patru de ore. Apoi, a înapoiat-o. Era fericit că a avut-o în buzunar...

Filoteea nu spune nimic şefului poliției despre acest lucru, dar îi pare rău. Își dă seama că a fost înşelată, păcălită. Căci, dezaprobându-i cumva copilăria, a crezut totuşi povestea pe care soțul ei a debitat-o. Acum, îşi dă seama că împrumutarea tabacherei fusese o născocire. Tabachera era un obiect furat. Şi Filoteea îşi reproşează cu amărăciune faptul că s-a lăsat înşelată. Ar fi trebuit să-şi dea seama că era un obiect furat.

— Nu, nu am văzut niciodată la soțul meu obiecte de valoare, spune Chiria Filoteea.

Dar, în clipa în care ea pronunța aceste cuvinte, îşi amintea o altă întâmplare. Se face roşie ca un rac. Buzele îi tremură de mânie.

— Aminteşte-ți, Chiria Filoteea, e foarte important ce te întreb. Mai gândeşte-te.

— Odată, soțul meu a venit acasă având la deget un inel cu o piatră nespus de frumoasă. Nu era un inel obişnuit. Era un inel princiar. De o valoare foarte mare. Nu trebuia să fii vreun expert ca să-ți dai seama de asta. Mi-a spus că un vechi client al băncii i-l încredințase până a doua zi. „Ți-l încredințez până mâine, Panselin, a spus clientul. Văd că te bucuri să porți un astfel de inel la deget. Păstrează-l până mâine, dar ai grijă să nu-l pierzi, căci valorează o avere!" „Eşti nebun, i-am spus. Dacă îl pierzi, te-ai dus." I-am luat inelul. L-am pus într-un nod al unei batiste şi l-am păstrat sub cheie în dulap. Şi a doua zi, dându-i-l, l-am sfătuit să nu-l piardă, ci să-l dea înapoi deținătorului de cum ajunge şi să nu mai facă niciodată astfel de lucruri nebuneşti.

— Te mințea grosolan soțul tău, Chiria Filoteea. Inelul era furat. Poți să fii sigură că a doua zi l-a vândut. Mințea pentru că nu avea încredere în tine. Pentru că nu te iubeşte. Atunci când iubeşti pe cineva îi spui totul. Îți debita poveşti de adormit copiii. Şi tu îl credeai! Ca o femeie simplă ce eşti…

Chiria Filoteea plânge.

— Cum l-ai cunoscut pe soțul tău?, întreabă colonelul Pretorian.

— Era chiriaşul nostru, domnule. Îi fusese închiriată o cămăruță în curte. S-a îndrăgostit de mine. M-a cerut în căsătorie. Şi-am fost de acord. Asta e tot.

— Îi cunoşti familia?

— N-are familie. Spune că tatăl său mai trăieşte, dar nu ştie unde stă. Nu l-a văzut din copilărie.

— Era student când a închiriat camera la „Pătrar de lună"? Ți-a explicat de ce un student vine tocmai la „Pătrar de lună" după o cameră?

— Era nespus de sărac. Credea că la „Pătrar de lună" camerele vor fi la un preț mai mic. Aşa mi-a spus. Acum nu-l mai cred.

— Vei fi condusă acasă de o maşină a poliției, Chiria Filoteea. Eşti liberă. Şi tatăl tău. Se va întoarce cu tine la „Pătrar de lună". Dar te previn că aştept de la tine şi de la tatăl tău alte informații. Ai înțeles?

— Da, domnule.

Şeful poliției îi strânge mâna Chiriei Filoteea. E sigur că de aici înainte are un aliat la „Pătrar de lună". Căci Chiria Filoteea e foarte mâhnită. A încetat să mai fie femeia curajoasă, dreaptă, luptătoare, care a intrat cu capul sus în biroul şefului poliției. E o femeie înşelată de soțul ei. E sigură că tabachera şi inelul erau

obiecte furate. E convinsă că poliția nu se înşală în privința soțului ei. Panselin, bărbatul său, e chiar gangsterul şi asasinul pe care toți polițiştii îl caută de atâta timp.

Chiria Filoteea plânge. A aflat ceea ce nu-i păsa deloc, că soțul ei e un ucigaş şi un gangster. Dar nu plânge din această pricină şi că este cumplit de deznădăjduită. Nu. Plânge pentru că soțul ei i-a ascuns totul în privința lui. Panselin avea mii de milioane. Şi nu i-a cumpărat niciodată nimic, ei, soției sale. Nici măcar un fleac de doi bani. Panselin nu o iubeşte. N-a iubit-o niciodată. Nu reprezenta nimic pentru el. Trăia doar pentru sine. Ea era dată deoparte. Lacrimile îi curg pe obrajii palizi în timp ce ea coboară scara de marmură a cartierului general al poliției. E o soție disprețuită. Dacă soțul i-ar fi încredințat secretul său, ar fi împărtăşit cu el, cu dragă inimă, toate primejdiile. Şi-ar fi dat viața pentru el. I-ar fi fost cea mai fidelă complice. Locotenentul său. Sclava sa, garda lui de corp. Totul. Dar îi ascunsese orice lucru. Îşi trăia viața fără ea. De unul singur. Deținea o avere. Doar pentru el. Fără ea. Îşi avea visurile lui. Primejdiile lui. Avea o viață din care ea era absentă. Nu exista pentru el. E cea mai cumplită durere pe care o femeie îndrăgostită poate să o simtă. Şi, pentru că a înşelat-o şi a exclus-o total din viața sa, a decis să se răzbune. Va colabora cu poliția, căci merită o pedeapsă. Trebuie să fie pedepsit. Nu pentru că este un asasin, nici pentru că este un gangster, ci pentru că a înşelat-o. Pe ea, soția lui.

Chiria Filoteea se întoarce la „Pătrar de lună" plângând. Microbii care o aşteaptă pentru a cumpăra alcool, pâine, tutun văd că Chiria Filoteea e acum mai chircită, mai slabă, mai îmbătrânită. Chiar nu o recunosc. În două ceasuri s-a schimbat fizic. O rană în suflet e de o sută de ori mai dureroasă decât rana făcută în carne cu un cuțit. Căci trupul, pielea, nu sunt decât o haină, o tunică.

Omul din Pind dezvăluie adevărul în privinţa căsătoriei lui Panselin

În timp ce Chiria Filoteea a fost interogată, şeful poliției criminalistice, comisarul Argat, într-un birou vecin, îl interoghează pe Chir Christache. O sarcină nespus de grea. Polițiştii ştiu că nu vor reuşi niciodată să-l facă să vorbească pe omul din Pind. Căci, dacă Chir Christache nu vrea să răspundă la o întrebare, nu răspunde. Poți să-l torturezi până îşi dă sufletul cu cele mai moderne sisteme de tortură, căci nu va ceda nicicând. E firea poporului său de a nu capitula vreodată. Romanii care au cucerit şi au îmblânzit toate popoarele din lume n-au reuşit niciodată să-i îmblânzească pe oamenii din Pind. Înlănțuiți, îşi muşcau lanțurile şi mureau cu maxilarele crăpate. Cu neputință să-i ții captivi. Evadau mereu prin moarte dacă nu aflau un alt mijloc de a se sustrage. În cursul interogatoriilor, cum aveau mâinile şi picioarele legate şi nu puteau să moară, săreau cu un salt de tigru şi se aruncau cu capul în jos pentru a-şi crăpa craniul aşa cum ai crăpa un pepene. O rasă aspră. Nu poate fi pusă în rânduială decât prin viclenie.

Şeful poliției criminaliste examinează hârtiile lui Chir Christache. S-a născut într-un sat de lângă Agrapha. La doisprezece ani a sosit singur în țară. Pe jos. Cu tălpile goale. Munții săi natali, Pindul, erau odinioară consacrați de greci muzelor şi lui Apollon. Locuitorii din Pind erau numiți „poeți ai muzelor”. Turcii îi numeau arnăuți. Ei înşişi îşi spuneau schipetari, munteni. Sub ocupația musulmană, pentru ei, vreme de veacuri, singurul mod de a-şi duce traiul era să se angajeze în armata sultanului ca mercenari. Erau pe atunci neînvinşii armatei turce.

În decursul istoriei lor, dacă erau împiedicați să-şi urmeze vocația de păstori, precum Orfeu, deveneau soldați ori tâlhari. Dacă nu erau nici soldați, mercenari sau tâlhari, se făceau negustori, la fel ca Chir Christache. Strângeau aurul cu o patimă fără margini. Căutarea aurului era ca un foc mistuitor. Dacă le era cu neputință să devină mercenari, tâlhari sau negustori, renunțau complet la viață şi se făceau monahi, pustnici, anahoreți. Deîndată

ce patima lor pentru viaţă întâlnea un obstacol de netrecut, întorceau la modul hotărât spatele vieţii. Propriei lor vieţi. Adorau materia, dar puteau să o urască cu aceeaşi patimă. Cu aceeaşi patimă sălbatică cu care se prind în lupta pentru viaţă ori împotriva vieţii. Pentru materie ori împotriva materiei. Cu aceeaşi sudoare implacabilă cu care devin negustori, luptători ori monahi. Sunt absolutişti şi puri. Nu le pasă nicicum de frumos, căci nu cunosc decât sublimul. Credinţa lor ortodoxă refuză purgatoriul, predicat de Biserica latină. Văd foarte bine cerul şi infernul, dar le este cu neputinţă să-şi închipuie purgatoriul. Firea lor exclusivă le deschide doar două căi: cea a sfinţilor şi cea a celor damnaţi. Sunt precum albatroşii, care din pricina aripilor lor mult prea mari nu pot să meargă pe pământul neted. Iar dacă se hotărăsc să meargă pe pământ, asemenea găinilor, atunci îşi smulg propriile aripi. Sunt cu toţii precum unul dintre filosofii lor despre care grăieşte legenda şi care, pentru a nu fi prins de închipuirile din afară, şi-a scos ochii.

— Îl cunoaşteţi bine pe Panselin?, întreabă comisarul.

— Mi-aş fi dat fiica unui necunoscut?, răspunde Chir Christache. Bineînţeles că îl cunosc!

Chir Christache e îmbrăcat ca toţi arnăuţii. Adică doar în cânepă, dimie şi piele. Cât despre culoare, nicio alta în afară de alb şi negru. Cămaşă albă, pantaloni negri, brâu lat de piele neagră, cizme negre.

— E grav ceea ce spuneţi, Chir Christache, îi atrage atenţia comisarul. Vă declaraţi solidar cu ginerele dumneavoastră. Uitaţi poate că e un criminal şi un bandit. Spuneţi că nu vă pasă deloc de ceea ce face.

— Habar n-am de ce ar trebui să ştie un tată despre soţul singurei sale fiice.

— E o lovitură foarte dură să aflaţi că soţul fiicei dumneavoastră, care trăia sub acelaşi acoperiş, care mânca la masa dumneavoastră, este un criminal în serie. Dar sunteţi om. Un om adevărat. Nu puteţi să vă lăsaţi doborât. Sunt sigur de asta. Aţi băgat de seamă că avea mari sume de bani?

— N-avea nimic, răspunde Chir Christache. Eu aveam totul. El n-avea nimic al lui.

— Prada secerată din jaful a şapte bănci se ridică la mii de milioane. Chiar dacă gangsterii sunt mai mulţi, partea lui Panselin e fabuloasă. E colosal de bogat... Nu s-a trădat niciodată cumpărând ceva foarte valoros?

— N-a cumpărat niciodată nimic, răspunde Chir Christache. Nici măcar o pereche de chiloți. Eu şi fiica mea îi cumpărăm.

— Se spune că banii nu au miros, Chir Christache. Aşa cred eu. Dar, când trăieşti sub acelaşi acoperiş, mâncând la aceeaşi masă cu un ginere care deține mii de milioane – căci deținea toate acestea chiar dacă le ținea ascunse se simte, poți bănui. Să admitem că n-a cumpărat niciodată nimic, că n-a avut niciodată vreun sfanț în buzunar. Cu toate că se comporta ca un sărac, bogăția lui ascunsă putea fi bănuită. Sunt mici gesturi care trădează.

— N-am simțit nimic. Nimic.

— Şi fiica dumneavoastră?

— Nici ea n-a văzut nimic şi nu şi-a dat seama de ceva.

— Un om care are atâția bani, ca ginerele dumneavoastră, are un comportament care îl trădează. E o foarte mare diferență între un om bogat şi un om sărac. E aproape o altă rasă. Femeile pe care le interoghez aici mi-au repetat în mai multe rânduri asta, căci femeile simt cum stau lucrurile. Când deții o comoară, chiar dacă e ascunsă, o ai şi în priviri, pe buze... Şi nările, porii, pielea unei femei simt bogăția bărbatului de care sunt aproape. Anumite femei mi-au spus totuşi că unui bărbat ce devine dintr-odată bogat i se văd sporind forța fizică, virilitatea, şarmul şi chiar inteligența. E binecunoscută povestea rabinului care, înainte de a-şi rosti la sinagogă predica, împrumuta o mie de lei pe care îi restituia după aceasta. Căci, cu banii în buzunar, îi sporea talentul oratoric. Ciocnirea dintre om şi aur provoacă scântei. Mi s-a explicat că doctorul Faust, cel din legendă, a devenit tânăr nu din cauza unui pact cu diavolul, ci pentru că a descoperit formula pentru fabricarea aurului. Astfel, aurul l-a făcut cu adevărat tânăr din punct de vedere biologic, ca la douăzeci de ani. Desigur, această reîntinerire prin aur nu durează prea mult timp. E precum scânteile. Dar este, totuşi, o reîntinerire reală. N-ați băgat de seamă la ginerele dumneavoastră vreo schimbare după ce a jefuit şapte bănci şi a cărat, poate chiar sub acoperişul dumneavoastră, miile de milioane?

— Nu, n-am băgat de seamă nimic. Nici eu, nici fiica mea.

— Mă întreb unde ar fi putut să-şi ascundă comoara. Credeți că a ascuns-o la „Pătrar de lună”?

— Nu ştiu nimic.

— Îmi veți răspunde altădată, căci o să avem timp să vorbim. Să schimbăm acum subiectul. Cum se face că dumneavoastră, un

om din Pind, v-ați căsătorit fiica cu un străin? În munții dumneavoastră e lege ca oamenii din ținut să se căsătorească între ei, niciodată cu străini.

— Da, e un obicei, răspunde sec Chir Christache.

— La dumneavoastră e un obicei, după cum mi s-a spus, de a nu-ți căsători niciodată fiica cu un băiat dintr-un alt sat. Chiar şi oamenii din alte sate sunt consideraţi străini. Cum se explică că ați căsătorit-o pe Filoteea cu un băiat care nu este schipetar, care nu este un om din Pind? O căsătorie de acest fel e de neconceput la dumneavoastră. Trebuie să aveți motive foarte serioase pentru a fi încălcat legea Pindului, nu?

— Aveam, într-adevăr, motivele mele, răspunde Chir Christache.

— Trebuie să mi le spuneți. Trebuie să-mi spuneți aceste motive.

— Pentru ce să vi le spun? E o treabă de familie. O treabă personală. Ce are a face cu poliția?

— Chiar interesează foarte mult poliția. Că un om din Pind acceptă ca ginere un străin. E un lucru ce are nevoie de o explicație. Sunt în drept să cred că între dumneavoastră şi Panselin sunt relații mai puternice decât cele întemeiate pe obiceiuri. Ca, de pildă, complicitățile criminale. Căci i-ați dat fiica în căsătorie.

— I-aş fi dat fiica chiar şi diavolului, spune Chir Christache. Filoteea avea treizeci de ani. Trebuia s-o mărit. Cu oricine. Trebuia s-o mărit repede. Căci fiica mea se cădea să intre în rând cu celelalte femei, adică să aibă bărbatul ei. Nu puteam să o acopăr de ruşine, să o țin fată bătrână. Apoi, în situația noastră, la „Pătrar de lună”, faptul că ginerele meu nu era un om din Pind n-avea nicio importanță, nu mai era ca în Pind. Dar mai e un lucru pe care îl uitați. Căsătorind-o pe Filoteea, ginerele avea obligația de a trăi sub acoperişul meu. Şi oricine trăieşte sub acoperişul meu ascultă de legile mele. Nu era nicio primejdie pentru fiica mea. Soțul ei nu putea să facă nimic fără ca eu să ştiu. Trebuia să meargă pe calea pe care i-o arătam.

— Şi ginerele dumneavoastră a mers pe calea pe care i-ați arătat-o.

— Vreți să spuneți că am făcut din el un asasin şi un gangster? De ce-mi întoarceți vorba? Faceți cum ştiți. Nu mi-e frică de cuvintele mele.

— Nu vă supărați, Chir Christache, v-am atras atenția că dumneavoastră, din mândrie, vă acuzați de a-l fi patronat şi instigat pe gangster. Căci chiar asta ați spus. Că Panselin nu făcea decât ceea ce îi porunceați. A ucis patru oameni şi a jefuit şapte bănci. Sunt faptele sale. Iar dumneavoastră le revendicați, spunând că nu făcea decât să urmeze sfaturile dumneavoastră... Ştiu că nu-i adevărat, că din mândrie de tată şi om din Pind ați riscat această afirmație primejdioasă. Nu țin cont de ea. Nu o voi consemna nici în procesul-verbal. Ştiu foarte bine că nu sunteți la curent cu faptele criminale ale ginerelui dumneavoastră. Că acestea sunt o mare mâhnire pentru dumneavoastră. Căci dumneavoastră şi fiica dumneavoastră sunteți primele victime ale lui Panselin. V-a înşelat şi v-a târât în acest scandal. Dar, fiind aici, povestiți-mi, Chir Christache, cum se face că fiica dumneavoastră l-a întâlnit pe Panselin? „Pătrar de lună" nu este un loc frecventat de studenți, iar fiica dumneavoastră nu mergea în cartierul studențesc. Cum au făcut cunoştință? Cine l-a cunoscut primul pe gangster, dumneavoastră sau fiica dumneavoastră?

— L-am cunoscut în acelaşi timp amândoi.

— Suntem foarte curioşi să aflăm cum s-au petrecut lucrurile, căci vedeți, Chir Christache, e surprinzător să dai de gangster la „Pătrar de lună". E mai mult decât suspect. Nu vă ascund acest fapt. Cine, aşadar, dintre dumneavoastră l-a cunoscut cel dintâi pe Panselin? Dacă dumneavoastră l-ați adus la „Pătrar de lună", dându-vă fiica acestuia de soție, este o încălcare a legii Pindului. Se poate bănui că ați avut legături secrete cu gangsterul. Cine dintre dumneavoastră l-a cunoscut cel dintâi pe Panselin?

— Amândoi în acelaşi timp. Trebuie să vă explic, domnule comisar, că, după moartea soției mele, eu şi Filoteea suntem de nedespărțit. Peste tot împreună.

— Când a murit soția dumneavoastră?

— Filoteea avea patru luni când a murit soția mea. Vedeți, n-am fost doar tată al fiicei mele, am fost şi mamă. Eu am fost doica fiicei mele. Am ținut loc de tată şi de mamă. Şi, când am învățat-o să vorbească, nu ştiam prea bine dacă trebuia să o învăț să-mi spună mamă ori tată. Căci pentru ea eram amândoi. Şi astfel, ea îmi spune Mata, mamă-tată. Trebuie să ştiți mai întâi asta pentru a înțelege ceea ce urmează. Filoteea a crescut sub ochii mei. A ajuns mai apoi tovarăşa mea de muncă şi singurul meu prieten. Era fiica mea. Băiatul meu. Asociatul şi camaradul meu. Cum

eram mereu împreună, e normal ca Panselin să ne fi cunoscut pe amândoi în acelaşi timp. Asta s-a petrecut la noi acasă, la cabaretul „Pătrar de lună”.

— Panselin locuia în cartier?

— Nu, avea intenția să locuiască aici. Era într-o dimineață. Sunt doi ani de atunci. Cabaretul era gol. Eram doar eu, care trăgeam vinul, şi fiica mea, care făcea socotelile. Am văzut intrând un tânăr din oraş. Se vedea că era din oraş după modul în care a deschis uşa. A închis-o în urma lui, a venit către tejghea şi a spus „bună ziua”. Din aceasta ne-am dat seama că nu era un puşti din „Pătrar de lună”, căci, după hainele şi încălțămintea sa, putea fi foarte bine un băiat din cartierul nostru. Hainele lui erau subțiri. Era un om nespus de sărac. După culoarea chipului putea la fel de bine să fie un băiat de la noi. Era subalimentat. Ras prost. Obosit. Un adevărat microb. Ca toți locuitorii din „Pătrar de lună”. Fiica mea l-a întrebat: „Ce doreşte domnul?” „Aş vrea o informație”, a spus el. În acel moment, am ridicat capul şi l-am privit pentru prima oară. De când sunt patron n-am auzit niciodată un client intrând în cabaret ca să ceară o informație.

— Mergeți puțin cam departe. Exagerați, zice comisarul. Nu-mi spuneți că nimeni, niciodată, n-a intrat în cabaretul dumneavoastră pentru a vă întreba unde este stația de tramvai, unde locuieşte cutare ori cutare...

— Sigur, astfel de lucruri suntem întrebați mereu, dar acest tânăr nu întreba nici despre drumul Pirotehniei, nici despre numele unei străzi, nici despre adresa unui microb, ci cerea o informație. E ceea ce m-a şocat. La noi, când se vrea un lucru, se cere fără a mai pierde timpul, cum că s-ar dori o informație. Filoteea era surprinsă. La fel şi eu. A întrebat din nou: „Ce să vă dau de băut?” „Nu beau nimic, domnişoară. Vreau o informație.” „O ce, domnule?”, a întrebat fiica mea.

Filoteea este o fată deşteaptă, dar ea nu ştie decât de lucrul său. Auzind cuvântul „informație”, a căutat în mod automat articolul printre lucrurile care se găsesc în pivniță, pe tejghea, în vitrină. La aceasta se gândeşte un hangiu când un client îl întreabă ceva şi nu-l înțelege prea bine. „Ah, cât sunt de proastă!”, a spus fiica mea roşind. „Doriți o informație, domnule? Ce informație, vă rog?” „Aveți camere de închiriat la «Pătrar de lună»? Sunt student, vreau să închiriez o cameră nu prea scumpă. Mi s-a spus că aici voi avea o şansă să găsesc o cameră mai ieftină decât

în alte părți...” „Toate camerele din «Pătrar de lună» sunt închiriate muncitorilor de la Pirotehnie”, a răspuns Filoteea.

Şi l-a ațintit cu privirea pe tânăr. Era ca acum. L-ați văzut. Are pe chipul său un fel de frumusețe care te seduce încă dintru început. Are o privire sinceră, naivă, părul ca de aur, ochii albaştri. Fiica mea îl privea cu admirație. Îl plăcea. Desigur, ea nu putea să viseze că va fi iubită într-o zi de acest frumos tânăr. Era mult prea realistă pentru a crede asta. Dar Filoteea a vrut să îi facă un serviciu doar pentru că era frumos, tânăr, politicos şi foarte diferit de alți băieți pe care ea îi întâlnea în fiecare zi. Era sedusă de Panselin deoarece venea din altă parte. Venea din lumea visării. Căci visăm mereu în altă parte. Şi pentru noi, cei care locuim la „Pătrar de lună”, în altă parte înseamnă oraşul...

„Avem o cameră. Foarte mică şi foarte modestă. E în curte. O cameră pe care o închiriam mai înainte muncitorilor de la Pirotehnie. Dar chiriaşii ne furau mereu găinile şi ouăle. Tata n-a mai vrut să o închiriem. A spus că vom câştiga mai bine lăsând-o goală. Căci chiria primită era mai mică decât prețul găinilor şi ouălor furate. Vă spun din capul locului că nu este o cameră pentru un student. E o cameră ce o închiriam muncitorilor.”

„Ah, studenții, a spus tânărul. Îi invidiez pe muncitorii de la Pirotehnie, căci ei câştigă bani, au un salariu. Muncitorii sunt mai capitalişti, prin comparație cu studenții care nu au salariu... Eu, de exemplu, lucrez noaptea câteva ceasuri pentru a putea să-mi plătesc masa, chiria şi tramvaiul... Dar ceea ce câştig nu se compară cu salariul muncitorilor.”

Filoteea, ascultându-l şi privindu-l, încerca nu doar simpatie, ci mai mult, tandrețe şi milă pentru tânăr. I-am dat camera care ne servea drept depozit. I-am cerut aceeaşi chirie ca muncitorului ce o ocupase înainte. Băiatul era fericit. Filoteea era fericită şi ea. De când tânărul student devenise chiriaşul nostru, fiica mea era mai cochetă decât înainte şi, mai ales, stătea foarte bine cu sănătatea. Era chiar mai frumoasă. Mai înainte era nespus de palidă. De când Panselin stătea la noi, avea obrajii roşii, plesnind de sănătate. Eu, de asemenea, eram mulțumit, văzându-mi fiica bucuroasă. Tânărul era puțin timid, dar foarte cumsecade. Şi apoi, ceea ce ne plăcea la el e că era cu totul diferit față de microbi. Poate că nu era atât de frumos precum îl vedeam noi şi poate că nu era atât de deştept şi atât de ieşit din comun cum ni se părea. Dar, prin comparație cu tinerii din „Pătrar de lună”, era extraordinar. În fiecare dimineață îşi lustruia încălțămintea în

curte. Şi asta ni se părea ceva ieşit din comun. Se spăla mereu în curte, în fiecare dimineață, cu multă apă şi săpun, la bustul gol. Chiar în zilele în care era frig. Până şi microbii care sunt indiferenți la toate se opreau pentru a-l privi lustruindu-şi încălțămintea ori spălându-se la bustul gol în curte. Şi trebuie să recunoaştem că era o plăcere să te uiți la el. Se spăla pe dinți multă vreme. Îşi spăla în fiecare seară cămaşa, căci avea una singură. Dar ea era în fiecare dimineață curată şi albă ca neaua proaspătă. Se bărbierea în fiecare dimineață, ceea ce e o raritate în „Pătrar de lună", unde tinerii se rad doar duminica, iar bătrânii, de două-trei ori pe an. Saluta pe toată lumea, chiar şi pe oamenii pe care nu-i cunoştea, scoțându-şi pălăria cu boruri mici. Abia mânca. Căci nu avea niciodată destui bani. Uneori, pleca şi se întorcea pe jos din oraş, deoarece tramvaiul era mult prea scump pentru el. Fiica mea visa în taină să aibă un soț exact ca el. E firesc. Dar Filoteea ştia că era cu neputință. Desigur, Panselin era nespus de sărac. Noi eram bogați. Dar, când şi-ar fi încheiat studiile, el ar fi fost mai bogat decât noi. S-ar fi căsătorit atunci cu o fată de rangul său. Însă, într-o zi, a intervenit soarta şi le-a schimbat pe toate. Chiriaşul nostru s-a îmbolnăvit. Nu l-am mai văzut ieşind din casă toată ziua, nici a doua zi. Nu puteam să-l lăsăm să moară singur, fără să-i dăm ajutor, mai ales că locuia în curtea noastră. Dacă murea şi dacă şobolanii începeau să-i roadă trupul, am fi avut de-a face cu jandarmeria, căci deîndată ce un om moare şobolanii se năpustesc asupra lui şi îi devorează urechile, nasul şi toate cartilagiile. Mai înainte să ajungă țeapăn. Nu trebuie niciodată lăsat un mort fără a fi păzit. În cartierul nostru, şobolanii sunt cumpliți. I-am spus Filoteei să meargă în camera lui Panselin, să vadă ce-i cu el. L-a aflat bolnav. I-a dus ceai, supă, chinină, lapte. L-a întrebat dacă voia să cheme medicul. Fiica mea a plâns tot timpul după ce l-a văzut. Eram sigur că o să moară. Era un băiat puternic, dar care nu mânca niciodată pe săturate, se ostenea mult, nu dormea. Şi, de îndată ce boala s-a apropiat de el, a apucat spre mormânt. Nu putea să lupte împotriva febrei. Filoteea l-a îngrijit cât a putut de bine. Îi spăla cămaşa, cearşafurile, îl ajuta să se radă, îl tundea. Era aproape tot timpul în camera lui. Stăteam singur în cabaret. Ca să spun sincer, nu o țineam din scurt pe Filoteea. Dimpotrivă. În locul ei, aş fi făcut la fel. Dumnezeu a aranjat lucrurile astfel, că cei doi tineri, străini unul de altul, ce aparțineau unor lumi diferite, s-au întâlnit. Fără boala băiatului, fiica mea nu ar fi fost

niciodată atât de aproape de tânărul student. Acum, ea îşi petrecea zile întregi lângă el. Era sănătos, dar nu putea încă să iasă din casă. Filoteea rămânea în camera lui până la miezul nopții şi chiar după miezul nopții. Iar acesta este un fapt de la sine grăitor. Sunt triburi în Asia în care, dacă un tânăr şi o tânără rămân mai mult de o oră, fără martori, într-o cameră ale cărei uşi sunt închise, la ieşire, ei sunt consideraţi căsătoriți. I-am spus fiicei mele: „Acum te-ai măritat cu el." Filoteea şi-a plecat privirea. Aşa cum se cade unei tinere atunci când tatăl său vorbeşte despre astfel de lucruri. N-a spus nu, aşadar. Am mers să vorbesc cu tânărul. Îşi revenise din boală, dar era prea palid şi foarte slab. I-am spus: „Domnule, tinerele sunt precum pepenii: dacă le încerci, trebuie să le iei. Dacă guşti dintr-un pepene o bucățică, oricât de mică, trebuie să-l iei pe tot." „Domnule, iau pepenele, a răspuns. Mă căsătoresc cu fiica dumneavoastră." „N-aveți de ales, i-am atras atenția. Chiar dacă nu vă cade bine, trebuie să o luați de nevastă. Sunteți mult mai tânăr decât ea, sunteți student. Aşadar, aveți un viitor frumos. Sunteți chipeş. Veți fi meritând poate ceva mai bun. Dar trebuie să o luați pe fiica mea. Totul se plăteşte în viață. Ați făcut o prostie. Plătiți-o."

Şi aşa s-au căsătorit. Niciunul dintre noi nu era mulțumit. Fiecare visa la ceva mai bun. Eu aş fi vrut un ginere care să lucreze alături de mine şi care să ia afacerea pe mâna lui după moartea mea. Fiica mea ar fi dorit un soț care să o ia de soție din dragoste, nu silit. El ar fi vrut să se căsătorească cu o fată frumoasă, instruită şi cu vreo zece ani mai tânără. Dar trebuia să ne mulțumim cu ceea ce ne era dat şi să mulțumim cerului că nu am primit ceva mai rău.

Aici, Chir Christache a tăcut. Spusese mai mult decât adevărul, dar nu spusese totul despre această căsătorie. Căci, pentru a-l determina pe Panselin să se căsătorească cu fiica sa, nu a fost atât de simplu pe cât povestea. A pregătit mai întâi un plan pentru a-l atrage pe tânăr în cursă. Apoi, a trebuit să lupte. I-a spus că Filoteea aştepta un copil, că-l va da în judecată. După aceea, l-a amenințat. Pentru a obține această căsătorie s-au vărsat multe lacrimi, amenințări, s-a țipat, s-a înjurat, s-au folosit viclenia, cuvintele grele, violența.

— Desigur, pot fi acuzat că l-am atras pe Panselin într-o cursă, că l-am forțat să o ia pe Filoteea de nevastă. Dar, dacă este adevărat, nu mi se poate imputa ceea ce am făcut ca tată pentru fericirea fiicei mele.

— După căsătorie, totul a fost normal?, întreabă comisarul.

— La mai bine nici că mă aşteptam, răspunde Chir Christache. Panselin era nespus de drăguţ cu mine şi cu fiica mea. I-am propus să nu se mai ducă noaptea la muncă. M-am oferit să-i plătesc studiile. Şi să îmi dea banii deîndată ce va avea o altă situaţie. Însă el a refuzat. Mai mult decât atât. La două luni după căsătorie, şi-a luat un serviciu de zi. Un serviciu bun. Până atunci lucra noaptea pentru a merge ziua la universitate. Acum lucra ziua şi-şi pregătea examenele noaptea.

— Câştiga bine?, întreabă comisarul. Care era noul său serviciu?

— Era ajutor-contabil. N-a vrut niciodată să ne spună cât câştiga. N-am insistat. Nici fiica mea n-a insistat. I-am cerut doar să plătească corect camera şi hrana pentru el şi soţia sa.

— Îl puneaţi să plătească camera şi hrana pentru el şi fata dumneavoastră?, întreabă comisarul. Îi cereaţi bani pentru patul fiicei dumneavoastră?

— Orice soţ trebuie să plătească hrana soţiei sale, răspunde Chir Christache. Filoteea nu mai era fiica mea, era soţia lui. Şi el trebuia să o întreţină, nu tatăl său.

— E un raţionament care îmi depăşeşte înţelegerea, spune comisarul. E o afacere murdară în legătură cu căsătoria. Mult prea murdară după gusturile mele. Dar să trecem la altceva. Aşadar, nu sunteţi la curent cu crimele ginerelui dumneavoastră?

— Nu, răspunde Chir Christache. Treceau săptămâni de-a rândul fără ca eu şi ginerele meu să schimbăm un cuvânt. Cu fiica mea, care era totuşi soţia lui, se petrecea acelaşi lucru. Nu pentru că noi am fi fost vreodată certaţi. Nu. Dar dimineaţa, când pleca, eu şi Filoteea nu eram niciodată treji. Iar seara, când închideam cabaretul şi când mergeam la culcare, eu în camera mea şi Filoteea cu soţul ei, el dormea deja. Şi nu aveam decât foarte rar ocazia să discutăm.

— Puteţi să plecaţi acum, Chir Christache. Sunteţi liber. Fiica dumneavoastră e deja acasă. Nu vă vom închide cabaretul, dar vă vom supraveghea. Dacă aflaţi ceva despre ascunzătoarea gangsterului şi complicii ginerelui dumneavoastră, daţi-ne de ştire. Complicii lui Panselin se vor învârti în jurul cabaretului. Anunţaţi poliţia de îndată ce aflaţi ceva. Vor fi zi şi noapte poliţişti în „Pătrar de lună”.

— Puteţi să contaţi pe mine şi pe fiica mea.

Înainte să plece, Chir Christache întreabă:

— E o primă specială pentru cei care descoperă comoara gangsterilor, domnule comisar?

Misteriosul om cu cantalupul: Panselin, gangsterul

Ediţiile speciale ale ziarelor anunţă deja de câteva ceasuri senzaţionala prindere a asasinilor paznicilor de noapte. Fotografia lui Panselin e pe prima pagină. Nu e încă ceasul prânzului. La cartierul general al poliţiei soseşte, în limuzina neagră şi arborând ediţiile speciale ale ziarelor ca pe un trofeu, corpolentul şi foarte bogatul domn Popot, patronul marelui hotel Orient-Palace.

— Îl cunosc pe gangster, anunţă domnul Popot. Îl cunosc foarte bine.

Şeful poliţiei îl primeşte fără să-l lase să aştepte pe marele patron de restaurante.

— Asasinul este un client de-al meu, declară domnul Popot. L-am recunoscut de îndată ce i-am văzut fotografia în ziare. Vin, ca un bun cetăţean, să depun mărturie. Asasinul este omul cu cantalupul, misteriosul client pe care îl căutam de multă vreme, al cărui nume doream să-l cunosc.

— Sunteţi sigur că nu vă înşelaţi?, întreabă colonelul Pretorian.

— V-am spus că este omul cu cantalupul, domnule colonel. Toţi clienţii îl vor recunoaşte. Şi tot personalul de la Orient-Palace.

— De ce-l numiţi „omul cu cantalupul" şi ce ştiţi despre el?

— Nu ştiţi istoria cantalupului, domnule colonel? Chiar mă mir. Toată lumea a vorbit despre asta, până şi ziarele au scris despre caz. Sunt mai mult de doi ani de atunci...

— Să o luăm metodic, domnule Popot.

— Iată, domnule colonel. Cunoaşteţi bine restaurantul meu. Aţi luat masa la mine de atâtea ori şi sper să veniţi mai des. Sunt de un sfert de veac proprietar al hotelurilor de lux din capitală, de pe ţărmul mării şi de la munte. Am primit în stabilimentele mele mii şi mii de oameni, cărora le-am dat să mănânce, să bea şi pe care i-am adăpostit peste noapte. Toată fauna selectă şi emancipată din lume este clientela mea.

— Şi pretindeţi că gangsterul pe care noi am pus mâna e unul dintre clienţii dumneavoastră? Nu-l văd într-un hotel de lux, domnule Popot. Panselin locuieşte la „Pătrar de lună". E una dintre cele mai mizerabile suburbii. Locuitorii acestui cartier nu sunt numiţi nici cetăţeni, nici supuşi, nici contribuabili, nici

măcar oameni din popor, ci microbi. A locui în „Pătrar de lună” înseamnă a te situa în cea mai de jos categorie a vieții pământeşti, cea a microbilor. Asasinul este ginerele unui cabaretier. Un cabaret unde nu este nici apă, nici electricitate, în care toată mobila e de lemn nerindeluit. Şi unde microbii, adică clienții, beau fără pahare, direct din sticlă, şi mănâncă fără furculiță, cu linguri de lemn.

Acolo este casa gangsterului. Din această cauză, mă îndoiesc de mărturia dumneavoastră. Nu mi-l închipui pe Panselin ieşind din „Pătrar de lună” pentru a merge să mănânce la Orient-Palace în ținută de seară. Vreți să vedeți mai întâi asasinul în carne şi oase, înainte de a ne spune dacă este cumva clientul dumneavoastră?

— Nu mă înşel niciodată în privința clienților mei, domnule şef al poliției.

— Ce a făcut ieşit din comun în hotelul dumneavoastră de lux de nu l-ați uitat?

— Asasinul este omul cu cantalupul, şi asta e îndeajuns pentru a nu-l uita. Toată lumea voia să-i ştie numele şi profesia după povestea cu cantalupul. Dar până în această dimineață rămăsese un mister pentru noi. Acum, mulțumită dumneavoastră, ştim cine este omul cu cantalupul.

— Povestiți-mi tot, metodic, domnule Popot. Vom înregistra depoziția dumneavoastră.

— Iată, domnule prefect, la noi, în fauna internațională a hotelurilor de lux, ceea ce iese în evidență este omul cu comportament normal. Când spun om cu comportament normal, mă refer la un client rarisim, care se aşază pe scaunul său, ca ceilalți muritori de rând, care-şi spune numele la recepție, fără să-l cânte cu un aer de operă, care comandă, când îi este sete, o băutură care există în dicționar. Asta se întâmplă extrem de rar la noi. E aproape de neconceput în hotelurile de lux. Pe un asemenea client îl remarci imediat şi îl semnalezi. Lucrul obişnuit la noi este extravaganța.

— Vreți să spuneți că Panselin a fost luat la ochi în stabilimentul dumneavoastră din cauza comportamentului său normal?

— Nu, de o mie de ori nu, domnule prefect! Extravaganța l-a făcut remarcat. Şi este o ispravă fără precedent, căci vedeți, nimic nu este mai monoton decât lumea nebunilor. E atât de monotonă, ca un balet mecanic. A afla un nebun care se face remarcat printre

nebuni, într-un institut de psihiatrie ori într-un hotel de mare lux, e aproape imposibil. Ei bine, Panselin, gangsterul dumneavoastră, a reuşit acest tur de forță. S-a dat în spectacol la noi, la Orient-Palace, şi nimeni nu poate să-l uite. Au trecut doi ani de atunci. A intrat în restaurant. Era singur. S-a uitat pe meniu. A spus chelnerului-şef: „Am un început de icter. Dar aş vrea totuşi să mănânc ceva bun”... Şi s-a tot uitat pe meniu. Avea, cu adevărat, icter. Obrajii îi erau galbeni. Chiar şi albul ochilor săi.

Nu cunoaşteți, dragă domnule colonel, această poveste? Totuşi, toată lumea a vorbit luni de-a rândul.

Era nespus de frig. Aproape cincizeci de grade sub zero. Crăpau pietrele. Nu mai mergeau trenurile, nu mai zburau avioanele. Rămâneai blocat în zăpadă. Restaurantul era plin. Cunoaşteți restaurantul nostru, domnule colonel. Avem în fiecare zi în meniu două sau trei feluri excepționale. Feluri care sunt trecute în meniu pentru a epata. Cu un preț, evident, fantezist. Sunt feluri la care toți clienții se opresc, de care se glumeşte, se râde, de care se vorbeşte, dar pe care nimeni nu le comandă. Totul doar pentru a epata. Într-un loc unde toată lumea este extravagantă trebuie să ai în meniu şi câteva lucruri extravagante. Pentru a te înscrie în trend. În acea zi, în care zăpada acoperea totul şi bloca trenurile şi în care gerul făcea să crape asfaltul trotuarelor, noi aveam ca meniu şocant în cartea restaurantului cantalup cu gheață. În ciuda mijloacelor moderne de transport, nu poți să ai pepene când afară sunt aproape cincizeci de grade sub zero. Cantalupul e ceva fragil. În câteva secunde îngheață. Am adus cu avionul din California doi mici cantalupi. De la aeroport până la Orient-Palace i-am transportat în cutii termice. Desigur, se plătesc taxe exorbitante când imporți asemenea mărfuri. Iarna, cantalupul e taxat la vamă ca articol de superlux. Am tăiat cantalupii în felii subțiri şi i-am înscris în meniu: „Cantalup de California cu gheață, două mii cinci sute de lei porția”. Era deliciul nostru. A avut un succes nebun. Toți clienții, citind meniul, se opreau la cantalup. Citeau prețul cu voce tare. Se glumea la toate mesele. Se cereau detalii despre cantalupul nostru. Clienții voiau să-l vadă. Micile felii de cantalup se plimbau pe frumoase platouri de argint, înconjurate de cuburi de gheață, iar efectul era cel scontat. Îmi amintesc de doamne care întrebau dacă brățările şi cerceii lor erau îndeajuns pentru a plăti cantalupul. Căci micile felii valorau cât greutatea lor în aur.

Tânărul care avea icter n-a râs văzând cantalupul. A țipat: „Cantalup, aveți cantalup!? Minunat! N-am greşit venind să iau cina la dumneavoastră...”

Şeful restaurantului şi chelnerii au rămas cu gura căscată. Clientul nostru nu lua cantalupul în glumă. Voia să mănânce cu adevărat. A comandat.

„Atrag atenția domnului asupra prețului cantalupului”, a spus şeful restaurantului.

„Un bolnav care are icter cheltuie puțini bani pentru hrană. Aproape toate felurile de mâncare îi sunt interzise. E fericit să descopere unul care îi place. Şi, chiar dacă este scump, nu e deloc o nebunie. Dați-mi două porții de cantalup!” În acea clipă, toți clienții s-au oprit din a mânca. S-a făcut linişte. Ca la biserică. Se privea şi se asculta. Se vedea bine că tânărul nu era nebun, nici extravagant. Comandase cantalupul fără să dorească a epata. Pentru propria sa plăcere. Îl vedeau nerăbdător să mănânce. A completat: „Înainte de cantalup, dați-mi un iaurt natur şi patru cartofi fierți. Dar cartofi fierți, cu coajă, apoi cantalupul. Asta e tot. Sper că e o alegere bună”...

Era foarte serios, puțin naiv. Se bucura ca un copil. Fără să facă teatru. Sincer. L-am privit tot timpul. Toți clienții se uitau la el. Precizez că prețul micii felii de cantalup era egal cu salariul unui căpitan. Două felii de cantalup echivalau cu salariile a doi căpitani. Şi, între noi, fie vorba, erau două felii care nu erau prea bune. Nu erau destul de coapte. Aveau gust de castravete. Era un preț nespus de mare. Aveam remuşcări. Dar nu ne închipuisem vreodată că vom da de un client care să comande cantalup. Nicio clipă nu ne gândisem la asta.

A servit, aşadar, din cele mai frumoase platouri de argint pe care le aveam, cartofii întregi. Toată lumea privea ca la teatru. Tânărul nu-şi dădea seama că cei din jur aveau ochii ațintiți asupra lui. Printre clienții din acea seară erau domnul procuror general, cu mai mulți înalți magistrați, generali, industriaşi, mari bancheri... Tânărul a curățat cartofii. A pus sare. A mâncat cu o plăcere imensă. A băut apă minerală. Nu era deloc exhibiționism. Nu, era foarte natural. Noi, între timp, pregătisem pepenele aşa cum pregăteşti ceva sacru. Eram cu toții mirați să vedem că un client ne comandase platoul decorativ. Cantalupul făcea parte dintre ornamentele casei, precum lustrele, oglinzile, florile.

Tânărul mânca ornamentele din meniu. Mânca feliile noastre de cantalup. I-au fost servite, le-a mâncat încet, dar cu poftă. A

comandat o ceaşcă de cafea. A achitat nota. A dat ciubuc. Nu prea mare, dar nici prea mic. Şi a plecat foarte firesc. Toată lumea se întreba cine putea să fie omul cu cantalupul. Erau clienți ce deveniseră invidioşi. Precum femeile.

— Omul cu cantalupul e un viitor client al meu, a spus cu voce tare domnul procuror general. Sunt sigur că în curând va fi adus în fața mea cu cătuşe la mâini. E imposibil ca banii cu care a plătit cantalupul să fie câştigați cinstit.

Toată lumea de la Orient-Palace era mirată. Nu se văzuse niciodată aşa ceva. Să plăteşti fără să crâcneşti salariul a doi căpitani pentru un amărât de pepene întrecea orice extravaganță. Îți dădeai seama că tânărul era cu mult mai bogat decât noi toți cei ce ne aflam în acea seară împrejurul său. Şi nu eram săraci. Credeți-mă. Toți eram multimilionari. Cu toții eram bogați. Dar el, el era mai bogat decât noi toți. Azi de dimineață, deschizând edițiile speciale ale ziarelor, ne-am spus că am judecat corect în acea seară. Este, cu adevărat, bogat. Are în buzunar banii de la şapte bănci. Gangsterii internaționali, ucigaşii, spărgătorii de seifuri au mijloace pe care noi ceilalți, săracii milionari de rând, nu le avem. Nu putem niciodată să ne permitem luxul pe care şi-l permit ei. Asta voiam să vă spun, domnule şef al poliției...

— Mărturia dumneavoastră este capitală pentru noi, domnule Popot, spune colonelul Pretorian. Vă mulțumesc că ați venit! Exact la țanc. Sunteți un bun cetățean. Mulțumită dumneavoastră avem acum dovada că Panselin deține milioane. Trebuie să ne spună doar unde le ascunde...

— Milioane, spune domnul Popot, cu un suspin de profundă durere. Milioane deținea acum doi ani. Şi câte mii de milioane a mai recoltat... Dacă s-ar calcula ultimele şapte bănci pe care le-a jefuit în săptămânile trecute...

— Ne va spune ascunzătoarea comorii sale. Fiți sigur, domnule Popot. Doar pentru asta e poliția.

Colonelul Aurel Pretorian ordonă să fie adus Panselin pentru confruntarea cu domnul Popot. E adus în cătuşe, încă şi mai palid. Şi mai abătut. Haina sa e doar zdrențe. Plină de sânge. Intrând în frumosul birou al prefectului, chipul lui Panselin se luminează. Vede lustra de cristal, tablourile, superbele perdele, plafonul cu muluri aurite. Surâde de plăcere. În ciuda oaselor rupte şi a cărnii pline de vânătăi, e mulțumit, căci e adus din nou în biroul şefului poliției. Pentru arestații însetați de frumos, e o minunată aventură să fii adus la interogatoriu în minunatul cabinet al prefectului şi

să păşeşti pe covoare. Călătoria care duce din celule subterane de beton cenuşiu şi rece, cu ascensorul, până la ultimul etaj, aproape de cer, unde se află biroul prefectului, este asemenea unei călătorii din Divina Comedie, unde Virgiliu iese din infern pentru a merge în paradis.

— El e omul cu cantalupul, domnule prefect! Îl recunosc, fără doar şi poate, ţipă domnul Popot de îndată ce Panselin intră în cabinet însoţit de jandarmi.

— Panselin, uită-te bine la acest domn şi spune dacă îl cunoşti ori ba.

Panselin se uită atent la chipul rotund, la golul din barbă al domnului Popot. Se uită la încălţăminte, la haine, la inele. Întorcându-se către colonel şi prefect, spune:

— Nu-l cunosc pe acest domn.

— El e, domnule colonel! îl recunosc, ţipă domnul Popot. Minte!

— Auzi, Panselin? Domnul Popot te cunoaşte foarte bine. Ai fost să iei masa la el, la Orient-Palace. Şi ai mâncat două felii de cantalup. Plătindu-le cu salariul a doi căpitani.

— Eram foarte bolnav, domnule, în acea seară, răspunde Panselin. Aveam febră şi n-am reţinut niciun chip. Nu vă mint. Chiar dacă l-aş fi întâlnit pe acel domn în acea seară, nu mi-l amintesc.

— Recunoşti, aşadar, că ai mâncat cantalup la Orient-Palace?

— Da, domnule.

— Acum trebuie să ne spui unde îţi ascunzi comoara. Căci avem dovada, iată, că ai o comoară. Dacă nu aveai această comoară, n-ai fi putut să te duci în hoteluri de lux şi să mănânci cantalup. Făcându-i să se simtă prost pe milionarii cinstiţi din jurul tău.

— Nu am nicio comoară, domnule.

— Şi cu ce-ai plătit cele două felii de cantalup?

— A fost o nebunie, domnule. Recunosc că a fost o nebunie. Eram foarte bolnav. Foarte deprimat. Am, de altfel, o fire ciudată. Pentru mine, extravaganţa a fost lucrul de căpătâi în viaţă. Dacă am ceva extravagant, mă dispensez de cele de trebuinţă. În acea seară eram deprimat. Nefericit. Şi aveam o foame devorantă de lux, de frumuseţe, de fast şi de ireal. Această foame de frumuseţe, la mine, domnule, este mai puternică decât foamea obişnuită de pâine şi hrană pământească.

— Foame de frumos?, țipă prefectul. Aşa ceva nu există! Să fie luat de aici! Şi să fie făcut să mărturisească unde îşi ascunde milioanele!

Confruntarea lui Panselin gangsterul cu patronul de la Orient-Palace a luat sfârşit.

Milioanele gangsterilor sunt într-o biserică?

Povestea cu cantalupul este o probă necruțătoare împotriva lui Panselin. Oraşul află, prin ediţiile speciale ale ziarelor, de depoziția patronului de la Orient-Palace. Mărturiile împotriva asasinului de noapte chiar se înmulțesc. La mai puțin de un ceas după depoziția domnului Popot, soseşte, cu sufletul la gură, la cartierul general al poliției, agentul Boboc, care făcea de gardă în fața cabaretului „Pătrar de lună".

— Am dezvăluiri senzaționale în privința comorii gangsterilor, spune agentul Boboc. Vreau să comunic descoperirile mele domnului prefect. Personal. Cât se poate de urgent.

Se surâde cu neîncredere. Dar agentul Boboc este dus în cabinetul colonelului Aurel Pretorian.

— Am dat de urma comorii, domnule colonel, spune agentul.

E în poziție de drepți. Aprins de emoție. Cu respirația tăiată.

— Ştiu, domnule colonel, că sunt un simplu agent şi că n-am dreptul să mă ocup de prinderea gangsterilor. Sunt în postul meu pentru a menține ordinea şi a dirija circulația în fața cabaretului lui Chir Christache de la „Pătrar de lună". Dar, să mă ierte domnul colonel, am vocație de detectiv.

Din copilărie visam să devin detectiv. Şi ocazia s-a ivit în această dimineață. Eram în post în fața uşii cabaretului, iar, după plecarea domnilor polițişti care au percheziționat peste tot, n-am putut rezista dorinței de a-mi băga nasul şi de a face şi eu o percheziție a locului. Pe spezele mele. Am intrat aşadar în camera gangsterului şi am examinat totul. Desigur, înaintea mea, domnii detectivi scotociseră peste tot, metodic, ceasuri bune. Însă am luat-o din nou la rând şi am găsit locul în care gangsterii îşi ascund milioanele.

— Nici mai mult, nici mai puțin, spune prefectul zâmbind.

— Da, domnule colonel. Am aflat adresa exactă a locului unde este ascunsă prada.

Agentul Boboc întinde colonelului o foaie de hârtie pe care este scrisă o adresă. E o recipisă poştală pentru suma de jumătate de milion. Expeditorul este Roland Panselin, domiciliat la „Pătrar de lună". Destinatarul, reverendul părinte Miron Moliftă, parohia Rodina.

— Unde ai găsit asta, Boboc?, întreabă prefectul.

Într-o cărticică de poezii, care se afla în camera gangsterului şi pe care domnii detectivi nu au catadicsit să o răsfoiască. Am examinat cartea pagină cu pagină. Deodată, îmi cade privirea pe recipisă. O citesc şi-mi dau seama, fără dubiu, că am aflat adresa exactă a locului unde este ascunsă prada, căci mi-am spus –, din moment ce a trimis o jumătate de milion, nu există niciun motiv să nu fi trimis acolo restul comorii. Tot în acelaşi loc. La părintele Moliftă. El ascunde miile de milioane ale bandei. În biserică, domnule colonel! S-a vorbit adeseori de bisericile care ascund comori şi sunt folosite drept cuiburi de tâlhari şi de bandiți... Am cerut să fiu schimbat din postul meu de gardă, ca să vin cât pot de repede aici, la cartierul general, să vă aduc personal cele descoperite.

— Foarte bine ai făcut, agent Boboc. Descoperirea ta e nespus de importantă. Vei fi recompensat. Vei fi citat, pentru zelul tău, în fața companiei. Şi, dacă vom descoperi prada în locul pe care tu ni-l semnalezi, vei primi prima legală. O sumă foarte mare. Vei putea să-ți cumperi o căsuță frumoasă. Bravo, agent Boboc!

Colonelul strânge mâna agentului. Acesta iese din cartierul general pentru a merge să-şi reia postul de la „Pătrar de lună", lăsându-se mai înainte fotografiat de jurnalişti şi declarând că a descoperit ascunzătoarea prăzii. În tot acest timp, colonelul Pretorian îl cheamă din nou pe gangster în cabinetul său. Este a şaptea oară de la arestarea acestuia, la ora cinci dimineața, când Panselin este adus în biroul şefului poliției.

— Dă-i o oglindă ca să vadă în ce stare de plâns a ajuns, ordonă colonelul Pretorian.

Unul dintre jandarmi scoate din buzunar o mică oglindă, o şterge cu tunica sa şi o întinde gangsterului, ca acesta să se privească.

— Te uiți la tine, Panselin?, întreabă şeful poliției. Eşti terminat de-a dreptul. Nu te mai poți recunoaşte nici măcar tu, nu-i aşa? Şi nu e decât începutul. Înțelegi ce-ți spun? Tunica ta de piele şi de carne va fi trecută prin toate sitele de care dispune poliția. Trupul tău va fi trecut prin toate malaxoarele. Va fi fiert în creuzete până ce vei vorbi. Până ce vei mărturisi. Ştii bine că vei încheia prin a vorbi. De ce nu te decizi să o faci acum, înainte de a fi complet distrus?

— Am spus tot ce ştiam, domnule, răspunde Panselin.

— Mi-ai spus că uşile băncii erau deschise. Ştii bine că nimeni nu poate să fie de acord cu o astfel de afirmaţie. Spui minciuni, pur şi simplu. De necrezut! Ne-ai povestit că intrai în bancă în fiecare dimineaţă la ora cinci. Paznicul de noapte, care nu face nimic altceva decât să păzească uşile, declară că nu te-a văzut niciodată. Nici măcar nu te cunoaşte. Apoi, tu intri în cel mai mare restaurant şi în cel mai scump, la Orient-Palace, unde merg doar cei mai bogaţi oameni din lume, miliardarii şi magnaţii din finanţe. Şi epatezi comandând un meniu fantezist de cantalup, un meniu pe care niciun milionar cinstit nu îndrăzneşte să-l comande, căci e foarte scump. Şi această fantezie o plăteşti cu ce bani? Căci tu câştigi lunar abia preţul unui sfert de porţie de cantalup. Iar tu ai mâncat la o singură masă două porţii. Ai mâncat într-o singură seară salariul pe mai multe luni. Soţia şi socrul tău ne-au declarat că n-aveai niciodată bani. Că n-aveai nici măcar bani de bilet pentru tramvai şi că mergeai adesea de la „Pătrar de lună" până la bancă pe jos. Cum puteai să plăteşti mese extravagante în hoteluri de lux cu salariul tău de mizerie? şi nu e tot. În urmă cu câteva minute, mi s-a adus o recipisă descoperită în cărţile tale. Într-o carte de poezii, pentru a fi mai precis. S-a descoperit că tu ai trimis acum doi ani o jumătate de milion de lei unui anume preot, Miron Moliftă din parohia Rodina. Hei, ce spui acum?

— E adevărat.

— Ce-i adevărat?

— E adevărat că i-am trimis o jumătate de milion de lei părintelui Moliftă.

— De ce anume?

— E un dar pe care i l-am făcut părintelui Moliftă. Un dar pentru cineva, domnule.

— Tu ai făcut un dar de o jumătate de milion?

— Da, domnule.

— Şi pretinzi că ai făcut asta cu salariul tău de ajutor-contabil la Banca Naţională? Îţi mai baţi mult joc de mine?

Colonelul Aurel Pretorian se ridică din fotoliul său roşu de mânie.

— Un dar de o jumătate de milion de lei pentru cineva? Eu sunt colonel de jandarmerie, şeful poliţiei şi prefect. Şi dispun de tot felul de fonduri în afară de salariul meu, dar n-am avut niciodată tupeul să fac cuiva daruri de o jumătate de milion de lei. Şi nu-mi permit să mănânc cantalup de două mii cinci sute de lei porţia în hoteluri de lux!

Furia şefului poliţiei e atât de mare, încât acesta nu mai poate să se stăpânească. Îl loveşte pe gangster cu toată puterea. Piatra inelului colonelului brăzdează chipul lui Panselin, tăindu-i obrazul ca un cuţit. Sângele ţâşneşte din rană cu putere şi îi pătează în câteva clipe chipul, gâtul, cămaşa şi haina. Panselin nu spune nimic, nu mişcă, e ca o stană de piatră. Dar devine îndată palid. E alb ca varul. Se clatină apoi, mai întâi spre dreapta, precum acul unei balanţe, apoi către stânga, şi cade. Ca un copac tăiat. Fără să se îndoaie. Exact ca un copac. Cade lat la picioarele şefului poliţiei, în mijlocul frumosului covor, pe care-l pătează de sânge.

Gardienii se grăbesc, îl ridică pe arestatul căzut şi-l conduc pe hol. Îl culcă pe spate, pe parchet.

Şeful poliţiei îşi priveşte cu ruşine mâna dreaptă, mâna care l-a lovit pe arestat.

— N-am vrut să-i fac un astfel de rău, spune colonelul Pretorian. Am vrut să-l pedepsesc, ca să nu ne mai ducă cu poveşti din o mie şi una de nopţi... Piatra inelului i-a tăiat faţa.

— Nu vă mai supăraţi, domnule colonel, spune şeful de cabinet. N-o să moară dintr-o palmă. Gangsterii nu mor atât de uşor.

— E, totuşi, penibil, spune colonelul Pretorian. Nu trebuia să-l lovesc chiar eu... Dar acest tip are un fel de a te scoate din pepeni şi de a te umple de furie, cum n-am mai întâlnit niciodată.

— Nu-i nimic, domnule colonel, spune şeful de cabinet, ştergând câteva picături de sânge care pătaseră tunica colonelului. N-aveţi mână de poliţist. Aici e toată treaba. Aveţi mână de militar. Şi e normal, căci sunteţi colonel. Mâna unui poliţist ştie să bată în aşa fel încât să-l facă să vorbească pe arestat. L-aţi lovit, făcându-l să nu mai vorbească. Este contrarul unei lovituri de poliţist.

— Trebuie să-l văd neapărat pe acest părinte Miron Moliftă, care primeşte milioane din partea gangsterului. Cât se poate de repede. Chemaţi-l urgent pe comisarul Stratilat, şeful brigăzii mele mobile!

Aşteptând sosirea comisarului, prefectul intră în baie pentru a se spăla pe mâini, căci o lovitură pe chipul unui om care are mâinile şi picioarele legate îl murdăreşte cumplit pe cel care loveşte.

Dar ceea ce prefectul poliţiei nu ştie încă e că o asemenea murdărie nu se spală, precum altele, cu apă şi săpun. E o pată care nu atinge doar pielea mâinii, ci şi sufletul celui care loveşte. Şi petele de pe conştiinţă nu pot fi niciodată spălate cu apă şi cu

săpun. Nicio apă nu le scoate. Şi trebuie purtate în sufletul murdar. Încetezi a mai fi un om curat. În ciuda curăţeniei hainei şi a pielii, deveni dintr-odată un individ murdar pentru totdeauna. Iar asta se vede de la distanţă, mai mult decât petele de pe hainele sale. Căci un suflet murdar se trădează în toate faptele pe care omul le va împlini pe viitor. Faptele sale de mai apoi vor fi şi ele murdare.

Intrând în biroul său, şeful poliţiei îl află aici pe comisarul Stratilat. Îi spune:

— Iată recipisa de o jumătate de milion de lei pe care gangsterul a trimis-o acum doi ani unui preot de ţară. Trebuie dat urgent de preot. Mergeţi imediat la Rodina, unde stă destinatarul. E cu neputinţă să nu daţi de ascunzătoarea gangsterilor. Casele parohiale au fost deseori cuiburi de tâlhari şi răufăcători. Nu este prima oară când se întâlneşte un preot care dă adăpost şi hrană celor în afara legii. Treceţi prin ciur şi prin dârmon casa parohială, biserica, cimitirul şi întreg satul. Ţineţi-mă la curent prin radio cu cercetările. Nu este exclus să aflaţi miile de milioane ascunse sub altar... Dar acţionaţi rapid, căci complicii lui Panselin pot să ajungă înaintea voastră, dacă nu sunt deja acolo.

Comisarul Stratilat e încântat de această misiune. E şeful brigăzii mobile, unitate a poliţiei, autonomă, care primeşte douăzeci şi cinci la sută din prada pe care o recuperează. Poliţiştii acestei brigăzi sunt direct interesaţi să descopere ascunzătorile gangsterilor. Ipoteza că fabuloasa pradă ar fi putut fi ascunsă în casa parohială de la Rodina e plauzibilă, fără doar şi poate. Comisarul Stratilat pleacă imediat către sătucul afundat în pădurile muntelui.

Astfel, ancheta pentru prinderea bandei ucigaşilor paznicilor de noapte şi recuperarea prăzii capătă o altă turnură.

La început, a fost arestarea lui Panselin, prins în flagrant delict. Poliţia s-a interesat de Chir Christache, omul din Pind, de fiica sa, Filoteea, şi de cabaretul „Pătrar de lună". A urmat apoi afacerea cantalupului servit de gangster la Orient-Palace. Şi acum toate privirile sunt aţintite către casa parohială din cătunul de munte şi preotul Moliftă, căruia gangsterii îi trimit jumătate de milion de lei. Toate aceste schimbări au apărut într-o singură dimineaţă. În ciuda acestui fapt, pare că afacerea înaintează nespus de lent. Poliţia ar vrea să meargă totul mult mai rapid. Dacă nu este recuperată imediat prada, nu va fi recuperată niciodată. Gangsterii vor risipi banii mâncând cantalup şi făcând

cadouri de câte o jumătate de milion de lei preoților de țară. Căci gangsterii nu doar că îi torturează pe bogați, furându-le banii, ci îi şi umilesc apoi prin risipa lor. Şi aceasta, pentru milionari, e o suferință mult mai mare ca atunci când sunt furați.

Urmele ţiganilor

Comisarul Stratilat e însoţit de doi tineri detectivi. Sosesc la Rodina după trei ceasuri de călătorie. E un sat ascuns în păduri, într-o vale de pe malul unui pârâu. E mai degrabă un cătun, căci nu sunt mai mult de o sută de case. Poliţiştii coboară cu o şaretă, căci gara este la mai bine de zece kilometri. Râul străluceşte în fundul văii asemenea unui şarpe argintiu pe o păşune verde. De ambele părţi ale pârâului, ca nişte cuburi de zahăr, case albe, văruite. De jur-împrejurul fiecărei case, pomi fructiferi şi flori. Pe pantă, deasupra caselor, ca un cioban ce-şi păzeşte oile, biserica de lemn cu acoperişul ascuţit, acoperit cu şindrilă. Împrejurul bisericii, pomi fructiferi mari şi flori: cimitirul. În biserică şi în cimitir comisarul speră să afle comoara gangsterilor.

Uşa bisericii, uşa de stejar cu încuietori de fier forjat, e închisă. Uşa micii case parohiale e închisă şi ea. Împrejur, în cimitir, nu sunt decât păsări. Fără număr. Pe morminte, în copaci, pe acoperiş. Dar, în afară de păsări, nici ţipenie de om.

Poliţiştii bat la uşile mai multor case, fără să primească răspuns. Şi, chiar în clipa în care se hotărăsc să aştepte, un glas le strigă:

— Pe cine căutaţi, domnule?

Dau de o fetiţă, ce are în jur de zece ani, întinsă la soare pe o saltea de paie, în faţa casei sale albe.

— Nu e nimeni în sat, domnule, spune fetiţa.

Este tot un zâmbet. Are cozi blonde.

— Sunt singură, singură, în tot satul, domnule. Au plecat toţi. Sunt paralizată şi trebuia să rămân. Sunt bucuroasă că aţi venit, căci mă plictiseam de una singură. Mă cheamă Agripina şi am opt ani, domnule. Dumneavoastră cum vă numiţi, domnule?

— Unde sunt oamenii din sat, Agripina?, întreabă comisarul.

— S-au dus să ducă ouă blajinilor, domnule. Veniţi de departe, domnule?

— De departe, micuţo..., răspunde comisarul.

— Locuiţi mai departe decât blajinii, domnule?

— Nu ştiu unde stau blajinii.

— Nici eu, domnule, spune Agripina. Nimeni nu ştie unde locuiesc sărmanii blajini. Altfel, mergeau să le ducă cuverturi, fructe şi pâine, căci suferă nespus sărmanul popor al blajinilor.

— Cine sunt blajinii, Agripina?, întreabă comisarul.

Atenția sa de polițist devine tot mai ascuțită şi nu se înşală, căci Agripina răspunde:

— Blajinii sunt oameni pe care poliția îi caută pentru a-i lega. Şi care s-au dus în păduri. Trăiesc în crăpăturile munților, în peşteri...

— Şi oamenii satului s-au dus să le ducă ouă?

— Da, domnule. S-au dus cu toții să le ducă ouă sărmanilor blajini. Părintele Moliftă a venit aici şi mi-a cerut să-i dau ouă, ca să le ducă din partea mea.

— Părintele Moliftă s-a dus să ducă ouă blajinilor?

— Bineînțeles, domnule!

— Şi tu spui că blajinii sunt ascunşi în pădure de teama poliției?

— Da, domnule, spune fetița. Şi toți oamenii îi iubesc şi se roagă pentru ei...

— Când au venit ultima oară în sat aceşti oameni pe care îi caută poliția?

— Niciodată nu coboară în sat, domnule. Din cauza poliției.

— Sunt mulți, Agripina? Dacă ne spui totul, o să-ți dăm un cornet mare de bomboane. Sunt mulți aceşti oameni care se ascund în pădure?

— Da, domnule. Sunt la fel de mulți ca frunzele copacilor din pădure şi ca iarba câmpului... Un întreg popor. Un popor uriaş. Minunatul popor al blajinilor.

— Şi părintele Moliftă s-a dus cu oamenii din sat? Poți să ne spui pe ce drum au apucat şi unde se întâlnesc cu blajinii?

— Sunt pe malul drept al râului, domnule. De acolo trimit întotdeauna ouăle blajinilor... Puteți să mergeți acolo, domnule. Nu e departe de aici.

Cei trei polițişti pleacă în graba mare în direcția indicată de fetița paralizată. Pe malul râului, toți oamenii din sat sunt aşezați în genunchi. Părintele Miron Moliftă cu barba lui lungă, albă ca cea a lui Moş Crăciun din cărțile poştale, cântă cu o voce frumoasă de violoncel.

— Pentru poporul fără număr al blajinilor care caută adăpost în păduri şi în crăpăturile pământului, Domnului să ne rugăm! Ca

şi ei să vadă învierea lui Hristos şi să prăznuiască Paştele împreună cu noi!

Oamenii îngenuncheaţi pe iarba grasă care mărgineşte râul ca un covor verde răspund din străfundul inimii: Kyrie Eleison. După ce ecoul a repetat Kyrie Eleison şi l-a multiplicat, ducându-l din munte în munte până la cer, preotul, cu vocea sa ca a unui clopoţel de argint, cântă:

— Pentru toţi cei ce au pătimit, fiind persecutaţi, din pricina poliţiei, jandarmeriei, justiţiei şi conducătorilor acestei lumi, Domnului să ne rugăm! Ca şi ei să se bucure de învierea lui Hristos, acolo unde se află ascunşi.

— Kyrie Eleison, răspund oamenii din sat.

Nimeni n-a băgat de seamă sosirea comisarului Stratilat şi a celor doi detectivi, care sunt îngenuncheaţi lângă ţărani.

— Pentru cei ce au fost izgoniţi din casele lor şi din ţara lor, şi care au rătăcit prin lume, şi care sporesc poporul blajinilor, Domnului să ne rugăm!

— Kyrie Eleison, răspund oamenii îngenuncheaţi.

La un semn, cu toţii îşi descoperă coşurile pe care le-au adus şi pe care le ţin lângă ei acoperite cu ştergare albe. Părintele Moliftă stropeşte coşurile cu agheasmă. Pe măsură ce coşurile sunt binecuvântate, oamenii se ridică şi aruncă în râu ceea ce au în ele. Comisarul Stratilat rămâne cu gura căscată: în coşuri nu sunt decât coji de ouă. Aceste coji de ouă sunt stropite. Şi fiecare femeie, fiecare bărbat, fiecare copil aruncă cu evlavie cojile de ouă albe în râu, iar apa duce aceste coji ca pe nişte mici vapoare, ca pe nişte bucăţi dintr-un mesaj rupt.

— N-aveţi ouă pentru blajini?, întreabă preotul.

Se află în faţa poliţiştilor. Aceştia se ridică.

— Suntem străini. Venim doar pentru a sta de vorbă. Şi ni s-a spus că vă aflaţi aici.

— Aruncaţi şi dumneavoastră un mesaj de Paşte pentru blajini, le spune preotul.

Dă fiecăruia dintre poliţişi câte o mână de coji de ou şi îi roagă să le arunce, cu mâinile lor, în râu.

Comisarul Stratilat şi cei doi detectivi iau cojile de ou, le privesc şi le aruncă în râu, aşa cum fac şi ceilalţi, fără să înţeleagă nimic.

— În câteva minute sunt la dispoziţia dumneavoastră.

Binecuvântează în continuare coşurile cu coji de ouă.

Pe măsură ce oamenii aruncă cojile în râu, îşi fac semnul crucii şi apucă drumul către sat în tăcere.

— Acum sunt al dumneavoastră, spune preotul, scoţându-şi epitrahilul şi punându-l în sarica sa, împreună cu cărţile de rugăciune. Cu ce-aş putea să vă fiu de folos?

— Suntem şi noi creştini, părinte, dar n-am văzut niciodată o astfel de sărbătoare.

— E o rugăciune întâlnită doar în munţii noştri... Cu şapte zile înainte de Paşti aruncăm în râu cojile de ouă pe care le-am folosit la pască şi cozonaci. Apa duce cojile ca pe nişte mesaje ce vestesc învierea lui Hristos fraţilor noştri, care sunt ascunşi în păduri, în peşteri, în crăpăturile munţilor şi care, în lipsa calendarului şi a Bisericii, nu mai cunosc mersul timpului. Când văd că râurile aduc cojile de ou, sărbătoresc Paştele, învierea lui Hristos şi se roagă pentru noi, care le-am trimis această veste... Fără cojile de ou pe care le aruncăm în râuri, ei nu ştiu că este înviere. E datoria oricărui creştin care locuieşte în înaltul munţilor să trimită mesajul celor care sunt jos... Apa duce vestea învierii lui Hristos. Căci apa este unduioasă. Ea se infiltrează până în ascunzişurile pământului. Ea duce mesajele noastre până pe valurile mării, şi blajinii, care sunt închişi în galere, văd cojile plutind pe valuri şi sărbătoresc Paştile împreună cu noi. Într-o săptămână, mesajele învierii vor fi peste tot. Până la mare. Şi în mare. Acum, spuneţi-mi, cu ce aş putea să vă fiu de folos eu, un sărman monah şi preot de ţară?

— Sărbătoarea dumneavoastră pentru blajini nu este autorizată de Biserica oficială, spune comisarul Stratilat.

— Dar nici nu este interzisă. Biserica recomandă rugăciunea pentru toţi necunoscuţii care suferă şi care nu ştiu să se roage. Blajinii sunt fraţii necunoscuţi şi preaiubiţi. Şi noi ştim că într-o zi putem să fim şi noi blajini, adică izgoniţi din casele noastre şi obligaţi să ne ascundem de orice aşezare omenească... Şi atunci vom sărbători şi noi Paştile în ziua în care vom vedea cojile de ouă, neavând alt calendar...

— Părinte, de trei săptămâni o bandă de hoţi jefuieşte băncile şi îi ucide pe paznicii de noapte... Am arestat în această dimineaţă pe unul dintre asasini. Numele său este Roland Panselin. Iar într-una dintre cărţile sale am aflat o recipisă de o jumătate de milion de lei pe care vi i-a trimis în urmă cu doi ani. Îl cunoaşteţi pe Panselin şi aţi primit această sumă?

— Desigur că-l cunosc şi bineînțeles că am primit de la el o jumătate de milion de lei!

— Sunt bani furați, părinte, cei pe care i-ați primit... Şi Panselin a asasinat pentru a pune mâna pe aceşti bani. Ştiți asta?

Părintele Miron Moliftă tace. Îşi şterge o lacrimă. Spune:

— Nu ştiam că a ucis şi a furat. Şi l-ați arestat? Se află la închisoare acum?

— E la închisoare şi va fi spânzurat, părinte, răspunde comisarul. Puteți să ne spuneți pentru ce motiv v-a trimis o astfel de sumă şi dacă ați primit de la el şi alți bani? Vă atrag atenția asupra faptului că situația dumneavoastră e una gravă. Nu vreau să vă amenințez, dar de răspunsurile dumneavoastră depinde dacă într-un ceas veți fi liber sau arestat. De ce vă trimitea banii?

— Nu erau pentru mine, răspunde părintele.

— Pentru dumneavoastră, pentru biserică ori pentru săracii parohiei e acelaşi lucru. De ce vă trimitea o jumătate de milion?

— Nu este o poveste prea frumoasă, spune părintele.

Când se ruga, părea frumos şi tânăr. Acum se vedea că era foarte în vârstă şi că tremura de slăbiciune şi de bătrânețe.

— Tatăl lui Panselin era învățător în satul nostru şi director al cooperativei locale. A avut odată proasta idee de a lua o mică sumă de bani din casa cooperativei, promițându-şi că o va pune la loc la sfârşitul lunii, când va primi salariul. Nedându-şi nimeni seama de fapta sa, n-a restituit banii. Dimpotrivă, a luat alte sume. De fiecare dată când avea nevoie de bani, lua din casa cooperativei şi nimeni nu a observat vreodată. Căci se ştia că Trifan Panselin, învățătorul nostru, era un om cinstit. Şi niciodată nu i-a venit cuiva ideea să-i verifice conturile. După doisprezece ani, un inspector al cooperativelor rurale, controlând registrele, ne-a adunat pe toți şi ne-a informat că învățătorul Trifan Panselin furase o jumătate de milion din casa cooperativei şi că furturile sale aveau loc de doisprezece ani. Ne-a prevenit că, dacă suma nu va fi restituită în două săptămâni, învățătorul va fi arestat şi va petrece douăzeci de ani la ocnă. Căci furturile din cooperativele funcționarilor publici sunt pasibile de o pedeapsă extremă. Vânzând totul, tot ceea ce aveam de vândut, n-am fi reuşit să rambursăm nici măcar jumătate din sumă. I-am scris lui Roland Panselin, care era student. Nu pentru a-i cere bani, căci nici el nu avea mai mulți decât noi, ci pentru a-l anunța de nenorocirea ce se abătuse asupra tatălui său. Am ezitat înainte de a face asta, dar nu puteam să-l las fără să ştie. Era mult prea grav. Şi, spre marea

noastră surpriză, la cinci zile după trimiterea scrisorii, am primit un mandat cu o jumătate de milion. Am restituit imediat banii cooperativei. Afacerea a fost clasată.

— Unde este tatăl lui Panselin?

— Şi-a cerut pensionarea şi a părăsit satul.

— Aveți adresa lui?

Nu, nimeni nu ştie unde s-a dus. Se spune, dar nu e sigur, că trăieşte cu prostituatele într-un cartier rău famat al oraşului. Dar în realitate nimeni nu ştie nimic despre el.

— Au rude în sat?

— Nu. Soția învățătorului a murit. Fiul său e la oraş. Ştiam că era student, dar de când a trimis banii nu s-a mai auzit nimic despre el...

Discutând, preotul şi cei trei polițişti ajung în fața bisericii.

— Vreți să intrați să luați un pahar cu apă rece şi puțină miere?, întreabă preotul.

Intră în casa parohială. Părintele Moliftă aduce apă rece într-o oală mare de lut şi o altă oală plină cu miere. În casa parohială se află un pat, o masă, o icoană pe peretele de la răsărit şi un cui bătut în perete, drept cuier. E tot mobilierul. Pereții sunt albi, tavanul e de lemn şi podeaua de brad. Cei trei polițişti stau pe pat.

— Merg cu dumneavoastră, domnule, să-l văd pe Panselin şi să-l întreb cu ce-l pot ajuta. Îmi permiteți să merg cu dumneavoastră la oraş? Sărmanul Panselin, n-are pe nimeni pe pământ. Trebuie să-i dăm smeritul nostru ajutor.

— Cu neputință, spune comisarul Stratilat. Panselin este acuzat de patru crime şi de şapte jafuri în bănci. Se află în arest preventiv. Nimeni nu poate să stea de vorbă cu el. Nici măcar avocații.

Preotul se întoarce către răsărit şi, făcându-şi semnul crucii, spune:

— Îngerii şi Maica Domnului să-l păzească şi să-l ajute, căci noi, sărmanii săi frați, nu putem face nimic...

Rugăciunea preotului este foarte scurtă, dar intensă, încât umple întreaga încăpere. Şi, când părintele Moliftă se întoarce către polițişti, ochii săi sunt plini de lacrimi. Polițiştii sunt, fără să vrea, cuprinşi de emoție.

— Părinte, noi am venit aici să căutăm prada şi pe complicii lui Panselin. Sunteți sigur că Panselin n-a revenit în sat de doi ani?

— Niciodată. Nici el, nici tatăl său.

— Ei s-au născut, totuşi, aici, trebuie să aibă rude...

— Nu sunt de aici, răspunde preotul. Învățătorul era țigan. Trifan Panselin nu era din sat. Ca urmare a unui mare necaz, a rămas la noi...

— Povestiți-ne tot. Precis. Căci e vorba de mai multe crime. Şi orice inexactitate poate să se întoarcă împotriva dumneavoastră.

— Eu sunt adevăratul autor al celor patru crime şi al furturilor pe care i le reproşați lui Panselin... Scriindu-i lui Panselin că tatăl său era amenințat cu douăzeci de ani de ocnă, l-am obligat să fure şi să ucidă pentru a-şi salva tatăl. Şi primul furt odată săvârşit, au urmat celelalte. Eu sunt adevăratul vinovat. Fără scrisoarea mea, n-ar fi furat niciodată...

— Responsabilitățile morale nu țin de resortul poliției şi al justiției... Spuneți că tatăl lui Roland Panselin era țigan. Familia sa există, aşadar, undeva, într-o tabără de țigani. Puteți să ne dați detalii?

— Nu are familie. De aceea a rămas printre noi în sat. Clanul său, tot convoiul, a fost masacrat pe malul râului. Chiar în locul în care am binecuvântat cojile de ou şi le-am trimis blajinilor. Lucrurile s-au petrecut astfel: eram tânăr monah. Abia sosisem la Rodina. Sunt mai bine de patruzeci de ani de atunci. Într-o zi s-a oprit în sat un convoi de țigani cositorari, țigani care prelucrează metalul, lăcătuşi. Foarte buni meşteri. I-am chemat să cositorească cristelnița. Au lucrat minunat. Au reargintat sfeşnicele, crucile, sfintele vase. N-au vrut să ia bani pentru munca lor, dar mi-au cerut în schimb să-i învăț Tatăl nostru, Crezul şi să-i botez. Şi aşa am făcut. Într-o singură noapte au învățat cu toții rugăciunile pe care catehumenii le învață în mai mulți ani, iar asta fără să ştie să citească şi să scrie. Au învățat muzica bisericească şi, după botez, au cântat toată Liturghia. Mi-au cerut să-i cunun şi au plecat foarte fericiți, căci erau creştini. Țiganii, pe pământ, sunt precum Biserica, precum creştinii, căci Biserica a fost creată la Pogorârea Sfântului Duh. Şi, imediat după ce au primit limbile de foc ale Sfântului Duh, apostolii au părăsit cetatea Ierusalimului adică cetatea pământească şi au plecat în toate direcțiile, către Ierusalimul cel ceresc, spre cetatea cerească. Biserica şi poporul creştinilor pe care îl poartă în nava sa este desprinsă de cetatea pământească şi n-a sosit încă în cetatea cerească. Biserica este pe cale. Între cetatea pământească şi cetatea cerească. Biserica e precum convoaiele de țigani care au plecat de undeva şi încă n-au ajuns. Acolo unde se opresc nu o fac

decât pentru o simplă staționare, căci scopul țiganilor e orizontul, linia în care cerul atinge pământul. Acum, aceştia erau de două ori nomazi, ca țigani şi creştini. Erau îndoit desprinşi de pământ. Îi iubesc mai mult decât pe ceilalți creştini. Şi ei iubesc Biserica, căci doar în Biserică sunt cinstiți ca fii ai lui Dumnezeu, ca moştenitori ai cerului, ca stăpâni ai creației şi universului. Apoi, ei care se nasc, procreează şi care mor mereu pe drum erau acasă în Biserică, ca într-o navă ce îi duce către cer... Se aflau mult mai bine în Biserică decât statornicii, căci ghiceau că Biserica nu este ceva stabil, pământesc, cum gândesc pe nedrept cei statornici. Simțeau că Biserica se mişcă pe pământ împreună cu ei, se îndreaptă către cer, aşa cum o navă pluteşte pe valurile mării. Şi, în fiecare an, parohia mea de țigani fierari oprea în sat. Dumnezeu şi toți sfinții din cer coborau cu oştirile îngereşti de heruvimi şi serafimi pentru a-i asculta cântând la biserică.

Într-o noapte, oamenii de la curtea satrapului fanariot Xantopol, după o beție, au descins în tabăra țiganilor pentru a le răpi femeile. Țiganii s-au opus. Oamenii de la castel au bătut în retragere, dar s-au întors cu puşti, însoțiți de jandarmi. Tirurile de armă au durat câteva ceasuri. Dimineața, când a sosit procurorul, pe malul râului nu se aflau decât cadavre de femei, de bărbați, de copii, de cai şi de câini... Şi resturi de căruțe... S-a redactat un proces verbal în care se spunea că țiganii furaseră cai, iar când au venit jandarmii, au deschis focul asupra forțelor de ordine, care n-au făcut decât să se apere. Din întreaga mea parohie de țigani n-a rămas decât o singură ființă vie, un băiat de zece ani, Trifan Panselin, singurul scăpat. L-am primit în casa parohială. L-am învățat să citească şi să scrie. L-am trimis la şcoala normală. A ajuns învățător. S-a căsătorit cu o țărancă din sat, care a murit după naşterea lui Roland. Singurul lor copil. Desigur, Trifan Panselin n-a fost niciodată stabil, aşa cum se cuvine. A rămas tot țigan. Nu cunoştea frontierele aşezate de statornici. Şi, din această cauză, a început să fure, fără să-şi dea seama cu adevărat de gravitatea gestului său. În decursul unei vieți de om, nu poți trece de la nomadism la nemigrator şi să devii un statornic desăvârşit. Astfel că fiul său a fost crescut de mine. L-am trimis la studii. De doi ani n-a mai dat un semn de viață. E tot ceea ce pot să vă spun...

— Speram să aflăm aici ascunzătoarea prăzii şi pe complicii lui Panselin. Al cui e castelul?

— Proprietarul castelului e generalul Xantopol... L-a dat ca zestre fiicei sale, Despina Xantopol, care s-a căsătorit cu guvernatorul Scriban. Dar nu vine niciodată aici, la castelul de la Rodina... Niciodată.

— Vă mulțumesc pentru informații. Dacă din întâmplare aflați unde se află tatăl asasinului, anunțați-mă. Nu este exclus ca Panselin să-şi fi reînnoit relațiile cu triburile de țigani. Se poate conta pe colaborarea dumneavoastră?

— Nu, domnule comisar, spune părintele Miron Moliftă. Nu puteți să contați pe colaborarea mea.

— Sunteți preot, aveți datoria să colaborați cu autoritățile... Chiar Scriptura vă obligă, spunând să dați Cezarului ceea ce este al Cezarului, iar lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu. Avem nevoie de colaborarea dumneavoastră pentru a-i afla pe ceilalți asasini şi prada lor. Sunteți preot.

— Tocmai pentru că sunt preot orice colaborare cu poliția este imposibilă. Poliția caută în fiecare om un asasin. E treaba ei. Noi, preoții, căutăm, dimpotrivă, în fiecare asasin un om. Şi în fiecare om căutăm să-L aflăm pe Dumnezeu.

Gangsterii sunt în număr de cinci

Comisarul Stratilat se întoarce nespus de abătut din satul Rodina. Întocmeşte raportul către colonelul Aurel Pretorian:

— Trebuie să excludem ideea că prada ar fi ascunsă în sat, la biserică ori în casa parohială. A fost un drum zadarnic. N-am ajuns la niciun rezultat.

— Aţi aflat că Panselin e ţigan..., spune şeful poliţiei. E deja un lucru bun. Apoi aţi lămurit misterul jumătăţii de milion.

— Aş fi preferat să aflu ascunzătoarea milioanelor, răspunde supărat comisarul Stratilat. Prada e concretă. Restul e literatură.

Călătoria în sat a făcut ca ancheta să avanseze. Se cunoaşte acum mobilul care l-a determinat pe Panselin să devină ucigaş şi gangster. Comportamentul său are o explicaţie logică. Şi asta e foarte important. E un cap important de acuzare. După ancheta în sat, se vede limpede cum şi de ce Panselin, studentul sărac, muncitor şi serios a devenit ucigaş şi gangster. Nu avea alternativă: ori să ucidă şi să fure, ori să lase să fie condamnat tatăl său la muncă forţată.

— Şi asta cu ce ne ajută?

— Poliţia e obligată, dragul meu Stratilat, să-i dea pe mâna justiţiei pe asasini şi dosarele logice. În care totul se leagă. Acum e clar dosarul lui Panselin. Se cunoaşte povestea. Se ştie că are un tată hoţ şi ameninţat cu spânzurătoarea. Cunoscând apoi sordida afacere a căsătoriei sale şi atmosfera cabaretului „Pătrar de lună", urmează întru totul logic evoluţia sa. Acest băiat are maniere ereditare. E ţigan, aşadar hoţ înnăscut. Dosarul unui asasin trebuie să fie prezentat juraţilor ca o teoremă de algebră. Avem în dosarul lui Panselin tezele: tatăl ţigan. Aşadar, lipsit de simţ moral. Asocial şi hoţ, care fuge din sat şi trăieşte în dezmăţ la marginea societăţii. Anturajul gangsterului Panselin, mediul său social e compus din oameni care nu sunt altfel şi îşi spun ei înşişi microbi. Aceasta cât priveşte tezele. Antitezele sunt faptele lui Panselin. Pentru a ieşi din aceste încurcături: uciderea paznicilor de noapte, furtul din bănci, cheltuielile de la Orient-Palace, unde mănâncă cantalup... Sinteza care se impune automat şi pe care judecătorii nu au nevoie să o caute mult timp este închisoarea. Dosarul Panselin e limpede, logic, bazat pe argumente ştiinţifice,

matematice. Desigur, pentru poliție, una dintre principalele sarcini rămâne să fie împlinită. Trebuie să aflăm prada şi să-i prindem pe complici. În această ordine de idei, ce-ați spune de reîntoarcerea în satul Rodina?

— Ce să facem în sat? Am fost o dată şi mi se pare deja prea mult.

— Trebuie căutate urmele lui Panselin-tatăl şi urma țiganilor. Nu este exclus ca tatăl țigan să reprezinte ceva în furtul din bănci. Țiganii sunt artişti în munca cu fierul. Cei din clanul Panselin, după cum tocmai ne-ai raportat, sunt fierari, cositorari, lăcătuşi, argintari. N-ar fi exclus să se afle şi spărgători de seifuri printre meşterii înnăscuți ai metalelor. Printre țigani. Căutați-l pe Panselin-tatăl şi anchetați-i pe nomazi. Sunteți şeful brigăzii mobile. Nicio anchetă nu este mai indicată acum decât cea care te conduce la nomazi: o puteți face. Şi în tot acest timp vom continua să anchetăm la „Pătrar de lună", în mediile bancare, supraveghind îndeaproape pe omul din Pind, pe Chiria Filoteea, microbii... Se va cerceta dacă, în afară de Orient-Palace, Panselin frecventa şi alte localuri de lux. Se vor face cercetări la Pirotehnie, la „Crucea de piatră", care sunt prea aproape de „Pătrar de lună" pentru a fi străine de ceea ce se întâmplă acolo...

Chiar atunci, telefonul special al şefului poliției, telefonul care e legat printr-un fir special cu comisariatele, cu ministerul, cu închisorile şi alte servicii ale poliției, sună, aprinzându-se în acelaşi timp un bec roşu pe birou.

— Aici directorul închisorii centrale, domnule colonel. Am de făcut un comunicat foarte important. Acum cinci minute a fost adus un colet cu alimente pentru Panselin, ucigaşul paznicilor de noapte... După cum ştiți, nu este la închisoarea centrală, ci la cartierul general al poliției. Am primit totuşi coletul, ca şi când omul ar fi fost aici.

— Perfect. Ați făcut foarte bine. Bineînțeles, l-ați reținut pe cel care a adus coletul?

— Da, domnule colonel. Coletul a fost adus de o doamnă în vârstă. Am reținut-o aici, şi acum se procedează chiar la identificarea sa.

— Ați interogat-o?

— Nu, domnule colonel. Cu neputință! Doamna în vârstă este surdo-mută.

— Cu siguranță joacă teatru, spune prefectul. Puneți-i întrebările în scris.

— E analfabetă, domnule colonel. Medicul închisorii o examinează chiar în acest moment pentru a stabili dacă bătrâna este cu adevărat surdo-mută ori doar simulează.

— Ce conține coletul?

— O pâine mare rotundă, cinci ouă fierte, cinci mere, o pungă cu struguri stafidiți... Am trimis totul la laborator pentru analize. Vă vom ține la curent cu rezultatul.

— Fiți atenți la mesageră... Să nu se sinucidă. Şi să nu i se întâmple ceva rău, ordonă colonelul Pretorian. Această bătrână este persoana pe care providența ne-o trimite. Căci ea, bătrâna pe care o rețineți, ne va conduce la ascunzătoarea prăzii şi la cuibul complicilor. Vin imediat să o anchetez chiar eu. Chemați, până ajung, un interpret care cunoaşte limbajul surdo-muților.

— E deja aici, domnule colonel. Interpretul e aici, dar nu ne e de nici un folos. Căci bătrâna nu cunoaşte niciun semn din limbajul surdo-muților.

— Păziți-o bine, domnule director. Ne va conduce la ascunzătoarea comorii. Pe curând! Vin imediat!

— Nu închideți, domnule colonel, spune directorul închisorii centrale. Avem noutăți. Rămâneți pe fir. Am lângă mine pe cineva de la laborator, care mi-a adus un raport. Vi-l citesc acum: „Examinând conținutul coletului arestatului Panselin la închisoarea centrală, colet care conține o pâine mare rotundă, cinci ouă fierte, cinci mere şi o sută douăzeci de grame de struguri uscați, am aflat într-un ou o bucată de hârtie rulată, de forma şi de mărimea unui băț de chibrit, pe care este scris cu litere de tipar cu creionul următorul mesaj: «Dragă Panselin, tu ştii că suntem cinci. Dacă vorbeşti, vom muri toți cinci. Păstrează tăcerea. Căci tăcerea valorează cinci vieți omeneşti».”

— Arătați mesajul bătrânei, ordonă prefectul. Notați reacțiile sale. Sosesc imediat la închisoarea centrală. La revedere, domnule director! Cred că acum deținem capătul adevăratei piste...

Colonelul Aurel Pretorian e nespus de încântat. Îi spune comisarului Stratilat, şeful brigăzii mobile:

— Poate că nu e nevoie să căutăm complicii printre țigani... Bătrâna care a adus mesajul ne va duce direct la cuibul gangsterului. Pentru moment, acest mesaj ne indică fără dubii că gangsterii sunt în număr de cinci. E o informație prețioasă. Chiar dacă nu-i vedem valoarea practică.

Colonelul Pretorian îl sună pe guvernatorul Andrei Scriban.

— Domnule guvernator, gangsterii au trimis un mesaj lui Panselin, somându-l să păstreze tăcerea. Veniți să o vedeți pe femeia care a adus mesajul la închisoarea centrală. Am dat ordin ca Panselin să vină aici pentru a-l confrunta cu mesagera. Cred că de această dată deținem zaua lanțului care ne va conduce direct la cuibul asasinului şi la ascunzătoarea comorii.

Mesagera asasinilor

Biroul directorului închisorii centrale. Într-un fotoliu de piele veche este aşezat guvernatorul Andrei Scriban. Într-un altul, şeful poliției, colonelul Pretorian. Sunt prezenți în încăpere doi comisari care stau în picioare. Directorul închisorii s-a dus el însuşi după femeia care a venit cu coletul pentru arestatul Panselin. Sunt aşteptați. În liniște. Pe pereți sunt câteva grafice, statistici. Programele zilnice ale arestaților pentru zilele de lucru şi pentru zilele de sărbătoare. Nu te simți în largul tău în acest birou directorial. Domneşte un miros insuportabil pentru oameni care vin din afară. Nu e un miros pe care îl simți cu nările. E o putoare care te sufocă, precum descompunerea cadavrelor, mirosul canalelor şi latrinelor. Dar nu răneşte nările. Este un miros urât din punct de vedere moral. Căci sufletul poate şi el să miroasă urât precum carnea, precum trupul. Şi sunt suflete care put, care miros urât. Apropierea de ele e mai rea decât respirația grea. Mai rea decât mirosul greu al trupurilor nespălate.

Nu te simți în largul tău în biroul închisorii centrale. Totul este curat pe dinafară. Mobila, pereții, plafonul sunt curate. Dar cuvintele pronunțate aici, torturile suferite aici, umilințele aduse omului, minciunile, capcanele întinse arestaților, toate acestea au lăsat un miros nespus de cumplit. Este mirosul urât al sufletului omenesc descompus, sluțit, murdărit, infestat de paraziți. Toate mizeriile sufletului descompus sunt prezente. Guvernatorul Andrei Scriban îşi foloseşte tot timpul batista. Dar batista nu ajută la nimic. Îşi aminteşte că unul dintre prietenii săi, student, care era arestat, îi trimisese scrisori disperate pentru a-i cere flacoane de apă de colonie, dezodorizante, parfum şi săpun. Andrei Scriban a mers să ducă aceste lucruri colegului său în închisoare. Avea pe atunci optsprezece ani. A văzut că totul era curat în închisoare, dar prietenul său închis se sufoca. Era mirosul insuportabil al sufletului omenesc, sluțit, descompus precum un cadavru. Acesta mirosea urât în închisoare.

Din fericire, uşa se deschide. Intră un gardian. O putoare de suflet în plus în birou. Căci rănile conştiinței, precum cele pe care le poartă gardienii din închisoare, aceste răni se infectează la fel ca rănile cărnii. Şi ele miros urât. Gardianul are o conştiință cu

furuncule, cu plăgi supurânde şi infectate de paraziți. Conştiința sa miroase urât, ca un cadavru aflat în putrefacție. După acest prim gardian, intră gardianul-şef. Apoi, e adusă bătrâna care venise cu mesajul.

Intră cu paşi mărunți, ca paşii vrăbiilor. Are chipul de culoare măslinie, cu nenumărate riduri. Toate aceste riduri mărunte sunt precum tuşele unei pene din miniaturile orientale. Pentru a avea riduri atât de fine pe față, pe barbă, pe frunte, pe gât, bătrâna trebuie să fi avut o piele nespus de fină. Mai fină decât mătasea. Oamenii care au pielea aspră au întotdeauna riduri groase, asemenea inciziilor de cuțit. Dar femeile care au fost frumoase, care au avut o piele fină ca mătasea, când îmbătrânesc, ridurile lor sunt ca o dantelă nespus de fină.

Mesagera este în vârstă şi foarte măruntă. Cu puțin mai înaltă decât un copil. Firavă. Nu este firavă pentru că e slabă. E o fragilitate asemenea celei a bibelourilor, lalelelor, mugurilor şi tulpinii florilor. Este o fragilitate de femeie, de floare şi copil. O fragilitate care ține de suavitatea sufletului feminin. E în vârstă, dar nu are vârstă. Are ochii mari, negri ca de migdală, şi umeri foarte înguşti. E îmbrăcată în negru. Nu se vede decât marele maphorion, vălul uriaş al femeilor din Orient, care îi acoperă precum o pelerină capul, gâtul, umerii şi şoldurile, până la genunchi. Pe deasupra poartă o fustă neagră, care îi ascunde trupul până jos. Nu se vede decât vârful încălțărilor de pâslă neagră. Are un nas nespus de fin, o gură mică, cu buze subțiri, uscate, ca o incizie de pumnal în micul oval, măsliniu, al feței. Intrând în biroul directorului închisorii, între gardieni, bătrâna priveşte împrejur speriată. E ca o căprioară. E îngrozită, dar nu îi este teamă. Mai degrabă e neliniştită. În ochii ei negri e o clipire de lumină care aminteşte de tremuratul urechilor iepurilor atunci când aud un zgomot. Are privirea neliniştită şi atentă a veveriților. Vede tot. Vede în spatele său, în fața sa, la dreapta şi la stânga. În acelaşi timp. Vede, de asemenea, gândurile pe care oamenii le au în suflet. Căci gândurile sunt pentru ea văzute.

— Nu poate să spună nimic, domnule guvernator, explică directorul închisorii. Pare că este cu adevărat surdo-mută.

Guvernatorul Andrei Scriban, şeful poliției şi comisarii o examinează pe doamna în vârstă din cap până în picioare. Cu minuțiozitate, aşa cum ai examina un corp delict, un obiect. Dar nu văd decât marele văl negru, decolorat de atâta folosire,

maphorionul ei. Asemeni celui al Maicii Domnului, Stăpâna noastră din icoane.

— Sunteți sigur că nu se preface?, întreabă şeful poliției.

— A fost examinată de medicii închisorii, domnule colonel. Medicii stabilimentului nostru sunt experți în detectarea celor care simulează. Văd astfel de oameni în fiecare zi. Şi chiar de mai multe ori pe zi. Li se pare că bătrâna este cu adevărat surdo-mută, dar sunt foarte rezervați. Sunt cazuri de simulare care n-au fost descoperite decât după ani de observație. În ceea ce priveşte surditatea şi mutismul, expertiza este chiar dificilă...

Ochii bătrânei înțeleg tot. Bătrâna ştie că vorbesc despre infirmitățile sale. Că se îndoiesc de aceste infirmități. Că o suspectează că se preface. Se aştepta la toate aceste lucruri înainte de a intra pe poarta închisorii cu coletul pentru Panselin.

— N-are nici un act de identitate cu ea?, întrebă prefectul.

— Niciun act, domnule colonel. Singurul lucru pe care credem că-l ştim e că aparține proletariatului celui mai de jos. Mâinile sale sunt ale unei femei care a lucrat, care a spălat rufe şi vase încă din copilărie. Mereu. Chiar în această dimineață. Suntem siguri, astfel, că e foarte săracă. Că n-a mâncat niciodată pe săturate. Are simptome de subalimentare cronică. Precum toți proletarii. Nu este îmbrăcată decât cu o cămaşă de cânepă, cu o fustă şi cu maphorionul ei, acoperământul ei, asemănător întru totul maphorionului Fecioarei. După cum veți putea constata dumneavoastră înşivă.

— Trimițând-o să ducă coletul la închisoare, gangsterii voiau să scape de ea?, întreabă guvernatorul.

— Desigur, domnule guvernator. Gangsterii au sacrificat-o trimițând-o aici. Ştiau că nu o vor mai recupera vreodată. Nici nu doreau să o recupereze poate, căci e bătrână. O gură în plus.

— Mă întreb ce a crezut văzându-se trimisă în misiunea de sacrificiu. L-a acceptat de bunăvoie ori a fost forțată să-l accepte?

— E poate mama ori bunica unuia dintre gangsteri, domnule guvernator. Şi a venit cu coletul pentru a încerca să-şi salveze fiul, sacrificându-se pe sine.

— Să fie fotografiată, să-i fie luate amprentele şi să i se distribuie portretul în toate comisariatele de poliție, ordonă prefectul. Să se publice imediat fotografia bătrânei în toate ziarele. Să se imprime mici afişe şi să fie lipite pe ziduri, peste tot, cu promisiunea de recompensă oricărei persoane ce va da informații despre bătrână. Dacă vom reuşi identificarea surdo-mutei, ne va

conduce la cuibul asasinilor. Din răsputeri, prin toate mijloacele, pentru a se descoperi cine este bătrâna, de unde vine, unde locuieşte şi cum se numeşte. Apoi, ne va fi mai uşor să aflăm cine a trimis-o la închisoare cu mesajul pentru Panselin, cu ordinul de a păstra tăcerea asupra complicilor, care sunt în număr de cinci.

Făcându-i să vorbească pe cei muţi

Identificarea bătrânei e nespus de dificilă. Aproape cu neputinţă. Mesagera surdo-mută a asasinilor e în mâinile poliţiei exact ca un obiect neînsufleţit. Poliţia ştie foarte bine să lucreze cu obiectele. Sunt vârâte în eprubete, sunt tratate cu acizi, sunt tăiate în bucăţele mărunte şi puse la microscop. Sunt transformate în praf şi se observă cum reacţionează la contactul cu diverşi agenţi chimici pe masa de laborator. Chiar identificarea şi examinarea cadavrelor sunt mai uşoare decât cea a bătrânei surdo-mute, care a adus mesajul lui Panselin. Cadavrele se pot tăia şi mărunţi fără vreun risc. În bucăţi mai mici ori mai mari. Se pot deschide pentru a se vedea ce au înăuntru. Se pot fierbe, usca... Cu bătrâna surdo-mută nu se poate face nimic din toate acestea. Şi poliţia este foarte nedumerită.

Guvernatorul Andrei Scriban, colonelul Aurel Pretorian şi adjuncţii lor se reîntâlnesc după două ceasuri. De această dată la cartierul general al poliţiei. Pentru a face bilanţul şi a lua decizii.

Colonelul spune:

— A fost arătată fotografia bătrânei lui Chir Christache şi fiicei sale. Declară categoric că n-au văzut-o niciodată. S-a trecut apoi fotografia surdo-mutei din mână în mână, în toate casele din „Pătrar de lună", în cartierul prostituatelor şi la Pirotehnie. Niciun microb n-a văzut-o vreodată pe bătrână. Nicio fată de la „Crucea de piatră". Surdo-muta vine de altundeva. Din această cauză, agenţii de poliţie trec din casă în casă acum, prin tot oraşul, arătând fotografia şi întrebând dacă e recunoscută. Nu avem rezultate. Se va proceda la o confruntare capitală. Fiţi foarte atenţi la toate reacţiile celor care o văd!

În cabinetul prefectului intră bătrâna. Cu mersul ei de vrabie, păşind ca prin văzduh, abia atingând pământul, cu încălţările de pâslă neagră. Trupul îi este acoperit cu maphorionul. Nu i se vede decât ovalul feţei, ridat ca o smochină uscată. Ochii ei privesc, citesc, întreabă, căci îi servesc drept gură şi urechi. Surdo-muta vorbeşte şi ascultă cu ochii.

— Să fie adus Panselin, ordonă şeful poliţiei.

Gardienii îl aduc pe Panselin. E de nerecunoscut chiar pentru poliţiştii care l-au văzut după-amiază. Nici hainele sale, nici trupul

nu mai sunt aceleaşi. Precum grâul măcinat la moară, care trece prin cuptoarele brutarilor mai apoi. Nu mai este decât pâine care se aduce pe masă. Căci Panselin abia a ieşit din camera de tortură.

— Panselin, o cunoşti pe această femeie?, întreabă şeful poliției.

— Nu, domnule!

— Apropie-te de ea şi priveşte-o bine. N-ai văzut-o niciodată?

Gardienii îl împing pe Panselin lângă bătrână. Sunt acum unul lângă altul. Trupurile li se ating. Bătrâna îl priveşte pe tânărul cu chip însângerat, tumefiat, plin de vânătăi. Îşi pleacă ochii şi atunci vede mâinile legate ale lui Panselin. Îşi pleacă încă mai mult ochii şi vede picioarele legate ale tânărului. Ochii negri ai bătrânei încep să strălucească. Pleoapele fine i se agită precum aripile de păsări atinse în zbor de vânător şi lacrimile îi curg pe obrajii ridați. Bătrâna îşi ridică cu mâna dreaptă marginea maphorionului său şi, fără să spună ceva, şterge sângele care se scurge de pe tâmpla stângă pe sprânceana lui Panselin. Ca sângele să nu i se scurgă în ochi.

— N-o cunoşti?

— Nu, domnule, răspunde Panselin.

— De ce te şterge de sânge pe față dacă nu te cunoaşte?

— Nu ştiu, domnule. A fost poate mamă la viața ei. E femeie. Femeile sunt miloase.

Maphorionul abia atinge tâmpla lui Panselin. Dar, în loc să se zvânte, rana sângerează mai mult, iar sângele curge în scobitura ochiului stâng al lui Panselin ca într-o gaură albastră. Bătrâna şterge din nou sângele cu un gest duios, un gest care, în sine, arată maternitatea desăvârşită. Se gândesc, privind modul în care ea îl îngrijeşte pe gangster, la gesturile Maicii Domnului, când Fiul ei a fost coborât de pe cruce pentru a fi pus în mormânt. Căci bătrâna surdo-mută are nu doar gesturile, ci şi îmbrăcămintea Fecioarei. Au acelaşi maphorion.

E un gest de femeie şi mamă. Un gest regal. Căci orice mamă este, fără doar şi poate, o regină: ea a îndeplinit actul regal de a da viață.

Întrebați-o pe bătrână în limbajul surdo-muților dacă nu-l recunoaşte, ordonă colonelul Pretorian.

— Nu cunoaşte limbajul surdo-muților, domnule colonel, explică comisarul Argat. Am încercat în mai multe rânduri, nu ne înțelegem.

Şeful poliției e nedumerit. Are înaintea sa o femeie vie, dar mai moartă decât obiectele neînsufleţite. Închisă lumii dinafară, blindată ca un seif căruia i s-a pierdut cheia. Colonelul Pretorian îi arată biletul pe care i l-a adus lui Panselin în închisoare ascuns într-un ou fiert.

— Cine ți-a dat acest mesaj pentru gangster?

Bătrâna priveşte bucata mică de hârtie. Ridică din umerii firavi, acoperiți cu vălul său, ca şi când ar fi spus: „Habar nu am, bunii mei domni. Habar nu am de ceva. În zadar vă osteniți să-mi puneți întrebări."

— Cine te-a trimis cu coletul la închisoare?

Ridică din nou din umeri.

Comisarul Argat îi mimează întrebarea prefectului. Înțelege foarte bine ce este întrebată. Dă din umeri. Prin gestul său, arată fără ambiguitate că ea nu va spune niciodată, niciodată, nimic. Nu va divulga numele celor care i-au încredințat coletul şi mesajul pentru a le duce la asasin.

„Niciodată, bunii mei domni, nu vă voi spune nimic din ceea ce mă întrebați", spun frumoşii ochi, plini de lacrimi, ai surdo-mutei.

— Vei fi torturată, bunico. Vei fi supusă la interogatoriu.

Prefectul strânge din pumni pentru a-i arăta că va fi bătută, însângerată, precum Panselin.

Bătrâna surâde cu un zâmbet de durere. Răspunde cu ochii săi de animal de povară, care aproape întreaga viață a stat aplecat asupra cuptoarelor, cratițelor şi leagănelor, spălând, făcând curat, ducând greul zilei... Răspunde cu întreg corpul ei bătrân, firav şi obosit. Căci, pentru ea, moartea, adică trecerea de la pământ la cer, nu este o amenințare, ci o făgăduință a eliberării. Moartea, pentru ea, înseamnă o promovare.

— Vei vedea când o să fii supusă la interogatoriu. Atunci ne vei spune dacă vrei să fii omorâtă!

— Încercăm să o facem să vorbească, domnule colonel?, întreabă comisarul Argat. O supunem la interogatoriu?

— Da, comisare, trebuie să vorbească şi să se hotărască cât mai repede cu putință. Ori să moară!

Se lasă o tăcere adâncă.

— A ezita să foloseşti marile mijloace înseamnă a fi slab, spune colonelul Pretorian. Această femeie este uriaşa noastră şansă. Ea trebuie să ne conducă la cuibul ucigaşilor. La cei ce au trimis-o. Niciodată poliția n-a avut o ocazie mai bună. Trebuie să o folosim la maximum. Informațiile asupra identității sale vor veni mai

târziu. Şi gangsterii cu prada lor vor fi departe. Trebuie să o facem să vorbească cât mai repede cu putință.

Bătrâna nu mai are îndoieli asupra sorții ce o aşteaptă. Va fi torturată pentru a mărturisi cine a trimis-o.

— Sunt momente în care poliția are datoria să-i facă să vorbească chiar şi pe surdo-muți... Iar poliția nu se dă în lături să facă minuni. O vom face să vorbească pe surdo-mută, căci nu avem de ales. Ca prin minune.

Nimeni nu zâmbeşte. Bătrâna e privită cu gravitate cum stă în mijlocul camerei. Nu i se cunosc nici numele, nici vârsta, nici domiciliul. Ghicesc doar că ea este mamă. Se vede că este infirmă. Că se resemnează cu sacrificiul, de bunăvoie sau constrânsă, pentru a salva de la închisoare un fiu ori un nepot.

— Luați-o, ordonă prefectul.

Bătrâna pleacă cu aceiaşi paşi mici de vrabie. Mereu dreaptă. Dar parcă mai măruntă decât la sosire. Mai intrată la apă. Mai slabă, mai firavă. Şi cu mai multe riduri. Căci, deşi a intrat în închisoare cu coletul, ştiind foarte bine că este sacrificată, că va fi torturată şi îşi va da viața pentru a salva cinci alte vieți, acum îi este teamă. Simte teama în carnea sa. Bătrâna tunică de piele şi de carne, trupul ponosit şi bătrân va fi supus la proba dură a durerii. Şi-a îndeplinit misiunea. A dus mesajul. Panselin a fost prevenit că trebuie să păstreze tăcerea pentru a salva cinci vieți. În ceea ce o priveşte, e sigură de ea. Nu va vorbi niciodată. Căci, prin comparație cu alți arestați pe care poliția îi supune la interogatoriu, ea are avantajul că nu poate vorbi chiar dacă ar vrea să o facă. Căci este cu adevărat mută. O şansă pentru ea. Acum, asta îi foloseşte. Îşi va lăsa tunica sa de piele, plină de riduri, torționarilor. Poliției. Cu secretul păstrat înăuntrul acesteia. Bine ascuns de limba sa. În gura sa. E mândră că e mută. E o garanție pentru secretul său. Aruncă o privire triumfătoare spre guvernatorul Andrei Scriban. Ca şi când ar fi spus: „Crezi că vei fi guvernator mereu! Toți regii, dictatorii, prefecții îşi închipuie că vor rămâne întotdeauna în frunte...”

Guvernatorul Scriban înțelege avertismentul bătrânei şi îi este teamă. Spune:

— Nu, colonele. Nu trebuie să o torturăm pe bătrână. Mă opun.

— Avem datoria de a-i afla pe cei cinci complici ai gangsterului şi prada, domnule guvernator. Deținem o pistă. Trebuie să o folosim pe bătrână până la capăt.

— Nu trebuie să o torturăm, colonele.

— Nu trebuie să folosim această pistă, această mină de aur? Este de neconceput, domnule guvernator! Nu, domnule guvernator. Avem datoria să o facem să vorbească pe bătrână. Chiar dacă este mută.

— Trebuie să găsim alte mijloace, colonele, spune guvernatorul. Bătrânii, infirmii, săracii au prerogative speciale pe pământ.

— Spuneți-mi un alt mijloc de a o face să vorbească, şi nu o torturez.

— Nu văd niciun alt mijloc... Dar nu trebuie torturată.

— Nu sunt alte mijloace, domnule guvernator. Trebuie folosită tortura.

— Dacă nu vedem un alt mod de a o face să vorbească, nu înseamnă că nu există. Trebuie să căutăm mereu ceva mai bun. Chiar dacă avem impresia că acest ceva mai bun nu există. În aceasta constă măreția omului. Să nu facă niciodată rău motivând că nu are de ales. Răul vine de la diavol.

— Ne vom ocupa de morală după ce am pus mâna pe gangsteri şi am recuperat prada... Nu avem dreptul să ne oprim. Societatea ne obligă. Societatea ne încredințează o sarcină, cea a descoperirii asasinului. Trebuie să o îndeplinim. Să urmăm legile cât mai strict. Trebuie să fim realişti. Chiar dacă asta înseamnă cruzime.

— Nu avem dreptul să fim cruzi față de noi înşine, colonele. E interzis să fim cruzi față de cei inferiori nouă, de arestați, de bătrâni, de infirmi, de săraci... Nu. Mă opun torturii.

— Şi ucigaşii paznicilor de noapte? Şi prada lor? Nu vă supărați, îi lăsați să zburde, să se facă nevăzuți din dragoste față de un principiu?

— Da. Din dragoste față de un principiu. Ascultă, colonele, nu o torturați pe bătrâna infirmă. Lăsați-o în libertate şi urmăriți-o îndeaproape. Nu va rămâne mult timp pe stradă. Se va duce acasă. Şi veți afla atunci unde locuieşte, cum se numeşte şi cine a trimis-o... Vom afla astfel pe cei care au trimis-o la închisoare cu mesajul, folosind-o pe sărmana femeie ca momeală, sacrificând-o aşa cum este sacrificată momeala.

— Dumneavoastră sunteți marele patron al oraşului. Ştiu că gangsterii ne vor scăpa dacă vă urmăm sfatul. Dar vă execut ordinele. Dumneavoastră purtați responsabilitatea în cazul în care gangsterii se fac nevăzuți cu prada.

— Iau asupră-mi responsabilitatea, colonele. Eliberați-o pe bătrână. Urmăriți-o îndeaproape.

— Execut, domnule guvernator! Nu este exclus ca ceea ce propuneți să fie bine. Bătrâna ne va vorbi prin faptele sale. Prin drumurile sale. Cu limba sa nu suntem siguri că va vorbi, dacă este cu adevărat mută. Chiar dacă noi o supunem la interogatoriu. Prin actele şi gesturile sale, ea va mărturisi mai uşor. O vom elibera.

Momeală pentru gangsteri

Operațiunea a fost hotărâtă. Bătrâna surdo-mută va fi lăsată în stradă, la fel cum e aruncată în apă momeala pentru peşti. Când gangsterii vor veni să o ia de pe stradă, vor fi culeşi la rândul lor de poliție. Or, bătrâna se va îndrepta către cuibul gangsterilor şi va aduce cu ea poliția. Înainte de a o lăsa în stradă ca momeală pentru răufăcători, bătrâna cu maphorion este trecută prin fața luminilor rampei, ca o mare actriță de cinema. Asemenea unei vedete.

Aceasta are loc în marea sală de conferințe a cartierului general al poliției. Sunt invitați jurnalişti, fotografi şi aproape majoritatea polițiştilor oraşului. Cu toții trebuie să o vadă pe bătrână. Colonelul Aurel Pretorian face câteva lămuriri:

— Domnilor, în câteva clipe vă vom prezenta pe această estradă pe bătrâna surdo-mută, pe care gangsterii au trimis-o să ducă mesajul lui Panselin. V-am comunicat textul mesajului. Era ascuns într-un ou fiert. Gangsterii ne-au adus la cunoştință că sunt cinci la număr. Îi ordonă lui Panselin să păstreze tăcerea pentru a cruța cele cinci vieți şi a salva prada. Am încercat totul pentru a o identifica pe mesagera asasinilor. N-am izbutit. Timpul ne presează. Din motive umanitare, am renunțat la a o supune pe mesageră la interogatorii şi de a o face să mărturisească silit numele celor care au trimis-o să ducă coletul. În câteva minute, după ce vă va fi prezentată, va fi trimisă în stradă. Şi o vom urmări. Bătrâna trebuie să ne conducă la cuibul asasinilor. Sunteți cu toții invitați să urmăriți de la distanță derularea operațiunii.

Se sting luminile în sală. Reflectoarele se îndreaptă către rampa poliției, care seamănă întru totul cu scena unui mare teatru. Şi, într-o linişte totală, bătrâna e urcată pe scenă. Sub lumina proiectoarelor. Înaintează pe scenă cu paşi de vrabie.

Îmbrăcată cu pelerina ei neagră, se lasă condusă de gardieni. Rămâne singură în mijlocul scenei. Gardienii se retrag. Iar în momentul în care toate proiectoarele se aprind, aruncând asupra corpului plăpând şi slab valuri de lumină, mesagera asasinilor surâde. E fericită. S-ar putea crede că este intimidată, emoționată. Dar dimpotrivă. Acolo, sus, în mijlocul scenei, îmbrăcată în

maphorionul său, sub lumina orbitoare a proiectoarelor, bătrâna e în largul său. Se simte bine. Nimeni nu înțelege misterul fericirii ei neașteptate. În loc să plângă, să încerce să fugă, cum fac de obicei răufăcătorii când sunt așezați sub luminile rampei, bătrâna e fericită. Ar vrea ca această clipă să se prelungească. Să dureze. Motivul este foarte simplu în cazul dat. Nu e fericită datorită scenei, a fotografilor, ci pentru că proiectoarele aruncă valuri de căldură asupra corpului ei chircit. Bătrânele sunt precum pisicile. Caută căldura. Căci bătrânețea înseamnă în primul rând lipsa căldurii, îmbătrânind, devenim în fiecare zi mai reci. Și, pe măsură ce devin mai reci, bătrânii sunt tot mai îndrăgostiți de căldură. Și o caută. Cu tot corpul lor. Principala activitate a bătrânilor e să caute, întreaga zi, întreaga noapte, căldura. Căci cea a trupului lor a fugit de la ei.

După ceasuri la rând petrecute în încăperile reci ale poliției și închisorii, corpul plăpând, mic, infirm și înghețat al bătrânei se simte bine sub căldura proiectoarelor, a aparatelor de cinema și fotografilor. A suferit cumplit de frig de la arestarea sa. Și acum îi este cald. Se simte bine. Devine frumoasă. Căci i se dă viață, căldura vieții. Căldura care fuge de trupurile bătrânilor. Lor, cărora le este mereu frig. Și pentru care nu este de ajuns niciodată prea multă căldură.

Jurnaliștii și polițiștii nu înțeleg nimic.

— Sunteți siguri că nu știe să-și scrie numele și adresa?, întreabă un jurnalist.

— E analfabetă, răspunde colonelul Pretorian.

— Permiteți-ne să o verificăm, solicită jurnalistul.

Colonelul Pretorian nu se opune. Jurnalistul urcă pe scenă și îi dă bătrânei un creion nou-nouț și un bloc de hârtie neînceput. Bătrâna le ia. Își amintește că a văzut această scenă la serbările școlare de sfârșit de an, când profesorii dau celor mai buni elevi caiete, creioane, cărți cu panglici. Surâde fericită, căci, cu toate că nu a mers niciodată la școală, primește, astfel, pe scenă, în fața unui public numeros, un creion frumos și un caiet nou-nouț, ca la primirea premiilor.

Bătrâna se înclină primind premiul și surâde fericită jurnalistului care i-l oferă.

— Scrieți, spune jurnalistul. Semnați-vă și scrieți adresa dumneavoastră...

Bătrâna înțelege că i s-a făcut un cadou din toată inima şi că e încurajată să-l accepte, căci îl merită. Ascunde creionul şi caietul sub maphorion, mulțumind încă o dată.

Bătrâna nu bănuieşte nici măcar pentru o clipă că aceşti domni îi cer public, sub lumina proiectoarelor, să se semneze. Nimeni, niciodată, de când e pe lume, n-a bănuit că ar fi în stare să se semneze. Înțelege că i s-a făcut un cadou: un creion şi un caiet. Asta e tot. Şi le păstrează sub maphorion. Bătrânii, toți bătrânii din lume iubesc lucrurile. Le place să primească lucruri. Tot felul de lucruri. Chiar şi cele care nu le vor folosi vreodată. E un mod de a se agăța de viața care fuge. Agățându-se de lucrurile acestei lumi pe care o vor părăsi curând.

— Pentru a-ți scrie numele ți-am dat creionul, nu ca să-l ascunzi, spune jurnalistul.

Îi ia caietul şi creionul ascunse sub văl. Bătrâna înțelege că nu i s-a făcut un cadou. Dă caietul şi creionul cu durere. Privindu-le, ca pentru a le spune adio.

— Lasă-i creionul şi caietul, dragul meu, țipă un alt jurnalist din sală. Biata femeie vrea să păstreze creionul şi caietul. Nu înțelegi?

Le este milă de bătrână. Îşi dau seama că primind un lucru ea primeşte încă o bucată de viață pământească şi că luându-i un lucru pe care i l-ai dat echivalează cu a-i lua o bucată de viață.

— Protestez, domnule colonel, împotriva modului în care poliția o tratează pe bătrână, strigă un jurnalist.

— Nu-i facem niciun rău, spune colonelul Pretorian.

— Nu avem dreptul de a o folosi pe sărmana femeie ca momeală pentru a-i atrage pe asasini. Nu avem dreptul de a o folosi ca pe o capră pentru a atrage lupul... Protestăm pentru această sluțire a persoanei omeneşti... Este împotriva demnității umane acest procedeu urât.

— Închideți-o, dragul meu! Vom vorbi despre morală după ce vom pune mâna pe asasin, țipă şeful poliției criminalistice.

Jurnalistul tace. Dar un altul spune:

— Această sărmană femeie infirmă trebuie să fie cunoscută de instituțiile care se ocupă cu surdo-muții. Trebuie să fie înscrisă undeva în registrele instituțiilor de binefacere. Surdo-muții sunt protejați şi asistați de instituții internaționale de caritate... Trebuie să fie înscrisă în fişierele unor organizații ale infirmilor, bătrânilor şi săracilor.

— Nu este înscrisă nicăieri, spune prefectul. Nu are ştiinţă de ea nicio instituţie de caritate şi de protecţie a infirmilor.

— Este poate venită de altundeva, dintr-un alt oraş. Chiar dintr-o altă ţară.

— Se poate, răspunde colonelul Pretorian. Vom vedea.

— Dacă gangsterii au adus-o dintr-un alt oraş ori dintr-o altă ţară, lăsată în stradă, ea nu va duce poliţia nicăieri. Operaţiunea este stupidă şi inumană. Ca toate operaţiunile poliţiei.

— Locuieşte poate în oraşul nostru, răspunde colonelul Pretorian. Trebuie să încercăm.

— Domnule, ziarul nostru a trimis un interpret al limbajului surdo-mut, spune un tânăr reporter. Cer permisiunea ca interpretul nostru să încerce să vorbească cu bătrâna în limbajul surdo-muţilor.

— Pierdem vremea în zadar... Bătrâna nu cunoaşte limbajul surdo-muţilor. Am încercat să-i vorbim prin semne. Nu ne înţelege. Permit să se mai încerce o dată, dar cât se poate de repede. Aveţi două minute la dispoziţie, nu mai mult.

Interpretul limbajului surdo-muţilor urcă pe scena poliţiei. E un domn în vârstă. Se apropie de bătrână şi începe să-i facă tot felul de semne cu amândouă mâinile. O salută în limbajul surdo-muţilor, numind-o doamnă. Apoi o întreabă cum o cheamă şi unde locuieşte. Toate acestea cu multă curtoazie. Bătrâna îl priveşte cu simpatie, cu afecţiune, cu interes. Zâmbeşte, scuzându-se, făcând un semn care înseamnă că, deşi e surdo-mută, nu înţelege limbajul surdo-muţilor... Îşi cere iertare cumva că nu a învăţat limbajul infirmităţii sale... Dar acesta este adevărul? Desigur, este de neiertat pentru un francez să nu vorbească franceza, pentru un rus să nu vorbească rusa şi pentru ea, o surdo-mută, să nu vorbească în limbajul surdo-mut. Ar vrea, totuşi, să se explice pentru a-şi scuza neştiinţa, că pentru o surdo-mută a învăţa limbajul surdo-muţilor este un lux. E un limbaj rezervat surdo-muţilor bogaţi. Să nu se mire nimeni aşadar, căci la ei, la infirmi, clasele sociale sunt mai închise decât la cei sănătoşi. Nu sunt, totuşi, unele închistate. Există surdo-muţi bogaţi, care pot să înveţe să citească, să scrie şi să vorbească prin semne. Dar sunt şi surdo-muţi proletari, foarte săraci, care, la fel ca ea, trebuie să muncească şi care nu au niciodată mâinile libere pentru a face semne... Lucrează, tricotează, spală rufe, prepară masa, se ocupă de gospodărie. Are mereu mâinile ocupate. E un lux prea mare

pentru o surdo-mută să aibă mâinile libere, neocupate, pentru a face cu mâinile sale semne.

Gărzile urcă pe scenă şi o iau pe bătrână. Pleacă cu regret. E prima oară în viața sa când regretă că nu a fost bogată. Căci a fi surdo-mută şi săracă înseamnă că ai şi mâinile mute.

Îşi priveşte cu tristețe mâinile. Da, mâinile sale sunt mute şi ele. Sunt mâini de femeie sărmană, mâini care nu ştiu să vorbească, nici să scrie şi să mângâie. Mâini de sărac. Unelte neînsuflețite şi mute. Bune doar pentru muncile grele.

Mama asasinilor în noapte...

E deschisă larg uşa închisorii. E o uşă blindată, neagră. Prin care intră şi ies furgoane cu arestaţi. În această noapte, prin uşa deschisă nu un furgon negru iese din închisoare, ci bătrâna chircită, mama asasinilor. Iese, firavă, cu capul, umerii şi pieptul înveşmântate în maphorionul negru. E lăsată să iasă singură, pentru a vedea încă de la început în ce direcţie va apuca. Căci, după direcţia primilor paşi, ieşind din închisoare, poliţia va fi informată asupra unui punct esenţial: ungherul oraşului în care se află cuibul de asasini. Surdo-muta iese din închisoare mergând cu paşi mărunţi. Paşii femeii din Orient. Căci toate femeile din Orient au paşii mărunţi, paşi mici. Ca şi când ar avea picioarele înlănţuite. Abia îşi aşază un picior înaintea celuilalt. Aceasta dă o eleganţă pudică mersului lor. Căci femeile din Orient înaintează fără a-şi depărta vreodată picioarele. Piciorul stâng este mereu lipit de piciorul drept; sunt nedespărţite unul de altul. Înaintează, mai degrabă, printr-un fel de mişcare măruntă, circulară, a picioarelor. În acea seară, în oraş, se ia aminte la mersul femeii din Orient, atât de diferit de mersul altor femei din lume şi atât de frumos pentru că fiecare gest, fiecare mişcare a bătrânei surdo-mute este înregistrată, analizată, studiată de mii de ochi...

Bătrâna infirmă bănuieşte că este spionată. Se opreşte în cadrul negru al uşii. Ezită înainte de a ieşi în stradă. E singură. Nimeni împrejurul ei. Chiar santinelele s-au îndepărtat. Îşi dă seama însă că niciodată n-au fost aţintiţi asupra ei atâţia ochi. Şi, mai mult decât ochii de carne, sunt ochii aparatelor de fotografiat şi ochii aparatelor de filmat. Priveşte cu teamă împrejurul ei în noapte. Nu vede pe nimeni, dar ştie că toată lumea o vede. Pentru a-şi păstra secretul, nu o ia nici în stânga, nici în dreapta. Merge drept înainte. Traversează strada. Pe cealaltă parte a străzii, pe trotuar, se întoarce. Priveşte poarta neagră a închisorii ce tocmai se închide. Ar face foarte bine să se întoarcă în închisoare, dar acum e mult prea târziu. Închisoarea şi-a închis poarta ei mare. Bătrâna priveşte zidurile înalte de trei metri. Priveşte strada cu pavajul de piatră neregulată, strada goală, tristă. Îi este teamă. Ridică capul. Cade apoi în genunchi, privind cerul. Ridică amândouă braţele către cer, precum Fecioarele Orante din vechile

icoane, şi se roagă. Poliţiştii cred, în ignoranţa profesiei lor, că au stabilit, după acest gest, că bătrâna este creştină. Se gândesc că deţin un detaliu ce îi va ajuta la identificarea mesagerei asasinilor. Dar se înşală. Poziţia de rugăciune, în genunchi şi cu mâinile ridicate către cer, e o poziţie pe care toţi oamenii, creştini, iudei, musulmani şi păgâni o au. Dintotdeauna omul s-a rugat ridicându-şi ochii şi mâinile la cer. Exact ca mama asasinilor şi ca Preasfânta Maică a lui Dumnezeu. Toate preotesele păgâne s-au rugat astfel. Căzând în genunchi şi rugându-se, bătrâna surdo-mută nu trădează poliţiştilor religia sa. Îşi păstrează cu credincioşie taina. După ce s-a rugat câteva clipe, se ridică încet şi se îndreaptă cu aceiaşi paşi mărunţi spre fântâna care se află pe trotuar, în faţa închisorii, la o mică distanţă de locul în care s-a rugat. Strânge şi mai mult maphorionul său pe trup şi se aşază lângă fântână, în genunchi, ca în Orient. Nu mai mişcă. Ai impresia că a aţipit brusc. E asemenea unei zeităţi asiatice, a unei statui, lângă fântâna de dinaintea închisorii. După câteva clipe, bătrâna îşi înclină iarăşi capul uşor pe umărul drept. Doarme. Aşezată. Cu capul sprijinit pe umăr. Precum porumbeii...

Poliţiştii, jurnaliştii şi curioşii o privesc de departe fără să se apropie.

După o vreme, poliţiştii de serviciu scot cărţile de joc. Sunt siguri că bătrâna îşi va petrece noaptea lângă fântână, pe trotuar, în faţa închisorii. Dar rămân veghetori. Căci se aşteaptă să plece fără a fi văzută. Nu trebuie să o piardă din ochi. Nu uită nici măcar pentru o clipă că paşii, paşii mărunţi ai bătrânei, duc către cuibul gangsterilor şi către ascunzătoarea fabuloasei lor prăzi.

Spre ora trei dimineaţa, bătrâna se mişcă, se ridică încet. Se apropie de fântână. Ia cu amândouă mâinile puţină apă. Şi bea din căuşul palmelor ca dintr-un vas. Îşi şterge buzele şi se aşază exact în locul de mai înainte.

Poliţia, care a difuzat prin radio, prin ziare şi afişe semnalmentele bătrânei, a aşteptat în zadar întreaga noapte. N-a venit nimeni. Şi nimeni n-a telefonat poliţiei pentru a spune că o cunoaşte pe mesagera asasinilor. Cu toţii sunt din ce în ce mai tentaţi să creadă că bătrâna este o femeie pe care gangsterii au trimis-o dintr-un alt oraş. Ca ea să-şi împlinească misiunea fără a fi recunoscută de cineva. Se presupune chiar că gangsterii au adus-o din altă ţară, din Ungaria, din Turcia ori din Palestina. Ceea ce e sigur e că este vorba de o femeie din Răsărit, din Europa Orientală. Din Balcani ori din ţările Orientului Apropiat.

Spre ora patru dimineața trec muncitori, pe bicicletă, în drum spre uzinele lor. Nimeni nu vine să o vadă pe bătrână. Iar ea nu pleacă nicăieri. Poliția s-a hotărât să aştepte.

Bătrâna nu poate să-şi petreacă întreaga viață pe trotuar, în fața închisorii, aşezată, cu picioarele amorțite.

Spionând-o, polițiştii îşi dau seama că viața bătrânei e redusă, la fel ca cea a plantelor, la nemişcare. Dar, prin comparație cu plantele, bătrâna nu are rădăcini pentru a se hrăni, de a lua din seva pământului, care se află sub picioarele sale. Va trebui, mai devreme sau mai târziu, să se ridice. Pentru a se hrăni. Iar poliția o va urmări. De acoperiş poate să se dispenseze. Maphorionul, vălul său, îi foloseşte drept tunică, rochie, pelerină. Are o haină ce poate să-i servească drept cort. Precum femeile deşertului. Maphorionul ei îi este acoperiş şi locuință. Nu are nevoie de o casă pentru a trăi. Are tot ce îi trebuie. Concentrat într-o piesă vestimentară: maphorionul.

În timp ce poliția aşteaptă ca mama asasinilor să facă o mişcare, zorii revarsă asupra oraşului o lumină roşiatică, sângerie.

Poliţia deţine un al doilea complice: câinele asasinilor

La ora cinci dimineaţa, şeful poliţiei se întoarce acasă pentru a face un duş şi a se bărbieri. Doar ce s-a dezbrăcat, că e chemat la telefon:

— Bătrâna nu e singură, domnule colonel, a venit lângă ea un câine. Cu siguranţă e câinele asasinilor. O cunoaşte foarte bine. A alergat spre ea şi i s-a aruncat în braţe.

Colonelul Aurel Pretorian aleargă la faţa locului. Destinul nu îi uşurează sarcina. Deţine acum un alt complice al asasinilor, dar acesta, la fel ca primul, e lipsit de grai. Colonelul Pretorian trebuie să facă să vorbească o mută şi un câine. În ceea ce îl priveşte pe Panselin, are puţine speranţe că va mărturisi ceva. Toată noaptea a fost torturat în zadar. Nu vrea să vorbească. Gangsterii de talie internaţională ca Panselin sunt pietre tari. Duc mereu cu ei secretul în mormânt. Bătrâna care a adus mesajul asasinului ar fi putut să vorbească, dar nu are cum. Nici câinele. Sosind înaintea închisorii centrale, colonelul Pretorian o vede pe bătrână exact în acelaşi loc în care aţipise. Strânge în braţe un câine pătat şi foarte murdar. Comisarul Argat raportează:

— De când a sosit câinele, bătrâna îl tot mângâie. L-a strâns la piept îndată. Şi au adormit amândoi... Aşa cum îi vedeţi. Strânşi unul în altul. Pentru a-şi ţine de cald. O adevărată idilă, domnule colonel. Uitaţi-vă...

— Sunteţi sigur că câinele a sosit singur şi că nu-l însoţea nimeni?

— Câinele a sosit de unul singur, domnule colonel, răspunde comisarul Argat. Venea de departe. Când a ajuns, avea limba scoasă. De oboseală.

Şeful poliţiei se apropie, urmat de agenţii săi. Câinele se trezeşte şi priveşte îngrozit. Bătrâna, fără să deschidă ochii, îl mângâie, iar animalul închide ochii.

— Nu-i treziţi, ordonă colonelul. Lăsaţi-i să doarmă. Când se vor trezi, unul dintre ei, fie bătrâna, fie câinele, tot o să trădeze. E cu neputinţă ca unul ori altul să nu se hotărască să arunce o privire asupra locuinţei lor. Ne vor arăta cuibul asasinilor.

— Şi dacă au venit dintr-un alt oraş ori din altă ţară?, spune comisarul Argat.

— O să vedem atunci. Supravegheați-i fără încetare.

— S-ar putea preleva praf de sub labele câinelui, domnule colonel. După praf s-ar putea cunoaşte exact din ce cartier vine câinele... La laborator se cunoaşte compoziția solului pentru toate cartierele oraşului.

— E o idee excelentă, spune colonelul. Anunțați serviciile tehnice. Şi fiți atenți să nu vă scape câinele! Un câine e mai greu de păzit decât o bătrână. Poate să vă fugă de sub ochi. Fiți mereu gata să-l urmăriți.

— A fost înduioşătoare întâlnirea câinelui cu bătrâna, domnule colonel. Eram acolo şi i-am văzut. Câinele îi lingea mâna bătrânei. Ea l-a mângâiat şi l-a îmbrățişat. Se vedea că sunt buni prieteni şi că au suferit să stea departe unul de celălalt.

Dimineața este umedă şi răcoroasă. În câteva minute va răsări soarele.

— De îndată ce câinele se va trezi, va merge să facă înconjurul casei, domnule colonel. Ştiu cum sunt câinii. Şi ne va arăta mai bine decât oricine unde sunt ascunşi gangsterii şi miile lor de milioane.

— Şi dacă câinele nu se clinteşte?, întreabă alt polițist.

— Nu ne mişcăm nici noi din loc, răspunde şeful poliției. Trebuie ca unul dintre ei să ne ducă în cartierul unde sunt ascunşi ucigaşii.

— Nimic nu poate demonstra, domnule colonel, că este câinele asasinilor.

— Nu vezi cum doarme în brațele bătrânei? Se vede că e stăpâna lui.

— Mă îndoiesc, domnule colonel. Prietenia lor nu arată că se cunosc. Câinii şi cei nefericiți din această lume leagă o prietenie în câteva clipe. Câinii şi vagabonzii nu au nevoie de prea mult timp pentru a se înțelege şi a fraterniza. De îndată ce se întâlnesc, e ca şi când s-ar fi cunoscut de când lumea. Poate pricina nefericirii lor comune îi leagă peste tot unde se întâlnesc, ca frații...

— În acea clipă câinele îşi ridică capul. Priveşte temător soarele ce se înalță roşu la orizont, deasupra coşurilor caselor. Fără să privească pe bătrână ori pe polițiştii dimprejur, câinele sare şi începe să alerge spre centrul oraşului. Prefectul urcă în maşina sa şi îi ordonă şoferului să-l urmărească. Dar acesta e deja departe. Părăseşte drumul, traversându-l în goana mare, şi aleargă pe trotuar. Polițiştii îl urmăresc, pe bicicletă, pe jos, cu motoretele.

S-a anunțat prin radio ca toate maşinile poliției să iasă în calea câinelui şi să-l urmărească, fără să-i deturneze drumul.

Câinele se opreşte pe neaşteptate. E cu limba scoasă. Priveşte în spate. Vede că e urmărit de o mulțime de oameni. Încearcă să-i înşele pe urmăritori printr-o manevră. Apucă la dreapta pe o străduță. Dar urmăritorii sunt în spatele său. Câinele schimbă drumul. Revine în locul din care a plecat şi încearcă să-i înşele, alergând mai repede, dar polițiştii sunt pe motoretă. Se află mereu la câțiva metri, în apropiere, în spatele câinelui. Acesta îşi continuă drumul, schimbând din când în când trotuarul în goana mare. Se vede bine că nu aleargă orbeşte, ci are un scop precis. Pe măsură ce trece timpul, alaiul de urmăritori se măreşte. Maşini, motociclete, biciclişti, oameni pe jos aleargă după câine. Nu sunt doar polițişti jandarmi, gardieni ai păcii, ci şi civili. Se adaugă tineri cetei de urmăritori. Câinele se uită din când în când în spate, îngrozit, şi aleargă cât poate de repede. E un bastard, un câine vagabond bej, pătat cu negru şi cu maro. Toată poliția din oraş e în stare de alertă. Îl urmăreşte. E cu sufletul la gură, pe urmele lui. Exact cum nu scapi din ochi un cal de cursă la hipodrom. Un cal pe care s-a mizat cu o avere. Căci acest câine bastard, dacă nu e pierdut din ochi, îi va duce pe polițişti la ascunzătoarea asasinilor, unde se află o fabuloasă comoară, prada gangsterilor care îi ucid pe paznicii de noapte. Câinele trece în goana mare prin cartierul teatrelor şi intră pe strada tipografiilor. Chiar în acea clipă, copiii vânzători de ziare țâşnesc în stradă cu edițiile de dimineață. Se ciocnesc cu haita de polițişti ce urmăreşte câinele asasinilor. Micii vânzători de ziare îşi dau seama într-o clipă despre ce este vorba. Se adaugă şi ei, cu zecile, de cum ies din curțile întunecate ale tipografiilor, cetei de polițişti, strigând din toți plămânii: „Senzațional! Senzațional! Toată poliția, cu prefectul în frunte, urmăreşte câinele asasinilor în centrul oraşului... Poliția urmăreşte câinele cumpliților gangsteri. Poliția aleargă. Dar câinele asasinilor aleargă mai repede decât poliția. Cumpărați ultima ediție cu ştirile despre anchetă. Cumpărați ultimele ştiri care încă nu s-au tipărit, ştiri proaspete, de ultimă oră!”

Vânzătorii de ziare anunță astfel ultima ştire, care nu se află în ziarele lor, dar la care iau parte cu ziarele sub braț...

În centrul oraşului, în fața Teatrului Național, câinele se opreşte. Se uită în toate părțile. Ca toate vietățile hăituite. E îngrozit de vacarmul vânzătorilor de ziare care aleargă în urma lui,

împreună cu poliția, şi se afundă, în goana mare, în cartierul băncilor. Poliția îl urmăreşte. Câinele se opreşte în fața Băncii Naționale. Banca la care a fost arestat Panselin în urmă cu douăzeci şi patru de ore. Exact la aceeaşi oră a dimineții. Câinele, care a petrecut aproape jumătate de noapte în brațele bătrânei, sare de mai multe ori în fața porții de fier a băncii şi latră. Văzând urmăritorii apropiindu-se, câinele vrea să sară în curtea băncii. Dar gardul este prea înalt pentru el. Latră şi se agită. Şeful poliției şi mulțimea de urmăritori s-au oprit la câteva zeci de metri şi privesc, aşteptând să vadă ce se va întâmpla. Ca în actul al cincilea al unei piese de teatru. În timp ce câinele latră şi încearcă să sară pe deasupra gardului, un om iese pe uşa principală a băncii şi coboară scările de marmură. Vorbeşte tare cu câinele. Acesta încetează să mai latre. Omul deschide uşa şi câinele intră în bancă. În acel moment, poliția face un pas înainte. În fața băncii, înainte ca omul să încuie poarta de fier.

— Dar te cunosc, strigă prefectul. Eşti Muhammad Aii, paznicul de noapte pe care l-am interogat ieri dimineață!

— Da, domnule prefect. Sunt paznicul de noapte, Muhammad Aii.

— Nu închide uşa. Lasă-ne să intrăm, ordonă prefectul.

Turcul scoate cheile din broască. Uşa se deschide. Poliția încercuieşte întreaga clădire a băncii şi interzice circulația. Agenții în civil îl încadrează pe paznicul de noapte pentru a-l împiedica să fugă.

— De ce-ai deschis poarta câinelui?, întreabă prefectul.

— Pentru că e câinele meu, domnule prefect. E un câine bătrân şi viteaz... Vine la mine în fiecare dimineață, de cum răsare soarele. De aceea i-am dat numele de Soare. Nu întârzie nici măcar o secundă. Când soarele e sus, Soare al meu e în fața porții şi mă cheamă lătrând.

Paznicul de noapte îşi dă seama că e arestat. E palid. Tremură, dar povesteşte în continuare, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic:

— Soare al meu stă cu mine până la ora opt, când îmi închei serviciul. Apoi, mergem împreună tot drumul până acasă... şi asta în fiecare dimineață. De când era foarte mic... Îi place să vină cu mine acasă în fiecare dimineață. Şi mie. Noi, oamenii sărmani, ne împrietenim întotdeauna cu animalele. Prietenia cu animalele e un lux pentru noi.

— O cunoşti pe această femeie?, întreabă şeful poliției.

Îi arată paznicului de noapte de la Banca Națională fotografia bătrânei ce a dus mesajul lui Panselin.

— O cunosc, domnule, răspunde Muhammad Aii.

Tremură. Abia poate să articuleze cuvintele. Îi e cumplit de teamă. Vrea să se sprijine de uşă pentru a nu cădea... Dar poliţiştii îl împiedică să facă chiar şi cea mai mică mişcare.

— Cine este această femeie?

— E mama mea, domnule prefect. O cheamă Fatima. Are şaptezeci de ani. E surdo-mută din naştere...

— Unde este acum mama ta?

— Acasă, presupun, domnule prefect.

— De ce minți? Ştii bine că nu este acasă.

— Nu este acasă, domnule prefect. Iertați-mă.

— Cunoşti această scrisoare?, întreabă şeful poliției.

Îi arată lui Muhammad fotocopia scrisorii pentru Panselin, pe care surdo-muta a adus-o la închisoare.

— Da, domnule prefect, o cunosc.

— Tu ai scris-o?

— Nu, domnule prefect. Nu ştiu să scriu. Eu am dictat-o. Nepotul meu Iazid a scris-o. Are zece ani.

Urmează o clipă de tăcere grea şi cumplită, ca cea de dinaintea unui cataclism.

— Vă rog să mă iertați, domnule prefect. Vă voi spune totul. Totul. Şi nu vă voi mai minți. Vă voi spune întreg adevărul. Gol-goluț.

Paznicul de noapte izbucneşte în lacrimi. În jurul prefectului, în fața Băncii Naționale, se află o mulțime uriaşă de oameni. Nu aud ceea ce paznicul de noapte îi spune prefectului, dar îşi dau seama că e ceva grav.

Începe deja să şuşotească că banda ucigaşilor de noapte era o bandă de asasini turci. Că băncile erau jefuite de proprii lor paznici de noapte, care sunt cu toții turci şi rude între ei.

În acea clipă, câinele, care era ascuns în ghereta paznicului de noapte, iese din bancă, coboară în goană scările şi aleargă spre poartă. Priveşte cu ochii săi de câine îngrozit mulțimea amenințătoare ce-l înconjoară pe stăpânul său. Câinele se aruncă în brațele paznicului de noapte. Muhammad îl strânge în brațe şi plânge în hohote. Câinele ar vrea să-l apere pe stăpânul său de poliție şi de mulțime, dar această apărare nu poate fi făcută de un câine, oricât de credincios ar fi. Astfel, câinele renunță la apărarea

stăpânului şi se lipeşte de el, pentru a-i împărtăşi durerea, loviturile, poate chiar moartea.

Paznicul de noapte şi câinele său sunt acum un singur trup.

— Să fie ridicat şi dus la cartierul general al poliției! Şi atenție să nu facă vreo prostie pe drum!

— Arestați-mă după ora opt, domnule prefect! imploră Muhammad Aii, căzând înaintea şefului poliției. Vă rog, mai aşteptați trei ore! Nu pot să las banca fără paznic de noapte. La ora opt arestați-mă! Nu acum. Nu pentru mine cer această favoare, domnule prefect. Pentru bancă. Nu puteți să lăsați banca fără paznic.

Onorabilii microbi din „Pătrar de lună” se leapădă de Panselin

Un val uriaş de mânie, ca o maree, zguduie oraşul după arestarea lui Muhammad, paznicul de noapte turc şi a mamei sale. Pământul pare că se cutremură din temelii. Cei care au sarcina de a păzi bogăţiile sunt gangsteri. Se pun banii cu grămada în mâinile asasinilor şi hoţilor! La „Pătrar de lună” mânia este încă şi mai mare. Nu se iartă bogătaşului Panselin de a se fi prefăcut a fi cel mai sărac dintre săraci. Încă de la ora şapte dimineaţa, Chir Christache cheamă un executor judecătoresc. Invită ziarişti, poliţişti şi pe microbi şi le dă să bea şi să mănânce gratuit. E prima oară în viaţa sa când face aşa ceva. La ora opt dimineaţa, în faţa cabaretului sunt maşini ale presei, limuzine, motociclete, reporteri. În încăperea mare a hanului, Chiria Filoteea şi tatăl său îi servesc pe onorabilii reprezentanţi ai presei, pe onorabilii reporteri şi fotografi şi pe onorabilii microbi din vecinătate cu vin alb şi pâine şi cu bucăţi uriaşe de cârnaţi cu usturoi.

E o conferinţă de presă. O manifestare de mânie şi de indignare. Un adevărat urlet de revoltă. Chir Christache, îmbrăcat cu o cămaşă curată, pe care n-o mai purtase de la cununia fiicei sale, o cămaşă de cânepă, aspră, cu gâtul închis, precum cel al tunicilor militare, se ridică din spatele tejghelei şi cere să se facă linişte. Vorbeşte cu o voce aspră, precum stâncile ce cad în munţi pe vreme de furtună:

— Domnilor jurnalişti, cea mai mare afacere criminalistică a secolului, cum aţi numit-o în ziarele dumneavoastră, uciderea paznicilor de noapte şi jefuirea băncilor, a făcut vedete cabaretul „Pătrar de lună” şi mizerabilul nostru cartier. V-am invitat în această dimineaţă, căci nu mai puteam să aşteptăm. Aveam o gheară în piept. Vreau să ştiţi că noi ne desolidarizăm public de asasin. Căci eu, patronul cabaretului „Pătrar de lună”, unica mea fiică şi onorabilii locuitori ai mahalalei noastre, cărora dumneavoastră le spuneţi cu dispreţ microbi, noi, toţi onorabilii microbi din „Pătrar de lună” suntem săraci, dar cinstiţi. N-avem nimic a face cu asasinii, cu turcii şi cu gangsterii. Fiica mea s-a căsătorit acum doi ani cu un tânăr, căci s-a îndrăgostit de el. E

ceva normal. Acum, aflând că omul cu care s-a căsătorit e un asasin, un gangster internațional şi un scelerat, fiica mea îl alungă din viața ei, din inima şi din căminul său. Iată ceea ce facem şi pentru care v-am invitat spre a fi martori... Panselin este repudiat de la „Pătrar de lună". Pentru totdeauna. În mod hotărât. I-am invitat aici pe domnul executor, pe domnul avocat însărcinat cu procedurile şi pe avocatul meu, ca ei să procedeze înaintea dumneavoastră, conform legii, la repudierea fără dubii a asasinului Panselin. Lucrurile gangsterului sunt adunate în două legături şi vor fi sigilate de domnii reprezentanți ai legii şi depuse la grefa închisorii. Am cerut despărțirea legală. Va fi pronunțat divorțul. Suntem siguri că în cel mai scurt termen. Între soție şi soț e o prăpastie: este vorba de crime. Iar crima îi desparte pe soți mai adânc decât moartea. Fiica mea nu mai poate fi soția unui asasin. Vedeți cu proprii ochi cum îl vom alunga de aici, de la „Pătrar de lună". De aceea v-am rugat să veniți în hanul meu la o oră atât de matinală. Împreună cu clienții mei, microbii din „Pătrar de lună", suntem săraci, de o sărăcie lucie, dar suntem curați. Nimeni nu ne-a vizitat până acum în afară de luna de pe cer. Însă ea ne-a găsit întotdeauna cinstiți.

Chir Christache se opreşte. Pe scara de lemn neşlefuit, care duce către dormitoare, coboară Chiria Filoteea cu două mari legături albe. Le aşază la picioarele tatălui ei. Chiria Filoteea e îmbrăcată cu o rochie albastră, are aruncat un văl alb pe umeri, e împodobită cu perle şi încearcă să fie zâmbitoare.

— Domnul grefier şi cu mine am făcut inventarul tuturor lucrurilor asasinului, explică Chiria Filoteea.

— Puteți să ne spuneți ce se află în aceste pachete?, întreabă un jurnalist.

— Sunt trei cămăşi folosite, un pantalon rupt, o haină, un pardesiu şi cărți. Tot felul de cărți. Multe cărți. Ciorapi, ziare, eşarfe. Îi vom trimite toate aceste lucruri la închisoare. La noul său domiciliu... De aici înainte căminul său e închisoarea. Nu va mai locui la noi.

Chiria Filoteea izbucneşte în lacrimi. Nu poate să se mai stăpânească. Tatăl său continuă cuvântarea:

— Ați auzit, domnilor, ce v-a spus fiica mea? Suntem, într-adevăr, oameni aspri, dar drepți şi verticali. Asta e tot. Fiica mea, Filoteea, e văduvă. Un om la închisoare e mai rău decât un om mort. Panselin, prin crima sa, s-a desprins de soție şi de căminul său. S-a desprins de unul singur de inima noastră şi de viața

noastră. Ucigaşii de oameni sunt mai departe de cei vii decât cei ce ne lipsesc şi de cei morţi.

— De ce plângeţi, Chiria Filoteea?, întreabă un jurnalist. Suferiţi din pricina despărţirii?

— Nu, ţipă Chiria Filoteea. Nu sufăr. Dimpotrivă, sunt foarte fericită să mă despart de asasin...

Hohotele de plâns o doboară. Chiria Filoteea vrea să arate că e fericită şi spune plângând:

— Uitaţi-vă la lucrurile lui. N-a adus nimic în casă. Nici măcar cearşafurile în care sunt legate hârţoagele şi hainele lui nu-i aparţin. Cearşafurile sunt ale noastre. Mânca cantalup la Orient-Palace, cum aţi scris în ziarele dumneavoastră, plătind salariul unui căpitan pentru fiecare felie de cantalup. Făcea cadouri de câte o jumătate de milion de lei preoţilor de ţară, iar mie, soţia lui legitimă, nu mi-a cumpărat niciodată nimic. În doi ani de căsătorie nu mi-a cumpărat măcar un buchet de viorele. Niciun fleac de doi bani. Nimic. Niciodată, nimic. Aici, în casă, el, gangsterul şi asasinul miliardar, voia să pară sărac şi amărât. Pentru noi, n-a fost niciodată decât un prefăcut.

— Nu mai plânge, fiica mea, spune Chir Christache. Eşti din nou cu tata. Cu mine. La fel ca înainte. Nu va mai pune niciodată piciorul său de asasin aici. Stai liniştită. Am avut noroc că s-a dat de gol în altă parte şi la timp! Căci ne-ar fi asasinat şi pe noi. Pe amândoi. Ca să ne ia banii. Mare noroc că a fost arestat în compania altor ucigaşi, turci şi gangsteri...

Încurajarea tatălui nu este îndeajuns pentru a o linişti pe fiică. Chiria Filoteea nu mai este aceeaşi femeie pe care microbii şi poliţia o ştiau. Şi-a pierdut încrederea în sine. E o femeie înşelată, dusă cu vorba. Trădată. Ca nici o altă femeie de pe pământ. Dacă soţul său ar fi înşelat-o cu alta, cum se întâmplă atâtor femei în fiecare zi şi în fiecare minut, l-ar fi iertat. Dacă Panselin s-ar fi îndrăgostit de altă femeie, de o femeie mai frumoasă decât ea, dacă ar fi avut o amantă, ori două amante, ori zece amante, ea ar fi putut să-l ierte, desigur, cu multă durere, dar l-ar fi iertat. Căci trădarea cu altă femeie nu este nimic prin comparaţie cu trădarea pe care Panselin a înfăptuit-o. Cu altă femeie, Panselin nu ar fi înşelat-o decât într-un domeniu precis, limitat. Relaţiile unui bărbat cu amanta sa sunt foarte limitate. E o trădare într-un pat. O trădare a pielii. Şi poate a inimii. Nimic mai mult. E o trădare ce poate fi suportată. O trădare banală, minoră, care nu lasă urme. Dar Panselin a trădat-o cu întreaga sa viaţă, în totalitate şi până în

străfundul inimii. O trădare desăvârşită. Avea întreaga sa viaţă altundeva. Nu avea doar trupul său, din când în când, altundeva. Nici visurile sale, din când în când, în altă parte. Era pe de-a-ntregul altundeva. Iar asta îi face nespus de rău unei femei. Îi face rău în inimă, în suflet şi în trup. Un rău total. În timp ce Chiria Filoteea plânge şi îşi şterge lacrimile, în cabaret se glumeşte, se bea, se fac fotografii.

Chiria Filoteea nu vede nimic în jurul ei. E cu totul înghiţită de durere, ca de o imensă mlaştină. Se plimbă servind vin alb, ţuică şi cârnaţi, ca un automat. Căci trupul ei de carne îi este străin. Surâde, ştergându-şi lacrimile. Adevărata sa viaţă e înăuntru. În suferinţa care urcă din străfundul fiinţei sale, aşa cum lava vulcanilor urcă din măruntaiele tainice ale pământului şi arde totul în afară. Chiria Filoteea nu reproşează soţului ei că e un gangster, în poporul său, a fi tâlhar de drumul mare înseamnă a-ţi câştiga pâinea. Singura meserie ce se poate exercita. Nu-i reproşează soţului ei că e un spărgător de seifuri. Nici măcar că este un asasin. Uciderea de oameni, în viaţa aspră a poporului ei, e atât de firească... Ca perindarea anotimpurilor. În munţii săi, dacă cineva nu ucide va fi ucis. Şi toată lumea preferă să fie un asasin decât o victimă. Iar dacă reuşeşti să fii asasin, adică să-ţi păstrezi viaţa, mulţumeşti cerului. A fi ucigaş e o şansă. Căci nu există decât două posibilităţi: să ucizi ori să fii ucis. Nu, Chiria Filoteea îşi dă seama că nu-i reproşează lui Panselin că este un asasin. Dacă i-ar fi arătat măcar o dată puţină tandreţe, un strop de încredere, ar fi fost alături de el, luptând pentru el asemenea unei tigroaice. Dacă ar fi cheltuit pentru ea şi cu ea într-o zi de sărbătoare, într-o zi aniversară, doi sfanţi pentru viorele. Dacă ar fi invitat-o într-o duminică să se plimbe cu el în oraş, să bea ceva pe terasa unei cafenele ori să facă o plimbare pe jos pe drumul spre Pirotehnie, aşa cum fac îndrăgostiţii din „Pătrar de lună”, o, dacă ar fi făcut acestea măcar o dată, ar fi fost din toată inima alături de el în acest necaz... Dar n-a făcut nimic pentru ea. Nimic tandru şi prietenesc. Niciodată. Chiria Filoteea e conştientă că răul pleacă de la ea. Desigur, e vinovată. L-a luat de soţ pe Panselin trişând cu viclenie, forţându-i mâna. Toate acestea sunt adevărate. Trebuia să se mărite. Era deja fată bătrână. Căuta un soţ. L-a luat pe Panselin cum ai lua un lucru care îţi trebuie. Fără să-i ceară consimţământul. A pus mâna pe el fără să vrea, punându-l în situaţia de a accepta căsătoria. L-a furat. În ciuda acestui fapt, în ciuda vinovăţiei, deveniseră soţ şi soţie. Trăiau sub acelaşi

acoperiş, dormeau în acelaşi pat. Mâncau aceeaşi pâine la aceeaşi masă. Ranchiuna şi resentimentele au, de asemenea, o limită. Şi sunt lucruri care îndulcesc ranchiunele. Chiar şi cel arestat sfârşeşte prin a se uita prieteneşte la călăul său. E în firea omenească. Ranchiuna față de Panselin este disproporționată prin comparație cu fapta care a provocat-o. Cu toate acestea, Panselin şi Filoteea erau aproape unul de celălalt, căci trăiau împreună. Erau unul lângă altul. Dar, în ciuda acestui fapt, erau foarte departe. Când Filoteea a auzit din ziare că soțul ei comanda cantalup la Orient-Palace şi făcea daruri de o jumătate de milion de lei preoților de țară, precum un nabab, l-a urât cum numai o femeie poate să urască. Pedeapsa pe care i-o administra era lipsită de măsură. Avea o viață fabuloasă. Dar această viață era interzisă total soției sale. Soție ce dormea în fiecare noapte alături de el. Filoteea nu avea acces la viața soțului său, nici măcar la visurile sale. Mai mult, nici nu bănuia că ducea o altă viață. Erau mai departe unul de altul decât polul nord față de polul sud. Deşi fizic erau unul lângă altul, în fiecare zi... Dacă Panselin i-ar fi spus doar că deține un secret ori că ducea o altă viață, n-ar fi cerut mai mult. Ar fi fost fericită de încrederea sa. Şi acum ea ar fi fost alături de el pentru a-l salva. Ar fi devenit complicele său. Ar fi angajat avocați. Ar fi luptat pentru el. Ar fi cerut să fie închisă cu el, pusă în lanțuri împreună cu el, spânzurată cu el. Ar fi fost fericită să fie spânzurată alături de el la o închisoare apropiată! Chiria Filoteea nu ştie dacă este îndrăgostită de Panselin. Poate că da ori poate că nu. Durerea şi umilința sa sunt poate cele ale cumpărătoarei care a făcut atâtea eforturi pentru a-şi procura un soț, cu orice mijloc, şi care acum, că îl are, îşi dă seama că s-a înşelat. Urăşte obiectul, lucrul pe care şi l-a procurat cu atâta osteneală şi pe care nu-l mai are. Căci, deşi i-a devenit soț şi a dormit în acelaşi pat cu ea la „Pătrar de lună", era altundeva cu toată viața sa. În altă parte. Viața lui Panselin nu s-a amestecat niciodată în viața sa, aşa cum se amestecă apele a două fluvii când se întâlnesc, aşa cum se amestecă viața unui bărbat şi viața unei femei când trăiesc împreună.

Chiria Filoteea plânge de durere. Căci niciodată o femeie n-a fost mai înşelată decât ea. Trasă pe sfoară. Trădată.

Dar, chiar în clipa în care Filoteea e pe punctul de a izbucni în hohote de plâns, cabaretul începe să se cutremure. Geamurile se prefac în țăndări. Sticlele şi tejgheaua au dispărut. Flăcări mari țâşnesc de peste tot. Tavanul se prăbuşeşte în capul oamenilor

care s-au aşezat cu faţa lipită de pământ. Cerul este plin de fum... Toate acestea s-au petrecut într-o clipită. Chir Christache o strânge pe fiica sa la piept şi se ascund sub rămăşiţele meselor, pereţilor şi tavanului... Se târăsc precum şerpii, încercând să iasă din flăcări şi din fum.

În acea clipă, sirenele de la Pirotehnie încep să sune. Se aud focuri de mitralieră.

În hanul „Pătrar de lună", toţi cei care nu au fost ucişi încearcă, la fel ca Chir Christache şi fiica, să se târască spre lumină, să-şi salveze viaţa. Şi toţi se târăsc precum reptilele, gândindu-se la Dumnezeu şi cerându-I ajutor pentru că, la sfârşitul lumii, nu mai poţi să ceri ajutor lucrurilor din lume. Iar ceea ce se petrece seamănă la fel de bine cu sfârşitul lumii. Sfârşitul microbilor de la „Pătrar de lună".

Prinderea asasinilor şi recuperarea prăzii la cabaretul „Pătrar de lună”

După o oră de la incendiul de la „Pătrar de lună”, toate autoritățile sunt la fața locului. Înaintea hanului lui Chir Christache se află guvernatorul Andrei Scriban, şeful poliției, comandantul Pirotehniei, comandantul pompierilor, consulul şi ataşatul militar al Statelor Unite şi zeci de personalități oficiale. Cu toții au sosit în frumoase limuzine negre, cu şoferi în uniformă. Maşinile sunt parcate pe terenul viran din fața cabaretului incendiat din „Pătrar de lună”. Microbii, ieşind din cocioabele şi din colibele lor, sunt adunați de jur-împrejur. Înainte de a se proceda la reconstituirea catastrofei, autoritățile privesc cum pleacă ambulanțele ce transportă morți, maşinile de pompieri şi furgoanele poliției, în care sunt îngrămădiți microbii arestați pentru jaf în timpul incendiului.

— N-avem nimic nou de aflat aici, domnule consul, spune colonelul Aurel Pretorian, adresându-se plin de respect consulului general al Statelor Unite. Toate evenimentele s-au desfăşurat în prezența fotografilor, reporterilor, avocaților şi executorilor. Nicicând în istorie un eveniment nu se produce în circumstanțe mai favorabile pentru anchetatori. Totul este înregistrat de reprezentanții opiniei publice, ai legii, ai poliției. Scenele sunt înregistrate pe peliculă, în cele mai mici detalii.

— Poate apărea mereu ceva nou şi interesant pe teren, spune consulul Statelor Unite.

E disprețuitor, arogant, gânditor. Adaugă:

— Doresc reconstituirea faptelor... Să fie interogați cât mai mulți oameni cu putință.

— Interogatoriile sunt deja înregistrate, răspunde colonelul Aurel Pretorian. De altfel, principalii actori ai dramei lipsesc. Sunt la morgă, la spital şi la cartierul general al poliției. Puteți să-i revedeți pe supraviețuitori şi să-i interogați oricând doriți.

— Trebuie reconstituite faptele aici, spune consulul Statelor Unite.

— Ce scene doriți să reconstituim, domnule consul? Reiau faptele şi-mi veți spune ce vă interesează.

— De acord, domnule colonel, spune consulul american.

În spatele său sunt jurnalişti americani cu magnetofoane şi camere de luat vederi, care nu lasă să scape niciun cuvânt, niciun gest.

— Scena de la Pirotehnie o cunoaşteţi. La ora opt intră la uzină, ca de obicei, maşina misiunii tehnice americane. Sergentul identifică trei americani pe care îi cunoaşte bine, dar în maşină era ascunsă o femeie, Eva Deutchland, dansatoare în cabaretul „Crucea de piatră", pe care aţi interogat-o deja. Sergentul de la Pirotehnie atrage atenţia tehnicienilor americani că fata nu poate să intre. Coboară, rămâne la postul de gardă, şi cei trei americani intră singuri în uzină. Aşa cum o fac de luni de zile. După câteva minute, americanii revin cu aceeaşi maşină, o iau pe dansatoare şi vor să plece. Sergentul de gardă îşi dă seama că au petrecut noaptea în cabaret. I se pare normal ca cei trei americani să nu rămână la lucru şi că, după ce au făcut act de prezenţă, merg să se culce şi să digere whisky-ul... Dar când dansatoarea, care era îmbrăcată încă în rochia ei lamelată de seară, urcă în maşină, îşi agaţă partea de jos a rochiei, sergentul o ajută să urce şi vede mai multe lăzi de la Pirotehnie. Îi întreabă pe americani dacă au autorizaţia de a ieşi cu materiale din uzină. Aceştia nu răspund şi se pregătesc să o şteargă. Sergentul vrea să aplice regulamentul. Vrea să controleze ce se află în lăzile militare pe care americanii le-au luat. Aceştia demarează, înjurându-l pe sergent. Sergentul face somaţiile de rigoare şi apoi trage în pneurile maşinii care accelera.

Americanii nu răspund la somaţii. Se trage asupra lor cu mitraliera. Se dă alarma. Sunt urmăriţi. Sirena Pirotehniei începe să sune... Maşina americanilor, atinsă de gloanţe, se ciocneşte de zidurile cabaretului „Pătrar de lună" şi ia foc.

Oamenii care erau în cabaret şi populaţia din cartier aleargă. Sunt scoşi din foc doi morţi, femeia Eva Deutchland, care este uşor rănită, şi numitul Bob Yankeel. Lăzile lor, lăzile Pirotehniei, erau pline cu bani. Era prada ultimelor furturi din bănci... Poliţia este avertizată. Se înţelege de ce americanii nu au răspuns somaţiilor. Ei erau gangsterii care îi asasinau pe paznicii de noapte şi se pregăteau să părăsească ţara. Aveau locuri rezervate în avionul militar ce îi aştepta pe aeroport. Bob Yankeel a recunoscut fără să facă nazuri proveniența banilor. Valorile aflate sunt, de altfel, uşor de identificat. Fiecare furt este consemnat. Prada poartă marca fiecărei bănci.

— Cum se face, domnule şef al poliției, că reporterii, fotografii şi poliția, executorii şi avocații erau acolo când maşina gangsterilor s-a zdrobit? Şi cum se face că maşina gangsterilor s-a făcut praf chiar în hanul în care erau adunați poliția, presa şi reprezentanții legii? Mai ales la o oră atât de matinală?

— Vreți să ştiți dacă nu cumva e o regie a poliției?

— Exact asta, domnule colonel... Regia este mult prea perfectă pentru a fi adevărată. Unde ați văzut arăta lume reunită pentru o reconstituire, între ora opt şi ora nouă dimineața, chiar în momentul în care trece maşina ce transportă prada? Niciun regizor de la Holywood n-ar fi riscat o astfel de sincronizare a faptelor. E mult prea perfectă pentru a nu părea un fals... Sunteți de acord cu mine? S-au prins gangsterii şi s-a recuperat prada după ce au fost aşezate camerele de cinema şi ațintite aparatele de fotografiat, aducându-se la cunoştință reprezentanților legii să fie gata de înregistrare? E precum *Deus ex machina* din tragediile antice. Nu vi se pare? Prinderea bandei şi recuperarea prăzii sunt foarte bine aranjate pentru a nu fi suspecte... Pur şi simplu, cinema.

— Patronul cabaretului de zidurile căruia maşina americanilor s-a izbit e teafăr... Va putea să ne dea explicațiile de care aveți nevoie. Întrebați-l chiar dumneavoastră.

E chemat Chir Christache. E negru din cap până în picioare. Ca un coşar coborât de pe horn. Cămaşa, mâinile şi părul îi sunt pârlite.

— Chir Christache, domnul consul al Statelor Unite ale Americii doreşte să ştie de ce reprezentanții presei, ai poliției şi tribunalului erau de față în cabaretul dumneavoastră în momentul în care gangsterii s-au făcut zob aici. Puteți să-i explicați domnului consul din ce motiv se aflau adunați la dumneavoastră executorii şi avocații, fotografii, jurnaliştii şi cineaştii?

— V-am explicat, domnule colonel, în atâtea rânduri! De o oră nu fac decât să povestesc acelaşi lucru.

— Chir Christache, mai povestiți încă o dată pentru consulul Statelor Unite. Maşina şi gangsterii sunt americani. Crede că este vorba de o capcană ce le-a fost întinsă.

— Nu e o capcană, domnule consul... Bieții de noi, consideram America ca fiind patria visurilor noastre. Exact cum cerul este patria credinței noastre. Nu. Nu trebuie să ne bănuiți pe nedrept. Eu şi fiica mea am făcut inventarul lucrurilor lui Panselin. Ştiți cine este Panselin. Pentru a le trimite la închisoare. Fiica mea a cerut despărțirea legală, divorțul. Nu doream ca asasinul să mai fie

aici, ca să nu mai fim acuzaţi că suntem complicii săi. Am vrut să procedăm la repudierea lui Panselin conform legii. În faţa martorilor, a presei şi fotografilor... Era multă lume în cabaret. Serveam invitaţilor vin, pâine şi cârnaţi. Gratis. Fiica mea tocmai coborâse cele două legături cu zdrenţele lui Panselin. Eram trişti. Căci era o cerere de divorţ. Despărţirile sunt întotdeauna triste. Dar era şi o treabă dătătoare de bucurie. Căci ne debarasam de un asasin. Eşti mereu mulţumit când scapi teafăr din mâinile asasinilor. Ar fi putut să ne ucidă şi să ne prade. Eu şi fiica mea eram mulţumiţi că am scăpat cu banii noştri şi vii după doi ani de şedere împreună cu gangsterul. Deodată, am fost zguduiţi de o cumplită detonare. A fost atât de neaşteptată şi brutală, asemenea unui cutremur... Tavanul, pereţii, tejgheaua s-au prăbuşit în capul nostru. Geamurile şi sticlele de pe rafturi s-au făcut ţăndări. Ne-am culcat la pământ. Imediat după cutremur, în jur era un fum dens de benzină şi cauciuc, care ne ardea şi ne sufoca. Flăcările veneau de afară şi pătrundeau în han prin găurile pereţilor zdrobiţi şi prin ferestre. S-au auzit focuri de mitralieră foarte aproape de noi. Oamenii gemeau şi cereau ajutor. Au fost auziţi câteva secunde, nu mai mult. Căci sirena Pirotehniei a început să urle, iar zgomotul ei acoperea totul... Am încercat, noi cei care eram în cabaret, să scăpăm, târându-ne asemenea şerpilor, pentru a ieşi din flăcări. Afară am văzut maşina care se ciocnise de zidul hanului nostru, răsturnându-se şi luând foc. Am scos din flăcări, aşa cum scoţi castanele din foc, patru oameni. Trei bărbaţi şi o femeie. Doi bărbaţi erau deja morţi... Apoi, a venit poliţia şi ne-a dat deoparte.

— Şi banii care erau în maşină?, întreabă colonelul.

— Lucrurile s-au petrecut atât de rapid, că abia ne mai amintim... Un bărbat, unul dintre cei doi care au murit, ţinea în mâna sa crispată o valiză. Şi valiza era arsă. Ieşeau de aici, duse de pucioasa flăcărilor, bancnote. Puştii, femeile şi microbii din „Pătrar de lună" au alergat cu toţii pentru a vedea ce se petrece şi au început să strângă banii, trăgând din flăcări celelalte valize. Riscându-şi viaţa. Au sosit poliţia şi pompierii. I-au îmbarcat pe toţi microbii care adunaseră bancnotele din foc... Vor fi judecaţi pentru jaf în timpul incendiului. Îi aşteaptă ocna. Douăzeci de ani de muncă forţată pentru o bancnotă arsă, de o mie de lei, pe care au cules-o din foc!

— De unde ştiaţi că ocupanţii maşinii erau asasinii paznicilor de noapte şi că banii care ardeau erau prada jafurilor din bănci?

Răspundeți repede la întrebările mele! De unde ştiați?, întreabă consulul Statelor Unite.

— Nu ştiam, domnule consul... Am crezut, pur şi simplu. Sunt atâtea zile de când, la „Pătrar de lună", poliția cotrobăie peste tot, dă lucrurile peste cap, căutând comoara gangsterilor. Atunci, de îndată ce am văzut valizele pline cu bani, înțesate cu bancnote, am crezut că e comoara gangsterilor... De altfel, militarii îi urmăreau trăgând asupra maşinii cu mitraliera. S-a ştiut imediat că erau gangsterii. Nu era nevoie să ni se explice.

— Puteți să vă retrageți, Chir Christache, spune prefectul poliției. Aveți, domnule consul, şi alte lucruri de lămurit?

— E de-ajuns, spune consulul.

Şi urcă în maşina sa. O maşină asemănătoare cu cea a gangsterilor, celei cu miile de milioane, care a luat foc, zdrobind zidul cabaretului de la „Pătrar de lună". Guvernatorul, prefectul poliției şi toți oficialii au plecat. Urmați de ambulanțe, furgoane, maşini, cisterne de pompieri. Patronul cabaretului şi fiica sa au primit asigurarea că vor fi despăgubiți pentru pierderile suferite.

Acum, „Pătrar de lună" este pustiu. Din cabaretul lui Chir Christache a rămas acoperişul, pe jumătate prăbuşit, pereții făcuți scrum... Pământul este negru şi ars şi el în fața hanului, acolo unde flăcările au devorat limuzina gangsterilor... Sunt pete de cenuşă şi de ulei, bălți de apă. Peste tot pământ pârjolit... Copiii cu mâinile arse s-au ascuns ca nu cumva poliția să descopere, prin arsurile de pe corpul lor, vreo probă că au încercat să fure banii gangsterilor, scoțându-i din flăcări... Ies acum şi aceşti copii. Copiii microbilor. Mărunți „microbi", la rândul lor. Ies, ascunzându-şi arsurile. Deşi poliția a plecat. Le e teamă de închisoare. Sunt fetițe tinere care au palmele arse până la sânge pentru că au luat din foc o monedă de aur ori o bijuterie. Microbii cu hainele, pielea, sprâncenele şi părul arse se adună în fața cabaretului incendiat de la „Pătrar de lună". Se uită la pământul negru şi plin de pete. Au văzut cu ochii lor şi cea mai mare parte dintre ei a atins cu mâna lor aurul fierbinte. Şi nu le vine să creadă că această comoară fabuloasă se afla aici, în acest loc, în centrul cartierului „Pătrar de lună". Şi că vreme de săptămâni comoara gangsterilor a rămas aici, la câteva sute de metri, ascunsă dincolo de sârma ghimpată, la Pirotehnie, printre explozibili, cartuşe, grenade şi bombe. Acolo unde lucrează tehnicienii americani.

„Pătrar de lună” a avut comoara lângă el. Apoi, „Pătrar de lună” a văzut-o deschizându-se, explodând în chiar inima mahalalei, în fața hanului. Şi a lăsat-o să-i scape! Toată această bogăție i-a scăpat. N-a mai rămas din ea decât cenuşa bancnotelor arse. Cabaretul şi cartierul deveniseră vestite că-l adăposteau pe cel mai mare şi mai bogat dintre gangsteri, pe Panselin. Şi iată că gangsterii cei mai bogați şi cei mai mari sunt americanii. Panselin nu are a face deloc ori doar foarte puțin cu acest jaf. „Pătrar de lună” n-are chiar cea mai tristă faimă, aceea de a fi adăpostit în sânul ei un mare gangster. Un gangster veritabil. Nu. E sărman întru totul. Faima revine Statelor Unite ale Americii, căci cei care au totul încă primesc. Şi întotdeauna, mai mult. Iar cei care nu au nimic continuă să piardă totul. Şi să le lipsească toate din ce în ce mai mult. Statele Unite, care au gangsteri, nenumărați gangsteri şi ucigaşi, au visat la „Pătrar de lună”, la unica glorie pe care putea să o aibă, aceea de a-l avea pe Panselin. Nu este de mirare că americanii sunt atât de mândri. Au un motiv. De a nu vrea să bea apa țării unde locuiesc şi de a aduce de la ei totul, precum țigările, laptele, fructele, pâinea... Aduc totul. Chiar şi gangsterii şi ucigaşii sunt ai lor. Ei, stăpânii lumii. Iar restul pământului nu are decât mărunțişuri, nimicuri. Restul lumii nu are nici măcar dreptul de a deține un ucigaş de mare clasă.

Lucky Boy

Guvernatorul, consulul Statelor Unite, colonelul Aurel Pretorian şi colaboratorii lor s-au reunit îndată după întoarcerea de la „Pătrar de lună” la cartierul general al poliției. Se va proceda la un prim interogatoriu al lui Bob Yankeel şi al dansatoarei Eva Dutchland. Se aşază masa, sunt desemnați interpreții. Se crede că munca va fi una dificilă, dar se înşală. După ce i s-au servit o cafea şi o sticlă de bere, Bob Yankeel a devenit nespus de cooperant. Intră în sala de conferințe a poliției. E un băiat cu părul roşcat, cu pistrui, sportiv şi foarte jovial. Surâde polițiştilor:

— *I am knock-out*, spune Bob Yankeel. Ați câştigat, felicitări!

E gata să strângă mâna guvernatorului Scriban, colonelului Pretorian şi tuturor comisarilor, pentru că l-au arestat. Aceştia rămân perplecşi. Dar Bob Yankeel nu-şi bate joc de ei. Este pur şi simplu sportiv. A pierdut. A fost învins. Şi îi felicită pe cei care l-au scos pe margine.

— Un pic de decență, spune consulul Statelor Unite compatriotului său. Aici nu suntem pe ring. Nu uita că rişti închisoarea ori scaunul electric...

— *Okay, sir*, răspunde gangsterul.

— Întrebați de nume, prenume, vârstă, domiciliu şi meserie, spune colonelul Pretorian interpretului.

— Yankeel Bobby. Lucky Boy, pentru prieteni spune gangsterul înainte ca interpretul să-i traducă întrebarea. Am treizeci şi unu de ani, sunt inginer al companiei de instalații electronice Power Ldt.

— E inginer?, întreabă guvernatorul Scriban.

Titlul universitar îl surprinde pe el, care s-a ostenit atâta spre a-l obține. Nu şi-l închipuie pe gangsterul care e înaintea sa făcând şase ani de studii politehnice. Şase ani de studii în laboratoare, în biblioteci, lasă urme pe chip, în comportamentul unui om. Cel care s-a ostenit şase ani în biblioteci şi în sălile de curs ale politehnicii poate fi recunoscut de departe. Nu se vede nicio urmă de studiu, de viață singuratică şi de efort intelectual pe chipul gangsterului. Pare coborât direct din ring, venit de pe stadion şi din barurile de noapte.

— Chiar sunteți inginer?, întreabă interpretul.

— Desigur, răspunde Lucky Boy. Desigur, sunt inginer! Altfel, cum aş fi aici în misiune de trei ani dacă n-aş fi fost inginer? Şi sunt chiar un inginer remarcabil.

Zâmbeşte şi subliniază ca dovadă faptul că a deschis toate seifurile din oraş.

— La ei, domnule guvernator, e diferit. Pentru a ajunge inginer, la ei nu e nevoie să fi trecut prin colegiu, să ai bacalaureatul şi să faci studii universitare. Orice mare intreprindere organizează cursurile şi îşi şcoleşte ea însăşi inginerii. Sunt cursuri foarte bune, cu laboratoare, profesori, cămine studenţeşti. Se fabrică, de exemplu, conserve, dar au, de asemenea, un birou de studii, de cercetări şi de formare unde poţi să devii inginer. Sunt laureaţi ai Premiului Nobel care au frecventat doar cursurile acestor intreprinderi private. E, desigur, inginer. Dar nu inginer ca în Europa.

— Cui aparţin fabuloasele sume de bani care se aflau în maşina dumneavoastră în momentul accidentului?

— Mie şi prietenilor mei, răspunde Lucky Boy mândru, fără să ezite nici măcar o clipă.

— Care este proveniența acestor bani?

— Nu e nevoie să fac nazuri, sir, spune Bob. Ştiţi foarte bine de unde sunt banii.

— Recunoaşteţi, aşadar, că sunteţi unul dintre autorii furturilor comise în băncile din oraşul nostru?

— Toate furturile au fost comise de noi, sir. Ştiţi foarte bine.

Guvernatorul Scriban şi poliţiştii rămân perplecşi. Nu le vine să creadă că este adevărat. Nu şi-au închipuit niciodată o astfel de atitudine deschisă. Pentru a scoate o mărturie de la delincvenţi, poliția trebuie să muncească, să petreacă ore întregi interogând, să tortureze, să folosească tot felul de vicleşuguri... Şi acum, în cursul acestui interogatoriu, ce se voia o simplă chestionare legată de identitate, gangsterul spune tot. Mărturiseşte totul!

— Iată, sir. Pentru că vreţi să vă învârtiţi în jurul cozii, vă voi ajuta... Câştigăm timp. Iar dacă vă ajut, vă veţi face obligaţii faţă de mine.

Grefierii nu vor să piardă nici măcar o singură silabă. Ascultă cu sufletul la gură.

— Sunt trei ani de când compania Power Ltd. m-a trimis în țara dumneavoastră cu o echipă de specialişti, pentru a instala antene pentru radiodifuziune. Am făcut mereu o treabă foarte bună. Facem întotdeauna şi peste tot o treabă foarte bună. Power

Ldt. a încheiat contracte cu societatea dumneavoastră de telefonie pentru modernizarea rețelei. Apoi s-au încheiat acorduri cu armata, pentru radare, detonatoare de explozibili. Şi cu compania băncilor pentru instalarea de sisteme electronice de securitate şi alarmă. Ne-am făcut treaba perfect. Ne facem mereu treaba ca la carte. Am instalat, aşadar, cu cei doi prieteni ai mei, care au murit în această dimineață, încuietorile de siguranță şi sistemele de alarmă şi antifurt, sisteme brevetate, made în U.S.A., în toate marile bănci ale țării dumneavoastră. Munca noastră a fost perfectă. Avem scrisori de mulțumire şi am primit prime speciale. E un sistem unic în lume. Inviolabil. Exclusiv al lui Power and Company. Dar, instalând acest sistem, eu şi cei doi prieteni ai mei am dobândit, de asemenea, posibilitatea de a intra în toate băncile şi de a deschide toate seifurile şi toate camerele blindate. Am văzut tezaurul ce se afla acolo... După ce ne-am încheiat treaba, am început să lucrăm pentru Pirotehnie. Eram obsedați de bogățiile ce se aflau în bănci şi pe care noi puteam, dacă voiam, să le luăm fără niciun risc. Căci broaştele sunt făcute de noi... Şi, iată, nu am rezistat ispitei. La fel ca Adam şi Eva... Căci suntem oameni şi tineri la fel ca Adam şi Eva... Dumneavoastră, dacă ați avea cheile băncilor oraşului, ale tuturor băncilor, sunteți siguri că nu veți fi ispitiți să intrați şi să luați câteva miliarde din când în când? Nu sunteți oameni dacă nu aveți o astfel de ispită.

— Un pic de decență, domnule, spune consulul Statelor Unite. Uitați că ați asasinat patru paznici de noapte, strangulându-i în gheretele lor?

— O, nu, protestează Bob Yankeel. Asasinatele nu mi se pot imputa... Protestez!

— Nu dumneavoastră i-ați asasinat pe paznicii de noapte? E o altă bandă, nu?

— Nu e o altă bandă, dar nu sunt asasinate. Dacă există morți, dacă noi i-am fi strangulat pe aceşti sărmani turci, nu este greşeala noastră.

— E greşeala lor, nu?, întreabă guvernatorul. Sunt victime care sunt vinovate de propriul lor asasinat?

— Desigur, sir, răspunde Bobby Yankeel.

E tulburat. Adaugă:

— Ne-am purtat de fiecare dată frumos cu paznicii de noapte turci. Dar e vina lor dacă au murit... N-au fost asasinați. La drept vorbind, s-au sinucis, sir...

— S-au sinucis cu mâinile voastre!... Căci nu voi i-ați strangulat?

— Da, sir. E puțin din toate, cum spuneți... Ei vedeau că banca e jefuită, că erau legați, dar nu voiau să accepte acest lucru. Voiau să moară. Şi făceau tot felul de lucruri ca noi să-i ucidem. Căci nu voiau să supraviețuiască jafului băncilor pe care le păzeau. Am făcut totul pentru a-i lăsa în viață... Le-am dat chiar ciubucuri pentru consolare, dar nu era nimic de făcut. Țipau. Se zbăteau. Făceau tot felul de ciudățenii pentru a fi uciși... Doar pentru a fi uciși. Erau kamikaze. Oameni care voiau să moară. Sinucigaşi. N-avem aici nicio răspundere. E o mentalitate nostimă. Aceşti turci preferă să moară, mai degrabă decât să piardă banii altora. Şi ei erau săraci, săraci de îți era milă de ei!

— Să facem lumină, căci ceea ce ziceți nu este convingător, spune prefectul. Acum, o altă chestiune. Îl cunoaşteți pe Panselin?

— Nu, răspunde Bob, Lucky Boy.

— Dar ştiți cine este Panselin?

— E un sărman nevinovat, pe care l-ați arestat şi pe care l-ați fi spânzurat, desigur, dacă nu ar fi avut loc accidentul. Eu i-am salvat viața. Căci aveați nevoie de un vinovat. Poliția vrea întotdeauna un vinovat, şi l-ați arestat pe acest sărman imbecil. Îi plâng de milă. Unui american n-ați fi îndrăznit să-i faceți niciodată ceea ce i-ați făcut lui Panselin.

— Pretindeți că nu-l cunoaşteți pe Panselin şi că n-ați lucrat niciodată cu el?

— Sir, iertați-mă că sunt brutal, dar adevărul mă obligă la asta. Jefuirea băncilor, această treabă nemaipomenită, deşi bine executată, aproape de perfecțiune, ar putea fi opera unor alți specialişti decât cei americani?

— N-a fost nici măcar complice?, întreabă prefectul.

— Panselin, victima dumneavoastră? Nu, sir, noi, americanii, nu lucrăm niciodată cu indienii...

— Panselin nu e un indian...

— Este la fel ca dumneavoastră, băştinaş, indian. Pentru noi, e acelaşi lucru. Există *citizens* ai Statelor Unite, yankeii şi ceilalți... Ceilalți sunt nu contează cine indigenii, indienii, chilienii, italienii. E acelaşi lucru.

Poliţiştii sunt roşii de furie. În mod normal ar trece arestatul la tăbăcit. Căci un arestat nu are dreptul să fie arogant. Dar îl aud pe consulul Statelor Unite care ridică tonul şi spune foarte calm:

— Sir, acum sper că sunteți edificați. Cele şapte bănci au fost jefuite de Bob Yankeel şi de cei doi complici care au murit. Toți trei *citizens* ai Statelor Unite. Femeia, Eva Deutschland, nu pare a fi amestecată cu nimic în această treabă. După ce veți fi stabilit faptele voastre de vinovăție, aştept să-mi remiteți dosarul de acuzare cu probele şi persoana vinovată, ca să-l expediez în Statele Unite spre a fi judecat acolo...

— Aici va avea loc procesul, căci aici a ucis şi a jefuit, spune guvernatorul.

— Îmi pare rău, domnule guvernator, spune consulul Statelor Unite. Orice *Citizen* al Statelor Unite, care vine să lucreze aici, cu acordul guvernului nostru, în cadrul asistenței tehnice pe care țara noastră vi-l furnizează, nu poate fi judecat de dumneavoastră. Acordurile semnate între cele două țări sunt categorice, fără echivoc. Consilierii tehnici beneficiază de extrateritorialitate.

— Dar e vorba de un asasin! De un criminal odios, spune prefectul. Acordul îi priveşte pe tehnicieni, pe oamenii oneşti. Criminalii se aşază ei înşişi în afara legii şi în afara acordurilor...

— Regret, domnule colonel, dar criminalii noştri ne aparțin, la fel ca oamenii oneşti... Când veți fi încheiat ancheta, ni-l veți da pe mână... Nu e nimic care ar trebui să vă şocheze. Va fi condamnat, aşadar, de americani. Şi, în loc să fie spânzurat, va fi executat pe scaunul electric... Dacă aveți ceva de întrebat, sunt la dispoziția dumneavoastră, la fel ca şi ceilalți membri ai consulatului Statelor Unite în țara dumneavoastră.

— Acum înțeleg de ce gangsterul era atât de arogant şi sigur pe sine! Pentru el, polițiştii, judecătorii şi legile țării nu sunt valabile. Este un asasin american. Nu au dreptul să-l spânzure, nici să-l împuşte. Are prerogativa scaunului electric. E o chestiune de standing. Ține de civilizație. Nu poți să fii spânzurat ca în Evul Mediu ori ca la barbari. Ai dreptul la onorurile civilizației tale şi de a muri ca american, pe un scaun.

Zborul glorios al asasinului american...

Ancheta asupra jafului băncilor, asupra asasinării paznicilor de noapte, prinderea gangsterilor şi recuperarea prăzii au fost unele dintre cele mai rapide şi mai complete pe care poliția le-a dus la bun sfârşit vreodată. În dosar nu era nicio pată neagră. Niciun mister. Totul era clar, logic şi concret. În afară de bancnotele distruse de foc, totul a fost recuperat. S-a aflat chiar mai mult decât ce se căuta.

— Economiile mele erau şi ele aici, explică gangsterul Bob Yankeel. Îmi puneam salariul în aceeaşi casă.

Dosarul este trimis justiției americane, care a cerut telegrafic extrădarea gangsterului pentru a-l judeca şi executa în țara sa, *at home*.

Dimineața, la ora zece, guvernatorul oraşului şi şeful poliției, înconjurați de colaboratorii lor, sunt în salonul internațional al aeroportului, unde se află consulul general al Statelor Unite, avocați şi polițişti americani. Colonelul Aurel Pretorian soseşte ultimul. În spatele său vine, cu cătuşe la mâini, cravată roşie şi un surâs pe buze, ucigaşul Bob Yankeel, flancat de patru jandarmi cu mănuşi albe şi pantaloni roşii, ca la operetă. Guvernatorul Andrei Scriban citeşte cu voce tare actul acuzării împotriva lui Yankeel, Lucky Boy.

— În prezența avocaților săi americani, acuzatul a recunoscut că este autorul a patru asasinate şi a şapte atacuri asupra unor bănci. Crime înfăptuite cu doi complici, care au decedat într-un accident de maşină survenit în suburbia „Pătrar de lună". Acuzatul recunoaşte că banii aflați în maşina incendiată erau prada adunată în urma jafurilor. Aceşti bani au fost recuperați de justiție şi vor fi remişi victimelor. Dat fiind că numitul Bobby Yankeel, zis Lucky Boy, este cetățean american şi se află pe pământul patriei noastre, în virtutea acordurilor dintre Statele Unite şi guvernul nostru privitoare la ajutorul tehnic, statutul său nu permite să fie judecat de tribunalele noastre pentru asasinatele pe care le-a comis la noi. Ținând seama de cererea de extrădare pe care guvernul Statelor Unite ne-a adresat-o pe cale diplomatică, procedăm aici, în salonul internațional al aeroportului, la

extrădarea numitului asasin Bobby Yankeel şi la remiterea sa în mâinile poliției federale americane…

La sfârşitul lecturii, colonelul Aurel Pretorian îl ia pe Bobby de braț şi înaintează patru paşi. Din grupul american, din spatele consulului, înaintează patru boys, patru sosii ale lui Bobby Yankeel. Sunt agenți federali, sosiți cu avionul, pentru a-l escorta pe asasin până la New York.

Colonelul Aurel Pretorian ia cheia din mâinile jandarmilor şi îi scoate el însuşi cătuşele gangsterului, apoi îl împinge liber către cei patru polițişti americani. Aceştia îi pun imediat cătuşe *made în USA* la încheieturile americane ale lui Lucky Boy. Căci este o ofensă lez-America să se pună cătuşe străine la încheieturile unui asasin american.

Lucky Boy surâde tot timpul. Dă impresia că este idiot. Căci nu va scăpa de pedeapsa cu moartea şi de scaunul electric. Şi, în această situație, zâmbetul său de june prim este deplasat. Dar, abia echipat cu nobilele cătuşe americane, prevăzute cu lanțuri, care îl leagă de polițiştii din escortă, că unul dintre avocații săi înaintează şi, întorcându-se către consul, începe să citească cu accentul său new-yorkez o decizie a curții criminalistice din Statele Unite:

— La cererea avocaților apărării, curtea criminalistică decide punerea în libertate provizorie, pe baza unei cauțiuni de un milion de dolari, a lui Bob Yankeel, acuzat de patru asasinate petrecute asupra unor străini şi pe teritoriu străin.

Abia ajuns în mâinile consulului, că polițiştii îi scot cătuşele lui Bob Yankeel.

— Am fost încătuşat timp de optzeci de secunde, strigă gangsterul. Cum vi se pare, domnule guvernator, una ca asta? Sunt un om liber. La fel ca dumneavoastră!

— Nu este o glorie pentru țara dumneavoastră, nici pentru justiția americană să fie pus în libertate un asasin şi un gangster internațional precum dumneavoastră. La noi, un astfel de lucru nu este cu putință. Deşi suntem o țară subdezvoltată, justiția se cade să fie dreaptă. Această punere în libertate este scandaloasă.

— Nu vă grăbiți prea mult, domnule şef al poliției, spune consulul Statelor Unite. Ați înțeles bine actul punerii în libertate?

— Desigur, l-am înțeles… Asasinul este pus în libertate provizorie contra unei cauțiuni de un milion de dolari.

— Şi „un milion de dolari SUA” nu vă spun nimic?

— Dolarii nu au nimic a face cu justiția, răspunde Aurel Pretorian. Ce legătură există între justiție şi bani?

— Niciuna, domnule colonel. Între justiție şi dolari nu e nicio legătură. Curtea criminalistică din Statele Unite a dat ordin să fie arestat Bob Yankeel. Aţi fost martor la arestarea sa. Căci este drept ca un asasin să fie arestat. Şi Statele Unite sunt țara cea mai dreaptă de pe pământ. Unica țară dreaptă.

— L-aţi arestat pentru a-l elibera după optzeci de secunde.

— Nu asasinul a fost eliberat, domnule prefect. A fost arestat criminalul şi a fost pus în libertate campionul. Căci a plăti cash un milion de dolari este o ispravă de campion. E o performanță. Şi Bobby Yankeel a reuşit această performanță să plătească un milion de dolari, o jumătate de milion din leii voştri. Şi, pentru că Statele Unite sunt o țară dreaptă, curtea a recompensat isprava. Aceasta este justiția: recunoaşte chiar şi meritele unui asasin... Justiția americană cere criminalilor cauțiuni imposibil de plătit. Dacă acuzatul poate să plătească o sumă imposibilă, merită să fie liber. Căci atunci este un campion. Un om excepțional. Care se ridică deasupra muritorilor de rând.

— Nu este justiție, spune guvernatorul Scriban.

— Şi la voi, în justiția voastră, există vreo logică?, întreabă avocatul lui Bobby Yankeel. Dumneavoastră, şef al poliției, aţi arestat şi torturat de mai bine de o săptămână un om nevinovat, pe acest sărman Panselin. A fost arestat adevăratul vinovat şi recuperată prada. Şi-l țineți în continuare la închisoare, şi-l torturați pe cel nevinovat... E un act de barbarie pe care îl comiteți asupra persoanei lui Panselin în numele justiției.

— Nu există nicio probă că Panselin n-a colaborat cu banda americană, spune colonelul Aurel Pretorian. Dacă nu este complice al tâlharilor americani, cu ce bani a făcut un cadou de o jumătate de milion preotului şi cu ce bani îşi plătea feliile de cantalup la Orient-Palace? Când ne va spune de unde a luat banii, îl vom pune în libertate.

— Sărmanul Panselin v-a spus de mii de ori, domnule prefect, de unde a luat banii imputați. Ne-a spus şi nouă, avocații străini, că a împrumutat aceşti bani de la Casa de ajutor şi cheltuieli a funcționarilor băncii. Am verificat şi este adevărat. V-a spus asta şi dumneavoastră. De fiecare dată când l-aţi interogat. Dar nu ascultați niciodată ce spun sărmanii arestați... Arestații sunt şi ei oameni şi îi tratăm ca oameni asemenea nouă.

— Este adevărat, colonele Pretorian, că Panselin v-a spus că erau bani împrumutați de la Casa funcționarilor băncii?, întreabă guvernatorul.

Ca atunci când cineva se înfurie făcând să i se urce sângele la cap. Pentru toți cei de față.

— Ne-a mințit atâta în privința multor lucruri, domnule guvernator, că polițiştii anchetatori nu au mai dat prea multă atenție la ceea ce spunea. L-au considerat pe Panselin un bolnav, care minte cum deschide gura.

— Nu trebuie să fie interogat din moment ce nu-i ascultați răspunsurile, spune guvernatorul Scriban. Voi face eu însumi o anchetă asupra acestei afaceri. Acum, e timpul să ne luăm rămas bun, domnilor.

— Un moment, domnule guvernator, spune avocatul care a citit ordonanța de punere în libertate a lui Bob Yankeel. Clientul meu vă roagă să vă remit un cec pentru despăgubirea proprietarului cabaretului „Pătrar de lună". Pentru pagubele pe care i le-a cauzat, dărâmându-i pereții cu maşina sa.

Avocatul înmânează cecul guvernatorului. Acesta îl primeşte bulversat. Ca şi când ar fi primit o pereche de palme. Se uită cum asasinul urcă în avion. Liber. Urmat de polițişti şi de avocații săi… ca de gărzi de corp şi de valeți. De la înălțimea pasarelei, Bob Yankeel se întoarce şi îi salută pe cei care l-au însoțit la aeroport. Ca o vedetă de cinema. Îi strigă guvernatorului:

— Păcatul săvârşit pe pământ străin nu este niciodată un păcat de moarte. Există o veche tradiție care se află în cuvintele Evreului din Malta: *„Thou hast committed fornication: but that was in another country, and besides, the wench is dead..."* „Ai săvârşit adulter, dar păcatul a fost săvârşit într-o țară străină şi, mai mult, desfrânata e moartă…"

— Mizerabilul, spune guvernatorul.

Şi se îndreaptă către limuzina sa furios pe americani. Căci vinovați sunt americanii. Doar americanii. Mereu americanii. Bogătaşii pământului.

„Eliberaţi luna!”

La câteva ore după zborul asasinului american Bob Yankeel, zis Lucky Boy, care şi-a răscumpărat libertatea, în ciuda celor patru crime, pentru suma de un milion de dolari, oraşul e în clocot. Mai întâi, studenţii care scandalizaţi de extrădarea şi punerea în libertate a asasinului, în timp ce nevinovatul Panselin e tot la închisoare au acoperit zidurile oraşului cu graffiti, cu litere uriaşe şi de toate culorile, cerând eliberarea imediată a lui Panselin. Se poate citi peste tot, pe ziduri, pe asfaltul trotuarelor, pe maşini: „Eliberaţi-l pe Panselin! Panselin Lună Plină! Eliberaţi luna!”

Un alt fapt care a otrăvit atmosfera, declanşând o reacţie violentă împotriva Americii şi a autorităţilor, e că cele două cadavre ale gangsterilor americani, care şi-au aflat moartea în accidentul de maşină de la „Pătrar de lună”, au fost retrase de la morgă, aşezate în superbe sicrie sosite din Statele Unite şi transportate cu avionul în America, pentru a fi incinerate acolo. Indignarea a fost generală când cortegiul cu cele două sicrie purtând trupurile celor doi asasini, ca nişte sfinte moaşte, au ajuns la aeroport. Ele au fost îmbarcate în avion. Pentru a fi înmormântate în ţara lor civilizată, în pământul sfânt al americanilor, pentru a le cruţa de umilinţa de a fi înmormântate în pământul „indian”, în străinătate... Ca trupurile lor să nu fie mâncate de viermi care nu sunt viermi yankei şi ca cei doi gangsteri, la Judecata de Apoi, să învie pe pământul Statelor Unite, sub stindardul *Star and Strips*. Nu sub drapelul unui popor inferior... Ca Hristos, judecând pe cei morţi şi pe cei vii, aşa cum este scris, să le dea prioritate şi să nu îi facă să aştepte înaintea tribunalului, amestecaţi cu grecii, negrii, francezii şi alţi indieni... Căci, desigur, morţii americani, la Judecata de Apoi, nu vor intra în paradis pe jos, precum popoarele nedezvoltate, ci în Jeep ori în Cadillac. Şi vor avea fotolii din material plastic, ca acasă. Fiecare mort american e înmormântat cu un dolar în mâna dreaptă, ca la Judecata de Apoi îngerii să vadă că nu au de-a face cu un sărman, ci cu un *Citizen* privilegiat şi să-i dea un tichet de prioritate, pentru a nu-l face să aştepte în faţa porţii Sfântului Petru. Căci, fiind stăpâni ai lumii, americanii sunt convinşi, cum au fost

întotdeauna convinşi stăpânii lumii, că vor rămâne stăpâni ai acesteia pe vecie... Astfel au crezut perşii, albanezii, Alexandru cel Mare, romanii, Nero şi mongolii lui Ginghis Han. Din această pricină, americanii se gândesc că în paradis vor fi ca pe pământ, într-un sector rezervat, cu drapelul *Stars and Strips*, cu fântâni de Coca-Cola şi juice de fructe sintetice, cu îngerii îmbrăcaţi precum majoretele, mestecând zi şi noapte chewing-gum, şi că vor avea peste tot ecrane de televiziune, pentru a-i vedea pururea pe artiştii de la Hollywood.

Şi, în timp ce asasinii vii pleacă liberi şi asasinii morţi sunt duşi în sicrie aurite, par avion, acoperite cu flori, Panselin, nevinovat, desfigurat de tortura poliţiştilor, se află tot la închisoare. Nu se vrea a fi eliberat. Deşi se ştie acum că americanii sunt cei care au dat lovitura. Publicul protestează. Dar poliția se încăpățânează să-l țină arestat. Colonelul Aurel Pretorian primeşte ordinul de a-l elibera pe Panselin Lună Plină dacă nevinovăția sa este recunoscută.

Este convocat din nou Panselin. Intră în biroul prefectului, fără să observe de această dată frumusețea mobilei, a covoarelor, a zidurilor. E dărâmat.

— Panselin, vei fi eliberat după interogatoriu dacă poți să ne demonstrezi că nu eşti complicele asasinilor americani.

— Nu i-am văzut niciodată pe americani de aproape, răspunde Panselin.

— Spune-mi: de unde ai luat banii cu care ai făcut cadou o jumătate de milion părintelui Moliftă şi ai plătit feliile de cantalup la Orient-Palace? Dacă răspunzi la aceste întrebări, te eliberez pe loc.

Panselin tace.

— Nu vrei să răspunzi?

— Ba vreau, domnule, dar nu vă va folosi la nimic... V-am spus de sute de ori de unde proveneau banii. Nu m-aţi crezut. Nici măcar nu m-aţi ascultat. La ce bun să vă mai spun o dată?

— De unde provenea jumătatea de milion pe care ai trimis-o părintelui Miron Moliftă?

— Erau bani împrumutaţi de la Casa de întrajutorare a funcționarilor băncii, domnule. Aţi fi putut să verificaţi. E notat în registre. Când am aflat că tata a fost condamnat la muncă forţată pentru că a delapidat bunurile cooperativei săteşti, am abandonat studiile şi mi-am luat un serviciu sigur la bancă. Am făcut acest împrumut. Am trimis banii împrumutaţi părintelui Moliftă, pentru

a-l salva pe tata de la ocnă. V-am povestit asta de atâtea ori, fără să vreți să mă ascultați...

— Şi cantalupul cu ce bani l-ai plătit?

— Cu aceiaşi bani, domnule. Am împrumutat o jumătate de milion, plătibilă în cincisprezece ani din salariul meu. Socotelile fiind încheiate, mi s-a dat o jumătate de milion, iar pe deasupra zece mii de lei... Acest supliment îl țineam în buzunar. Nu ştiam ce să fac cu el. Nu voiam să-l păstrez în buzunar. Era mult prea puțin pentru a face ceva important, ceva care să-mi schimbe viața. Era mult pentru a-l păstra. Nu voiam ca Filoteea şi tatăl ei să afle banii asupra mea. Nu voiam să le spun că tatăl meu era un hoț şi că trebuia să lucrez cincisprezece ani la bancă aproape fără salariu. Şi, pentru a mă debarasa de aceşti bani, am intrat la Orient-Palace şi am aruncat banii luând platoul cel mai scump. Pentru a scăpa de ei. Desigur, aş fi putut să-i donez săracilor. Dar sunt puțini săraci mai săraci decât mine.

— Au fost aflate piesele justificative, confirmă comisarul intrând. E adevărat că a făcut acest împrumut.

— Vei fi liber, cum am promis, Panselin... Dar o altă întrebare. Dacă vrei să răspunzi e bine, dacă nu vrei, cu atât mai rău. Vei fi totuşi eliberat. Ce făceai la bancă înainte de zori, în momentul în care ai fost arestat?

Panselin tace. Prefectul Aurel Pretorian îl întreabă din nou:

— Vrei să răspunzi la această întrebare?

— E adevărat, domnule, că Muhammad Aii, paznicul de noapte, a murit?, spune Panselin.

— A murit la spital pe masa de operație alaltăieri... Avea un chist. Nu ştiu ce. Ar fi trebuit să fie operat de mult timp. A venit la spital mult prea târziu şi a murit. Vrei să răspunzi la întrebarea mea? De ce erai la bancă la ora cinci dimineața?

Panselin spune:

— Acum, că Muhammad Aii a murit, pot să vă spun...

Dar Panselin nu poate vorbi, căci îl înecă plânsul. Iar când plângi, nu poți să mai vorbeşti. Nu poți niciodată să amesteci uleiul cu apa. Şi lacrimile sunt grele ca uleiul, iar cuvintele sunt uşoare ca apa.

— Vrei să vorbeşti? Da ori ba?

— Vreau, dar nu pot, domnule. Muhammad Aii era ca şi tatăl meu. Mai mult decât un tată. Era atât ca un tată, cât şi ca un frate al meu. Uneori îl iubeam ca şi cum ar fi fost fiul meu. Iată, e greu să spun. Era prietenul meu. Şi un prieten este, totodată, tată, frate

şi fiu. Toate acestea laolaltă, un prieten. Eram student şi căutam de lucru. Am dat de Aii Muhammad. El mi-a recomandat manutanța imprimeriilor presei financiare. Era foarte aproape de bancă. Munceam noaptea, şi ziua mergeam la facultate. Cu această ocazie, i-am cunoscut pe toți turcii paznici de noapte. Tatăl meu era țigan. Era din țiganii veniți din Turcia ori din Iran. Acasă, la turci, eram ca în familie. Când a dat necazul peste tatăl meu, turcii, care sunt cu toții paznici de noapte, mi-au recomandat Direcția băncilor. Am fost angajat pe garanția lor. Şi ei au girat cu semnăturile lor, pe salariile lor, pentru jumătatea de milion pe care am primit-o. Dacă nu mi-aş fi respectat angajamentul, turcii trebuiau să plătească... Am trimis banii părintelui Moliftă. Am cheltuit restul, dându-i pe apa sâmbetei, pe cantalupul de la Orient-Palace. Credeam că totul era terminat. Dar trebuia să întrerup studiile. Şi toate aceste lucruri m-au îmbolnăvit. Am crezut că voi muri. M-am mutat la „Pătrar de lună". Şi atunci Chir Christache şi Chiria Filoteea, care căuta un soț, au pus mâna pe mine.

— Straniu că te-ai lăsat dus...

— Pierdusem deja totul... Universitatea, viitorul. Totul. Unde se ducea biletul de o mie, mergea şi cel de o sută... Viața îmi era dărâmată. Am lăsat lucrurile în voia soartei. Ceea ce era pierdut nu mai putea fi refăcut. Şi cu Filoteea, şi fără Filoteea era acelaşi lucru. Eram deja un declasat. Un om terminat. Pierdut. Care trebuia să muncească toată viața degeaba. Căci salariul servea la acoperirea datoriei...

Într-o zi, Aii Muhammad mi-a spus că era bolnav. Trebuia ca dimineața să spele scările, curtea de marmură, coridoarele băncii. Avea o tumoare la stomac. Mi-a arătat-o. Se vedea ca o minge de fotbal pe stomacul lui, în partea stângă. Nu mai putea să-şi facă treaba. Iar dacă mergea la spital, era scos la pensie cu jumătate de salariu. Mai avea încă un an până la pensie. M-am oferit să vin în fiecare dimineață, la ora cinci, să-i fac treaba, să spăl scările de marmură şi coridoarele curții. Nu putea să se aplece... Era un secret. Căci nu avea dreptul să ia un ajutor. Avea familie. Erau cinci care trăiau din salariul său...

Panselin plânge.

— Iată, de când m-ați arestat, a lucrat de unul singur. Şi a murit. A murit din această cauză.

— El îți deschidea uşa dimineața?

— Da, spune Panselin. Eu şi câinele său soseam la bancă în fiecare dimineaţă la ora cinci. El ne deschidea, îi făceam treaba şi, la ora opt, începeam lucrul la birou.

— Aşadar, de aceea ţi-a scris în închisoare, trimiţând-o pe mama sa surdo-mută cu mesajul, amintindu-ţi că, dacă vei vorbi, cinci vieţi erau în primejdie de moarte?

— Aşa stau lucrurile, domnule, răspunde Panselin. Dacă dezvăluiam că nu putea să-şi facă treaba şi că o făceam eu în locul său ceea ce este împotriva regulamentelor ar fi fost concediat. Pentru o greşeală gravă. Pentru paznicii de noapte, a aduce o persoană străină în bancă în timpul nopţii e precum crima înaltei trădări. Ar fi fost concediat. Iar el, cei trei copii, soţia şi mama sa, căci îi hrănea din salariul său, ar fi murit de foame. Din această cauză m-a implorat, prin mesajul trimis în închisoare, să păstrez tăcerea şi să nu divulg secretul. Dacă vorbeam, cinci vieţi erau condamnate. Dacă spuneam că nu putea să-şi facă treaba. Că era bolnav. Şi că băga un străin în bancă pentru a munci în locul său dimineaţa. Era foarte grav. Acum, că a murit, pot să vă spun. Şi v-am spus.

Poliţia se simte cuprinsă de o milă uriaşă pentru Panselin, pentru Muhammad, pentru toţi cei sărmani.

— Soţia ta, Filoteea, a obţinut despărţirea legală... A cerut divorţul. Ţi-a trimis toate lucrurile aici, la închisoare. Nu te mai întorci la „Pătrar de lună". Iată că necazul e bun la ceva... Sper că nu regreţi că „Pătrar de lună" te-a repudiat!

Panselin nu aude. Se gândeşte la Muhammad Aii, care a murit şi care este acum în paradisul musulmanilor. Cel mai frumos paradis. Un paradis în care, prin comparaţie cu cel al americanilor, nu se află bănci, nici paznici de noapte. Panselin deplânge moartea prietenului său turc.

— Ai spus ceva?, întreabă prefectul.

— Da, am spus ceva pentru Aii. Să-i fie ţărâna uşoară! Era un om nemaipomenit.

— Şi tu ai fost cumsecade faţă de el. Vei fi eliberat astăzi. Dar, ca tu să-ţi revii din încercări, vei rămâne un timp în spital. Voi da ordin să fii primit la spitalul poliţiei. Mulţumit? Şi apoi vom vedea... Spune dacă eşti mulţumit... Nu suntem atât de cruzi noi, cei din poliţie. Ce-ar face lumea fără noi, fără poliţişti? Ar fi sfârşitul lumii. Căci poliţia menţine ordinea, opera lui Dumnezeu, nu-i aşa? Eşti mulţumit de poliţie?

Panselin nu răspunde.

— Răspunde, Panselin: eşti mulţumit de poliţie şi de poliţişti? Te vom duce la spitalul nostru, cu un pat bun, cu hrană bună. Şi te vor ţine cât vei dori. Nu-i aşa că eşti mulţumit de poliţie?

Panselin îşi pleacă ochii. Ia aminte doar cum îi curg lacrimile şi tace.

— Când cineva tace, spune da, zice prefectul. Suntem bucuroşi că eşti mulţumit de noi. Poţi să pleci. Poliţia veghează asupra ta.

Lacrimile bancherilor sunt de aur

— Dragă domnule Panselin, n-aţi avut ocazia să mă întâlniţi. Sunt maestrul Demostene, avocatul de contencios al Băncii Naţionale. Am fost prevenit de direcţia băncii noastre că veţi ieşi din spital peste trei zile. Medicul-şef al poliţiei tocmai ce mi-a confirmat. Sunteţi complet însănătoşit?

— Mă simt mai bine ca în urmă cu două săptămâni, răspunde Panselin. Am fost adus aici pe targă şi acum pot să merg pe picioarele mele.

Panselin este îmbrăcat cu halatul spitalului poliţiei. E foarte palid. Nespus de slăbit. Iar în ochi are o nouă tristeţe, o paloare care nu putea fi zărită mai înainte.

— M-am informat la tribunalul civil asupra cererii de despărţire şi intentarea divorţului introdus de soţia dumneavoastră şi de socru. Acum, că s-a recunoscut că sunteţi nevinovat, ar vrea să-şi retragă cererea de divorţ şi să vă întoarceţi în căminul conjugal, la cabaretul „Pătrar de lună". Dar cererea a fost parafată de dumneavoastră şi aţi refuzat să o retrageţi. Cererea, aşadar, îşi urmează cursul. N-aţi revenit asupra deciziei? Nu vreţi să vă întoarceţi la „Pătrar de lună"?

— Nu, răspunde Panselin. Nu sunt o minge, ca să fiu aruncat de colo-colo. Au dorit divorţul şi mi-au cerut semnătura când ziarele scriau că eram un asasin. Le-am dat semnătura. Deşi asta mi-a făcut atâta rău... Ştiam că eşti căsătorit atât la bine, cât şi la rău. Ei mă aruncau, debarasându-se de mine, când eu mă aflam la rău. Vor acum să mă reia ca soţ şi ca ginere deoarece ziarele scriu că nu sunt un asasin, ci o victimă... Nu mă mai duc. Un soţ nu este un balon pe care îl prinzi şi îl arunci după părerile presei ori ale vecinilor. Vor avea divorţul pe care l-au cerut. E o afacere încheiată.

— E foarte logic ceea ce spuneţi. Atitudinea dumneavoastră este justă. Vă felicit, spune maestrul Demostene. Şi care sunt intenţiile dumneavoastră de viitor?

— Peste trei-patru zile voi ieşi din spital. Îmi voi relua lucrul la bancă. Şi, dacă voi putea, mă voi prezenta din când în când la examene. Asta e tot.

— Doriţi, aşadar, să vă reluaţi lucrul la bancă?

— Desigur, răspunde Panselin. Chiar dacă nu vreau, trebuie să o fac, căci am o datorie de achitat către bancă din salariul meu.

— Nu vă necăjiți, domnule Panselin, pentru datorie. Directorii băncii m-au rugat chiar să vă previn că datoria o veți plăti când veți avea posibilitatea. Nu vă presează. Vă cunoaştem acum.

— O voi plăti la fel ca înainte, din salariul meu, spune Panselin.

— Mi-e un pic greu să vă spun, dar nu mai sunteți funcționar la Banca Națională. Ați fost concediat. Am fost însărcinat să vă aduc chiar eu scrisoarea de demitere. Şi, cum banca v-a concediat, ea vă despăgubeşte, vărsându-vă salariul pe o lună, timp în care nu veți lucra... V-am adus aici aceşti bani. Iată-i!

— De ce mă concediază?, întreabă Panselin.

— E consemnat în scrisoarea pe care v-o înmânez că banca este obligată să se dispenseze de prețioasele dumneavoastră servicii din motive economice... Şi că ea regretă nespus, că vă este foarte recunoscătoare pentru munca admirabilă pe care ați îndeplinit-o... Aceasta este versiunea oficială. Ca să nu aveți de suferit şi pentru a evita neplăcerile în slujbele viitoare. Este o demitere cu o recomandare bună. În realitate, banca nu mai poate să vă păstreze din pricina scandalului. Un om care a fost acuzat de patru crime, de furturi şi al cărui chip a apărut pe prima pagină a ziarelor cu mențiunea „asasin” nu poate fi funcționar la bancă. Pentru nimic în lume. O bancă este o instituție de încredere. O bancă trebuie să inspire mai multă încredere decât o biserică, căci la biserică îți duci sufletul, dar la bancă îți depui banii... Şi eşti mai exigent cu locul în care îți depui bunurile materiale decât cu cel în care îți aşezi bunurile spirituale. Nu puteți să mai fiți, aşadar, funcționar la bancă. În toată viața dumneavoastră. Directorii Băncii Naționale regretă nespus. Au inima sfâşiată despărțindu-se de dumneavoastră, dar nu mai pot să vă păstreze. Închipuiți-vă un client care vine la ghişeu pentru a-şi depune milioanele şi care recunoaşte în persoana dumneavoastră, din spatele tejghelei, chipul pe care l-a văzut în ziare, cu mențiunea „asasin”. Nu! Una ca asta nu este cu putință!

— Ziarele au scris apoi că sunt nevinovat, că sunt o victimă, spune Panselin.

— Proasta reputație cântăreşte mult... Sunteți pătat pe viață. Calomnia este precum cărbunele. Nu poți să cari cărbuni şi să rămâi curat. Nu poți să suferi o calomnie şi să îți păstrezi reputația ireproşabilă... E cazul dumneavoastră. Nu aveți o reputație

ireproşabilă deoarece aţi fost obiectul unei acuzaţii calomnioase în legătură cu o crimă. Nu veţi mai putea vreodată să fiţi funcţionar la o bancă. Niciodată. Şi, cu toate regretele noastre, sunteţi concediat.

— Nu accept hotărârea dumneavoastră, spune Panselin. Sunt nevinovat. Am fost mereu nevinovat.

— Trecutul dumneavoastră nu este cel mai curat. Aţi fost târât în noroi. Chiar dacă aţi ieşit de aici. Sunteţi totuşi pătat. Nu mai puteţi să lucraţi la bancă. Nu!

— Vă voi deschide un proces, spune Panselin.

— Îl veţi pierde, spune avocatul, căci banca nu contestă nevinovăţia dumneavoastră. Băncile au legile lor, care interzic să fie angajate ori să fie păstrate în serviciu persoanele chiar nevinovate, care au parte de calomnii. Dumneavoastră nu mai puteţi rămâne. Băncile sunt instituţii de încredere. Funcţionarii lor trebuie să fie imaculaţi în privinţa oricărei bârfe, fie adevărată, fie falsă. Poţi să-ţi pierzi cinstea prin faptă ori prin vorbe rele. Experienţa ne arată că sunt mai grave vorbele rele decât realitatea. Ce spuneţi?

— Voi ataca în instanţă pe cei care m-au târât în noroi şi care m-au făcut să-mi pierd slujba.

— Poliţia v-a târât în noroi şi v-a dat pe mâna presei şi a străzii. Împotriva poliţiei nu mai puteţi face nimic. Ea v-a murdărit, v-a calomniat pe nedrept, ea v-a rupt oasele, ea v-a omorât carnea, v-a sfâşiat pielea, v-a rupt în bătaie şi v-a frânt picioarele. Chiar dacă v-ar fi ucis, n-aţi fi putut face nimic împotriva ei. Poliţia nu poate fi acuzată de tortură, nici de crimă, nici de asasinat. Codul penal din toate ţările lumii spune că uciderile, comise de reprezentanţii legii şi în numele legii, adică de oamenii în uniformă, nu sunt crime. E ca în armată. Nu poţi să acuzi un soldat de crimă, chiar dacă el a ucis mii de oameni la război. Poliţia şi justiţia pot face orice. Să-ţi smulgă limba, să-ţi scoată ochii, să-ţi taie mâinile, să te expună public, să te tortureze. Dacă o fac conform procedurii, adică păstrând regula procedurală, sunt nevinovaţi şi nu pot fi acuzaţi de ceva... Niciodată şi în nicio ţară din lume... V-aţi pierdut sănătatea şi slujba sub loviturile poliţiei, lovituri nedrepte. Dar sunteţi obligat să le suportaţi. Nu puteţi cere despăgubiri. Dacă poliţia vine să dea foc casei dumneavoastră şi o face conform regulilor, adică prin mâna oamenilor în uniformă, purtători ai unui ordin semnat, lucrul nu le poate fi imputat. Ei sunt legea. Şi legea nu poate fi niciodată

acuzată. Ea este în mod automat bună. Şi tot ceea ce fac oamenii în uniformă şi înarmaţi este bun... Nu puteţi decât să vă resemnaţi. Legea nu este făcută pentru a-i proteja pe cetăţeni, ci pe reprezentanţii ei, pe poliţişti, pe jandarmi, pe judecători. Dumneavoastră sunteţi un om, un individ, n-aveţi niciodată dreptate. De altfel, pentru că sunteţi un individ, nu aveţi dreptul de a ataca legea, indiferent de crima sau atrocitatea comise. Aveţi dreptate. Legea e nedreaptă în cazul dumneavoastră... Dar nu puteţi face nimic împotriva ei. Nu puteţi să-i cereţi socoteală. Nu există niciun drept pentru individ.

Panselin ascultă cu inima strânsă. Maestrul Demostene continuă:

— Noi, bancherii, nu suntem atât de aspri ca jandarmii. Lacrimile unui bancher sunt întotdeauna lacrimi de aur. Am primit misiunea de a vă întreba, notificându-vă concedierea, ce slujbă doriţi. Noi, la bancă, nu putem să vă recomandăm. Ştim că sunteţi o victimă... Şi, în sfârşit, de ce ascundeţi asta? Aveţi la Mutuala băncilor o datorie de o jumătate de milion. Avem tot interesul să vă facem rost de o slujbă bine remunerată. Ca în fiecare lună să putem lua rata datoriei din salariul dumneavoastră. Dacă nu aveţi salariu, nu vom putea să ne recuperăm banii. Bani pe care noi i-am împrumutat. Ce slujbă v-ar plăcea?

— Niciuna, spune Panselin.

— Ştiţi bine că nu este cu putinţă aşa ceva. Trebuie să mâncaţi, trebuie să vă îmbrăcaţi. Ne oferim să vă găsim o slujbă bună. Foarte bine plătită. Mai bine plătită decât la bancă. Trebuie, pur şi simplu, să ne spuneţi ce fel de slujbă v-ar conveni.

— Vreau să plec, spune Panselin. Sunt sfâşiat sufleteşte. Mă iau într-o dimineaţă de la muncă, mă torturează, mă supun interogatoriului, mă murdăresc, mă calomniază, îmi sfâşie trupul, îmi rup oasele. Sunt adus aici pe o targă şi, în cele din urmă, mi se reproşează că nu mai sunt curat, virgin, integru şi ireproşabil din punct de vedere fizic şi ca reputaţie! Eu mi-am torturat carnea şi mi-am rupt oasele şi eu mi-am murdărit viaţa şi persoana în ziare! Iar acum mă întrebaţi ce-aş mai vrea? Nu vreau nimic. Mă grăbesc să plec, să nu vă mai văd. Niciodată!

— Doriţi să vă aflăm o slujbă în altă parte? Departe de aici, într-un alt oraş?

— Nu, spune Panselin. Nu doresc nimic. Nici în oraş, nici într-un sat, nici în vreun cătun... Nu mai vreau să vă văd. Vreau să plec... Să plec... Să nu mai fiu arestat undeva.

— Ei bine, am aflat, spune avocatul. Doriți să plecați şi să nu mai fiți arestat? Perfect! Vă voi găsi ceea ce doriți. Un serviciu în care veți fi mereu pe drumuri, fără să fiți arestat şi să fiți stabil undeva... E perfect. Vă vom găsi aşa ceva. E foarte uşor. Doriți ceva la căile ferate? Veți pleca, aşa cum v-ați exprimat dorința, şi veți fi întotdeauna pe drum. Fără să fiți arestat undeva. Vă veți împlini dorința de a pleca... Aveți un salariu. Sunteți plătit pentru asta şi noi vom putea, de asemenea, să vă luăm o parte din salariu. La căile ferate salariile sunt foarte bune... Mai bune decât la bancă. Voi spune direcției că doriți să fiți funcționar la căile ferate. Cu diplomele dumneavoastră, veți putea avea o slujbă foarte interesantă la personalul căilor ferate. Şi veți fi mereu pe drum. Căci, după încercările prin care ați trecut, e normal să doriți să nu vă mai stabiliți undeva şi să schimbați tot timpul mediul, peisajele... Ne-am înțeles, aşadar: o slujbă la căile ferate. O slujbă de inspector de linii, de controlor de trenuri? Cu o frumoasă caschetă roşie şi cu butoni? Vedeți că am încheiat prin a ne înțelege? Nu trebuie niciodată să ne lăsăm duşi de gărgăunii noştri.

Maestrul Demostene îşi aprinde o țigară mentolată. Panselin tace, e furios. Disperat. Dar, de îndată ce maestrul Demostene îi vorbeşte de căile ferate lucru ce i se pare absurd şi cinic –, devine visător. Şi acum tace, dar nu de durere, de revoltă ori din protest. Nu. Visează fără să vrea. Tatăl său, bunicul şi întreg poporul său de țigani au trăit pe drumuri. S-au născut pe drumuri, au iubit şi au murit pe drumuri. A trăi, pentru tot poporul lui Panselin, înseamnă a fi pe drum, mereu pe drum. A nu te opri decât pentru plăcerea de a pleca din nou.

— Sunt foarte mulțumit, domnule Panselin, că ați fost atât de cooperant. Vă las aici salariul pe o lună şi preavizul pe baza căruia am reținut rata la Mutuală. În trei-patru zile, când veți ieşi din spital, veți putea să vă prezentați direct la căile ferate. Vom face cele necesare. Veți primi avizul de numire în post. Ați rezolvat astfel dintr-o lovitură şi problema locuinței. Căci personalul companiei căilor ferate are locuință şi hrană dacă doreşte. Celibatarii au prioritate. Vă mulțumesc încă o dată pentru înțelegere şi pentru spiritul dumneavoastră de cooperare... Data viitoare, când vă voi întâlni, veți purta cascheta roşie. Slujba de la

căile ferate e o slujbă frumoasă. Cea mai frumoasă. Dacă nu aş fi fost avocat, aş fi vrut să fiu şef de tren pe o linie importantă. Un trai pe cinste. Minunat. Veți fi fericit acolo! Şi veți avea mai mulți bani decât la bancă, în ciuda datoriei pe care trebuie să o achitați în fiecare lună. La revedere, domnule Panselin, dragul meu viitor şef de tren! La revedere!

Panselin îşi abandonează numele şi primeşte cascheta roşie a lucrătorilor căilor ferate

S-au scurs trei luni de când Panselin a ieşit din spitalul poliției şi a fost angajat de compania națională a căilor ferate. Locuieşte acum la căminul lucrătorilor feroviari, foarte aproape de gara centrală. Are o cameră cu încălzire centrală. Apă caldă şi ferestre mari ce dau spre atelierele de reparație a locomotivelor. Ia masa la cantina gării. Seara face o baie cu aburi, urmată de un duş rece, aşa cum se cuvine. Baia de aburi şi duşurile fac parte din viața de zi cu zi a lucrătorilor căilor ferate. De trei luni, Panselin urmează cursurile pregătitoare ale lucrătorilor căilor ferate. Zece ore pe zi, zilnic, inclusiv duminicile. Cursurile încep la ora patru dimineața şi continuă întreaga zi cu lecții teoretice, probe practice pe locomotive, în trenuri şi în birouri, la pupitrele de comandă şi semnalizare. În afară de mecanica teoretică şi aplicată, sunt şi cursuri despre purtare, despre legile juridice ale companiei, asupra drepturilor şi obligațiilor lucrătorilor de la căile ferate şi ale călătorilor. Sunt conferințe şi cursuri de geografie, de istorie, de topografie, de meteorologie, de transmisiuni...

În fiecare seară, Panselin se întoarce la căminul lucrătorilor căilor ferate frânt de oboseală, dar nespus de fericit. E mulțumit. Nespus de mulțumit de viață. Nu se gândeşte la nimic. Îl interesează tot. Aici, la căile ferate, e ca într-o nouă viață, reglată, stabilă, completă.

Acum, cursurile pregătitoare s-au încheiat. În această dimineață, Panselin nu va mai merge la cursuri, ci la magazia de îmbrăcăminte. Şi-a luat toate examenele cu succes. E promovat, primul din clasă, ca şef de tren.

La ora şase dimineața, Panselin e la magazie. E proaspăt ras şi în bună dispoziție. Îşi ia uniforma. Pe rând, fiecare piesă în parte. Se îmbracă. Căci este nou-nouță. Haina de deasupra, de bumbac, albastră, însemnată cu roți înaripate, emblema lucrătorilor de la căile ferate. Are pantofi negri, pantaloni negri cu vipuşcă roşie, tunică neagră cu butoni de aramă, gravați cu roți înaripate şi gâtul tunicii sângeriu. Cascheta la fel. Se uită în oglindă. Nu se recunoaşte. Capul lui cu caschetă şi încadrat de gulerul tunicii

seamănă cu un cap de sfânt cu aureolă roşie. Îşi aduce aminte că părintele Miron Moliftă i-a explicat că, în anumite locuri, Hristos poartă o aureolă de aur. Sfinții care au fost căsătoriți pe pământ au aureole verzi, precum pomii fructiferi, iar sfinții martiri aureole roşii, ca sângele pe care l-au vărsat. Cascheta lucrătorilor căilor ferate de pe capul lui Panselin e o adevărată aureolă roşie, precum cele ale martirilor. Merge puțin stângaci. La fel ca toți oamenii care îşi pun pentru prima oară o uniformă. Se prezintă la şeful de personal.

— Panselin Roland, noul nostru şef de tren, exclamă directorul, strângându-i mâna lui Panselin. Ați fost promovat ca şef de tren după trei luni de cursuri intensive. Aşa ceva este o excepție. Ați făcut studii care v-au dispensat să urmați cursurile complete ce durează patru ani... Nu puteam să vă punem pe dumneavoastră, un student, în aceeaşi clasă cu candidații care au simple certificate de studii... S-a făcut, aşadar, o excepție. E dorința directorului general al căilor ferate căruia i-ați fost recomandat.

Panselin roşeşte. I s-au cerut trei luni de cursuri, în loc de patru ani. E, cu adevărat, o excepție.

— Astăzi după-amiază veți pleca pentru prima oară, ca singur şef de bord, cu un tren. Primul dumneavoastră tren. Desigur, pentru prima călătorie vi se dă cel mai mic tren din rețea. Apoi vă veți îmbarca pe trenuri mai mari. În două-trei luni veți putea merge cu trenurile rapide internaționale... Mi se pare că scopul dumneavoastră e de a fi şef de tren pe Orient-Express, nu-i aşa?

— Da, domnule director.

— Cel pe care vă îmbarcați astăzi este un tren mic, care face legătura cu gara de frontieră, unde întâlneşte Orient-Express-ul ce soseşte de la Paris, Viena, Budapesta şi care pleacă către Sofia şi Constantinopol... Primul dumneavoastră tren e ca un pârâu ce duce pasageri, corespondență şi colete către marele fluviu. Fluviul internațional care este Orient-Express-ul. Este traseul cel mai poetic din întreaga noastră rețea. Un tren foarte mic, a cărui locomotivă este cu puțin mai mare decât un samovar... Viteza e cea a omului călare. Veți trece doar printre munți, defileu după defileu şi tunel după tunel. În câteva rânduri, pe deasupra norilor. În defilee, ai putea crede că te afli în măruntaiele pământului. Pe traseul primului dumneavoastră tren sunt cei mai frumoşi brazi din lume. Brazi mai mari decât catedralele gotice şi de un verde metalic, nemuritor. Pe acest traseu a circulat şi primul meu tren.

Sunt treizeci de ani de atunci. Acest tren e numit cu duioşie „Morişca Orient-Express-ului”, căci rolul său, misiunea sa sunt de a lega capătul de țară cu Orient-Express-ul. E ca o cale care ne duce către lumea din afară. E trenul meu preferat. Sunt mulțumit să vă văd făcând prima dumneavoastră călătorie ca şef de tren pe acest traseu. În compania căilor ferate veți afla, pe viitor, tot ceea ce vă doreşte inima. Dacă doriți agitația marilor oraşe, puteți să cereți un post la gara centrală. Şi sunteți în inima oraşului care nu doarme niciodată şi unde agitația nu se încheie douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Dacă doriți să călătoriți către alte orizonturi, cereți un post pe marile trenuri internaționale. Dacă doriți singurătate, o singurătate la fel de mare ca cea a monahilor, puteți să deveniți şef de gară într-un colț de munte ori de câmpie, departe de lume, unde nu veți avea decât un tren sau două în douăzeci şi patru de ore. Compania căilor ferate e un univers complet, divers. Din această cauză, corporațiile lucrătorilor căilor ferate au dat cel mai mare număr de poeți, cântăreți şi visători. Vă va fi bine aici. Şi aveți dreptul la o stare de bine. Căci ați suferit pe nedrept.

Panselin îşi pleacă ochii.

— Legat de suferințele dumneavoastră, directorul general al companiei m-a însărcinat să vă spun că vă roagă să vă căutați un alt nume.

— Să-mi caut ce?, întreabă Panselin.

— Vă roagă să vă căutați un alt nume... Să vă schimbați numele. I-am prezentat legitimația de lucrător al căilor ferate la semnat, şi directorul general vă sfătuieşte pentru binele dumneavoastră să vă căutați un alt nume pentru a-l trece aici. Dacă vă veți mai numi Panselin, veți avea mereu neplăceri.

— Mă cheamă Panselin, ce să fac?!

— Puteți foarte bine să vă schimbați numele. Şi trebuie să o faceți. În legitimația dumneavoastră de lucrător al căilor ferate trebuie să aveți un nume nepătat. Un nume care nu a fost târât prin noroi, care nu a fost murdărit de presa de scandal. Un nume e ca o haină, care poate fi frumoasă şi curată şi care poate fi, de asemenea, murdară Şi urâtă.

— Numele meu e al meu, la fel ca viața. Şi nu l-am murdărit niciodată. N-are de ce să fie schimbat. Refuz!

— E o condiție *sine qua non* pentru a fi angajat în companie. Noi nu suntem la fel de severi ca băncile care v-au refuzat serviciul. Noi v-am recuperat. În ciuda scandalului care planează

în jurul dumneavoastră. Dar noi cerem să vă schimbaţi numele. Credeţi că ar fi plăcut pentru pasagerii simpli, pentru femeile neînsoţite ori pentru bătrâni să călătorească noaptea singuri în compartiment, când ştiu că şeful de tren se numeşte Panselin Lună Plină cel care a fost acuzat pe drept ori pe nedrept, dar acuzat public, pe toate lungimile de undă, în toate ziarele, pe întreg pământul, de patru crime şi mai multe atacuri cu arme? Nu, nu ar fi plăcut pentru călătorii de noapte să ştie că cel care a fost acuzat că este ucigaşul paznicilor de noapte este şeful trenului lor. Suntem obligaţi să veghem asupra confortului călătorilor. Numele dumneavoastră i-ar îngrozi ca o ciocnire de trenuri. Trebuie să-l schimbaţi. Dacă nu ne promiteţi că o faceţi, contractul nostru de angajare la compania căilor ferate nu va mai fi semnat... Da ori ba?

— Da, răspunde Panselin. Nu am de ales.

— De formalităţile pentru schimbarea legală a numelui ne vom ocupa personal. Va merge mai repede astfel. O să-mi spuneţi când vă întoarceţi din călătorie ce nume v-aţi ales. La revedere, dragul meu şef de tren, şi drum bun!

— Trebuie, aşadar, să aleg un nume, numele pe care mi-ar plăcea să-l port şi trebuie să vi-l spun în această seară? La întoarcerea din călătorie, nu?

— Numele pe care îl veţi alege va fi pentru noi. Puteţi să vă numiţi pe viitor cum doriţi, în afară de Panselin.

Panselin iese copleşit. A-ţi alege propriul nume este totuna cu a-ţi alege propria viaţă. Iar alegerea este proba cea mai dificilă pentru un om. Libera alegere este o prerogativă pe care o deţin doar Dumnezeu, omul şi îngerii. E o responsabilitate de creatură atotputernică. A-ţi alege propria viaţă echivalează cu a deveni propriul tată. Şi numele este sinonim cu lucrul pe care-l desemnează. Un nume se transmite din tată în fiu, de generaţii, precum culoarea ochilor, talia şi forma feţei. Numele este identic cu lucrul pe care îl desemnează. Numele omului e omul. Numele este revelaţia persoanei omeneşti şi a existenţei sale. Abandonându-l, îţi abandonezi propria viaţă. E mai mult decât o sinucidere. Căci un nume nu este dat omului doar pentru a-l purta în existenţa lui pământească, ci şi în veşnicie. În ziua Botezului, când omul iese din apă, primeşte un nume. Şi acest nume este înscris de îngerii care iau parte în Cartea cerului. Acum i se cere lui Panselin să-şi schimbe numele. Ca şi când ar fi vorba de un simplu lucru pământesc. Chiar monahii care se leapădă de

toate, când e vorba să-şi abandoneze numele, nu-l abandonează în întregime. Păstrează iniţiala. Astfel, dacă se numesc Ioan, numele lor monahal va începe cu I. Şi ei se vor numi Ieronim, Iustin, Iustinian, Iosif, Iosafat. Un nume care începe cu I. Căci numele nu poate fi abandonat, aşa cum viaţa nu poate fi abandonată. E o sinucidere. Monahii înşişi păstrează minimum din viaţa pământească şi minimum din nume în iniţială.

Lui Panselin i se cere să-şi schimbe numele. Numele este veşnic. Panselin este descumpănit întru totul. Şi umilit. Ca şi cum i s-ar fi spus: „Panselin, devino un altul!" Un om e ca Dumnezeu. Unic. De neînlocuit. Şi numele la fel. Dar, dacă Panselin nu-şi schimbă numele, nu va fi lucrător la căile ferate. A promis să-l schimbe, ca să-şi poată păstra cascheta roşie ce-i stă pe cap precum aureola de purpură a sfinţilor martiri din icoane.

Emigrantul care îşi împarte numele cu Panselin aşa cum călătorii îşi împart pâinea în tren

Panselin urcă în micul tren pe care oamenii îl numesc cu duioşie „Morişca Orient-Express-ului". Călătoria până la gara capăt de linie, până la staţia de frontieră, durează nouă ore. Întreaga noapte. Pentru această călătorie de noapte, în cele patru vagoane „trase de locomotiva care este la fel de mare şi de puternică precum un samovar" e puţină lume. Doar cinci călători. Morişca va lăsa patru pe drum, munteni, şi va conduce la Orient-Express un singur călător. Panselin a controlat biletele şi a verificat destinaţia fiecăruia. Morişca Orient-Express-ului va duce în această noapte la marele, luxosul şi ultrarapidul tren internaţional un singur călător. E aportul pâraielor în timpul zilelor secetoase, când ele nu devarsă în marile fluvii decât câteva picături de apă. Dar Orient-Express-ul se va opri la gara de frontieră chiar şi pentru un singur călător. Nobilul tren internaţional opreşte un minut în mica gară, chiar dacă nu e nimeni să urce ori să coboare. După acest minut de oprire, trenul de lux pleacă în goana mare, lăsând în urma sa, în mica gară de frontieră, în mijlocul munţilor, o dâră de parfum, ca o invitaţie la marile călătorii la care nu au acces decât miliardarii. Căci, prin comparaţie cu trenul căruia Panselin îi este şef şi care are vagoane de lemn, asemenea unor cuşti, Orient-Express-ul are vagoane mari, capitonate, luminate precum saloanele. Panselin a auzit povestindu-se aceste lucruri decătre colegii săi la şcoala companiei. A văzut fotografiile Orient-Express-ului. În zori de zi, îl va vedea pentru prima oară, cu ochii săi, şi îi va încredinţa unicul său călător. Deocamdată, Panselin, în loc să-i pese de micul său tren, de Morişca Marelui Express, şi în loc să privească peisajul din munţi pe ferestrele mici, visează la Orient-Express. Toţi oamenii sacrifică visului clipa prezentă, visând mereu în altă parte. Orient-Express-ul e mai mult decât un vis, decât un tren. E ca un vis îndoit. Acest tren leagă, ca o liniuţă de unire, Răsăritul şi Apusul. Leagă Atlanticul de Bosfor şi Parisul de Constantinopol, oraşul împăraţilor Bizanţului. Orient-Express-ul e un tren care rulează între două lumi la fel de fabuloase. Căci Orientul visează

fără încetare şi fierbinte la minunile Occidentului. Pentru Orient, cea mai mare minune din lume e pământul Occidentului. Cu industriile sale, cu maşinile sale, cu nenumăratele sale invenţii, ţesături, tehnici şi unelte, cu cărţile sale. Occidentul e pământul fabulos. Un ţinut în care omul dă un cult liturgic lui însuşi, spiritului său inventiv, darurilor sale de organizare, raţiunii sale reci, muşchilor şi ostenelilor mâinilor sale. Şi, în timp ce Orientul visează la miracolele Occidentului, acesta, la rândul său, visează la pământul celor O mie şi una de nopţi, la Orientul de unde vin lumina, regii, magii, marile religii, poveştile cu covorul zburător, seraiurile şi visurile materializate. Orient-Express-ul leagă aceste două ţinuturi fabuloase, care visează unul la celălalt. Orientul şi Occidentul sunt precum luna şi soarele. Nu se întâlnesc niciodată. Căci unul luminează noaptea şi altul luminează ziua. Orientul este luna cu tainele sale, cu tenebrele şi himerele sale, şi Occidentul este soarele, cu lumina sa albă, mângâietoare, productivă, care cuprinde şi fertilizează pământul şi care zdrobeşte tenebrele, himerele şi visurile peste tot unde le întâlneşte. Orient-Express-ul este un tren care călătoreşte între Orient şi Occident, între lună şi soare, între zi şi noapte, între vis şi materie.

Este trenul la care Panselin îl va duce mâine dimineaţă pe unicul său călător. Căci cei patru munteni au coborât deja. N-au călătorit decât o jumătate de oră în Morişca Marelui Express.

— Domnule şef de tren, scuzaţi-mă că vă deranjez, spune o voce.

Cel care vorbeşte e călătorul. E la uşa compartimentului.

Panselin se ridică. Îşi aranjează cascheta. E prima oară când e numit „domnule şef de tren”.

— Ce pot să fac pentru dumneavoastră, domnule?, întreabă Panselin.

E fraza pe care a învăţat-o la cursurile lucrătorilor de căi ferate.

— Domnule şef de tren, mâine, la ora zece, voi urca în Orient-Express şi părăsesc ţara. Pentru totdeauna. Emigrez în America de Sud.

— Emigraţi?

— Da, domnule. E ultima noapte pe care o petrec pe pământul ţării mele.

Călătorul e nespus de tânăr. Vorbeşte cu stângăcie. Cu un amestec de timiditate şi de îndrăzneală. Ca toţi adolescenţii. E îmbrăcat cu haine noi. Cu un costum maro, „de-a gata”.

— Tocmai mi-am încheiat studiile. Sunt absolvent al Şcolii de arte şi meserii. E prima oară când călătoresc cu trenul. Sunt foarte emoționat. Mai cu seamă că părăsesc țara şi că de aici înainte voi fi mereu străin printre străini.

— Şi cu ce pot să vă ajut?, întreabă Panselin.

— N-am mâncat nimic toată ziua, spune emigrantul. N-am avut timp. Mi-a fost nespus de foame, dar mi-am spus că voi mânca în tren. Am cumpărat lucruri foarte bune. Şi o sticlă de vin, şi prăjituri.

Emigrantul se opreşte. Se uită la Panselin. Are ochii mari, negri, strălucitori. Continuă:

— Am încercat să mănânc adineauri. Dar de unul singur nu pot. Vă invit să împărțim pâinea şi vinul. Acceptați, domnule şef de tren?

— Bineînțeles că accept, spune Panselin. Regulamentele nu o permit. Dar regulamentele nici nu interzic aceasta expres. Mai ales că nu e niciun alt călător în afară de dumneavoastră în tren, şi călătoria durează toată noaptea. Sunt liber.

Fără prea multe formalități, Panselin şi călătorul se instalează în compartimentul şefului de tren, pe o banchetă, şi încep să mănânce cu poftă amândoi. Panselin e cu câțiva ani mai în vârstă decât călătorul.

— Mă numesc Rafael Fraga, spune emigrantul. Dumneavoastră, domnule şef de tren, cum vă numiți?

Panselin ezită. Îşi aminteşte de cuvintele şefului de personal. Numele de Panselin trebuie să fie schimbat, căci e un nume care, noaptea, îi poate îngrozi pe călătorii singuri. E un nume care trebuie schimbat pentru a evita teama şi spaima călătorilor din trenurile de noapte. Un şef de tren nu are dreptul să se numească Panselin.

— Nu vreți să-mi spuneți numele?, întreabă emigrantul. E interzis de compania căilor ferate?

— Nu e interzis, nu e deloc interzis. Mă cheamă Roland.

— Avem aceeaşi inițială, spune emigrantul. Sunteți Roland, şi eu Rafael. Ambele nume încep cu R. În cer, suntem scrişi în Cartea vieții unul lângă altul. În ordine alfabetică. La litera R... Căci îngerii scriu doar numele de botez, niciodată numele de familie. Pe pământ, în Antichitate, oamenii nu aveau decât un singur nume. Ca în cer. În Biblie se numeau Aron, Moise, Iisus, Petru, Ioan. La grecii de odinioară se numeau Socrate, Platon, Pindar. Acum sunt

prea mulți oameni pe pământ. Şi se poartă şi un nume de familie. Care este numele dumneavoastră, domnule şef de tren?

— Mă numesc Panselin...

— E adevărat?, întreabă emigrantul.

Se ridică foarte emoționat. Nu mai mănâncă.

— Da. Dar de ce mă întrebați dacă e adevărat?

— Pentru că e de necrezut să fiți Panselin! Absolut de necrezut! La Şcoala de arte şi meserii nici elevii, nici profesorii nu mi-au spus niciodată pe nume. Deloc Fraga, ci Panselin. Era porecla mea. Trebuie să aibă o semnificație că întâlnesc pentru prima oară şi chiar în timpul ultimei mele nopți pe pământ natal un om care se numeşte cu adevărat Panselin. E un nume pe care nu îl întâlneşti niciodată. Cum se face că vă numiți Panselin?

— Nu ştiu. Toți ai mei au fost cu chipul rotund, cu părul blond ca luna. Şi atunci m-au numit Panselin, care înseamnă „lună plină". Strămoşii mei erau țigani. Nomazi. Şi toți erau nespus de bruneți. Aproape negri. În afară de cei din familia mea, care erau blonzi ca luna printre ceilalți din tribul lor, care erau negri ca noaptea. Dar de ce mă priviți aşa?

— Şi nu ştiți cine era Panselinos?, întreabă emigrantul.

— Nu, n-am auzit niciodată vorbindu-se de persoana care se numea Panselinos, în afară de tatăl meu, de bunicul meu şi de mine însumi. A fost un om celebu care s-a numit Panselinos?

— Cel mai mare pictor de icoane, cel mai mare hierozograf care a existat vreodată pe pământ se numea Panselinos, „lună plină". Dacă era adevăratul său nume, nu se ştie. Era un monah zugrav, pictor de icoane, care picta dumnezeieşte chipurile sfinților şi cerul, pe care frații săi monahi l-au numit „Lună plină". Pictura sa sacră era printre celelalte picturi precum luna printre stele. Era printre pictori la fel de mare ca luna alături de puzderia de stele. Nu ştiați asta?

— Nu, răspunde Panselin. Scuzați-mi neştiința!

— Şi eu sunt pictor de icoane, spune emigrantul. La Şcoala de arte şi meserii găseau că icoanele mele erau cele mai frumoase. De aceea am fost poreclit Panselinos. Eu eram luna printre ceilalți elevi.

Panselin întâlneşte, în sfârşit, un om care ştie alte lucruri despre numele său. Nu că a fost acuzat timp de zile întregi de patru asasinate, că ar fi mâncat cantalup şi ar fi fost cel mai mare scelerat... În sfârşit, iată un om care spune că numele de

Panselinos e frumos şi celebru, nu din pricina crimelor, ci, dimpotrivă, datorită operelor îngereşti!

— De ce emigraţi?, întreabă Panselin. N-aveţi părinţi, familie?

— Sunt orfan. Nu am nicio rudă. Şi, chiar când veneam să-mi iau diploma, am aflat la şcoală vestea că o rudă a mea a murit în America de Sud. Emigrase de multă vreme. Nimeni nu-şi mai amintea de ea. Şi iată că a murit şi mi-a lăsat ca moştenire averea sa. Nu o avere foarte mare, dar o avere. Aflând asta, m-am hotărât să plec. Să emigrez. Unchiul meu decedat avea o Boliche, o Tenducho, adică un buric minuscul, unde se vindeau bilete de loterie, tutun, mărgele colorate de sticlă, ziare. Dar a reuşit să pună deoparte o sumă de bani suficientă ca moştenitorul său să trăiască... şi să se roage pentru el.

Ochii lui Rafael Fraga, absolventul Şcolii de arte şi meserii, pictor de icoane şi viitorul Bolicheros, buticar în America de Sud, strălucesc asemenea proiectoarelor. Roşeşte până în vârful urechilor.

— Dar nu pentru Boliche şi pentru banii scânteietori ai unchiului meu m-am hotărât să emigrez. Nu. Nu pentru asta. Ştiţi pentru ce?

— Nu.

— O să râdeţi de mine. Toţi prietenii mei râd de mine. Dar e o treabă foarte serioasă. Sunt îndrăgostit, fără să fi văzut-o vreodată, de fata care va fi soţia mea, acolo, la Tropice. De când am primit vestea moştenirii, nu visez decât la această fată. Râdeţi de mine?

— Deloc, răspunde Panselin. Toţi tinerii visează la fetele de la Tropice şi toate tinerele visează la băieţi frumoşi, bronzaţi de soare. Toată lumea visează la mările sudice. Chiar şi cei mai serioşi bătrâni visează. Zarathustra, înţeleptul lui Nietzsche, la sfârşitul vieţii sale visa să meargă la fetele din dogoarea deşertului... Nu este un lucru de care să-ţi baţi joc. Vă înţeleg.

— Nu, spune emigrantul, nu mă înţelegeţi. Nu este vorba de un vis. Ştiu că acolo, la Tropice, există în acest moment o fată cu părul lung, negru şi strălucitor, cu ochii de migdală, cu pielea brunetă, măslinie. Mă aşteaptă. E o fată al cărei trup e doar zahăr pietrificat şi soare. I-am făcut chiar portretul. O să vi-l arăt. Şi mai ştiu că se numeşte Paloma. Ori ceva asemănător. Acum, vă bateţi joc de mine precum prietenii mei. Căci nu o cunosc, dar ştiu sigur că este acolo şi mă aşteaptă. Şi că ne vom căsători. Desigur, trebuie să devin catolic. Acolo nu poţi să te căsătoreşti dacă nu eşti romano-catolic. Pentru a te căsători cu o fiică de la Tropice, în

America de Sud, principalul lucru nu este să ai consimțământul fetei ori al părinților, ci consimțământul Bisericii. Iar Biserica nu-ți dă fata în căsătorie dacă nu eşti romano-catolic.

— E aceeaşi Biserică, fie ea romană ori greacă, spune Panselin.

În fond, da, e aceeaşi Biserică, cu aceleaşi Sfinte Taine, dar eu, dacă voi deveni romano-catolic, nu voi mai putea niciodată să pictez icoane.

— Romano-catolicii au şi ei icoane, spune Panselin. Nu cunoaşteți superbele picturi din bisericile lor?

— Picturi au, dar nu icoane. Icoane nu pot avea. Nici să picteze icoane nu pot. Niciodată. Şi asta mă îngrijorează. E unicul lucru care mă îngrijorează. A nu mai picta cerul, sfinții şi îngerii! S-a terminat totul dacă mă însor cu Paloma, fata de la Tropice, şi dacă devin romano-catolic. Nu înțelegeți că nu mai pot picta icoane?

— Nu înțeleg. Biserica romano-catolică nu este împotriva icoanelor.

— Nu este împotriva icoanelor, desigur, dar ea nu le recunoaşte. Pentru a picta icoane, trebuie să iei ca punct de plecare cerul şi să priveşti totul din înaltul cerului. Aceasta este Biserica noastră. La ei, în biserică, au ca punct de plecare pământul. Şi ei privesc totul cerul, pe sfinții îngeri cu ochi pământeşti. Pentru noi, pământul este un accident. Trupul omenesc este o tunică de piele, o uniformă pe care o purtăm în timpul pribegiei pe pământ, precum ocnaşii poartă uniforma penitenciară în timp ce îşi ispăşesc pedeapsa. Pentru ei, pentru romano-catolici, tunica de piele e firească, face parte integrantă din natura umană. Noi, ortodocşii, credem că ea este supraadăugată, ca o haină de purtat în anumite circumstanțe. Pentru şederea omului pe pământ. Pictura icoanelor ignoră şi suprimă tunica de piele, care este supraadăugată, şi pictează omul fără acest veşmânt material. Pictează omul cum era la început şi cum va fi în Paradis. Fără tunică, fără piele. Un om care are un trup de carne, dar care nu are nici sex, nici somn, nici boală, nici nevoia de a mânca... Ei îi pictează tunica de piele. Înțelegeți? Dacă trec la catolicism, nu voi mai putea nicicând să pictez icoane... Niciodată. Şi le iubeam atâta... De aceea eram numit la şcoală Panselinos, precum cel mai mare pictor de icoane din lume! Cât de fericit sunteți că vă numiți Panselinos! Şi de a vă putea numi

Panselinos până la sfârşitul zilelor dumneavoastră! Este cel mai frumos nume din câte există.

— Nu mai pot să mă numesc Panselinos. Am primit în această dimineaţă ordin să-mi schimb numele.

— Cine v-a dat acest ordin?

— Direcţia căilor ferate... Sunt nou în companie. În această dimineaţă e prima oară când am îmbrăcat uniforma de lucrător al căilor ferate şi mi-am pus cascheta roşie cu roţi înaripate. E prima mea călătorie ca şef de tren. Dar pentru a rămâne în companie trebuie să-mi aflu un alt nume. Nu citiţi deloc ziarele?

— Ba da, în fiecare zi, răspunde emigrantul. De ce?

— Am fost acuzat acum câteva luni că am ucis patru paznici de noapte şi am jefuit şapte bănci. Am fost torturat. S-a publicat fotografia mea în ziare. Soţia mea a intentat divorţ, crezându-mă un asasin. Din fericire, adevăraţii ucigaşi şi adevăraţii gangsteri au fost prinşi. Prada a fost găsită. Am fost eliberat, fiind nevinovat. Dar banca unde eram funcţionar n-a vrut să mă mai păstreze. Numele meu era compromis. Bancherii m-au plasat la căile ferate. Însă căile ferate mi-au dat ordin să-mi aflu un alt nume. Panselin e un nume compromis, pătat de sânge şi de calomnii. Atunci am promis să-l abandonez, pentru a putea păstra cascheta de lucrător al căilor ferate. Înţelegeţi acum că eu nu mai pot purta numele Panselin? N-aţi citit aceste lucruri? Erau în toate ziarele. Pe prima pagină, fotografia mea cu titlul „Panselin asasinul, ucigaşul paznicilor de noapte, criminalul, asasinul de la «Pătrar de lună»”. Şi dumneavoastră spuneţi că citiţi ziarele!

— Da, le citesc, dar doar pentru cronicile literare, ştiinţifice, artistice, descrierile de călătorii. Nu citesc niciodată despre crime şi procese.

— Prima pagină nu puteţi să o treceţi totuşi cu vederea, spune Panselin. Dacă aveţi ziarul în mână, vedeţi fără să vreţi ce e scris pe prima pagină.

— Nu văd crimele din ziare. Nu le văd, pentru că nu vreau să le văd... Pentru un pictor de icoane, e absolut necesar să-şi ţină ochii îndreptaţi către înalt, către cer. Cum vreţi ca un pictor să poată picta cerul dacă se uită în altă parte? Orice pictor are ochii fixaţi asupra modelului său. Astfel fac şi eu. Modelele mele sunt cerul, sfinţii, chipul lui Hristos, îngerii, serafimii... Nu poţi să priveşti în acelaşi timp peste tot, din toate părţile şi toate lucrurile. Nu puteam să privesc celelalte lucruri din ziar, chiar dacă ele erau pe prima pagină. Mă uitam doar la lucrurile care aveau o legătură

cu frumosul. Căci tot ceea ce este frumos aparţine cerului. Pentru a picta cerul e nevoie de disciplină, chiar în ceea ce priveşte hrana. Dacă am de pictat un înger, iar seara mănânc carne, a doua zi nu pot să pictez îngerul. Dimpotrivă, dacă mănânc un fruct ori dacă ajunez, atunci icoana pe care o voi picta a doua zi va fi frumoasă, diafană... Acelaşi lucru şi cu puritatea. Trebuie să fii atât fizic, cât şi spiritual, nespus de curat. Să ai mâinile, gândurile, trupul şi spiritul curate. Din această cauză, citind ziarele, nu sunt la curent cu crimele de care aţi fost acuzat. Şi v-aţi hotărât să abandonaţi numele de Panselin?

— La întoarcerea din călătorie trebuie să-l schimb. Mâine mă voi numi altfel.

— Cum vă veţi numi?

— Caut un nume... Dar abandonându-l pe al meu mi se pare că-mi abandonez strămoşii, propria persoană. E atât de cumplit... Ca şi când aş fi obligat să-mi schimb chipul, să iau un alt trup. Şi, totuşi, trebuie să-mi schimb numele...

— Luaţi-l pe al meu, domnule, spune emigrantul. E un nume nespus de frumos. Fraga e numele latin al fragilor... Vă place să vă numiţi Fraga? Doar ce-l rostiţi şi vedeţi culoarea fragilor, simţiţi parfumul şi gustul lor... Vedeţi pădurile. Luaţi, vă rog, numele meu dacă vă place!

— Desigur, îmi place nespus.

— Părăsesc ţara mâine dimineaţă. Dacă luaţi numele meu, rămân cumva în ţara mea natală mulţumită dumneavoastră. Păstraţi viu numele meu pe pământul meu. Luaţi-l. Spuneţi-vă Fraga. Roland Fraga e un nume foarte frumos!

— Îl iau.

Emigrantul îl îmbrăţişează pe Panselin fericit.

— Acum ştiu că nu-mi părăsesc ţara definitiv, total, căci numele meu rămâne aici. În patria mea. Şi apoi, dumneavoastră, un şef de tren, veţi purta peste tot numele meu. De la un capăt la altul al ţării.

Emigrantul întinde sticla de vin lui Panselin.

— Vă dăruiesc numele meu. Îl împart cu dumneavoastră, aşa cum alţi călători îşi împart pâinea în tren în timpul călătoriilor lungi. Şi vă voi scrie de la Tropice. Vă voi trimite fotografii. Cu Paloma. Viitoarea mea soţie. Cu copiii noştri. Căci vom avea mulţi copii. Cu Boliche a noastră. Fraga este un nume care în latină nu este niciodată la singular. Fragii sunt întotdeauna la plural... E o regulă gramaticală. Fraga este un nume pe care pot să-l poarte

mai mulți. Sunteți „fraga” şi eu sunt Fraga... La Tropice, eu, Fraga, voi primi scrisori de la dumneavoastră, Fraga din țară. O să fie frumos, nu?

Chiar în acel moment un fulger parcă a căzut asupra vagonului. Se aude un zgomot cumplit. Ca o explozie. Te simți ridicat ca de un suflu. Ți se face rău. Se văd flăcări, stele. Apoi, nu se mai vede nimic... Morişca Orient-Express-ului, trenul al cărui şef este Panselin şi al cărui unic călător este un emigrant, pictor de icoane, deraiază pe un pod şi se prăbuşeşte într-o prăpastie adâncă de trei sute de metri, în fundul căreia curge un pârâu.

Locomotiva, mare cât un samovar, bătrânul mecanic, cele patru mici vagoane, asemenea a patru cutii de chibrituri, şi cei doi oameni s-au prăbuşit în prăpastie. Cad în noapte. În afundul văii. în pârâu.

Este sfârşitul micului tren, al emigrantului, al bătrânului mecanic şi al lui Panselin.

„Am scăpat numai eu singur ca să-ţi dau de veste…”

Catastrofa trenului „Morişca Orient-Express-ului” a avut loc la ora două noaptea. Panselin, şeful de tren, se afla în acel moment în compartimentul de serviciu, în compania unicului călător, emigrantul Rafael Fraga, care trebuia să ia Orient-Express-ul a doua zi, la ora cinci după-amiază, spre Viena, Paris, Le Havre şi America de Sud.

Şeful de tren şi călătorul au petrecut întreaga seară împreună. Emigrantul vorbea de fetele de la Tropice, de icoane, de proiectele sale de viitor. Au mâncat şi au băut vin. Era nespus de cald în compartiment. Panselin şi emigrantul şi-au scos hainele şi se pregăteau de culcare. Trenul mergea cu douăzeci de kilometri la oră din cauza ploii şi a ceţei. Şi atunci s-a produs accidentul. Podul suspendat, care se află la cel mai înalt punct al traseului, a cedat la trecerea micului tren. Locomotiva şi cele patru vagoane s-au afundat în prăpastia care, în acel loc, e mai adâncă de trei sute de metri. Rămăşiţele au fost duse de pârâul care curge în fundul văii şi ale cărui ape erau în creştere din pricina ploilor ce cădeau în munte de două zile. Iar apele pârâului erau precum cele ale unui fluviu furios.

Nimeni nu poate să dea alarma şi să semnaleze catastrofa. Prăbuşirea podului sub micul tren nu putea, în mod normal, să fie cunoscută decât în momentul în care întârzierea sa ar fi devenit suspectă. Asta nu avea cum să aibă loc înainte de prânz, căci, din cauza traseului foarte dificil, a avalanşelor, a ploilor, Morişca Orient-Express-ului sosea întotdeauna la gara feroviară capăt de linie cu două-trei ore întârziere. Dar s-a produs o minune. Vagonul în care se aflau Panselin şi emigrantul, fiind ultimul, a rămas agăţat de cablurile care ţineau podul suspendat şi care, rupându-se, au căzut şi, precum un fir de oţel, au prins ultimul vagon. Dar n-a durat prea multă vreme. Ultimul vagon, prins în această plasă de cabluri, s-a basculat ca o pendulă şi a fost zdrobit de peretele prăpastiei. Rămăşiţele sale au căzut, zdrobindu-se şi adăugându-se resturilor trenului din fundul prăpastiei. În apele pârâului. Panselin şi câteva banchete au fost proiectate în afara vagonului în momentul în care acesta se zdrobea de stânca de granit.

După câteva ceasuri de inconştienţă, chiar la revărsatul zorilor, Panselin s-a trezit. Era ud leoarcă. Îmbrăcat în cămaşă. Cu capul gol. A fost azvârlit din compartiment în momentul catastrofei ca un obiect inert. Îl dureau toate. La fel ca la cartierul general al poliţiei, atunci când era torturat şi întrebat unde se afla prada... Dar era viu. Nu şi-a dat seama de cele petrecute. Căci nu-şi mai amintea nimic. În situaţii-limită, în faţa unor evenimente, precum moartea ori agonia, ochii nu văd nimic din ceea ce se petrece în jur, în lumea exterioară. În acele clipe, omul vede doar lucrurile care sunt deasupra lui. Lucrurile din afară dispar, aşa cum au dispărut cele patru vagoane şi locomotiva micului tren. Acestea s-au prefăcut în ţăndări şi s-au pierdut fără urmă în pârâu şi în ceaţa neantului. Rămân văzute, deoarece nu dispar niciodată, peisajele interioare, cele pe care le văd ochii închişi. Sunt lucruri eterne, pe care nicio catastrofă şi nicio răsturnare pământească nu pot să le transforme în neant. Panselin nu-şi aminteşte niciun fapt legat de catastrofă. Îşi aminteşte doar că voia să se culce şi că în faţa lui, pe cealaltă banchetă a compartimentului de serviciu, în cămaşă, stătea Rafael Fraga, tânărul care pleca la Tropice. O trosnitură, urmată de un vârtej, a înghiţit micul tren, i-a azvârlit afară. Panselin vede cele două capete ale podului metalic suspendate deasupra prăpastiei, ca două fâşii de dantelă de oţel. În fundul văii e pârâul. Înspumat, ca un troian de zăpadă. Apele furioase, clocotinde, devastatoare, vuiesc cărând trunchiuri de copaci, rostogolind bucăţi de stâncă, proiectând pietre uriaşe, precum ghiulelele de tun, de zidurile de granit cu zgomot de tunet. În acest pârâu a căzut locomotiva cu cele patru mici vagoane de lemn. Acolo, în apele devastatoare, asemenea unui vulcan rece, a căzut Fraga, emigrantul. Panselin îşi întoarce ochii către pârâu şi prăpastie. Îi e cumplit de frig şi de rău în trupul şi oasele sale. Caută împrejur trupul lui Fraga şi pe cel al bătrânului mecanic, pe care abia l-a văzut şi cu care n-a vorbit niciodată. Dar nu sunt acolo. Nu există decât un singur supravieţuitor. El. Panselin. Minunile nu se produc niciodată de mai multe ori. Niciodată în serie. Fraga trebuie să fie departe de aici, dus de pârâu, cu rămăşiţele micului tren. Credinţa este întotdeauna mai puternică decât logica. Mânat de credinţă, de speranţa unui al doilea şi al treilea miracol, Panselin se târăşte spre cablul podului, ce agăţase pentru câteva clipe vagonul chiar în timpul proiectării trupului lui şi care acum se balansează către fundul prăpastiei. Panselin se agaţă de cablul de oţel gros cât piciorul său şi alunecă în fundul

prăpastiei. N-a făcut niciodată alpinism. N-a coborât niciodată pe o frânghie. Pielea şi braţele sale, picioarele şi pieptul îi ard sfâşiate de cablu, dar coboară. Vrea să meargă după Fraga şi mecanic. Chiar dacă e puţin probabil că ar mai fi în viaţă. Şi chiar dacă, fără doar şi poate, îşi riscă viaţa coborând în prăpastie, putând să nu mai urce niciodată şi să adauge o nouă victimă celor două... Dar Panselin lucrează aşa cum au acţionat întotdeauna oamenii. Nu încetează să-i contrazică pe cei care vor să facă din viaţa omenească o serie de acte mecanice, precum cele care se produc în chimie şi fizică cu materia... Sosit în fundul defileului, unde este întuneric, unde aerul este umed precum spuma pârâului, Panselin strigă cu toate puterile:

— Fraga! Rafael Fraga!... Dacă trăieşti, răspunde-mi!

Niciun răspuns în afară de tunetele torentului, asemenea unor salbe de tun.

— Mecanicule, colegul meu! Bătrâne mecanic, mai trăieşti?

Lui Panselin îi este frică. Îi pare rău că a coborât. Îşi aşază capul între mâini şi începe să plângă în hohote. Ajuns în fundul defileului, în prăpastia infernului, Panselin ştie că nu va mai putea să iasă vreodată. Cablul este tot acolo. Dar dacă este uşor să cobori pe un cablu, nu este cu putinţă să şi urci. Chiar încercând să escaladeze stânca, n-ar ajunge la niciun rezultat. Aici, singur în fundul prăpastiei, pe marginea pârâului care aruncă pe câţiva metri spuma sa rece, într-un zgomot asurzitor, Panselin cunoaşte pentru prima oară teama. Adevărata teamă. Imensa teamă a omului ce se află singur, în neantul care vuieşte. Teama supravieţuitorilor de după cataclism. Panselin cunoaşte infernul. Blestemă gândul care l-a împins să coboare. A fost un gând nefast. De ce să coboare pe cablu până aici? Prezenţa sa nu este de nici un folos. A făcut din sine însuşi o a treia victimă. În mod gratuit. Dumnezeu l-a salvat în chip minunat de la cădere. Şi el s-a aruncat, după ce a fost salvat, în prăpastie. Caută din nou în jurul său un ajutor. Strigă:

— Fraga, zugravule, unde eşti?

Şi, pentru a avea companie în infernul spaimei şi al singurătăţii măcar vocea sa vocea unui om –, Panselin continuă să-i strige fără vreo speranţă pe emigrant şi pe mecanic... Le vorbeşte, le spune să aibă curaj. Dar vocea lui Panselin este spartă şi înghiţită, silabă cu silabă, de îndată ce iese din gura sa, de vuietele dezlănţuite ale apei pârâului. Epuizat, Panselin Îi cere lui Dumnezeu să moară. Ar fi fost mai bine pentru el să moară

împreună cu bătrânul mecanic şi cu tânărul emigrant. Ar fi fost cruțat de teroare, singurătate şi suferință. Privind apa care a înghițit micul său tren, primul său tren, şi trupul emigrantului, Panselin descoperă fonta neagră a locomotivei. Era mult prea mare şi prea grea pentru a fi dusă asemenea unui trunchi de copac de apele dezlănțuite. Bucata de locomotivă care iese din apă, mare cât o spată a unui cal, este neagră în întregime. Fonta spălată de apa torentului e înconjurată de spuma albă. E lucitoare şi frumoasă, precum pielea de focă... Vagoanele au fost înghițite de ape şi duse departe. Erau de lemn. S-au zdrobit asemenea cutiilor de chibrituri, făcându-se țăndări. Apa le-a luat la vale.

Panselin se aşază pe spuma udă. Îşi prinde capul între palme, astupându-şi urechile, pentru a nu mai auzi vuietul apelor. Se gândeşte că cea mai bună soluție este să rămână aici, cât mai liniştit cu putință, şi să aştepte ajutoare.

Dar a rămâne aici, pe spuma vâscoasă, ca în măruntaiele unui animal, pe vegetația udă, îmbibată de apă şi murind de frig în mijlocul vuietelor de tunet şi al spumei înghețate, aruncate tot mai departe, nu este cu putință. Va muri de teamă şi de frig dacă se va aşeza câteva minute. Se ridică. Întoarce spatele pârâului şi atunci descoperă, la picioarele sale, un obiect lucitor şi roşu. E pielea unei valize spălate de ploaie. Se îndreaptă fericit către ea. O deschide. Primul lucru pe care îl vede este haina emigrantului Rafael Fraga. Panselin îşi aduce aminte că înainte de a se culca pe banchetă şi-a scos haina de şef de tren, cu guler roşu şi cu butoni de aramă ştanțați cu roți înaripate, şi a agățat-o în cuierul din compartiment. Emigrantul şi-a scos şi el haina maro, nou-nouță. Dar emigrantul, după ce a ezitat o clipă, nu şi-a mai agățat haina în cuier, asemenea lui Panselin. A pliat-o cu grijă şi a aranjat-o în valiza sa de piele. Panselin a zâmbit atunci, dar a înțeles de ce emigrantul a făcut astfel. Fraga ieşea de la Şcoala de arte şi meserii, unde seara, la fel ca la orfelinat, ca la cazarmă şi la închisoare, nu îți agăți hainele în dulapurile de lemn ce se află de-a lungul dormitoarelor ori lângă pat. A-ți agăța haina e un gest de civil. Fraga era încă un şcolar.

Fără să se mai gândească, Panselin a desfăcut haina lui Fraga şi s-a îmbrăcat. Îi era cumplit de frig. Caută dacă nu există cumva o pălărie, o cămaşă, un pardesiu. Nu află nimic din toate acestea. În valiză nu sunt decât obiecte mărunte. Ca cele pe care elevii le iau în valizele lor în vacanța de Paşti ori de Crăciun. Aproape niciun obiect de folos. Poate că Fraga, emigrantul, avea şi alte

bagaje. Dar Panselin nu-şi mai aminteşte. Descoperirea valizei şi faptul că îi este mai puțin frig îi dau curaj. Pleacă cu valiza în mână spre miazănoapte, urmând cursul torentului. După câțiva paşi, se mai uită o dată împrejur, spre locul în care a căzut trenul. Strigă. Priveşte spre înălțimile brazilor rămăşițele de tren suspendate în aer şi cerul roşu al dimineții. Îi strigă pe emigrant şi pe mecanic. Apoi pleacă plin de curaj, hotărât să iasă de acolo urmând pârâul prin valea defileului.

Merge pe pietre şi pe muşchiul verde, vâscos şi alunecos. Defileul e din ce în ce mai strâmt, din ce în ce mai întunecat. Panselin ar vrea să facă cale întoarsă. Dar, deodată, descoperă urme de paşi la dreapta. E o cărare ce coboară de undeva şi merge paralel cu pârâul.

Panselin e în culmea fericirii, căci nu mai e singur. Urma unui pas de om este acolo, înaintea sa. Urma pasului de om poate popula o vale, poate face să trăiască întreg muntele şi întreg pământul. Panselin este recunoscător fraților săi care au mers prin aceste locuri înaintea sa, pentru a-i arăta direcția. Pentru a-i risipi temerile, frica şi singurătatea. Aceste urme de pas omenesc sunt acolo pentru a-i spune lui Panselin să nu-şi piardă curajul, să înainteze şi să aibă spor, căci, la capătul cărării, ei oamenii frați îl aşteaptă cu brațele deschise. Panselin înțelege că oamenii care au trecut pe aici îl încurajează şi nu doar că îl îndeamnă să înainteze, ci îi promit, de asemenea, că se vor întoarce împreună cu el la locul catastrofei pentru a-l căuta pe celălalt frate al oamenilor, Fraga, emigrantul, cu care Panselin a împărțit în tren pâinea, vinul şi numele...

Panselin înaintează bucurându-se. De când a descoperit această urmă de pas omenesc, totul s-a schimbat. Totul e vesel. Optimismul i-a revenit în inimă. Şi asta pentru câteva urme de paşi. Este proba că niciun pas omenesc nu este zadarnic pe pământ, căci deschide calea celor care vor veni după el. Orice pas omenesc pe fața pământului devine astfel un act de solidaritate față de alți oameni. Față de cei care au fost înainte şi cei care vor veni.

Panselin întâlneşte oameni care îi plâng moartea

După şapte ore de mers, Panselin soseşte la gara de la capătul liniei. E un fel de baracă de lemn. Asemenea caselor cantonierilor. Fără vecini. Departe de oraşe şi de sate. A fost construită acolo pentru a face legătura între micul tren de pe rutele interne şi Orient-Express-ul ce soseşte din străinătate, brăzdând teritoriul naţional şi care iese apoi din ţară. Panselin este umilit. Iată-l pe el, şef de tren, intrând în gară pe jos, căci şi-a pierdut trenul! E fără caschetă şi fără haină. Nu se vede nimeni. Departe, o pânză de doliu deasupra uşii şi un afiş mare scris de mână, cu frumoase litere desenate: „Trenul intern a căzut în această noapte la ora două într-o prăpastie, podul suspendat prăbuşindu-se la trecerea sa. Linia internă este necirculabilă pentru mai multe zile. Din fericire, nu erau pasageri în tren în momentul catastrofei. După primele informaţii culese la ghişeul de bilete din gara de plecare, doar patru persoane au urcat în tren, dar ele au coborât mai înainte de miezul nopţii. Deplângem două victime: mecanicul şi şeful de tren. Echipele de salvatori, sosite la faţa locului în zori de zi, au aflat locomotiva căzută în pârâu şi câteva obiecte, printre care cascheta şi haina şefului de tren. Sunt căutate trupurile celor doi lucrători de la căile ferate, victime căzute la datorie. Ei au fost, desigur, duşi de torent, asemenea vagoanelor. Guvernul a decis, prin decret, să se acorde o pensie văduvelor şi orfanilor mecanicului şi şefului de tren.” În timp ce Panselin citeşte, cineva îi spune:

— Orient-Express-ul are două ore întârziere, domnule. Puteţi să intraţi. Sunteţi ud leoarcă. Aţi venit pe jos?

Panselin priveşte spre omul ce-i vorbeşte.

— Sunt telegrafistul şi, deocamdată, sunt singur la gară. Toţi ceilalţi au plecat împreună cu autorităţile şi cu poliţia la locul catastrofei. Se vor întoarce înainte de sosirea Orient-Express-ului. Doriţi să vă uscaţi hainele şi să luaţi o ceaşcă de ceai?

Panselin, având în mână valiza emigrantului, îl urmează pe telegrafist. Intrând, este pe neaşteptate copleşit de căldură. Se spune că ţiganii se îneacă întotdeauna la mal. Se îneacă mereu la atingerea uscatului. Panselin cade epuizat în sala de aşteptare chiar când soseşte. Nu a căzut pe cale ca un adevărat ţigan.

Panselin se prăbuşeşte pe parchetul din mijlocul încăperii. Trupul său a devenit moale ca un pardesiu ce alunecă de pe umeraş. Telegrafistul se întoarce şi îl cuprinde cu braţele. Când Panselin îşi vine în sine, vede împrejurul său, în sala de aşteptare a gării, mulţime de oameni. Oameni cu caschete roşii de lucrători ai căilor ferate, cu caschete kaki de militari, caschete albastre ale poliţiei... E şi un medic. Şi o infirmieră. Toţi cei care au luat parte la cercetările de la locul catastrofei sunt acum aici. Sosind în gară, au cerut să fie căutat în buzunare şi au aflat actele emigrantului. Panselin e aşezat într-un pat. Vede pe masă valiza emigrantului. Vede pe spătarul scaunului de lemn, aproape de sobă, haina lui Fraga.

— Erai nespus de grăbit să ajungi în America de Sud, băiete, spune căpitanul de jandarmerie cu mustaţă. Ai văzut că Morişca Orient-Express-ului nu mai ajungea şi ai plecat pe jos, nu-i aşa? Şi, dacă Orient-Express-ul ar fi avut întârziere, ai fi plecat pe jos la Viena, la Paris, la Le Havre, nu-i aşa? Minunată tinereţea şi nerăbdarea. Minunat! Nu mă miră. Căci, pentru cei care vor să ajungă la Tropice, nicio osteneală nu-i prea mare. Într-o jumătate de oră va fi aici Orient-Express-ul şi vei putea dormi în tren. Ridică-te! Medicul ţi-a făcut o injecţie grozavă şi iată-te în bună dispoziţie. Sus, emigrant Rafael Fraga! Tropicele te aşteaptă!

Panselin se ridică. Pe masa de lemn sunt aşezate actele lui Rafael Fraga. Paşaportul, portofelul, scrisorile. Actele şi autorizaţia de emigrare. Totul este acolo. Au fost golite buzunarele vestonului lui Rafael Fraga, care se usucă acum lângă foc. Şi s-a dedus, după acte, că el, Panselin, este emigrantul!

— Se vede după pantalonii tăi şi după marca hainelor tale că ai intrat, după ce ai încheiat Şcoala de arte şi meserii, la şcoala de lucrători ai căilor ferate... Şi părăseşti şcoala feroviarilor ca să emigrezi la Tropice? Ai dreptate... Când poţi să trăieşti sub soarele Tropicelor, într-un aer plin de mireasmă, de ce să stai în fumul gărilor şi al trenurilor? Sus, căci Orient-Express-ul trebuie să sosească şi nu staţionează decât un minut!

Panselin îşi dă seama că autorităţile l-au luat drept Rafael Fraga, tânărul ce emigra în America de Sud. Era firesc. După actele pe care le-au aflat în buzunarele sale, el este Rafael Fraga, căci nu te plimbi cu actele de identitate ale altuia. Nici cu actele de emigrare ale altuia. Şi nu vii la gară cu un bilet pentru America de Sud în locul altuia... Desigur, nu este o mare asemănare fizică între Fraga şi Panselin, dar pe fotografiile paşapoartelor nu se

distinge întotdeauna un blond de un brunet, ochii albaştri de cei negri. Şi, după toate acestea, dacă jandarmii, vameşii, lucrătorii căilor ferate au considerat că fotografia lui Rafael Fraga seamănă cu chipul lui Panselin, nu îi este dat lui să contrazică autorităţile.

Panselin se ridică. E hotărât să tacă. Cum a tăcut la cartierul general al poliţiei când era acuzat de patru crime şi şapte jafuri din bănci. Tace chiar acum când autorităţile îi spun că este Rafael Fraga şi emigrează în America Latină... Nebunii şi autorităţile nu trebuie niciodată contrazişi. Căci, după lege, niciun jandarm, niciun comisar, niciun vameş nu pot să spună decât adevărul. Chimia, sfinţii, matematicienii pot să se înşele. Un poliţist, niciodată. Cuvântul său este adevărul. Când un om în uniforma poliţiei, a justiţiei, a administraţiei deschide gura, o face întotdeauna pentru a proclama adevărul. Şi, dacă realitatea flagrantă îl dezminte, atunci este vina realităţii, care nu ştie să se conformeze cuvântului omului în uniformă. Dacă omul în uniformă spune că va ploua, va ploua cu adevărat; dacă e timp frumos, asta se întâmplă pentru că barometrul este bolşevic şi cerul se revoltă. Autorităţile l-au trezit pe Panselin şi îi spun că el este emigrantul Fraga. Va emigra, aşadar. Poate să contrazică pe aceia care sunt recunoscuţi drept apţi să spună adevărul? Nu. Îl vor închide dacă va contrazice poliţia, vama şi administraţia. Panselin se îmbracă. Cu ochii plecaţi. Ideea de a emigra în locul lui Fraga nu-i displace. Îi este doar teamă să nu fie descoperit. Ia paşaportul şi îl vâră în buzunar.

— Nu atât de repede, băiete, nu atât de repede, spune şeful poliţiei de frontieră. Trebuie să pun ştampila de ieşire pe paşaportul tău.

Şi, scoţând din buzunar parafa, poliţistul o aplică pe paşaport. Spune:

— Îţi urez noroc, băiete!

Poliţistul pune ştampila în buzunar, adăugând:

— Ştampila nu o las niciodată să stea pe mese şi pe birou. E autorizaţia de ieşire de pe teritoriul naţional şi se află întotdeauna în buzunarul meu. Fără ea, nimeni nu iese. Şi, dacă pun ştampila pe un paşaport spre a permite unui cetăţean să iasă, atunci el are cu adevărat dreptul să iasă.

În acel moment, înaintea gării opreşte motocicleta factorului poştal. Un tânăr cu pelerină de ploaie intră cu geanta sa impermeabilă, cu corespondenţa internaţională pentru Orient-

Express. Scoate dintr-o sacoşă de piele, atârnată pe umăr, sub pelerină, scrisorile pentru gară şi ziarele de seară.

— Iată noutăţile despre catastrofă, spune factorul.

Deschide ziarul local. Prima pagină este încadrată în doliu cu caractere mari: „Morişca Orient-Express-ului, cel mai pitoresc dintre trenurile noastre, s-a făcut zob în această noapte într-un pârâu, pe podul suspendat, care a cedat la trecerea sa. Nu erau călători în tren. Au murit în accident şeful de tren Roland Panselin şi mecanicul Matei, care atinsese limita de vârstă şi trebuia să iasă la pensie. Mecanicul Matei era mai în vârstă decât toţi lucrătorii de la căile ferate şi era în ultima sa călătorie. Şeful de tren, Panselin, era cel mai tânăr din companie şi era la prima sa călătorie... Cei doi, cel mai tânăr şi cel mai în vârstă, au murit în acelaşi torent. Se fac cercetări pentru aflarea trupurilor lor. Nu există vreo speranţă să se descopere cadavrele acestora înainte de retragerea apelor. S-au găsit cascheta şi haina şefului de tren Panselin: le pusese pentru prima oară pe el cu ocazia acestei călătorii. Văduva lui Panselin, care este patroana cabaretului „Pătrar de lună", a închis stabilimentul pentru trei zile în semn de doliu. A cerut autorizarea de a participa la cercetări. Vrea să găsească trupul soţului ei. De amintit că Panselin a fost eroul nevinovat al cronicii judiciare din afacerea asasinatelor paznicilor de noapte şi jafului băncilor. Făcea parte de trei luni, din compania căilor ferate. Guvernul a acordat o primă văduvelor şi orfanilor celor două victime..."

Ascultând ştirile, poliţiştii, vameşii, jandarmii au lacrimi în ochi. Le e milă de bătrânul Matei, care era în ultima sa călătorie, dar mai ales de Panselin, care murise. Şeful de tren, aflat la primul lui traseu.

Un şuierat strident anunţă sosirea Orient-Express-ului pentru o staţionare de un minut. Autorităţile îşi şterg lacrimile vărsate pentru soarta tragică a iubitului lor Panselin şi aleargă pe peron.

— Repede, băiete, repede, ţipă şeful poliţiei, împingându-l pe Panselin afară. Orient-Express-ul nu opreşte decât un minut. N-ai mers toată noaptea ca să soseşti aici şi să-l laşi să plece fără tine!

Panselin ia valiza lui Rafael Fraga şi aleargă spre tren, traversând peronul, urmat de toate autorităţile, care îi fac semne prieteneşti şi-l aclamă cu căldură şi simpatie.

— E mare lucru să vezi oameni săraci, ca acest băiat, având şansa să emigreze la Tropice, spune unul. Călătorie plăcută,

băiete! Călătorie plăcută! Eşti unul dintre rarii oameni care au acest noroc!

Orient-Express-ul porneşte cu vagoanele sale ce seamănă cu o caravană de saloane. Panselin se aşază pe o banchetă de catifea la clasa a doua. N-are curaj să se uite pe fereastră, ca autoritățile care l-au împins în tren să nu-l recunoască în ultima clipă. Are sufletul plin de zbucium, deşi, din punct de vedere logic, n-ar avea nimic de regretat, nici să-şi reproşeze. A văzut poliţiştii şi autoritățile plângându-i moartea şi a aflat că Chiria Filoteea şi Chir Christache vor primi o sumă de bani şi o pensie ca despăgubire după moartea sa... Şi că însăşi Filoteea îi va căuta trupul în apă, ca o văduvă îndrăgostită şi deznădăjduită.

„E o treabă bună să te fi dus pe lumea cealaltă", îşi spune Panselin.

Se gândeşte că autorităților nu le păsa de prezența lui Fraga în tren. Pur şi simplu pentru că avea un bilet internațional şi nu l-a luat de la gara de plecare. Fraga va fi fericit în cer să-l vadă pe Panselin. Îi împlineşte visurile sale, de a emigra în America de Sud şi de a se căsători cu fata „pe de-a-ntregul pietrificată în zahăr şi soare". O fată de foc, care se numeşte Paloma. Şi va fi mulțumit să-şi împlinească visurile prin procură, cel puțin din momentul în care a părăsit pământul, înainte să sosească la Tropice, şi să intre în posesia Boliche, micul butic care îi fusese lăsat drept moştenire şi în care se vând pentru gauchos, pentru fetele frumoase şi pentru copii, ziare, tutun, mărgele de sticlă, gomina şi bilete de loterie.

„Mă voi ruga toată viața pentru tine, dragul meu Rafael Fraga, spune Panselin. Ai vrut să împarți numele cu mine, căci nu mi s-ar fi îngăduit să port cascheta de şef de tren dacă nu mi-aş fi abandonat numele. Tu mi-ai oferit numele tău, Fraga care în latină nu se foloseşte decât la plural. Ai vrut să împărțim în tren numele tău, aşa cum se împart vinul şi pâinea între prieteni. Acum, le iau cu totul, căci tu eşti în cer, unde oamenii nu-şi mai păstrează decât numele lor de botez. Pe pământ, eu sunt cel care mă numesc Fraga şi care moştenesc Boliche de la Tropice. Cu sfinții şi îngerii care te înconjoară şi pe care tu i-ai pictat aici în viața ta pământească, în icoane –, ajută-mă de sus şi ocroteşte-mă în viața mea ce va urma..."

Panselin adoarme în trenul de lux, trenul ce leagă Orientul de Occident şi care în cazul său leagă de Orient şi Occident Tropicele şi întreaga poezie a Americii de Sud.

Uciderea frumoasei fără cămaşă

Panselin se numeşte acum Rafael Fraga. S-au scurs cinci ani de la sosirea sa în America de Sud. Este bolichero în oraşul Santa Rosa. E cetățean naturalizat al Republicii latine independente. În afară de Boliche, buticul prosper unde se vând gomina, bilete de loterie, ziare şi mărgele de sticlă, deține o Quinta, o casă de țară, în Pampa, cu cai, vaci, curci... Boliche este aşezată în propria sa casă, o casă rosada, de cărămidă roşie. Panselin e căsătorit cu o fată foarte frumoasă de la Tropice, în vârstă de douăzeci şi trei de ani, Femerida Colombo, pe care o numeşte Paloma. Panselin nu s-a schimbat prea mult față de vremea în care locuia la „Pătrar de lună" şi lucra la bănci, făcând uneori drumul pe jos, din lipsă de bani pentru tramvai. E puțin mai slab, iar chipul său e mai ofilit. Pielea îi este măslinie. E îmbrăcat într-un costum foarte lejer, cămaşă albă, cravată foarte strălucitoare. Poartă pantofi negri şi şosete albe, aşa cum este moda aici, în zona subtropicală. Averea pe care a moştenit-o pe numele lui Rafael Fraga face din el un mic burghez. Nimeni, niciodată, n-a bănuit că e altcineva decât cel care este fotografiat în paşaport. De altfel, acum are un paşaport național, cu adevărata sa fotografie şi cu adevărata sa semnătură. Doar numele nu este al său, cel original, dar îl poartă de atât de multă vreme, că, dacă cineva l-ar striga pe stradă după adevăratul său nume, nici măcar nu ar întoarce capul. Într-atât s-a obişnuit să fie luat drept Rafael Fraga. În această dimineață, Panselin e nespus de grijuliu. Intră la comisariatul central din Santa Rosa, oraşul său, care este capitala provinciei Santa Rosa.

— Señor, comisarul principal este aici?, întreabă Panselin.

— De ce?, întreabă plantonul.

— Mi-am ucis soția şi am venit să fiu arestat.

Sunt trei polițişti în birou. Şi-au petrecut noaptea la serviciu. Nu sunt bărbieriți. Au chipul unsuros şi joacă cărți. Aflând că Panselin şi-a ucis soția, îşi întorc capetele. Îl privesc o secundă, curioşi, apoi continuă să joace cărți.

— Luați loc, îi spune cel care împarte cărțile. Comisarul soseşte imediat.

Panselin este uluit. Rămâne perplex. La cartierul general al poliției, în țara sa natală, colonelul Aurel Pretorian şi oamenii săi l-

au torturat până la a-şi da sufletul pentru a-l face să mărturisească uciderea paznicilor de noapte. Era nevinovat. Acum, Panselin este, cu adevărat, un asasin. Soseşte la poliție şi depune mărturie. Iar polițiştii îi spun să ia loc. Şi-şi văd de jocul lor de cărți, fără să-l mai bage în seamă. Nu mai înțelege nimic. În acel moment, pe uşa din spate intră comisarul.

— Acest señor zice că şi-a omorât soția şi că a venit să se predea, spune unul dintre cei trei polițişti, continuând să împartă cărțile.

Panselin e în picioare. Tremură, privindu-l pe comisar.

— Mă numesc Rafael Fraga. Tocmai mi-am ucis soția. Am venit să fiu arestat.

— Intrați în biroul meu, señor, spune comisarul. Iar tu ia maşina de scris şi vino să înregistrezi depoziția lui señor ucigaşul...

Lui Panselin nu-i vine să-şi creadă urechilor. Se află de cinci ani în Republica latină independentă. O cunoaşte atât cât un imigrant poate să cunoască o țară străină, dar nu şi-a închipuit vreodată că aici criminalul este invitat să ia loc şi că e numit „domnul ucigaş".

— Poftiți, señor, poftiți, spune comisarul, politicos.

Deschide uşa şi îl invită pe Panselin în biroul său. E o încăpere dezolantă, cu pereți albi, scaune şi mese de lemn neşlefuite. Toate clădirile administrative, în această țară, seamănă cu nişte barăci. Ai impresia că toate autoritățile sunt în camping.

— Eşti gata să scrii, Sánchez?, întreabă comisarul.

Se întoarce către Panselin şi spune:

— Declarația dumneavoastră, señor!

— Mi-am ucis soția în urmă cu aproape o oră. A murit, spune Panselin.

E pe punctul de a izbucni în lacrimi. Căci, în situațiile-limită, cuvintele te impresionează mai mult decât faptele. A comis o crimă. Însă doar mărturisind-o în cuvinte Panselin conştientizează gravitatea actului său. Cuvintele îi fac crima simțită.

— Nu, señor, nu, spune comisarul. Trebuie procedat în ordine. Mai întâi numele, vă rog, prenumele, vârsta şi adresa.

— Mă numesc Rafael Fraga... Am 28 de ani. Am emigrat de cinci ani. Acum sunt cetățean al Republicii latine independente. Am emigrat pentru că o rudă a mea, care trăia în această țară, mi-a lăsat moştenire, la moartea sa, prin testament, o Boliche pe

strada Independenței. Acolo locuiesc. Mi-a lăsat, de asemenea, moştenire o quinta la Rosario, la treizeci de kilometri de capitală.

— Sunteți, aşadar, un bolichero. Ați emigrat, locuiți pe strada Independenței şi v-ați ucis soția, nu-i aşa? De când v-ați căsătorit?

— Nu m-am căsătorit, señor, spune Panselin.

— Din moment ce v-ați ucis soția, e de la sine înțeles că aveați o soție. Nu puteți să ucideți ceea ce nu aveți. E logic, nu? Care este adevărul?

— Trăiam cu o femeie, dar nu eram căsătoriți.

— Atunci ați ucis o femeie străină, nu pe soția dumneavoastră. Căci nu erați căsătoriți... Vă rog să fiți logic. Căci vă aflați în fața autorităților, iar noi, reprezentanții legii, nu putem să scriem lucruri ce nu sunt autentice. Cum vreți ca domnul agent de poliție, care vă ascultă mărturia, purtând uniforma republicii, să scrie declarația dumneavoastră prin care v-ați ucis soția, dacă nu ați fost căsătorit?

— Sunt căsătorit, de fapt, domnule, spune Panselin. Trăiam împreună.

Panselin e la capătul nervilor. Vine să mărturisească că a comis o crimă, cea mai cumplită dintre faptele pe care un om ar putea să le comită pe pământ, iar comisarul îl întreabă aiureli şi formalități.

— Cine este această femeie pe care ați ucis-o?, întreabă comisarul. Cum se numeşte?

— Femerida Colombo, răspunde Panselin. Toată lumea îi spunea Paloma. Avea douăzeci şi trei de ani. E originară din Norte, din nordul țării.

— Are rude?

— Are un frate. Sunt dintr-o familie de descamisados. De oameni fără cămaşă pe ei. Nu au nimic pe pământ.

— Şi e domiciliată la dumneavoastră?, întreabă comisarul.

— Trăia cu mine de cinci ani. Ne-am cunoscut imediat după sosirea mea în republică. Era o adevărată descamisada. Foarte, foarte săracă.

— Trăiați în concubinaj, nu-i aşa?

— Da, domnule, spune Panselin. Acum, toate acestea sunt de domeniul trecutului şi nu mai au vreo importanță. Tocmai am ucis-o pe Femerida. Nu mai este nici soția mea şi nici concubina mea. Dar o iubeam, domnule, o iubeam.

— De ce trăiați în concubinaj, señor?

— La ce mai foloseşte acum dacă noi trăiam în concubinaj? A murit, domnule. Eu am omorât-o.

— Concubinajul, señor, e o crimă pedepsită de lege. De ce nu eraţi căsătoriţi dacă vă iubeaţi?

— Biserica n-a vrut să-i dea autorizaţia de a se căsători cu mine. Dar toate acestea nu au nicio importanţă, nicio importanţă. A murit...

— Biserica n-a vrut să-i permită căsătoria? Nu sunteţi, aşadar, creştin?, întreabă comisarul.

Îl priveşte pe Panselin cu ochi mari, plini de groază. Sánchez a încetat să mai bată la maşină. Se uită mirat la Panselin.

— Sunt creştin, dar nu sunt catolic.

— Sunteţi eretic?, întreabă comisarul.

Dacă Panselin i-ar fi spus că are ciumă, lepră ori holeră, stupefacţia şi teama n-ar fi fost mai mari.

— Nu sunt eretic, domnule. Sunt precum grecii. Sunt ortodox... Vin din Europa. La noi sunt mulţi ortodocşi.

Panselin nu poate să-şi revină din tulburarea provocată de cuvântul „eretic". Un eretic este un duşman. E o primejdie. O calamitate. În ţara Tropicelor, care a fost botezată prin tortură, prin foc şi sabie, a nu fi catolic te pune în primejdie de moarte.

— Erético, spune comisarul şi scuipă cu dezgust pe podea.

— Un ortodox, un creştin oriental, nu este un eretic, domnule comisar. Aparţine aceleiaşi Biserici ca şi dumneavoastră. Sunt doar câteva diferenţe. Ne facem semnul crucii mai întâi pe umărul drept şi apoi pe umărul stâng. Nu este atât de grav. Când ne facem semnul crucii, ne aşezăm în locul lui Hristos pe cruce. Dumneavoastră vă aşezaţi înaintea lui Hristos. Ceea ce pentru noi este umărul drept, pentru dumneavoastră e umărul stâng. E doar o chestiune de poziţie. Asta e tot. Mai sunt şi alte diferenţe. La dumneavoastră, preoţii au gulere albe, la noi, fiind mai săraci, nu au gulere albe. La dumneavoastră, preoţii se rad proaspăt în fiecare dimineaţă. La noi, preoţii şi credincioşii sunt săraci, nu se rad. A te bărbieri şi a purta gulere albe e un lux mult prea mare pentru noi...

— De ce nu sunteţi catolic?, întreabă comisarul.

— Pentru că mama mea era ortodoxă. Mama m-a învăţat să-mi fac semnul crucii. E primul lucru care m-a învăţat. Spunându-mi să duc mâna la frunte, în numele Tatălui, la piept, în numele fiului, pe umărul drept şi pe umărul stâng, în numele Sfântului Duh şi apoi Amin... Ea era atât de bucuroasă şi de mândră de

mine când mi-am făcut, fără greşeală, prima oară semnul crucii! Înțelegeți, pentru mine, a face binele e a face aşa cum m-a învățat mama mea... Nu spun că e mai bine să începi cu umărul stâng ori cu umărul drept. Dar a nu face cum m-a învățat mama înseamnă a săvârşi un păcat... Ortodoxia este pentru mine precum limba maternă. E ca propria mea carne, precum culoarea ochilor. Aş fi renegat totul dacă aş fi renegat-o pe mama. Pământul meu şi cerul care era deasupra pământului meu natal... Am explicat toate acestea domnului preot, rugându-l să-i permită Palomei să se căsătorească cu mine. Dar domnul preot a înțeles foarte prost cuvintele mele. A început să țipe că eram un eretic şi că persistam în erezie... A spus că noi, ortodocşii, o să ne ducem în iad. Că mama mea e în iad pe veci. A spus că tata e şi el acolo şi că voi merge după ei în flăcările infernului... Auzind asta, m-am supărat şi am spus: „Dacă lucrurile stau astfel, atunci vreau să merg şi eu acolo. De bunăvoie... Rămânând ortodox. Căci doresc să fiu alături de mama mea, şi alături de tatăl meu, şi alături de întreg poporul meu... Chiar dacă pentru asta trebuie să renunț la Paradis şi să merg în infern, acolo unde se află ei. Nu vreau să-mi petrec veşnicia despărțit de ei. Vreau să vorbesc în limba mea cu mama." Domnul preot i-a interzis Palomei, sub amenințarea anatemei, să se căsătorească cu mine. Atunci Paloma s-a supărat şi ea şi i-a spus domnului preot că şi ea va renunța la cer şi că prefera să împartă infernul cu mine. A acceptat să fim împreună fără să fim căsătoriți, căci ne iubeam. Şi nu voiam să fim despărțiți. Ne iubeam...

Panselin are lacrimi în ochi.

— Şi pentru că o iubeați ați ucis-o?

— Nu, domnule comisar. Nu. O nenorocire.

— Toți asasinii spun asta. Povestiți cum s-au petrecut lucrurile şi nu mințiți, căci înregistrăm totul. Absolut tot.

— Vă jur că a fost o nenorocire. O mare nenorocire. Provocată de señor Malagamba. El e vinovatul.

— Señor Malagamba a ucis-o pe Femerida Colombo?, întreabă comisarul.

— Nu el a ucis-o. Eu, dar din cauza lui. Doar din cauza lui.

— N-am întrebat din a cui cauză, ci din ce cauză ați ucis-o pe sărmana femeie. O veți spune judecătorilor, care vă vor condamna la spânzurătoare. Căci noi, aici, în Republica latină independentă, spânzurăm pe asasinii tinerelor. Cum ai ucis-o?

— Din cauza provocării lui señor Malagamba...

— Vrei să răspunzi la întrebarea mea? Da ori ba?

Comisarul se ridică. E furios. Se aşază alături de Panselin, gata să lovească.

— Am mers ieri seară la Porto del Rio. Trebuia să dau explicaţii la vamă pentru un pachet cu cărţi de joc ce venea din Europa. În colectivos, în autocar, călătorii m-au întrebat pe rând dacă îmi petreceam noaptea la Porto del Rio. Am răspuns că da. Şi ei râdeau cu toţii când le răspundeam că-mi voi petrece noaptea la Porto del Rio. Apoi, m-au întrebat dacă am lăsat acasă pijamaua pentru señor Malagamba ori o să vină cu pijamaua lui. Căci va dormi în patul meu. Cu soţia mea. Am început să mă supăr. Am crezut că era o glumă, dar nu. Întreg oraşul ştia. Mi-au explicat cei care erau în colectivos că señor Malagamba parîase cu fraţii săi guvernatorul şi generalul că va dormi la mine în acea noapte, cu Femerida. În patul meu. Întreg oraşul cunoştea pariul. Se mirau să vadă că nu ştiam nimic. Credeau că eram de acord cu Malagamba. M-au asigurat că Femerida era la curent. Şi că era straniu că ea nu mă prevenise... Am luat un taxi. M-am întors acasă. Către ora două noaptea. Fereastra era deschisă. Şi am văzut pe scaunul din dormitorul meu pălăria lui señor Malagamba. Era în patul meu, alături de soţia mea.

— Nu te întreb ce ai văzut şi ce ai făcut, spune comisarul. Nu interesează asta. Ai scos revolverul şi ai ucis-o pe sărmana ta femeie, nu-i aşa?

— Nu, domnule. M-am uitat pe fereastră şi l-am văzut pe señor Malagamba în patul meu, chiar unde dorm eu. Şi atunci am văzut revolverul care era aproape de fereastră. L-am luat şi am tras... Señor Malagamba a sărit din pat în cămaşă şi a fugit aşa cum era...

Panselin îşi dă seama că inspectorul Sánchez nu mai bate la maşină ceea ce povesteşte.

— Nu mai doriţi să consemnaţi depoziţia mea?, întreabă el.

— Ba da. Am înregistrat declaraţia ta după care ai văzut-o pe soţia ta cu un altul şi ai ucis-o cu un foc de revolver în piept.

— Nu, domnule comisar. Nu-i aşa. Señor Malagamba...

— Eşti aici pentru a vorbi de señor Malagamba ori pentru cum ai tras un foc de revolver asupra soţiei tale şi cum ai ucis-o?

— Întreg oraşul l-a văzut pe señor Malagamba alergând în cămaşă de noapte prin oraş... Hainele sale şi pantofii au rămas în cameră.

— Ce are a face asta cu crima? Señor Malagamba a ucis-o pe soția ta ori tu?

— Eu, domnule, dar...

— Niciun dar... Explicațiile sunt pentru jurați. Noi suntem polițişti. Ai venit de bunăvoie să te predai, nu-i aşa?

— Da, domnule.

— Sánchez ia o altă foaie de hârtie şi scrie: „În fața noastră, comisarul principal al oraşului Santa Rosa, s-a prezentat individul Rafael Fraga, bolichero, domiciliat pe strada Independenței. Declară că şi-a ucis soția în jur de ora trei noaptea cu un foc de revolver în piept. Această declarație a fost luată lui Rafael Fraga, care este de acord cu ea şi o semnează cu propria mână...”

Comisarul ia foaia de hârtie şi o întinde lui Panselin, spunând:

— Semnează!

— Nu e totul, domule comisar.

— E adevărat sau nu ceea ce scrie aici?

— E adevărat, dar nu e totul. Señor Malagamba a intrat cu forța în casa mea...

— N-ai venit aici să ne spui că señor Malagamba este un răpitor de fete, ci pentru a ne mărturisi că ai ucis-o pe soția ta, nu?

— Din greşeală, glonțul a atins-o. Nu voiam să o ucid pe soția mea. Vreau să vă explic.

— Poliția nu este aici pentru a auzi discursuri şi explicații. Poliția este aici pentru a înregistra faptele. Ai ucis-o ori nu pe soția ta?

— Da, dar dacă...

— Niciun dacă, señor, ori mă supăr. Vrei să dai o declarație cum că ai ucis-o pe soția ta? S-a făcut. Asta e tot. Semnează şi lasă-ne să lucrăm. Nu avem timp de pierdut ascultând poveştile tale...

Panselin ezită. Apoi semnează declarația. Va explica mai târziu că uciderea Palomei, soția sa, este consecința unei anumite situații şi e important de a cunoaşte situația care a condus la moarte, aducând nenorocirea.

După ce a semnat foaia de hârtie, Panselin o întinde comisarului şi aşteaptă în picioare.

— De ce mă priveşti aşa?, întreabă comisarul.

— Nu vă privesc, spune Panselin. Aştept.

— Ce aştepți?

— Dispozițiile dumneavoastră..., spune Panselin.

— Nu e nicio dispoziție. Poți să pleci.

— Pot să plec?

— Da, prietene. Nu mai sta pe capul nostru, căci ne supărăm. Ți-am spus că poți să pleci şi vei face bine să o ştergi cât mai repede.

— Nu mă arestați?, întreabă Panselin. Vin să vă mărturisesc că am ucis o femeie, pe soția mea!

— Asta o ştim, prietene. Vrei să ne-o repeți întruna? Eşti un asasin. Am înțeles. Nu e nevoie să insişti. Vedem asasini în fiecare zi... Nu eşti mai breaz. Ce ai în plus față de alți asasini?

— Îmi spuneți să plec? Mă lăsați liber când v-am mărturisit crima mea?

— Da, bătrâne, da, spune comisarul enervat. Ieşi afară!

— Nu mă arestați?

— Nu. Eşti chiar dobitoc! Ne faci să ne pierdem cumpătul. Valea, cât mai repede! Şi să nu te mai vedem pe aici, până ce nu te vom chema... E clar? Adios.

Totul întrece orice închipuire. Panselin iese din comisariat şi păşeşte ca un om beat, căci nu înțelege nimic. A comis o crimă. Şi-a ucis soția, dintr-o nenorocire, fără să vrea, dar a ucis-o şi se predă. Iar comisarul, după ce a ascultat declarația sa, nu numai că nu-l arestează, dar îl lasă liber, îl împinge brutal în libertate. Aproape cu un picior în spate. Panselin e sigur că nu visează. Îi este imposibil să înțeleagă însă de ce poliția nu-l arestează. La ce folosesc polițiştii dacă nu-i arestează nici măcar pe criminalii care vin să fie arestați?

Infernul latin din Sud

Panselin iese din comisariatul central din Santa Rosa. Face cunoştinţă cu infernul. Vrea să se întoarcă acasă, în casa sa de cărămidă roşie, unde zace cadavrul descamisadei sale, Paloma Femerida. Pe uşile casei sunt sigilii. În faţa intrării un poliţist face de gardă.

— E interzis să intraţi, señor. Trebuie să aşteptaţi finalul anchetei.

— Şi în cât timp aş putea intra în casa mea?

— N-am nicio idee, domnule. Întrebaţi la comisariatul central.

Panselin intră într-o bodegă, în bistroul de la colţul străzii. Cere o bere. Se prefac că nu-l înţeleg. Repetă comanda. De această dată, băiatul face un semn din cap şi ridică din umeri. Nu poate să-l servească. Îi este interzis. Panselin înţelege că nicăieri, în niciun bistrou al oraşului, nu i se va servi nimic. Nici măcar un pahar cu apă. Întreg oraşul este la curent cu crima sa, deşi niciun ziar nu a publicat nimic. Oamenii pe care Panselin îi întâlneşte pe stradă trec pe celălalt trotuar. Pentru a nu-şi murdări încălţămintea mergând pe urmele asasinului străin şi eretic. Panselin se întreabă cu ce este vinovat faţă de acest oraş. A ucis din întâmplare, fără premeditare, pe soţia sa, soţie care trăia cu el, surprinzând-o culcată cu Commodore Malagamba, marele oligarh al ţinutului. Crima a fost comisă cu revolverul lui Commodore. Panselin s-a predat, cerând pedeapsa pe care o merita. Şi n-au vrut să-l aresteze. A fost împrâncit în stradă din comisariat. Nimeni nu vrea să-l primească sub acoperişul său. Nimeni nu vrea să se uite la el. Toată lumea îi întoarce spatele. Mai mult, soarele pare ca de plumb, sporindu-i durerea morală. În infernul de dincolo, flăcările ţâşnesc de jos. În infernul latin al sudului, flăcările ţâşnesc de sus.

În centrul oraşului, Panselin vede de departe pe Commodore Malagamba. Acesta nu iese niciodată atât de devreme dimineaţa. Are un braţ legat cu o eşarfă albă. E în uniformă. Toată lumea îl urmează ca o escortă. E aclamat în drumul său de la ferestre, ca un rege, după o mare victorie. Malagamba se opreşte din timp în timp şi pune pe fugă mulţimea care l-a văzut în acea noapte pe drumul de la Boliche a lui Panselin până la palatul său, alergând

în cămaşă, fără chilot şi cu picioarele goale. În fiecare săptămână Commodore necinsteşte câte o fecioară săracă, o decamisada, violează o fată burgheză ori intră pe fereastră în patul unei femei căsătorite. Tot oraşul ştie mai dinainte de aventurile sale şi le cunoaşte apoi în cele mai mici detalii. Chiar Commodore Malagamba le povesteşte pe terasele cafenelelor, cu voce tare. Şi toată lumea râde şi se bucură de cuvintele sale. Chiar soții, frații şi rudele femeilor ori fiicelor dezonorate. Aici, în tot continentul Americii de Sud, nu există niciodată revoltă. Toți sunt mulțumiți de tiranii naționali, de satrapii care le sug sângele şi care le dezonorează pe femeile lor, după ce i-au adus la sclavia cea mai de jos, la condiția oamenilor fără cămaşă, descamisados. Populația de sclavi fără cămaşă îi venerează pe dictatori. Oligarhia, societatea tiranilor, este, pentru țările de la Tropicele latin, precum soarele: se acceptă tot ce vine de la ei. Şi sunt divinizați. Căci niciodată, nimeni n-a avut ideea nebună să se revolte împotriva soarelui.

Panselin se apropie de bărbații şi femeile care îl înconjoară în piață pe Commodore Malagamba. Oligarhul le arată brațul în eşarfă şi declamă:

— O frumoasă fiică din poporul nostru a fost asasinată în această noapte. Putea să facă pe atâția fericiți! Căci misiunea femeilor frumoase este de a-i face pe bărbați fericiți pe acest pământ. Femerida era o fată superbă. Un barbar venit din altă parte a ucis-o cu un foc de revolver în piept. Dacă unul dintre voi, bărbat ori femeie, din acest oraş, adăposteşte pe cel care a distrus această frumusețe, acela devine un ostaş al răului, al spurcăciunii şi diavolului şi trebuie linşat. Îl voi bate până la sânge cu cravaşa mea. Persecutați-l pe criminal, lăsându-l să moară singur de foame şi de sete! Femeile au fost create de Dumnezeu pentru a fi iubite, adorate, strânse în brațele noastre, şi nu pentru a fi sacrificate ca nişte mieluşei.

Se aclamă fiecare cuvânt al oligarhului. Toți, fără excepție, îi aclamă cuvintele. Şi există la acest ceas al dimineții mulțime de oameni ce-l ascultă; de la oameni serioşi, care merg la lucru, până la simpli gură-cască. Cu toții aplaudă din străfundul inimii. Nicăieri pe pământul servituții şi sclaviei astfel de discursuri nu sunt atât de profunde şi atât de unanim acceptate de mase. Poporul îi aplaudă sincer pe tiranii săi şi află minunată şi bună orice faptă săvârşită de ei, inclusiv crimele, torturile şi spolierile. Niciun om nu se revoltă, căci i se pare bun tot ceea ce vine de la tiranii oligarhi. S-ar putea, într-o zi, cu ajutor din afară, de pe

continentul latin să fie izgoniți tiranii. Dar niciodată nu vor putea fi oprite lacrimile poporului ce va plânge dispariția lor. Panselin este îngrozit de acest spectacol. Şi fuge înspăimântat. Aleargă la biroul celui mai mare avocat din oraş. Sună.

— Maestre, vă rog să vă ocupați de cazul meu! Iată despre ce este vorba...

— Nu vă dați osteneala să-mi povestiți. Îl cunosc în cele mai mici detalii.

— Doriți să mă apărați?

— Nu e nevoie să vă răspund acum. Vom discuta atunci când cazul dumneavoastră va fi înscris. Deocamdată, n-aveți nevoie de avocat. Autoritățile nu au fost sesizate cu privire la crima dumneavoastră. Nu le pasă.

— Am mărturisit totul la poliție. În această dimineață chiar. Mi-am depus mărturia şi am semnat-o. Cazul este în curs.

— N-ați fost arestat! Sunteți aici, înaintea mea. Liber. Asta înseamnă că justiției nu-i pasă încă de crima dumneavoastră. Altfel, v-ar fi arestat.

— Vă spun, maestre, că nu sunt mai mult de două ore de când am dat declarații complete înaintea poliției. Autoritățile sunt la curent cu ceea ce s-a petrecut.

— Poliția cunoaşte faptele de la ora patru dimineața. Commodore Malagamba l-a convocat la el pe şeful poliției şi i-a adus la cunoştință crima... În mod automat, guvernatorul, eu însumi şi toată populația am fost informați. N-ați mărturisit la poliție decât lucruri pe care le cunoşteau deja.

— De ce nu m-au arestat atunci?

— Nu este o procedură în uz la noi. În Europa, de îndată ce se comite o crimă, poliția arestează pe toată lumea, chiar şi pe cei nevinovați, dar dificultatea, la noi, este de a deveni liber. Avem o procedură diferită. Mai bună. N-aveți de ce să vă plângeți, nu? Sunteți liber. Nu te plângi atunci când eşti liber!

— Ba da. Nu pot să mă întorc acasă. S-au pus sigilii pe uşile casei mele. Mi s-a interzis să intru în Boliche, afacerea mea. Am intrat într-o bodegă. Au refuzat să mă servească. L-am auzit cu urechile mele pe Commodore Malagamba interzicând oamenilor să mă servească, fie şi cu un pahar cu apă, să mă primească sub acoperişul lor ori chiar să se uite la mine şi să-mi răspundă la bună ziua... E mai rău decât închisoarea!

— Nimeni nu v-a bruscat cu ceva, nu-i aşa? Poliţiştii au fost politicoşi şi civilizați?

— Nu m-au brutalizat, dar nu este o situație care poate dura. Vă rog să vă ocupați de cazul meu! Trebuie să faceți lumină în toate.

— De ce? Sunteți liber şi e mai bine să fii liber decât în închisoare.

— Nostimă libertate, spune Panselin. Mi se interzice să intru în casa mea, în bistrouri, în hoteluri şi se ordonă oamenilor să-mi refuze chiar şi un pahar cu apă.

— Să refuze, da. Dar politicos, sper. Căci nu sunteți acuzat de vreo crimă. De aceea nu s-a publicat nimic. Şi din această pricină polițiştii nu v-au arestat şi nu v-au adresat niciun cuvânt care să vă rănească. Căci, dacă v-ar fi spus un cuvânt insultător, ar fi fost destituiți.

— De ce nu mă arestează? Din moment ce am mărturisit şi toată lumea cunoaşte faptele? Ce se aşteaptă pentru a deschide ancheta împotriva mea şi a mă aresta?

— Ştiți că tânăra pe care ați ucis-o are un frate, nu? E cea mai apropiată rudă a nefericitei victime. Lui îi revine dureroasa sarcină de a depune o plângere împotriva dumneavoastră. El este cel mai afectat dintre toți. El are dureroasa prioritate. Înaintea procurorului. Căci pe sora sa ați ucis-o. E un act de delicatețe, de gentilețe plină de curtoazie față de cei nefericiți pe care legea noastră îl împlineşte procedând astfel... A fi just nu înseamnă că trebuie să uiți delicatețea inimii şi gentilețea.

— Fratele Palomei e în Statele Unite, spune Panselin.

— Ştim, răspunde avocatul. E în Statele Unite, dar va fi anunțat. Ambasada noastră la New York va face ceea ce trebuie. Când fratele căruia i-ați ucis sora va depune o plângere, atunci justiția se va pune în mişcare. Veți fi arestat. Apoi, judecat. Şi, în cele din urmă, spânzurat. Pentru moment, trebuie să aşteptăm. Un act de respect față de morți şi față de rudele lor ce trebuie împlinit.

— Dacă e vorba de o crimă, justiția trebuia să acționeze imediat. Chiar fără plângerea rudelor. O crimă lezează nu doar familia şi prietenii victimei. Crima unui singur om încalcă legile tuturor țărilor din lume. Există o convenție internațională. Nu puteți face excepție. Nu sunt jurist, dar cred că nu poate fi decât la fel peste tot.

— Nu facem excepție de la legile criminalistice internaționale. Dar, înainte de a le aplica, sacrificăm câteva clipe bunelor proceduri legate de politețe, de gentilețe, de delicatețe. Fiți convins

că niciun asasin nu scapă la noi de spânzurătoare! Înainte de a-l judeca, acordăm un termen prioritar nefericitei familii pentru a depune plângere înaintea procurorului. Cred că apreciați această minunată delicatețe, proprie procedurii țării noastre.

— Dacă fratele Palomei n-ar face plângere pentru crimă, ați refuza să mă judecați?

— O va face. Nu vă temeți. Nu este un monstru pentru a nu face plângere împotriva celui care i-a ucis odios propria soră... Acum trebuie, pur şi simplu, aşteptat.

— Cât timp trebuie să aştept?

— Nimeni nu poate şti, spune avocatul. Poate fi o perioadă mai lungă ori mai scurtă. Trebuie ca autoritățile de aici să ceară ambasadei noastre din Statele Unite să facă cercetări pentru a da de fratele victimei. Apoi, urmează să-i cerem o plângere legală, şi după aceea procurorul republici noastre va declanşa acțiunea publică împotriva dumneavoastră. Mi s-a spus, de altfel, că demersurile pe lângă ambasada noastră au fost deja făcute.

— Cunoaşteți foarte bine dosarul meu, spune Panselin. Sunteți informat despre toate. Chiar şi asupra detaliilor. De unde ştiați că voi veni la dumneavoastră?

— Ştiam, într-adevăr, că veți veni la mine, spune avocatul. Vă aşteptam chiar mai devreme...

— De unde ştiați că voi veni la dumneavoastră?

— Ştiam de la ora patru dimineața că ați comis o crimă. Că veți merge la poliție. Şi că apoi veți căuta un avocat. Cu disperarea criminalilor. Şi a naufragiaților care cer ajutor. Eu sunt cel mai mare avocat din oraş. Era normal să veniți la cel mai mare avocat. Căci cazul dumneavoastră este nespus de grav. Sunteți un criminal şi ați ucis o femeie. Nu un bărbat. În America Latină, a ucide o femeie este nespus de grav. De o mie de ori mai grav decât a ucide un bărbat. Căci noi adorăm, divinizăm femeile... Şi suntem fără milă față de cei care ucid o femeie. Era normal să fi venit la cel mai mare avocat din oraş. La mine... Şi vă aşteptam.

— Iertați-mă, maestre, dar de unde sunteți la curent cu ceea ce s-a petrecut? Nenorocirea s-a produs noaptea. Cine v-a informat?

— Sunt frate vitreg cu señor Malagamba... Sunt primul care a fost trezit pentru a i se povesti ce s-a petrecut, pentru a-i cere sfaturi şi pentru a asigura apărarea.

— Sunteți apărătorul lui Commodore Malagamba?

— Voi fi când va veni momentul. E normal pentru un frate să asigure apărarea fratelui său..., nu?

— Nu puteți fi apărătorul meu în acest caz, spune Panselin. Ar fi trebuit să-mi fi spus încă de la început.

— La ce bun să vă fi spus mai înainte?

— N-aş mai fi pierdut timpul şi aş fi căutat un alt avocat.

— Un alt avocat? Mă faceți să râd. Sunteți mai mult decât naiv, domnule Rafael Fraga. În acest oraş suntem şapte avocați. Toți şapte suntem deja angajați pentru a asigura apărarea lui señor Malagamba dacă e nevoie. Habar n-aveți, desigur, că noi suntem cu toții rudă cu Commodore Malagamba. Dacă ați fi mers la ceilalți, ați fi avut parte de aceeaşi primire. Trebuie să-mi mulțumiți că v-am scutit de osteneala drumurilor...

— Toți avocații baroului din Santa Rosa sunt rude cu Malagamba?

— Yes.

— Atunci nimeni nu va mai putea să se apere vreodată împotriva lui. E provocatorul crimei. Şi nu găsesc un avocat în tot oraşul? Toți sunt apărătorii lui Malagamba? Nu pot deloc, chiar deloc, să încredințez apărarea adversarului meu, duşmanului meu!

— Într-adevăr, spune avocatul. Trebuie să vă resemnați cu asigurarea apărării din partea adversarului dumneavoastră. Printr-o rudă şi un prieten al celui pe care îl acuzați de a fi instigator, căci aceasta îi reproşați lui Commodore, nu?

— Da, răspunde Panselin. A intrat în casa mea. M-am apărat. Am apărat-o pe soția mea şi onoarea mea. Desigur, am făcut-o prost. N-am avut în mâini niciodată în viața mea un revolver. În această noapte, am atins pentru prima oară o armă. De aceea s-a întâmplat nenorocirea şi am ucis-o pe femeia pe care o iubeam... Vreau să spun adevărul. Judecătorii trebuie să-l cunoască.

— Sunteți de o naivitate dezarmantă, domnule Rafael Fraga, spune avocatul. Niciodată nu-l veți putea acuza pe Commodore Malagamba. Nici dumneavoastră, nici altcineva. Noi, oligarhia Republicii latine independente, suntem aşezați aici de veacuri. Dacă nu ne-am fi luat câteva măsuri de apărare, n-am fi supraviețuit.

— Aveți totul. Şi baroul vă aparține?

— Nu doar asta, domnule Fraga. După cum ați putut constata, suntem oameni foarte politicoşi, foarte amabili, dar suntem cu picioarele pe pământ. Nu vrem să contribuim la pierderea noastră.

Înțelegeți? Şi, mai mult decât atât, mai mult decât apărarea noastră, vrem să profităm de bogăția noastră, de puterea noastră, de situația noastră. Doriți să ne lăsăm doborâți de primul venit? N-ar fi omeneşte.

— Dacă doriți linişte, pentru a vă bucura de bogățiile şi puterea dumneavoastră, Commodore Malagamba nu trebuia să vină în patul meu noaptea, în timp ce lipseam, şi să-mi ia soția...

— Natura l-a dotat pe Commodore Malagamba cu o virilitate nemaipomenită. Toată lumea recunoaşte acest lucru. A fost întotdeauna ca un taur. Ştim asta. Dar un defect atât de minor – dacă poate fi considerată defect virilitatea! – ar trebui să-l ducă pe Commodore la pieire? Să fim serioşi, domnule Fraga! Nu vi se va permite să-l târâți pe Commodore în noroi pe motiv că natura l-a dotat cu un exces de virilitate. Ar fi o nedreptate înspăimântătoare dacă am permite unui mizerabil venit din Europa să-i păteze viața lui Commodore. Şi a noastră, a tuturor. Noi îi acceptăm pe emigranți. Îi lăsăm să mănânce o pâine pe pământul nostru. Dar să păstreze măsura! Nu facem rău nimănui...

— Commodore intră în patul meu în timp ce lipseam, se culcă cu soția mea, şi spuneți că nu faceți rău nimănui!

— Vă cer iertare, domnule Fraga. Commodore Malagamba n-a făcut decât să răspundă invitației soției dumneavoastră. A răspuns ca un bărbat galant. Putea să refuze? N-a intrat în casa dumneavoastră cu de-a sila. A fost invitat. N-a violat-o pe soția dumneavoastră. Dimpotrivă, ea e cea care l-a invitat.

— Dacă Femerida a deschis uşa şi l-a lăsat pe Malagamba să intre noaptea în casa noastră, a făcut-o de frică, din laşitate. Căci aici, pe continentul latin, ați reuşit să demolați firea omenească şi să deformați chiar purtarea oamenilor... Nimeni nu îndrăzneşte, nici măcar în vis, să se opună oligarhilor. Li se dă tot ceea ce cer. Oamenii le dau pâinea lor, munca lor, soțiile lor, pe fiicele lor şi apoi le sărută mâinile drept recunoştință... Ați sluțit firea omenească, ați deformat-o, ați corupt-o într-un asemenea hal, că oamenii sunt fericiți să fie spoliați, ucişi, sluțiți... Oameni îi divinizează pe tiranii şi pe călăii lor. Cu sinceritate. Am văzut asta. E posibil ca o tânără violată să cadă în genunchi şi să sărute mâna celui care o violează? E posibil ca soția mea să fi deschis uşa. Dar nu scuză crima lui Malagamba... Şi această situație nu mai poate dura. Dumnezeu nu va mai îngădui prea multă vreme ca făpturile zidite după chipul Său dumnezeiesc să trăiască în sluțenia care le-

a fost impusă în America Latină... Trebuie să se facă dreptate pentru om pe acest continent.

— Dar la noi domneşte dreptatea, domnule Rafael Fraga! Suntem cu toţii drepţi. Toţi cetăţenii, din orice clasă ar fi, oligarhi ori decamisados, fără cămaşă pe ei, sunt mulţumiţi cu soarta lor şi conservatori... Nimeni nu doreşte să schimbe ceva la noi. Asta ar spune că totul este minunat în cea mai bună dintre lumi. Doar oamenii veniţi din altă parte vor să schimbe ceva, emigranţii. Toţi emigranţii sunt contaminaţi de comunism, care face ravagii în ţările lor din Europa de Răsărit, însă noi nu ne supărăm. Ştim că sunt desesperados şi avem certitudinea că avem aici o societate mai dreaptă decât celelalte societăţi de pe pământ. Proba: continentul nostru deţine cel mai mare număr de catolici de pe pământ. Noi suntem cea mai mare Biserică Catolică din lume. A ne acuza pe noi, catolicii, de a fi o societate nedreaptă înseamnă a-l acuza pe sfântul nostru părinte Papa de a fi nedrept. Înseamnă a-L acuza pe Hristos, conducătorul nostru, de a fi nedrept. Ar fi mult prea mult!

— Voi merge să cer protecţia Bisericii. Voi merge la monseniorul arhiepiscop de Santa Rosa.

— Monseniorul arhiepiscop de Santa Rosa e un om sfânt, dar şi el e frate vitreg cu señor Malagamba... Părintele nostru era precum Commodore Malagamba. Avea nouă fii legitimi şi treisprezece fii naturali, printre care se află monseniorul arhiepiscop şi eu însumi. Tatăl nostru ne-a recunoscut şi ne-a dat tuturor cele de trebuinţă. Ne-a dat la şcoală. Era un om admirabil... Şi era un adevărat taur. Dacă îi cereţi monseniorului arhiepiscop să se constituie în parte împotriva fratelui său nu va putea să o facă, căci el îl iubeşte pe tatăl nostru şi-şi iubeşte familia. E o virtute a-ţi iubi fraţii! Iar el este un om virtuos. Şi, în sfârşit, ca să ştiţi, vă spun, domnule Rafael Fraga, că tatăl nostru a făcut din fiii săi jurişti, care sunt miniştri, viitori miniştri, bancheri şi guvernatori ai ţării. Apoi, colonei şi generali. Din restul a făcut episcopi şi diplomaţi. I-a repartizat pe fiii săi pe categorii. Ca ei să se poată apăra unii pe alţii. N-aveţi dreptate dorind să-l atacaţi pe Commodore Malagamba. Pentru asta, trebuie ca mai întâi să atacaţi armata, apoi Biserica, apoi magistratura şi baroul... Căci señor Malagamba şi familia sa înseamnă toate acestea. Şi noi suntem mai mult decât acestea. Suntem însăşi ţara. Tot ceea ce există pe pământ, sub pământ, în văzduh şi în apă este al nostru. Anul viitor este rândul fratelui meu vitreg

Malagamba să fie guvernatorul provinciei Santa Rosa. Credeți că vom lăsa târât numele lui Commodore în fața judecătorilor, într-un caz legat de crimă, cu un an înaintea alegerii sale ca guvernator de Santa Rosa?

— Şi, pentru a nu-şi murdări numele mizerabil, ați hotărât să nu-l judecați nici pe el şi nici pe mine! Să treceți o crimă sub tăcere. Căci, dacă judecați crima, veți fi obligați să pronunțați numele lui Commodore... Şi suprimați procesul, nu-i aşa? Nu veți dori niciodată să judecați procesul meu?

— Pe-aproape, domnule Fraga. Ați înțeles. Nu veți fi judecat. Procedura penală a țării ne permite să amânăm la infinit.

— Şi, aşteptând deschiderea procesului, îmi interziceți să intru în casa mea, în buticul meu. Le interziceți cofetarilor să-mi dea de băut. Chelnerilor să-mi dea să mănânc. Hotelierilor să-mi dea un pat şi cetățenilor să-mi spună un cuvânt... Ei bine! Vă înşelați crezând că voi capitula! Voi merge să caut un avocat străin. Îl voi aduce aici şi voi cere dreptate. Voi merge în Statele Unite după un avocat. Nord-americanii au simțul justiției.

— E adevărat ceea ce ați spus. Yankeii au un anumit simț al justiției şi libertății. Dar nu uitați că, în ceea ce priveşte continentul latino-american, americanii din nord sunt mai conservatori şi mai reacționari decât noi înşine. Nu doresc să se schimbe nimic la noi. America de Sud, în ciuda nenumăratelor sale republici independente, e un monolit care face parte integrantă din continentul american. Iar dacă ceva crapă în sud, la noi, pagubele şi consecințe le sunt resimțite mai întâi în nord, în Statele Unite... Noi, sudul, suntem călcâiul lui Ahile al Statelor Unite. Iar ei ştiu asta. Noi suntem slăbiciunea lor. Dacă se doreşte să se creeze o breşă către Statele Unite ale Americii, aceasta se poate face doar atacând republicile din America de Sud. Din acest motiv, nu contați niciodată pe Statele Unite pentru a vă ajuta în America de Sud. Ei sunt liberali, progresişti şi au simțul justiției doar la ei. Poate şi în altă parte. Dar în America de Sud, yankeii sunt mai conservatori şi mai reacționari decât regii Franței. Chiar noi, membrii familiei Malagamba, ne apărăm propriile interese mai bine decât le-ar apăra americanii pentru noi. Ei sunt forța familiei noastre. Dacă vrem să schimbăm ceva aici, să dăm un peso în plus pentru descamisados, Statele Unite ne împiedică. Căci ar putea deveni periculos să dăm libertatea şi pâinea cea de toate zilele celor săraci... Binele poporului conduce la revoltă. E mai rău

decât dinamita. Din această cauză nu aveți o şansă în plus de a afla un avocat în Statele Unite față de Santa Rosa.

— Ceea ce mi-ați spus nu face decât să mă întărâte şi mai mult. Voi găsi o soluție. Şi aceasta va fi justiția. Căci un om poate să suporte totul pe acest pământ, în afară de nedreptate şi sclavie. Dacă omul acceptă nedreptatea şi sclavia, încetează să mai fie om. E o brută, un animal. Iar eu vreau să mor ca un om, domnule. Chiar dacă trebuie să mor imediat.

— În fond, ce ne reproşați, señor Rafael Fraga? Ne reproşați de a nu vă fi aruncat în închisoare, de a nu vă fi pus în lanțuri? Sunteți un criminal şi vă lăsăm în libertate. Asta ne reproşați, nu-i aşa? Săvârşim o nedreptate atât de gravă lăsându-vă liber?

— Nu mă lăsați în libertate. Mă cruțați de închisoare, pentru a mă arunca în infern. Vreți să mă ucideți cu armele celor laşi. Vreți să mă ucideți prin şicanări, prin deznădejde, prin tulburare, prin nelinişte, foame şi sete... Accept sfidarea dumneavoastră!

— Nu este o crimă să laşi oamenii în libertate!

— Ba da, señor. Cea mai criminală dintre țările lumii nu este cea în care se comite cel mai mare număr de asasinate, ci cea în care crimele nu sunt pedepsite. Şi cer, în numele dreptății, pedeapsă pentru cei care au ucis-o pe Femerida. Commodore Malagamba este răspunzător, chiar dacă eu sunt cel care am tras focul de armă. Jurații vor aprecia.

— Commodore Malagamba nu va fi niciodată, dar niciodată, târât înaintea tribunalelor, señor Fraga. Vă pierdeți timpul. Nu va fi vreun proces vreodată.

— Câtă vreme voi fi în viață, va exista întotdeauna speranța deschiderii unui proces. Dacă vreți să înăbuşiți cazul, n-aveți decât o singură soluție: aceea de a mă asasina.

— Ştiți bine că asasinatul nu ține de moravurile noastre. Avem alte arme. Dar, pentru a fi sincer, o să ne convină să vă luați tălpăşița. Sunteți indezirabil. Semănați dezordine, sânge şi tulburare în țara noastră. Plecați de la noi!

— Niciodată, spune Panselin. Acum, mai mult ca niciodată! Rămân şi lupt.

Lovitura de grație a republicii vecine

Panselin soseşte în port. E aproape întuneric. Nu mai poate să se țină pe picioare. De când a ieşit de la abrogado, de la avocat, o bandă de puşti, în jur de douăzeci, îl urmăreşte peste tot. Banda nu se apropie niciodată la mai mult de zece metri de Panselin. Nimeni nu spune nimic. Nu fac decât să-l urmeze mereu, la aceeaşi distanță, peste tot, fără să-l piardă din ochi. Când Panselin se opreşte, se opresc şi ei şi îl privesc nemişcați, cu ochi mari. Plini de teroare. Panselin i-a izgonit cu pietre de mai multe ori. Au fugit şi s-au întors la aceeaşi distanță, fixându-l cu privirile lor înfricoşătoare.

În mai multe rânduri, Panselin a încercat să scape de urmăritorii săi, care se lipeau de paşii lui ca un cor antic, mut, ori ca reaua conştiință, care îl urmează pe om peste tot şi întotdeauna. Orice tentativă de a scăpa a fost zadarnică. A renunțat.

Panselin a încercat în mai multe rânduri să mănânce, în niciun local public nu a fost servit. Şi, de fiecare dată când Panselin intră într-o bodegă, într-o brutărie, într-o băcănie, copiii se opresc în prag şi în fața vitrinelor şi îl privesc. Negustorii din oraş, capitala provinciei, s-au hotărât să-l lase pe Panselin să moară de foame şi de sete. Niciun hotel, de la hotelurile de lux până la cele rău famate, nu vrea să-i închirieze o cameră. De mai multe ori Panselin s-a întors în fața casei. Intrarea îi este interzisă. A mers la morgă să vadă cadavrul soției sale. Nu a fost lăsat să intre. A mers la episcop, la redacția ziarelor, la domiciliul prietenilor săi. Nimeni, nicăieri, nu-i deschide uşa. Tuturor le e teamă de Malagamba. Iar Malagamba a ordonat ca Panselin să fie lăsat să piară, azvârlit în stradă.

Cetățenii din Santa Rosa şi-au abandonat lucrul pentru a-l urmări pe Panselin, aşa cum ai urmări în arenă prestația unui taur de luptă. Şi e adevărat că Panselin se învârte prin Santa Rosa precum un taur orb. Se învârte în arenă, căutându-l pe matadorul ascuns. După-amiază, Panselin a mers la comisariatul central. Plantonul îl aştepta. Avea răspunsul pregătit dinainte:

— Domnul comisar a spus că trebuie să aşteptați convocarea. Să nu veniți aici fără a fi convocat.

Panselin a plecat. A sunat la uşa unui abogrado. Avocatul a fost singurul care i-a deschis uşa, a vorbit cu el. I-a spus să ia loc pe un scaun. Dar de această dată avocatul n-a mai vrut să-l primească. Secretarul lui i-a spus:

— Señor abrogrado este la quinta sa. Dacă aveți ceva să-i spuneți, reveniți peste zece zile.

Panselin hotărăşte să capituleze. Nu poate să lupte împotriva unui popor întreg. El, unul singur. Decide să plece. Să fugă în republica vecină, latină şi independentă. Va angaja avocat acolo. Dacă va putea, va intenta un proces pentru răzbunarea morții iubitei sale. Dacă nu va putea, avocatul său va lichida Boliche, quinta sa, casa sa şi toate bunurile, transferând banii în republica vecină, unde Panselin va reîncerca să îşi refacă viața. Deocamdată nu doreşte decât un singur lucru: să plece de aici, să nu mai fie urmărit de cortegiul de copii muți, să nu mai îndure miile de priviri care îl pândesc peste tot. Să afle o bodegă, să bea, şi apoi un pat ca să doarmă... Căci e epuizat. Epuizat total. Ceea ce i se întâmplă pare un coşmar. Un vis pe care îl îndură treaz. În mai multe rânduri Panselin şi-a acoperit ochii cu palmele. Şi-a astupat urechile şi a alergat cât a putut. Când nu mai putea să mai alerge, se oprea şi-i vedea la zece paşi în spatele său pe copii. Nici într-un delir nu poți să vezi imagini atât de amenințătoare, care se țin scai de tine, atât de aproape. Peste tot şi de peste tot.

Panselin aleargă spre port. N-are bani. Se prezintă totuşi la biroul de pasageri, căci vrea să iasă, să evadeze din infernul latin.

— Señor, trebuie să iau următorul vapor pentru republica vecină. N-am bani să plătesc drumul. Pot să vă dau ceasul meu drept gaj? Şi mâine, cel târziu, veți avea banii. Doresc un bilet dus-întors.

— N-aveți nevoie de bani, señor Rafael Fraga. Avocatul dumneavoastră a făcut o rezervare şi v-a plătit drumul... Eraţi aşteptat.

— Nu am avocat, spune Panselin. Nimeni nu ştia că mă voi îmbarca pentru republica vecină. Nici eu nu ştiam acum un ceas.

— În această dimineață scuzați-mi indiscreția v-ați văzut cu avocatul dumneavoastră. El ne-a spus asta la telefon. Imediat după ce v-ați despărțit, a avut certitudinea că trebuie să părăsiți țara, că vreți să mergeți în republica vecină. A crezut că sunteți foarte ocupat şi că ar fi mai sigur să rezerve bilete pentru dumneavoastră. Bine a făcut! Ne-a spus că sunteți copleşit de durere şi că, desigur, nu aveți bani la dumneavoastră.

— La ce oră e următorul vapor?

— Peste zece minute, señor, dar avocatul dumneavoastră a reținut biletul pentru vaporul următor, care pleacă într-o jumătate de oră... A reținut o masă pentru dumneavoastră. Şi o cabină. Căci a spus că veți sosi, cu siguranță, foarte obosit la vapor.

Panselin ştie că e vorba de o cursă. Nu-şi dă seama ce fel de cursă îi întind duşmanii săi. Se aşază pe o bancă de la debarcader. Priveşte apa. Un lac uriaş separă cele două republici. Un lac asemenea unei mări. Călătoria, din cauza lentorii vapoarelor, durează şapte ore. Va fi în republica vecină în zori de zi. Simte capcana. Ştie că va cădea în laţul duşmanilor săi, dar e mult prea obosit pentru a evita viclenia lor. E pe punctul de a adormi. Panselin se gândeşte la soția sa moartă. Ucisă de el cu doar o noapte înainte. I se pare că lucrurile s-au petrecut de mult... Se gândeşte pentru o clipă la „Pătrar de lună", la Chiria Filoteea, la micul tren căzut în prăpastie, la emigrantul Rafael Fraga, care i-a împrumutat numele şi destinul său... Adoarme, lăsându-şi sufletul în seama lui Dumnezeu, împreună cu Psalmistul: „Depărtează de la mine bătăile Tale, Doamne!"

— Señor Fraga, vaporul dumneavoastră e gata de plecare. Treziți-vă, spune o voce.

E funcționarul care i-a dat biletele de călătorie lui Panselin. Îl conduce până la pasarelă. Îi urează călătorie plăcută şi pleacă.

Vaporul Titicaca a plecat. Panselin bea mai multe sticle de cerveza, bere. Îi era cumplit de sete. Mănâncă la restaurant. Şi apoi adoarme în cabina sa de la clasa întâi, rezervată de abrogado, fratele vitreg al lui Malagamba.

În zori de zi, se trezeşte. A ajuns în republica vecină, latină şi independentă. Panselin iese cel dintâi pe punte. Vrea să coboare.

— Señor, actele dumneavoastră, spun polițiştii grațioasei republici latine, independente şi vecine.

Întinde paşaportul. Ştie că este în regulă. Traficul de mărfuri şi de pasageri între cele două republici separate de un lac se face întotdeauna fără dificultăți.

— Señor Rafael Fraga, nu puteți coborî la noi, spun polițiştii.

— Din ce motiv?, întreabă Panselin.

Şi-a recăpătat forțele. E gata de luptă.

— Sunteți indezirabil pe teritoriul nostru, señor.

— Indezirabil? Din ce motiv sunt indezirabil?

— Citiți dumneavoastră, señor Rafael Fraga... Este un comunicat al preşedinției consiliului: „Refuzați intrarea pe

teritoriul național a domnului Rafael Fraga, căutat pentru crimă de poliția Republicii latine independente şi vecine."

— Dacă aş fi fost urmărit în țara mea, nu aş fi fost lăsat să mă îmbarc, spune Panselin. Trebuie să fie o eroare la mijloc. De altfel, am venit să consult un avocat şi să mă întorc. Nu am intenția să fug. Dimpotrivă. Puteți să vă informați.

— Nu ne priveşte, señor. Vă rugăm să ne scuzați, dar nu putem să facem nimic pentru dumneavoastră. Ni s-a ordonat să împiedicăm intrarea dumneavoastră pe teritoriul național. Nu putem face nimic altceva decât să ne supunem. Disculpe, señor...

Panselin înțelege că nu e nimic de făcut. Lasă drum liber pentru ceilalți călători care coboară. Apoi îi întreabă pe polițişti:

— Pot măcar să telefonez unui avocat de aici, din port?

— Telefoanele sunt pe teritoriul național, señor. Avem ordin să vă interzicem accesul pe teritoriul nostru național.

Panselin urcă din nou pe vapor. Vrea să-l vadă pe căpitan. Acesta îl primeşte fără să-l facă să aştepte.

— E, desigur, o neînțelegere, señor Fraga... Vă întoarceți în țara dumneavoastră. Veți descurca lucrurile, iar seara vă veți îmbarca din nou pe vaporul meu. Nu trebuie să luați în serios aceste şicane administrative. Autoritățile de la frontera sunt cele mai nesuferite, cu întreaga faună a funcționarilor. Serviți împreună cu mine o cafecita, o cafea mică?

— Cu plăcere, căpitane! Vă mulțumesc că m-ați liniştit. La ce oră vă întoarceți?

— Peste două ore ridicăm ancora. Odihniți-vă cum se cuvine. Mâncați bine, distrați-vă. În această seară veți fi înapoi, în țara dumneavoastră. Şi totul se va aranja... Dacă aveți nevoie de ceva, sunt mereu la dispoziția dumneavoastră, señor Rafael Fraga. Suntem la curent cu nenorocirea prin care ați trecut şi e de datoria noastră a vă ajuta. Aşa cum se cuvine oricărui om civilizat şi oricărui creştin.

Panselin intră în cabina sa. Îşi face toaleta. Coboară pentru micul dejun cu noii pasageri. Întreaga zi încearcă să nu se gândească la nimic. Căci nu poate să ghicească planul duşmanilor săi. De ce avocatul, fratele lui Malagamba, a cumpărat bilete de vapor dacă ştia că se luaseră măsuri pentru interzicerea accesului său în republica vecină? Doar pentru a-i arăta că este arestatul lor? Din sadism? În acest caz, s-au înşelat, căci călătoria cu vaporul i-a redat curajul lui Panselin. Îşi dă seama că este un țigan autentic. Un copil care uită cea mai mare durere de îndată ce

i se arată o jucărie. Panselin nu poate ghici viclenia pe care duşmanii săi i-o pregătesc. Se pot intui piedicile pe care oamenii din propria ta rasă ți le întind, pentru că raționează exact ca tine. Chiar dacă unii judecă mai bine, iar alții mai rău decât tine. Judecă întotdeauna în acelaşi fel. Sunt cu toții asemănători. Precum maşinile aceleiaşi mărci. Când este vorba de un popor îndepărtat, de o altă civilizație şi de o altă rasă, e cu neputință să ghiceşti şi să presimți reacțiile, gândurile şi intențiile lor. Un om de pe alt continent e ca o carte scrisă într-o limbă străină. E în fața ta, deschisă, şi cauți în zadar să afli ce conține... Panselin e sigur că i se pregăteşte o cursă. Dar, pentru a nu se mai gândi, bea cerveza, bere, şi cade într-un somn de plumb... Dimineața e deşteptat de steward.

— Señor Fraga, deşteptați-vă pentru debarcare. Urmează sosirea la Santa Rosa.

Panselin urcă pe punte. Nu s-a ras, căci nu are obiecte de toaletă. Se grăbeşte cel dintâi spre ieşire. Căpitanul îl vede şi-i face semn să se apropie.

— Am să vă spun ceva, señor Fraga. Veniți după mine în cabină. Tocmai am primit o telegramă în legătură cu dumneavoastră, în urmă cu doar zece minute. Citiți-o!

Comandantul îi întinde lui Panselin telegrama.

„Urmare a telegramei noastre de ieri, care interzice intrarea pe teritoriul nostru național a lui señor Rafael Fraga, considerat ca indezirabil deoarece e urmărit pentru crimă în țara sa, ordonăm următoarele: Domnul Rafael Fraga, fiind străin şi aflându-se pe un vapor sub pavilion național, trebuie să fie tratat cu toată atenția datorată unui refugiat. Nu va fi dat poliției din țara sa fără acordul curții noastre de justiție. În consecință, acordați-i toate favorurile datorate unui refugiat străin."

— Vaporul pe care mă aflu este un vapor străin?, întreabă Panselin. Nu este un vapor din țara mea?

— Nu, señor, nu este un vapor din țara dumneavoastră.

Panselin înțelege de ce avocatul i-a rezervat locul pe vapor. Voia să-l îmbarce pe un vapor străin. Urcând aici, părăsea în mod automat țara. Toți cetățenii pot să coboare în propria lor țară...

— Vreau să mă prezint în fața judecătorilor care mă caută.

— Desigur, puteți să coborâți, dar dacă coborâți veți fi imediat arestat.

— Vreau să fiu arestat. Doar astfel voi reuşi să fac lumină asupra morții soției mele. Nu puteți să mă împiedicați. Nu m-ați

împiedicat să mă îmbarc pe vaporul dumneavoastră, nici nu mă puteți împiedica să cobor.

— Când v-ați îmbarcat, señor, erați un cetățean liber în țara dumneavoastră. De câteva ceasuri sunteți un criminal, dat în urmărire, cu mandat de arestare. Deoarece vă aflați pe vaporul nostru, nu putem să vă dăm autorităților din țara dumneavoastră fără acordul curții noastre de justiție. E o convenție internațională privitoare la refugiați. Poate sunteți nevinovat, o victimă. Guvernul nostru, înainte de a vă preda, va aprecia aceasta. Sunt convenții internaționale care obligă justiția noastră de a studia dosarul dumneavoastră înainte de a vă extrăda, căci acum, fiind pe un vapor străin, nu puteți să coborâți în țara dumneavoastră decât în virtutea unui ordin de extrădare.

Comisarul de la Santa Rosa şi adjuncții săi sunt pe chei, triumfători. Au reuşit să-l izgonească pe Panselin legal.

— Ce trebuie să fac acum?, întreabă Panselin.

— Rămâneți pe vapor, răspunde căpitanul.

— Voi debarca la dumneavoastră, în republica vecină?

— Din fericire, nu, răspunde căpitanul. V-am arătat ordinul pe care l-am primit în scris şi care stipulează că sunteți indezirabil pe teritoriul nostru.

— Titicaca, vaporul dumneavoastră, căpitane, face naveta doar între două porturi şi două țări, a dumneavoastră şi a mea. Nu acostați nicăieri altundeva. La dumneavoastră mi se interzice să cobor, căci sunt dat în urmărire, şi nu-i predați niciodată pe fugarii care se află sub pavilionul dumneavoastră. E adevărat?

— Absolut adevărat, señor Fraga.

— Cele două porturi în care acostați, fiindu-mi interzise, sunt obligat să rămân pe vaporul dumneavoastră. Să nu cobor nicăieri, niciodată, căci acostați doar în aceste două porturi ce-mi sunt interzise.

— Exact, señor. Nu există pentru dumneavoastră decât o soluție: să rămâneți pe vaporul meu. Şi să aşteptați.

— Ce să aştept, căpitane? Tocmai ați spus, chiar dumneavoastră, că nu am dreptul să debarc, să pun piciorul undeva. Nu pot să rămân întreaga viață pe vaporul dumneavoastră. Nu puteți decât să mă aruncați în apă…

— Nu vom face niciodată asta, señor. Nimeni nu vă va arunca în apă.

— Câtă vreme voi rămâne suspendat la Tropice, între apă şi cer, pe un vapor, fără să am dreptul să cobor undeva?

— Îmi cereți prea mult, señor Fraga, răspunde căpitanul. Nu ştiu mai mult decât dumneavoastră.

Pasagerii urcă pe vapor. Titicaca îşi reia călătoria. Cu Panselin la bord, ce devine din acel moment „pasager pe viață". Căpitanul şi marinarii vor putea să-l coboare din Titicaca când vor ieşi la pensie. Panselin nu va putea să o facă niciodată legal. Şi se face comod, ca un călător pe veci. Oligarhii s-au debarasat de el fără să-l ucidă. L-au îmbarcat pe un vapor de pe care nu mai are dreptul să coboare, ca să nu existe un proces în privința morții Femeridei. Căci acest proces ar fi compromițător pentru cariera politică a lui Commodore Malagamba, viitorul guvernator de Santa Rosa. Şi ar aduce schimbări în infernul latin din Sud. Acest infern unde se află palmieri, bananieri, zahăr şi soare. Debarasându-se de Panselin, totul va rămâne la fel ca înainte. Infernul este şi trebuie să rămână de neclintit. Veşnic. Nu are o cale de ieşire. În infern, nu există niciodată nici schimbări, nici progres, nici revoluție. Infernul latin din Sud e paradisul oligarhilor. Aşa cum infernul este paradisul diavolului.

Negustorii de apă de mare, de vânt şi de aer curat...

Au trecut două zile de când Panselin e prizonier pe vaporul Titicaca. A făcut în patru rânduri drumul între cele două republici latine independente şi vecine. Toate tentativele de a coborî într-una ori în alta au fost zadarnice. A fost cuprins de teamă. E tulburat de faptul că nu va mai putea vreodată să evadeze din închisoarea sa plutitoare. Noaptea visează că este încătuşat la Tropice, spânzurat la Tropice, de o frânghie fără capăt, ce coboară din cer. Tropicele a devenit, în coşmarurile sale, un adevărat lanț cu zale de foc care îl ține legat în infernul palmierilor, trestiei de zahăr şi bananierilor. Uneori, plimbându-se pe punte, hotărăşte să evadeze înotând. Dar, dacă va reuşi să sosească viu pe unul dintre țărmuri, va fi arestat într-una dintre cele două republici latine căreia îi aparțin malurile lacului. Din când în când, Panselin încearcă să vorbească cu călătorii. Stewardul îi spune foarte politicos că este rugat să evite discuțiile cu pasagerii. Nu-i sunt interzise, dar e rugat să nu vorbească. Ceea ce înseamnă acelaşi lucru. După două ore, căpitanul de pe Titicaca îl invită să servească un aperitiv în cabina sa.

— Am observat că v-ați pierdut liniştea şi somnul, señor, spune căpitanul. Aş vrea să fac ceva pentru dumneavoastră. Veniți după-masă în cabina mea să jucăm cărți.

— Ştiți că n-am nici un ban, răspunde Panselin.

— Vom juca pe mici obiecte, ca la şcoală, spune căpitanul. Astfel o să ne treacă timpul mai uşor.

După cină, Panselin urcă în cabina căpitanului. Joacă cărți. Lui Panselin îi e teamă ca nu cumva marinarul să caute să-l lase fără ceas, fără stilou şi portofel. Dar căpitanul nu doreşte să-l jefuiască pe pasagerul prizonier.

— Joc pe pachetul meu de țigări, spune căpitanul, punând pe masă pachetul de deschidere.

— Eu joc pe portmoneul meu gol, spune Panselin. De acord?

Râd. Joacă şi pierd pe rând. Ajung să joace pe cravată, pe nasturii de la manşetă... Mereu pentru a se amuza. Deodată, căpitanul spune:

— Pun în joc un bilet de tombolă la chermeza armatei. Am fost obligat să-l cumpăr. Sunt premii interesante: ursuleți de pluş, sticle de vin, servicii de ceai. De acord?

— De acord, spune Panselin. Joc pe abonamentul meu lunar pe colectivos, autobuz. Din moment ce sunt prizonier pe vapor, biletele de autobuz nu-mi mai folosesc la nimic.

Spre miezul nopții, căpitanul şi Panselin se despart mergând la culcare. A fost o seară distractivă. Deşi au jucat cărți întreaga seară şi au băut o duzină de sticle mici de cerveza, scorul final e slab. Căpitanul a câştigat abonamentul pe autobuzele din Santa Rosa, iar Panselin s-a ales cu un bilet de tombolă la chermeza armatei republicii. Dimineața, în timp ce călătorii debarcă, Panselin este trezit brusc din somn.

— Señor Fraga, căpitanul vă cheamă de urgență. Aduceți-i şi biletul de loterie pe care l-ați câştigat la cărți ieri seară. Veniți repede!

În biroul comandantului vaporului Titicaca sunt doi necunoscuți. Nu sunt călători. Par mai degrabă funcționari vamali ori ai poliției.

Căpitanul vaporului se adresează lui Panselin:

— Disculpe, scuzați-ne, señor Fraga, de a vă fi trezit atât de brusc, dar aceşti domni au să vă spună ceva. Lucruri ce vă vor interesa.

— Deținеți un bilet la tombola chermezei armatei?

Panselin e palid din cap până-n picioare. Nu poate ghici ce pricini vor să-i mai caute cu acest bilet de tombolă.

— Am câştigat, într-adevăr, un bilet de tombolă, jucând cărți cu comandantul de pe Titicaca. De ce v-ar interesa şi cine sunteți, domnilor?

— Putem să vedem biletul, señor?, întreabă unul dintre străini.

Panselin arată biletul. Cei doi îl examinează. Îl întreabă pe căpitan:

— Spuneți, comandante, că acest bilet nu mai e al dumneavoastră şi că aparține acum domnului Rafael Fraga?

— Al lui e. L-a dobândit cât se poate de corect, răspunde căpitanul.

— Señor, avem plăcuta misiune de a vă anunța că ați câştigat cu acest bilet două săptămâni de vacanță pe litoralul Mării Negre, călătoria cu avionul dus-întors şi şederea într-un hotel de lux. Totul e foarte limpede. Vă felicităm pentru şansa dumneavoastră!

Agenții scot din serviete, amândoi în acelaşi timp, biletele de avion, prospecte, mici broşuri. O adevărată bibliotecă în miniatură, de buzunar. I le oferă lui Panselin.

— Plecarea este prevăzută pentru mâine, prin Jet, de la aeroportul republicii vecine. N-aveți nevoie de nicio viză. Toate formalitățile legate de paşaport se fac la aeroport în țara de sosire. Vom veni mâine să vă luăm cu maşina companiei noastre de la debarcader.

— Cărei companii aparțineți?, întreabă Panselin neîncrezător.

— Sunt negustori de nisip, de apă de mare şi de vânt, señor Fraga. Funcționari ai unei agenții de turism ce organizează călătorii în grup. Priviți deviza lor pe scrumierele mele: „Împliniți-vă visurile prin companiile de turism". Sunt taumaturgi, făcători de minuni. Căci astăzi nu sfinții înfăptuiesc minunile, precum odinioară, ci companiile de turism. Ele îmbarcă în avioane, transportă în grup, ca pe un covor zburător, de la un capăt la celălalt al lumii, te cazează, ca pe miliardari, în hoteluri de lux şi te îngrijesc ca pe un bolnav.

— Nu păreți să vă bucurați de norocul ce a dat peste dumneavoastră, señor Fraga, spune unul dintre mesageri. Sunteți neîncrezător. Ați căzut pe gânduri. Vă înțelegem. Minunile îi lasă mereu pe oameni perplecşi. Vă asigurăm că compania noastră, care organizează călătorii în grup la scară planetară, e cât se poate de serioasă. Vă împiedică poate ceva să faceți călătoria pe care v-a oferit-o soarta? Slujba dumneavoastră nu vă îngăduie să plecați?

— Dimpotrivă, spune căpitanul vaporului. V-am explicat că señor Fraga se află într-o situație imposibilă. E pe vaporul meu cu interdicția de a coborî în cele două țări. Eu însumi, care sunt optimist de felul meu, nu vedeam niciun mijloc de a părăsi vaporul. Cum să se ajungă aici, când îți este interzis să atingi pământul în care acostează vaporul? Şi iată că ați înfăptuit o minune... Îl debarcați nu pe pământ, ci într-un avion. Publicitatea pe care o faceți pe scrumiere este adevărată.

Panselin tace. Mereu neîncrezător. Se teme de capcana pe care oligarhii i-ar întinde-o din nou, dar nu are de ales. Spune:

— Mâine vă aştept pe puntea vaporului, gata să vă urmez la aeroport. Aş vrea să vă spun, fără să vreau să vă supăr, că miracolele dumneavoastră sunt dictate de Commodore Malagamba şi de oligarhii săi care, după ce m-au izgonit din oraş, făcându-mă prizonier pe acest vapor, mă izgonesc acum de pe continentul latin, expediindu-mă în Europa. Cu speranța de a nu mă mai

vedea. Ca, la ei, în infernul latin al palmierilor şi bananierilor, să nu se schimbe nimic şi nedreptatea să rămână veşnică. Dar trebuie să fac asta pentru a ieşi din închisoarea mea plutitoare. Pe mâine, domnilor!

— Sunteți aspru cu aceşti domni care vă aduc veşti atât de bune, spune comandantul.

— Comandante, mi-ați pasat biletul de tombolă ca în romanele lui Alexandre Dumas. Dar cu o reală dărnicie... Nu vă port pică. Ştiu că, dacă ați fi refuzat să o faceți, oligarhii v-ar fi retras funcția de comandant al vaporului, cascheta şi galoanele. De altfel, nu ştiu dacă această cale de ieşire nu este bună. Chiar dacă ea vine din partea duşmanului. Pe mâine, căpitane!

Întoarcerea lui Panselin la „Pătrar de lună”

Panselin soseşte după cinci ani în țara natală cu grupul de turişti. Nimeni nu-l recunoaşte. Se numeşte acum Rafael Fraga. Deține un paşaport în toată regula. Este străin la el acasă. E cetățean al Republici latine independente. Nimeni nu îl ia în seamă, nici la aeroport, nici la biroul de control al paşapoartelor şi bagajelor, nici la hotel, nici pe stradă. Sunt optsprezece turişti. Ghidul răspunde mereu în numele tuturor. El alege meniurile în restaurante, răspunde la întrebările polițiştilor şi vameşilor.

Panselin ştie perfect că povestea cu biletul de tombolă şi pretinsa şansă de a fi câştigat o călătorie gratuită în Europa nu sunt decât şiretlicuri pentru a-l îndepărta din Santa Rosa. Ca scandalul morții descamisadei, soția sa nelegitimă, să nu păteze reputația oligarhilor. Panselin ştie că, de fapt, a fost expulzat. Ghidul a primit înainte de plecare ordinul de a se întoarce fără el. De a-l abandona pe drum. Aşa cum ai abandona o valiză. Şeful poliției din Santa Rosa i-a spus ghidului clar: „Plecați optsprezece, dar vă întoarceți şaptesprezece. Pe drum, Rafael Fraga trebuie abandonat. Uitați-l într-un hotel, într-un oraş. Oricare ar fi acesta. Într-o gară, pe un aeroport... La fel cum e uitată o valiză. Pentru un ghid, nu e greu să uite bagajele ori vreun pasager. A uita nu cere nici un efort. Descurcați-vă şi întoarceți-vă fără el.” Acesta este planul oligarhilor. Dar lucrurile s-au petrecut în alt chip.

De îndată ce Panselin a pus piciorul pe pământul său natal, a uitat că deținea un alt nume şi o altă naționalitate şi că venea aici ca turist. Atingându-l, a redevenit pe neaşteptate el însuşi. A redevenit Panselin. Panselin e țara. Un om nu este o parte din țara sa: este el singur țara, la o scară mai mică. Desigur, e țigan şi nu iubeşte pământul ca țăranii care îl lucrează, care stau aplecați asupra lui şi care trăiesc cu ogoarele lor, ziua şi noaptea, fără să le părăsească vreodată. Panselin, fiind nomad, îşi iubeşte pământul aşa cum iubeşte cerul. Fără să le dețină vreodată pe de-a-ntregul. Panselin, țiganul nomad, iubeşte pământul aşa cum iubeşte cerul, cu o dragoste neţărmurită, dorindu-le de departe. Țiganii, când se opresc seara pe marginea drumului, se culcă cu pieptul gol pe pământ, precum cu o iubită, şi-l părăsesc a doua zi dimineața. Acum, picioarele sale îi ating din nou pământul. Respiră propriul

aer. E acoperit de cerul său. După-amiază, în timp ce ceilalți şaptesprezece turişti vizitează muzeele, Panselin urcă în tramvai, în fața Teatrului Național. Traversează oraşul. Trece prin fața cartierului general al poliției, unde a fost torturat sălbatic ca să mărturisească crime pe care nu le comisese. Trece prin fața Orient-Palace-ului, acolo unde a mâncat cantalupul, aruncând cu banii în vânt. Cantalupul era un act de disperare, de evadare. O nevoie de a se face nevăzut. Sunt lovituri atât de dure în viață, când omul îşi pierde întregul echilibru. El face totul pe dos, clătinându-se ca un boxer pe ring, mai înainte de a se prăbuşi. Lui Panselin îi este ruşine de fapta sa. Regretă banii plătiți pentru cantalup. Tramvaiul trece prin fața băncilor, unde a lucrat pentru a plăti datoriile tatălui său şi pentru a-l ajuta pe paznicul de noapte turc. În fața gării, Panselin vede căminul feroviarilor; îşi aminteşte de uniforma sa, de cascheta roşie asemenea unei aureole, de însemnele sale – roțile înaripate –, de micul tren şi de catastrofă... Chipul lui Rafael Fraga, căruia i-a luat numele, soarta şi actele de emigrare. Panselin nu-şi dă seama de gravitatea faptei sale, identificarea cu o altă persoană, al cărei autor este. E țigan, iar legile celor statornici îl privesc prea puțin. Mai mult, nu de capul lui a urcat în Orient-Express în locul lui Fraga, emigrantul. Poliția de frontieră l-a împins în tren. Lui Panselin i se pare că după loviturile încasate merita să primească din partea poliției cadoul unei călătorii în America de Sud. Era un fel de recompensă pentru răul tratament primit. O compensație în locul dreptății imanente.

Tramvaiul trece prin cartierul halelor, traversează „Crucea de piatră” şi soseşte la „Pătrar de lună”. E capăt de linie. Panselin coboară cu inima tremurândă. Până acolo nu l-a recunoscut nimeni. Nimeni nu s-a uitat la el. Îți dădeai seama, pe stradă şi în tramvai, că era un turist. La „Pătrar de lună” va fi cu totul altfel. Panselin îmbrățişează dintr-o privire uriaşul teren viran pe care sunt plantate cocioabele microbilor. Bidonvilul nu s-a schimbat. Sărăcia şi mizeria nu se schimbă niciodată, sunt veşnice. La fel ca infernul. Căci mizeria, durerea şi sărăcia sunt prelungiri pământeşti ale infernului. Deodată, Panselin observă ceva nou: „Pătrar de lună” a dobândit un cimitir. Un cimitir uriaş, nou, care se întinde de lângă zidurile Pirotehniei înconjurate de sârmă ghimpată. Un cimitir închis şi el cu sârmă ghimpată.

Încă nu există electricitate, canalizare, nici guri de canal în „Pătrar de lună”. Nu s-au făcut străzi ori trotuare. Acestea pot să

mai aştepte. Nu sunt urgente. Ceea ce era indispensabil şi care nu mai putea aştepta era un cimitir. Un cimitir uriaş. Căci nimic nu este mai de trebuinţă, mai urgent şi mai de folos într-un cartier locuit de microbi. E prima măsură ce trebuie luată într-un bidonvil înainte de un birou al primăriei şi un post de poliţie. Microbii sunt locuitorii care mor mereu, fără încetare, zi şi noapte, de la cea mai fragedă vârstă. Panselin îi omagiază pe edili. Au repartizat echitabil banii publici. Căci consiliul municipal a dat fiecărui cartier ceea ce avea nevoie mai urgent. Cartierul din centru are nevoie de statui, grădini publice şi frumoase lampadare. Cartierele rezidenţiale au nevoie de piscine. Cartierele burgheze au nevoie de bănci, de case de depozit şi de conservator. Cartierele muncitoreşti au nevoie de infirmerii şi birouri de asistenţă publică; bidonvilurile au nevoie de cimitire. „Pătrar de lună" avea nevoie urgentă de un cimitir uriaş. Acum s-a făcut. Fiecărui cartier trebuie să i se dea ceea ce are nevoie, după activităţile, aspiraţiile şi industriile sale... „Pătrar de lună" îşi are cimitirul său. Panselin se apropie şi-l contemplă. Surâde, căci observă că microbii s-au grăbit să-l locuiască plini de nerăbdare. O mare parte din el e deja ocupată. Se vede că microbii s-au îngrămădit să intre şi să ia în posesie terenul. Ca la supa populară. S-au instalat aici pentru a aştepta, la adăpost de intemperii, învierea trupurilor lor de microbi.

Panselin se apropie temător de cabaretul „Pătrar de lună". Îl priveşte de departe, fără să intre. De la arestare nu a avut decât în două rânduri veşti de la soţia lui. Prima oară a fost la cererea de divorţ, iar a doua oară cu ocazia catastrofei de cale ferată, când guvernul a oferit Chiriei Filoteea o primă de consolare şi i-a alocat o pensie de văduvă. Ziarele scriseseră chiar că Filoteea închisese cabaretul timp de câteva zile, în semn de doliu, şi că dorise să ia parte la găsirea cadavrului soţului ei. Panselin e mulţumit că Filoteea a primit o pensie. În viaţa lui nu-i dăduse niciodată bani. Îi dădea după moartea sa. Sunt oameni care sunt generoşi în viaţă, iar alţii care sunt generoşi după moartea lor. Panselin face parte din această a doua categorie. În orice caz, Panselin ştie că a cauzat o plăcere uriaşă Filoteei şi tatălui său lăsându-le o pensie, mulţumită părutei sale morţi. Chiria Filoteea şi tatăl său iubesc nespus banii. Cu o pasiune aproape palpabilă. Aşa cum ai iubi o fiinţă vie. Când Chir Christache spune „două mii de lei", rosteşte aşa cum ar pronunţa numele unui prieten. Bancnota este pentru el ceva viu, o fiinţă în carne şi oase, o personalitate precum prefectul, ministrul şi primarul. Dacă are pe masa sa o bancnotă,

Chir Christache nu mai e singur. Şi, cu cât are mai mulţi bani, cu atât se simte înconjurat de cineva. Panselin e mulţumit că le-a dăruit o pensie. Chir Christache îi invidia nespus pe salariaţii care primeau bani la o dată fixă. Mulţumită lui Panselin, el şi fiica sa vor primi, la rându-le, lunar, bani, la fel ca funcţionarii... Deodată, Panselin îşi aminteşte de descamisada, Paloma Femerida Colombo. Soţia ce a urmat Chiriei Filoteea. Doar pentru acest motiv Panselin îşi aminteşte de ea. A omorât-o cu propria mână.

Descamisada era cu totul altfel decât Chiria Filoteea. Fizic, Filoteea este alcătuită doar din linii şi unghiuri, precum clădirile gotice. Descamisada nu avea decât ronduri şi curbe. Nicio linie dreaptă, niciun unghi. Chiria Filoteea, care descinde din tâlharii Pindului, trăia precum păstrăvii împotriva curentului, mereu în luptă şi în mişcare. Descamisada era ca un frumos balon de carne, care nu mişca niciodată din propria voinţă, ci doar împinsă de alţii. Viaţa sa era acolo unde o împingeau alţii. Femerida nu alegea niciodată. Alţii alegeau pentru ea. Ca toţi locuitorii Republicii latine independente din sud. Prin aceasta, locuitorii continentului latin sunt oamenii cei mai îndepărtaţi de chipul lui Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul Său. Asemănarea omului cu Dumnezeu constă, eminamente, în libertatea şi în liberul arbitru, pe care doar Dumnezeu, omul şi îngerii le deţin. Pierzându-şi libertatea, omul îşi pierde întreaga asemănare cu Dumnezeu. Fără libertate, fără libera alegere, omul nu este în stare nici să păcătuiască, nici să fie virtuos. Fără libertate, nu mai este un om. Sfântul Pavel strigă cu toate puterile: „Staţi deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi!” (Gal. 5, 1). Descamisados din Sud au renunţat la prerogativa lor de oameni, a asemănării cu Dumnezeu, încredinţându-şi libertatea lor oligarhilor. Nu mai pot fi oameni. Sunt asemenea plantelor şi pietrelor. Nu aleg nimic, nici binele, nici răul. Din această cauză, Paloma, descamisada, în ciuda dragostei ei pentru Panselin, a deschis uşa lui Commodore Malagamba. Nu-l iubea. Asculta. Şi nu mai avea conştiinţa că îi înşală dragostea primind un alt om în patul său. Smulgând revolverul din mâinile lui Panselin şi provocându-şi astfel propria moarte, ea n-a reacţionat decât ca o sclavă, care-l apără orbeşte pe stăpânul său. Şi-a dat viaţa stupid, pentru a-l apăra pe Commodore Malagamba, care nu era chiar în pericol, căci a fugit ca toţi laşii, în cămaşă şi cu picioarele goale, prin oraş. Viaţa şi moartea descamisadei au fost stupide şi fără

rost. Ca viața tuturor sclavilor. O ființă omenească, care renunță la libertatea sa, nu este decât o specie de om bastardizată.

Părintele Miron Moliftă din Rodina, la orele de catehizare, îi obliga pe copii să învețe pe de rost textul Sfântului Grigorie de Nyssa: *„Firea rațională şi gânditoare dacă lasă deoparte libertatea îşi pierde dintr-odată privilegiul gândirii. La ce ar folosi, într-adevăr, rațiunea, dacă puterea de a alege de bunăvoie depinde de un altul? Or, dacă libertatea rămâne inactivă, virtutea ar dispărea forțat, paralizată de inerția libertății. Şi, fără virtute, viața îşi pierde îndată valoarea. Elogiul datorat bunei purtări e suprimat, iar păcatul se săvârşeşte fără vreo primejdie" (P.G. 45,77 C.).* Niciun copil nu înțelegea acest text învățat pe dinafară, ca pe o poezie. Dar cu toții vor avea ocazia să-l verifice mai târziu, prin propria experiență, că era drept, esențial. Cum Panselin tocmai îl verificase în infernul latin din sud. Descamisados, cei fără o cămaşă pe ei, proletariatul continentului latin, s-au lipit pe viață de tiranii lor oligarhi, aşa cum paraziții s-au lipit de pielea fiarelor sălbatice. Iar dacă tiranii mor, descamisados, în loc să se bucure că şi-au recâştigat libertatea şi demnitatea omenească, se lamentează, crezându-se în primejdia de a nu putea supraviețui tiranilor. Iar atunci se pot vedea cele mai hidoase spectacole care au fost vreodată pe pământ: oprimații, spoliații luptând pentru supraviețuirea opresorilor şi sângeroşilor lor despoți.

Gândindu-se la toate aceste lucruri, Panselin înconjoară hanul de departe. În spatele tejghelei de lemn neşlefuit nu se află nici Chir Christache, nici Chiria Filoteea, ci o tânără. E tot o tânără din Pind. Poate o nepoată, o rudă îndepărtată a lui Chir Christache, care a venit să-i ajute. Panselin nu îndrăzneşte să se apropie. Dacă ar fi recunoscut, ar fi arestat, ar fi judecat pentru substituire de identitate, pentru emigrare ilegală şi pentru întreg cortegiul de infracțiuni şi crime pe care le-a comis cu adevărat, luând numele de Rafael Fraga şi emigrând în America de Sud în locul acestuia. Poliția îi va reproşa mai cu seamă lui Panselin că trăieşte şi n-a murit în accidentul de cale ferată, aşa cum au constatat autoritățile. Cea mai gravă dintre toate crimele va fi contrazicerea autorităților. Căci, din moment ce autoritățile au scris că era mort, Panselin, desigur, ar fi trebuit să moară cu adevărat. Nu avea dreptul să ridiculizeze poliția şi statul. De altfel, dacă a acceptat să emigreze, în bună măsură a făcut-o pentru a nu contrazice autoritățile. Când polițiştii l-au trezit în sala de aşteptare din gara de frontieră, strigându-i: „Hei, emigrant Fraga, ia-ți valiza şi urcă

în Orient-Express!", n-a făcut mofturi. Cunoştea suferinţele pe care a trebuit să le îndure contrazicând poliţia ce-l întrebase cum îi ucisese pe paznicii de noapte şi cum jefuise băncile. Se jurase că nu va mai contrazice niciodată autorităţile. Mai ales când autorităţile îi ordonă să urce în Orient-Express şi să plece în America de Sud. Ar fi fost o prostie să le contrazică. Acum îi făcea plăcere. A urcat, deci, în tren şi a plecat. Iată-l însă din nou, după cinci ani, în faţa hanului „Pătrar de lună"... Trimis de această dată de autorităţile Republici latine din sud, gratuit, ca să nu se mai vorbească acolo de o crimă ce putea compromite oligarhia.

Microbii vin la cabaret târându-şi paşii agale, ca şi când ar fi înlănţuiţi. Cea care serveşte aprinde lampa cu gaz. Panselin se îndepărtează pentru a nu fi recunoscut. Se apropie de cimitir. Din tot ceea ce există la „Pătrar de lună", noul, uriaşul cimitir este tot ceea ce poate fi mai frumos. Din această pricină, microbii s-au îmbrâncit să intre în cimitir. Zeci de metri pătraţi sunt deja ocupaţi de mormintele microbilor decedaţi.

La intrarea în cimitir, soseşte alergând o fetiţă. Are în mână un buchet de flori. Se aşază ca o santinelă lângă poarta de sârmă ghimpată.

— Cum te cheamă, fetiţo?, întreabă Panselin.

— Mă cheamă Garofiţa, spune ea.

Are ochi frumoşi, negri, pielea albă ca de marmură. Ar trebui să aibă în jur de doisprezece ani. E subnutrită, asemenea tuturor microbilor. Trupul ei firav e înveşmântat într-un maphorion, ce-i acoperă capul, umerii şi corpul, căzându-i ca o tunică până la genunchi. Garofiţa are tălpile goale.

— Vinzi flori pentru cimitir?, întreabă Panselin.

E mirat. Căci niciodată un microb n-a visat să aibă flori pe mormânt.

— Sunt florăreasa cimitirului, răspunde Garofiţa.

Ascunde trandafirii nespus de frumoşi, puţin ofiliţi.

— Cu cât dai trandafirii?

— Nu sunt de vânzare, domnule. Dacă vreţi flori, am să vă aduc mâine. Vreţi să vă aduc mâine?

— Nu, le vreau pe acestea.

— Nu sunt pentru dumneavoastră, domnule. Am o clientă care trebuie să vină curând.

— Vinzi multe flori pentru morţi?, întreabă Panselin.

— O, nu, domnule. Am însă o clientă. Dar o bună clientă. Vine în fiecare zi. Înainte de a se însera. Şi întotdeauna îmi cumpără un

buchet de flori. Mă plăteşte şi nu ia niciodată restul. Îmi spune întotdeauna: „Păstrează restul, Garofiţa. Pentru sufletul sărmanului meu soţ drag.” Asta spune mereu. De cinci ani. Înainte, bunica mea vindea buchete de flori. Are şase luni de când a murit. Şi mama mi-a spus că eu voi vinde de aici înainte. Clienta mea vine mereu. Fie iarnă, fie vară. Pe vreme bună sau ploioasă. Cumpără flori. Merge la mormântul soţului ei, le aşază acolo şi apoi se roagă. Aştept până ce începe să se roage. Şi atunci plec. Căci stă mai mult de un ceas la mormânt. Bunica mea o aştepta la ieşire ca să-şi ia rămas bun. Şi, aşteptând-o, a răcit şi a murit. Mama mi-a spus să vând florile şi să n-o mai aştept pe clientă la ieşire, căci pot să răcesc şi eu şi să mor, la fel ca bunica.

Garofiţa continuă:

— Clienta mea îl iubea pe soţul ei. Foarte mult. Bunica spunea că o dragoste atât de mare n-a mai fost pe lume.

— E o femeie de aici clienta ta?, întreabă Panselin.

— Sigur că e de aici. O cheamă Chiria Filoteea şi e patroana hanului „Pătrar de lună”. N-aţi fost la „Pătrar de lună”? Toţi oamenii care vin aici merg mai întâi la „Pătrar de lună”. De când a murit Chir Christache, Chiria Filoteea a angajat o servitoare la cabaret. Ca ea să poată veni seara să aducă flori şi să se roage la mormântul soţului ei. Chir Christache a murit în urmă cu trei ani. Dacă mergeţi la cimitir, o să-i vedeţi mormântul. Are o cruce mare de piatră, aproape de zidul Pirotehniei. Chiria Filoteea se duce mereu, înainte să plece, să se roage la mormântul tatălui ei. Dar nu pune niciodată flori acolo. Florile sunt numai pentru soţul său. Toată lumea spune că-l iubea pe soţul ei nespus de mult. Ca în filme.

— E mormântul primului ei soţ ori al celui de-al doilea?, întreabă Panselin.

— Chiria Filoteea n-a avut decât un soţ, domnule, răspunde fetiţa, revoltată la gândul că Chiria Filoteea ar fi putut să iubească doi bărbaţi. Soţul ei era un domn bine, deşi locuia aici, la cabaretul „Pătrar de lună”. Regretatul soţ al Chiriei Filoteea era blond, cu ochii mari, albaştri, era foarte elegant şi lucra la bancă. Apoi, n-a mai vrut să lucreze la bancă, a devenit şef de tren. Călătorea mereu, căci îi plăcea să se afle pe drumuri. Dar a murit într-un accident cumplit. S-a prăbuşit un pod, şi trenul al cărui şef era a căzut într-o prăpastie. Trupul soţului ei a fost luat de apele unui torent şi a fost descoperit după câteva luni... A fost adus aici şi înmormântat cu mare pompă, cu slujbă, cu şapte

preoți. Am fost acolo, deşi eram foarte mică, şi am plâns, căci toată lumea a plâns după el. Sărmanul domn Panselin! Soțul Chiriei Filoteea se numea Panselin. Era cel mai frumos, cel mai înțelept şi cel mai bun dintre soții de pe pământ. Eu, când o să fiu mare, am să mă căsătoresc tot cu un bărbat ca domnul Panselin şi am să-l iubesc la fel de mult ca Chiria Filoteea. Căci ea vine mereu aici, în fiecare zi, şi rămâne lângă el şi vorbeşte cu el, de parcă ar fi viu... Sărmanul domn Panselin!

— Nu l-ați văzut niciodată?, întreabă Panselin.

— Pe cine? Pe domnul Panselin? Desigur, eram mică, dar îmi amintesc bine de el. La „Pătrar de lună" toată lumea îşi aminteşte de el. Şi am să-mi amintesc întotdeauna, căci era cel mai frumos şi cel mai bun dintre oameni.

— Era înalt ori scund?, întreabă Panselin.

— Era înalt, puternic şi blond.

Panselin îşi ascultă elogiul. De ce întotdeauna morții sunt socotiți mai buni şi mai frumoşi decât cei vii? În viață, nimeni nu-l vedea frumos, iar acum, crezându-l mort, li se părea minunat.

— Şi dacă l-ai întâlni astăzi pe domnul Panselin l-ai recunoaşte?

— Bineînțeles că l-aş recunoaşte, răspunde fetița. L-am văzut cu bunica mea la morgă. Nu doar Chiria Filoteea şi Chir Christache, ci toți microbii, cu mic, cu mare, s-au dus la morgă ca să recunoască cadavrul domnului Panselin, după ce a fost scos din apa torentului. Mama m-a luat în brațe ca să-l văd mai bine. Era pe o masă de marmură. Nu se vedea prea clar. Dar, cu toate că nu mai avea chip, toată lumea l-a recunoscut. Nu puteai să nu-l recunoşti pe domnul Panselin.

— Şi Chiria Filoteea, şi ea l-a recunoscut pe soțul ei

— Mort?

— Sigur că da! L-a îmbrățişat, chiar dacă era mort, şi l-a plâns. L-a plâns de nu se mai putea opri.

— Acest domn Panselin e deci înmormântat aici, în fundul cimitirului, şi soția vine de cinci ani în fiecare zi să-i aducă flori la mormânt?

— Cum să nu! Căci se iubeau nespus... A fost cea mai mare dragoste de pe pământ. Dacă vă spun!

— În acea clipă, pe drum se zăreşte o siluetă măruntă, îmbrăcată în întregime în negru. Păşeşte grăbită spre cimitir. Ca la o întâlnire a unor îndrăgostiți. E acelaşi pas, grăbit, neliniştit, al îndrăgostiților.

— Dacă veniți mâine, am să vă aduc ziare ilustrate, unde se scrie despre dragostea Chiriei Filoteea şi a lui Panselin. Ziarele au publicat fotografia Filoteei plângând la mormânt cu flori în mână. Veniți mâine?

— Desigur! Am să vin. La revedere, spune Panselin şi se îndepărtează.

Se uită de departe la Chiria Filoteea ce ia buchetul de flori, deschide poşeta, dă bani micuței şi apoi pleacă fără a aştepta restul. Panselin o vede oprindu-se în fața unui mormânt. Mormânt ce se presupune a fi al său. Se roagă. Panselin aşteaptă ca fetița să plece. Apoi se apropie. Pentru a vedea cu proprii ochi cum Chiria Filoteea, soția sa cea plină de răutate, care se căsătorise atrăgându-l într-o cursă, amenințându-l, iubindu-l acum, când îl crede mort, îi aduce flori şi-l venerează ca pe sfinți.

Panselin e curios, căci e un spectacol unic. Nici sfinții n-au putut să-i vadă vreodată pe credincioşi aducându-le vreun cult în timpul vieții. Sfinții sunt canonizați la multă vreme după moarte. Canonizările sunt mereu postume. Panselin are privilegiul de a vedea cu proprii săi ochi cum Chiria Filoteea cade în genunchi la presupusul său mormânt, omagiindu-l plină de dragoste, înlăcrimată, aşezând florile şi rugându-se.

Spectacolul este atât de seducător pentru un om viu, că Panselin nu se mai poate stăpâni. Aleargă în goana mare, se opreşte în fața mormântului şi o strânge în brațe cu toate puterile pe Chiria Filoteea. Strigă, îmbrățişând-o:

— Sunt viu, Filoteea, draga mea! Iată-mă, în carne şi oase! Nu te mai osteni să vii la cimitir. Trăiesc. Vom fi mereu împreună. Nu ne vom mai despărți!

În brațele soțului ei, Chiria Filoteea începe să se zbată. A reuşit să-şi elibereze gura şi urlă mai puternic decât sirenele Pirotehniei. Scapă din brațele soțului ei. Fuge printre morminte. Panselin aleargă după ea. O prinde. O ridică în brațe încercând să o liniştească. Să o convingă că trăieşte şi să-i spună tot ce s-a petrecut, cât este de înduioşat de dragostea ei de după moarte şi că, începând din acea clipă, dragostea sa postumă va fi o dragoste vie.

La uşa cimitirului apar licăriri de lumină. Sunt micile lanterne de buzunar ale muncitorilor care ies de la Pirotehnie, ce au auzit țipetele Chiriei Filoteea. Văzându-l pe bărbatul ce aleargă după ea, cred că este un satir, care vrea să o violeze şi să o asasineze pe patroana cabaretului „Pătrar de lună”. Aleargă să-i sară în ajutor.

Panselin aude țipete ostile... Înainte să-i poată lămuri că e chiar Panselin mortul şi că trăieşte, mulțimea e gata să-l linşeze. Din toate cocioabele, din cabaret şi din stația de tramvai, oamenii aleargă. Sunt din ce în ce mai mulți... Panselin întârzie explicațiile. Îşi dă seama că, dacă mai pierde câteva secunde, mulțimea care îl crede un satir şi asasin îl va linşa neîncrezătoare. Panselin aşază pe pământ trupul nemişcat, căzut în leşin, al Chiriei Filoteea şi fuge cât îl țin picioarele. Ajunge la zidul Pirotehniei. Se cațără pe el. Se răneşte. Dar în spatele său țipetele urmăritorilor sunt din ce în ce mai aproape, din ce în ce mai amenințătoare şi mai pline de furie. Oamenii fierb de mânie. Asemenea câinilor turbați. Îl urmăresc cu țipete de moarte şi de ură. Panselin a ajuns pe zidul care separă cimitirul de Pirotehnie. De-a lungul zidului sunt fire de sârmă ghimpată şi baraje. Panselin e plin de sânge. Înspăimântat de moarte. În spatele său, oamenii se cațără pe zid. Panselin îşi lasă în sârma ghimpată haina, fâşii de îmbrăcăminte şi bucăți din pielea sa. Sare, în cele din urmă, de pe zid în curtea Pirotehniei. Aleargă cât îl țin picioarele. Drept în față. Urmăritorii îşi încetinesc hăituirea. Ştiu că dacă intră pe terenul militar pot fi doborâți fără somație de către santinele. Militarii nu se gândesc de două ori înainte să tragă. Din această cauză, urmăritorii ezită. Panselin câştigă timp. Aleargă printre mine, sărind peste obstacole. Apoi ajunge în câmp. A ieşit din terenul militar, spre miazăzi. Face un efort pentru a escalada din nou zidul. Şi cade țeapăn pe pământ, de cealaltă parte. E un teren arat. Moale ca o saltea. Precum brațele unei mame, precum pieptul unei iubite. Panselin îşi lipeşte chipul de pământ. E fericit că s-a oprit. Îmbrățişează pământul, lipindu-se de el.

— Mamă pământ! Sfânt pământ! Bun pământ! Preaiubit pământ! Dragostea mea! Dragul meu pământ...

Panselin îşi pierde controlul asupra trupului său, leşină. Dar leşinul său nu are nimic primejdios pentru el. Omul nu are nevoie de voință pentru a rămâne în viață. Viața, pentru a curge, nu are trebuință de supraveghere. Toate aparatele esențiale ale trupului omenesc, cele care întrețin viața fizică, sunt în afara controlului omului. Funcționează automat. Inima, glandele, plămânii, creierul, stomacul funcționează independent de voința omenească. Dacă Panselin a leşinat, aceste aparate esențiale, care se află sub controlul direct al Providenței şi care există doar pentru a ne folosi de ele, continuă să funcționeze. Viața e mult prea importantă pentru ca natura să încredințeze rotițele esențiale omului şi voinței

sale. Inima, plămânii, creierul, glandele sunt asemenea aparatelor pe care compania de electricitate le livrează sigilate în apartamentele utilizatorilor, cu interdicția de a fi atinse.

Panselin doarme. Epuizat. Leşinat. Cu pieptul pe pământ. Cu obrazul lipit de obrazul pământului. Întins şi destins. Pe pământul bun şi primitor.

Satirul din cimitirul „Pătrar de lună”

Vestea se răspândeşte ca un fulger. Chiria Filoteea, patroana cabaretului „Pătrar de lună”, văduva şefului de tren Roland Panselin, mort într-un accident în timpul serviciului, pentru serviciu şi din cauza serviciului, a fost atacată de un satir pe când aşeza un buchet de flori la mormântul soţului ei, în cimitirul „Pătrar de lună”, de lângă Pirotehnie.

Alarma a fost dată de Garofiţa, fata ce vinde flori la uşa cimitirului. Muncitorii de la Pirotehnie, care ieşeau de la uzină la acea oră, au auzit ţipetele victimei şi ale micii florărese. Au alergat cu lanterne şi au răscolit cimitirul, urmărindu-l pe satir. Chiria Filoteea a fost aflată fără suflare la mormântul soţului ei. A fost dusă la spital. Satirul, îngrozit, a fugit, sărind gardul Pirotehniei. Urmăritorii i-au pierdut urma, căci le-a fost teamă să intre în incinta fabricii de explozibili. Se ştie că santinelele uzinei militare au consemnul să tragă fără somaţie asupra a tot ce mişcă. La cartierul general al poliţiei, prima ipoteză luată în calcul e că satirul e un bărbat ce lucrează la Pirotehnie. Căci santinelele nu au deschis focul asupra lui. Poliţia crede chiar că satirul ar putea fi un american, ca ucigaşii paznicilor de noapte, care erau şi ei americani ce lucrau la Pirotehnie.

Această ipoteză este abandonată încă din capul locului, căci, la câteva minute după ce a fost ridicat trupul căzut în leşin al Chiriei Filoteea, poliţiştii au aflat pardesiul satirului prins în sârma ghimpată de deasupra zidului uzinei. Un pardesiu maro, pe care este cusută eticheta fabricantului: „Santa Rosa, Industria Naţionale de la Republica Latina Sudamericana”. Satirul care a atentat la pudoarea Chiriei Filoteea şi-a lăsat deci cartea de vizită la locul crimei, agăţată pe zidul cimitirului.

— Să fie controlaţi toţi turiştii sud-americani din oraş, ordonă şeful brigăzii criminaliste.

Mulţumită telefoanelor anonime şi apelului cetăţenilor, care încă de la difuzarea ştirii încearcă să ajute poliţia, se află că un grup de turişti din Republica latină independentă a Tropicelor a sosit chiar în acea dimineaţă în oraş. Se caută hotelul la care sunt cazaţi. Se face o descindere aici. E ora zece seara. Turiştii sud-americani, în holul hotelului, îşi beau cafelele, ascultând pe unul

dintre ei care cântă tangouri la chitară. Portarul hotelului citeşte ediţiile speciale ale ziarelor, care descriu atentatul cu tentă sexuală de la cimitirul „Pătrar de lună”.

Chiar în momentul în care poliţiştii îl întreabă pe paznic de ora sosirii sud-americanilor, radioul anunţă:

„Întrerupem emisiunea noastră pentru a vă anunța că doamna Filoteea Panselin, văduva feroviarului, care a fost atacată de către un satir în cimitirul „Pătrar de lună”, pe când venise cu flori la mormântul soțului ei, a murit la spitalul la care fusese transportată în comă. Chiria Filoteea a murit fără să-şi recapete cunoştința. Aşadar, fără să fi putut da vreo informație legată de satir. Totuşi, Garofița, fetița care vinde flori la intrarea în cimitir şi care a stat de vorbă mai mult timp cu satirul, a făcut o descriere completă a agresorului. E vorba de un bărbat tânăr, blond, cu ochi mari, foarte bine îmbrăcat, care vorbeşte cu o curtoazie aparte. După primele informați ale poliției, e vorba de un resortisant sud-american din Santa Rosa, capitala Republicii latine independente a Tropicelor. Pardesiul său a fost aflat la locul crimei. Satirul e urmărit pentru crimă, căci Chiria Filoteea, victima, tocmai ce a murit din cauza agresiunii.”

— Nu lipseşte nimeni dintre dumneavoastră?, îi întreabă comisarul pe turişti.

Ghidul face prezența.

— Suntem optsprezece, domnule comisar. Aici, în hol, suntem şaptesprezece. Al optsprezecelea a ieşit.

— Unde e?

— Nu s-a întors. N-a luat cina cu noi.

— De când lipseşte?

— S-a despărțit de noi încă de după prânz. La prânz, eram cu toții. Toți optsprezece.

— Sunteți sigur că nu e în cameră?

— Împarte camera cu alt turist. N-a venit la hotel întreaga după-amiază. Pot să vă dau semnalmentele sale.

— Ştiți de ce-l căutăm?, întreabă comisarul. E bănuit de crimă. Atentat împotriva bunelor moravuri, agresiune sexuală şi crimă. Toate acestea într-un cimitir. Aveți paşaportul lui?

— Nu, domnule comisar. Turiştii noştri îşi țin paşapoartele la ei.

În hol se face liniște totală. Omul ce cântă la chitară şi auditorii săi, deşi nu înțelegeau cuvintele, au ghicit că cel de-al optsprezecelea coleg al lor a comis o crimă şi o agresiune sexuală.

Sexual, ucidere, crimă, asasin sunt cuvinte asemănătoare în toate limbile. Toți sunt plini de groază. Astfel polițiștii au prilejul de a arăta cât de importanți sunt.

— Nimeni nu are o fotografie a criminalului?, întreabă comisarul. Îl numesc criminal, căci nu există nicio îndoială că el, colegul dumneavoastră, cel de-al optsprezecelea din grup, este autorul agresiunii şi uciderii de la cimitirul din „Pătrar de lună". Sunteți obligați să ne ajutați să-l găsim. Ce ştiți despre el?

— Nu ştim nimic, răspunde ghidul. Ştim ceea ce am văzut. A călătorit împreună cu noi. Ştim că îşi are domiciliul la Santa Rosa, că are în jur de treizeci de ani, că se numeşte Rafael Fraga şi că este comerciant.

— Dumneavoastră, mai ales doamnele, n-ați observat nimic anormal la satir?, întreabă comisarul, adresându-se femeilor. Ați călătorit cu acelaşi avion, ați mâncat la aceeaşi masă cu el. V-ați cazat la acelaşi hotel. Sunteți femei. Ați observat, fără doar şi poate, ceva anormal la el, nu-i aşa?

Ghidul traduce întrebarea polițistului, dar turistele ridică din umeri. Nu au observat nimic anormal.

— Dumneavoastră, ghidul acestor domni şi al acestor doamne, sunteți, în parte, răspunzător de ceea ce s-a petrecut. Căci dumneavoastră ați primit autorizația de a ne aduce turişti, nu criminali şi maniaci sexual, satiri şi ucigaşi, spune comisarul. Astfel de tipi trebuie ținuți acasă, nu exportați.

— N-am săvârşit nicio greşeală, domnule comisar, răspunde ghidul. Suntem o companie internațională de turism. Organizăm voiaje colective. Restul nu ne interesează.

— Că ne aduceți aici, la noi, criminali şi obsedați sexual de la Tropice e o nimica toată, nu? A fost ucisă o femeie, şi acum alte femei, femeile noastre, sunt în pericol de a fi atacate de satirul pe care l-ați adus la noi.

— Nu cerem certificate de sănătate sexuală clienților noştri, răspunde ghidul.

— Trebuia să le cereți, replică comisarul.

— Ar fi nespus de dificil, domnule comisar. Nici căile ferate, nici companiile maritime de voiaj ori aeriene, nici hotelurile nu sunt obligate să ceară clienților lor certificate de bună purtare sexuală. De ce să fim obligați noi şi doar noi, companiile de turism? Nu suntem vinovați de nimic din cele petrecute. Regretăm profund astfel de fapte.

— Este deja altceva să regretați că ați adus satirul aici. Acum, toți turiştii, pe rând, trebuie să-mi facă o descriere detaliată a criminalului. Căci, dacă nu mai revine printre dumneavoastră, trebuie să-l căutăm şi să-l arestăm oriunde s-ar ascunde...

Întreaga noapte poliția i-a interogat pe turişti. Au rămas în holul hotelului. Au fost interogați îndelung, fiecare în parte. Au trebuit să redacteze câte o declarație în limba spaniolă.

Între timp, ceilalți polițişti au căutat urmele asasinului Chiriei Filoteea în cimitir, pe terenul Pirotehniei, în fiecare cocioabă din „Pătrar de lună", în bordelurile din „Crucea de piatră". Şi în toate cafenelele oraşului.

Poliția a cerut prin Interpol, la Santa Rosa, semnalmentele criminalului. Iar surpriza a fost una totală. Pentru prima oară de când există Interpolul, informațiile cerute au fost date fără a se întârzia măcar un minut.

„Aici poliția din Santa Rosa. Nu e nevoie să căutăm în arhive. Avem în fața noastră fişa şi dosarul complet ale criminalului pe care îl căutați. Şi noi îl căutăm de câteva zile. Se numeşte Rafael Fraga. Este comerciant şi îşi are domiciliul la Santa Rosa, unde a emigrat de cinci ani. La noi e căutat pentru uciderea soției sale nelegitime, numita Femerida Colombo, zisă Paloma. O crimă sadică. Spuneți că în țara dumneavoastră a siluit o femeie în cimitir şi că femeia a murit ca urmare a atacului său? Ne temem că da. Fraga este un criminal şi un dereglat sexual. Dacă nu este arestat, va comite şi alte crime. E un satir. Vă atragem atenția asupra faptului că este un om nespus de periculos. E mereu înarmat... Izbândă! Şi aveți grijă de voi!"

Poliția din Santa Rosa ştie foarte bine că Panselin nu este niciodată înarmat. Dar ea doreşte să fie ucis, să se debaraseze de el. Sunt şanse mari de a-şi vedea această dorință împlinită. La ora cinci dimineața, ziarele apar având pe prima pagină descrierea crimei sadice din cimitirul „Pătrar de lună". Se publică semnalmentele lui Panselin. Redacțiile nu dețin fotografia sa, dar toate publică fotografia Chiriei Filoteea, victima.

Povestea, aşa cum este descrisă în ziare, face ca toată lumea să aibă ochii plini de lacrimi. Se poate vedea aici dragostea ce trece dincolo de moarte. Credincioşia văduvei îndrăgostite, care de cinci ani duce flori la mormântul iubitului său soț. Atacul satirului în cimitir. Macabrul, sadismul, lugubrul, profanarea, violul, crima sexuală... Toate ingredientele. Şi exotismul. Căci Tropicele, America de Sud nu sunt uitate. Toate acestea într-o poveste legată

de crimă, în decorul dezolant al cartierului „Pătrar de lună” dintre Pirotehnie şi mahalaua prostituatelor! Presa se delectează cu gura până la urechi de acest caz.

În tot acest timp, e pierdută orice urmă a satirului Rafael Fraga.

Prescurarul Pantelimon

S-a scurs o săptămână de când Panselin se ascunde pe câmpuri, prin hățișuri, evitând orice întâlnire cu oamenii şi orice legătură cu oraşul şi satul. E informat asupra soartei ce îi este rezervată. Încă de a doua zi, de la întâlnirea sa cu Filoteea în cimitirul „Pătrar de lună", a aflat ceea ce s-a petrecut citind afişele lipite pe stâlpii de telegraf, pe copaci, pe garduri în care e anunțat un premiu pe capul său. Ştie că Filoteea, soția sa, care îl iubea crezându-l mort cu patimă, a leşinat de teamă văzându-l viu, că a murit la spital. E acuzat că a ucis-o atentând asupra pudorii sale.

Panselin putea să vină şi să spună că este soțul acestei femei, că a supraviețuit accidentului de cale ferată, că a trăit cinci ani pe un alt continent, sub un alt nume. Putea să spună adevărul în orice moment, la orice post de jandarmerie, dar ştie că asta nu va duce la nimic bun. Dacă vorbeşte, ar fi chiar mai rău. Vreme de veacuri, tribul său de țigani a învățat că singurul mod de a te înțelege cu autoritățile e de a le ocoli, de a nu da nas în nas niciodată cu ele. A avut această experiență pe propria piele. Preferă să îndure acuzațiile fantasmagorice care i se aduc acum decât să întâlnească poliția. Va veni ziua în care cei mai cinstiți călători vor lăsa drumurile pe seama polițiştilor şi patrulelor de jandarmerie şi vor merge pe câmpuri. Vor lăsa oraşele prefecților, polițiştilor, consilierilor municipali şi vor prefera să trăiască la țară, cât mai departe cu putință de autorități.

Oraşele sunt deja ocupate, manu militari, de autorități, Şi fiecare cetățean încearcă să fugă de aici cu prima ocazie. Nu din cauza zgomotului, nici din cauza lipsei de aer şi de spațiu evadează citadinii din oraşe ori de câte ori au prilejul, ci pentru că oraşele se află sub ocupația nemiloasă a autorităților, la fel şi drumurile. Panselin nu este decât un înaintemergător al celorlalți cetățeni de mâine. Nu este fatalist, dar îşi dă seama că nu poate să facă nimic altceva decât să fugă, să se ascundă. Mecanismul internațional al poliției s-a pus în mişcare împotriva lui. E acuzat de uciderea soției sale nelegitime sud-americance, a descamisadei. Şi de moartea soției sale, Chiria Filoteea. Cum s-ar putea face ascultat, el, care este acuzat că a ucis două femei? E oferită o recompensă de un milion de lei pe capul său, mort sau viu. Se

ascunde. Nu s-a ras de opt zile. A slăbit mult. Mănâncă cartofii lăsați pe câmp, semințe, fructe sălbatice. Mestecă boabe de grâu, culegând spice de pe câmp. Le-a prins gustul. E la fel ca cel al pâinii. E pâinea lui de toate zilele. Dar nu va dura prea mult timp. Găseşte spice deoarece grâul abia a fost secerat. Mai târziu, nu va mai afla. Mai mult, nu e singurul care umblă după spice. Mai sunt şi păsările ce caută spicele de grâu uitate şi abandonate pe câmp. Deocamdată, hrana lui Panselin este asigurată. Mănâncă de foame. Grâu crud. Apoi bea apă de izvor. Are multe momente de fericire. Nespus de multe clipe. Se miră chiar că poate fi fericit într-o situație atât de dramatică. Dar are libertate. Este singurul lucru pe care Dumnezeu şi omul îl au în comun. Fiind liberi, suntem chipul lui Dumnezeu. Egali cu îngerii. Mai presus de tot ceea ce există în univers. Libertatea este singurul lucru dumnezeiesc pe care-l deținem. Iar dacă o pierdem, am pierdut absolut totul. Singura teamă a lui Panselin e aceea de a întâlni oameni.

Ştie că viața şi moartea vin prin aproapele. Pentru el de la aproapele nu poate veni decât moartea. Şi fuge de aproapele. Este fericit că nu întâlneşte oameni. Drumurile, ulițele satelor sunt pline de polițişti, de jandarmi şi de soldați, care îl vânează ca pe fiarele sălbatice. E un criminal internațional. Asasin. Omul ce trebuie împuşcat. Şi fuge de oameni zi şi noapte. Omul este singura primejdie. Mai ales acum, când poliția este dotată cu cele mai cumplite mijloace de distrugere şi de când presa, radioul, televiziunea au devenit instigatoare la ură, la violență şi imoralitate, punând în valoare toate instinctele josnice. Nu ai la ce te aştepta bun de la om, iar Panselin fuge. Oamenii sunt de temut. Nu se cuvine să te întâlneşti cu ei.

În timp ce Panselin, întins pe spate, priveşte cerul şi visează, bucurându-se de libertatea sa, la câțiva metri de el, în mijloc de câmp, se iveşte un om. Panselin e încordat. Gata să sară. Pândeşte. Omul ce se apropie de el ezită. Pare că şi lui îi este teamă să se apropie mai mult de Panselin. Se întoarce din când în când, se uită înapoi, ca şi când ar aştepta ajutorul altor hăitaşi. Vrea, fără doar şi poate, să-l prindă pe Panselin viu. Cel care este atât de aproape nu este decât o călăuză ce indică cărarea celorlalți. Care vor veni după el. Cu întăriri.

Panselin e întins. Priveşte atent mişcările omului ce se apropie. Se uită împrejur plin de teamă. Ar vrea să fugă, dar hăitaşul este mult prea aproape de el. Panselin nu poate să se îndepărteze. Se

pregăteşte de luptă. Hăitaşul încă ezită. E un laş. Se preface că adună ceva de pe jos. Şi, pentru că nu are ce aduna, culege câte un pai. Plin de teamă. Căci oamenii sunt nespus de laşi. Pentru a avea curaj şi a-şi învinge teama, ei îmbracă uniforme, îşi pun epoleți de aur, butoni, decorații. Asta doar pentru a-şi da curaj. În proprii ochi. Pentru a arăta că sunt viteji şi puternici în ochii celorlalți. Uniformele, autoritățile, sunt camuflaje pentru laşi. Panselin aşteaptă ca hăitaşul care se apropie să fie la doi paşi de el şi i-o ia înainte, năpustindu-se asupră-i. Pe neaşteptate.

— Dacă dai alarma, te omor, țipă Panselin, strângându-l cu amândouă mâinile de gât.

— Nu mă omorî, imploră omul.

Pare mai puternic decât Panselin, dar acesta e în avantaj, căci l-a atacat primul, şi mâinile sale îl strâng de gât pe celălalt.

— Nu face una ca asta, te rog! Nu mă omorî!

— Eşti înarmat?, întreabă Panselin.

— Nu, răspunde omul.

— Întoarce-te, ordonă Panselin. Mâinile sus!

Omul execută întocmai ordinul. Panselin îl caută peste tot. Nu are arme.

— Ai fost trimis doar să dai de mine şi să tragi alarma, nu? O să te coste viața. Ai să vezi.

Hăitaşului lui Panselin îi este teamă, dar dă dovadă de un sânge rece de invidiat. Rămâne stăpân pe sine.

— O să-ți dai viața aici, la picioarele mele, îl amenință Panselin. Credeai că ai să câştigi un milion punând mâna pe mine. Dar ai să te duci în iad.

— N-am făcut niciun rău, frate, spune necunoscutul.

— Nu sunt fratele tău, delator mizerabil, țipă Panselin. Frații tăi sunt polițiştii... Căci eşti un copoi, nu?

— Nu, frate, sunt monah.

— Cu atât mai rău, răspunde Panselin. Am să te omor şi ai să te duci în iad. Canonul 55 al Sfântului Vasile spune că creştinul care-i hăituieşte pe tâlhari e oprit pe viață de la împărtăşire dacă este mirean, iar dacă este cleric va decade din treaptă..., căci Domnul a spus: „Toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri.” De ce mă urmăreşti dacă eşti monah?

— Nu te urmăresc, frate.

— Ce faci aici, învârtindu-te de un ceas în jurul meu? Asta nu e urmărire?

— Culeg spice de grâu, frate. Uită-te, culeg spice de grâu de pe câmp.

— Spice?

Panselin îl strânge de gât pe pretinsul monah.

— Nu puteai să ai o minciună mai de crezut? Ce vrei să faci cu câteva spice? Mă vânezi pentru a câştiga un milion, ăsta-i adevărul!

— Culeg spice de grâu, frate, îți jur.

— Ce să faci cu spicele de grâu? Nimeni nu culege spice de grâu. Niciodată. Îți trebuie cel puțin trei zile ca să aduni un kilogram de grâu culegând spice. Dacă eşti sărac, pentru a avea un kilogram de grâu, care costă treizeci de bani, poți să cerşeşti. Cel mai sărac dintre creştini o să ți-l dea. N-ai nevoie să te osteneşti trei-patru zile pentru asta. Minți.

— Culeg spice de grâu pentru prescuri, frate. Sunt prescurarul Pantelimon de la mănăstirea Maicii Domnului.

— Mănăstirea Maicii Domnului nu are treizeci de bănuți şi trebuie să trimită un monah să adune spice de pe câmp, la fel ca păsările cerului? Minți şi am să te omor. Căci eşti aici ca să pui mâna pe milionul oferit pe capul meu. Aşa spune, laşule! Mărturiseşte înainte să mori!

Panselin vorbeşte amenințând şi fălindu-se ca o brută pentru a-l îngrozi pe omul ce este la cheremul său. Şi pe care îl strânge de gât. Plăcându-i nespus să-l amenințe, i se face dintr-o dată ruşine de el. Nu are dreptul să fie rău. Să simtă plăcere să amenințe cu moartea pe un om.

— Pălăvrăgeşte-ți povestea, îi ordonă Panselin. Te ascult. Căci vreau să fiu bun şi cumsecade. Dar, dacă minți, te omor. Unde sunt cei care te-au trimis?

— Nu m-a trimis nimeni, frate, spune monahul Pantelimon.

— Jandarmii şi țăranii te-au trimis. Unde sunt? De unde ştiu că m-am ascuns pe acest câmp? M-au văzut? Spune-mi repede, căci de răspunsul tău îți atârnă viața.

— Nimeni nu ştie că eşti aici, frate. Nici eu nu ştiam. Am venit să culeg spice de grâu pentru prescurile mănăstirii.

— De ce nu cerşeşti grâu de prescuri, dacă sunteți atât de săraci la mănăstire, încât nu puteți să-l cumpărați? Suntem grânarul Europei. Nimeni n-o să refuze să-ți dea câteva kilograme de grâu.

— Din dragoste pentru Hristos, frate. Prescurile pentru mănăstire le facem noi. Întotdeauna cu spicele pe care noi,

monahii, le culegem, unul câte unul, de pe câmp şi de pe drumuri... Căci se spune că spicele risipite în lume trebuie să fie adunate pentru a deveni una în pâinea care este Hristos. Mulțime care devine una. E o tradiție a mănăstirii noastre de a aduna spicele pentru prescuri, rugându-ne pentru adunarea şi unitatea tuturor creştinilor din lume într-o singură Biserică... La fel cum spicele pe care le adunăm de sub picioarele oamenilor, de pe drum, de pe câmp, de peste tot, devin trupul lui Hristos în prescuri şi pe masa altarului. Vezi că nu am venit aici pentru tine? Nu ştiam că te afli în acest loc. Crede-mă, frate!

— Am fost crescut într-o casă parohială, zice Panselin. N-am auzit niciodată spunându-se că se fac prescuri din spicele culese de pe câmp şi de pe drum.

— E un prisos de evlavie şi dragoste pentru Hristos pe care noi le mărturisim la mănăstirea Maicii Domnului în acest chip. Şi facem astfel, căci sfinții noştri părinți au făcut la fel.

— Nu îți dai seama cine sunt?, întreabă Panselin.

— Ba îmi dau seama, răspunde prescurarul Pantelimon. Bineînțeles că îmi dau seama. Eşti chipul lui Dumnezeu şi templu al Sfântului Duh. Eşti un om, eşti fratele meu. Cel care vede un om îl vede pe Dumnezeu... Vezi că ştiu totul despre tine? Totul!

— Uitându-te la mine îl vezi pe Dumnezeu, nu?

— Desigur, frate! Privind un om, îl văd pe Dumnezeu. Orice om este chipul lui Dumnezeu şi templu al Duhului Sfânt.

— Ei bine, nu-i adevărat, spune Panselin. Uitându-te la mine îl vezi pe Roland Panselin, zis Rafael Fraga, ucigaşul soției sale nelegitime, descamisada, fără cămaşă pe ea, din Santa Rosa, din America de Sud, ucigaşul Filoteei Panselin, soția sa, escrocul emigrant, falsificatorul de acte de stare civilă, purtătorul unei false identități... Toată poliția din lume mă caută cu ordinul de a mă împuşca fără somație. Un milion de lei pentru cel ce mă va ucide. Aşa cum este scris pe toate zidurile. Asta vezi privindu-mă în față.

Monahul prescurar Pantelimon se întoarce către răsărit, îşi scoate potcapul şi-şi face încet semnul crucii. Cu multă evlavie. Adunat întru sine.

— Mai pretinzi, dragă monahule, că L-ai văzut pe Dumnezeu uitându-te la mine?, întreabă Panselin. Mai susții că sunt templu curat al Duhului Sfânt? Mai crezi că Sfântul Duh ar putea să Se sălăşluiască în carnea unui dublu ucigaş şi a unui escroc internațional, căutat de poliția din întreaga lume şi pe al cărui cap s-a pus un premiu de un milion de lei? Crezi tu că Sfântul Duh

poate să Se sălăşluiască într-un asemenea loc spurcat, cum este trupul unui asasin?

— Da, frate, răspunde prescurarul. Da. Privindu-te, îl văd pe Dumnezeu, căci eşti un om. Şi orice om este chipul lui Dumnezeu şi templu al Duhului Sfânt. Nimeni nu poate vreodată să şteargă din om chipul lui Dumnezeu. Nici tu, nici alţii. Poţi să săvârşeşti toate crimele din lume, şi tot nu vei izbuti să ştergi chipul lui Dumnezeu. Cum s-ar putea şterge ceva care este veşnic? Se poate distruge ceva care este făcut de mâini omeneşti, dar nu ceea ce este veşnic. Poţi jefui, ascunde, murdări chipul lui Dumnezeu. Doar atât. El rămâne. În tine şi în orice om. Chiar pătat.

Prescurarul Pantelimon se apropie de Panselin, îi prinde mâna dreaptă cu evlavie, o duce încet la buze şi i-o sărută cu pioşenie. Panselin păleşte de emoţie. E prima oară în viaţa sa când i se sărută mâna. E pătruns de o stare de bine, plină de lumină, de căldură, ca o lumină albă ce îl învăluie din cap până în picioare.

— Săruţi mâna unui criminal?, întreabă Panselin.

— Eşti chipul lui Dumnezeu şi fratele meu. Chiar dacă ai păcătuit.

— E adevărat ceea ce spui?

— Nu eu, Hristos a spus. Şi toţi Sfinţii Părinţi au repetat asta. Dumneavoastră, oamenii care trăiţi în lume, ştiţi totul, dar aţi uitat că Dumnezeu vă iubeşte. Viaţa dumneavoastră ar fi mult mai uşoară dacă aţi fi cunoscut dragostea fără margini pe care Dumnezeu o poartă fiecărui om! Pentru a-ţi da, frate, doar o dovadă a nemărginitei iubiri pe care Dumnezeu o are faţă de oameni, crede, te rog, că, din toate câte există în univers, Dumnezeu n-a dat chipul Său nici soarelui, nici lunii, nici leilor, nici munţilor, nici stelelor, nici vulturului, ci doar omului. Nu este aceasta o dovadă a iubirii pe care Dumnezeu o are faţă de om? Şi, după această dovadă limpede de dragoste, crezi că Dumnezeu va lăsa pe creatura Sa iubită, care este asemănarea Sa? Şi aceasta pentru un oarecare păcat murdar pe care omul îl săvârşeşte? Dumnezeu ştie că omul are libertate şi poate să se ridice în orice clipă. Nu te întrista fără măsură! Nu eşti singurul care săvârşeşte păcate. Cu toţii păcătuim. Hai cu mine! Văd că eşti ca un copil sărman, plin de teamă şi aflat la necaz. Hai! Ţi-e foame. Eşti obosit. Eşti deznădăjduit. Vino după mine!

— Unde?, întreabă Panselin. Unde vrei să te urmez?

— Vreau să te ascund, răspunde monahul. Ca să nu mai fii în primejdie de moarte şi ca să te poţi odihni. Recapătă-ţi încrederea

în tine. Spui chiar tu că poliția şi oamenii te caută pentru a te ucide, nu? Eşti obosit, ți-e sete. Eşti înspăimântat, înfricoşat. Vino să te ascund într-un loc sigur.

— Ai să fii spânzurat, sărmanul meu monah, dacă mă ascunzi. E lege.

— Mă faci să râd şi să roşesc, spune prescurarul Pantelimon.

— O să fii spânzurat, îți spun! Ascundere a unui criminal, complicitate.

— Nu, frate, răspunde Pantelimon. N-o să mi se întâmple una ca asta. Sunt un sărman păcătos. Nu poate Dumnezeu să-mi dea mie slava de a fi spânzurat pentru o faptă a dragostei. Nu. E mult prea frumos pentru un sărman monah să moară ca martir pentru că l-a iubit pe aproapele său. O astfel de slavă e dată sfinților. Eu nu sunt sfânt, frate. Hai!

— Nu ți-e teamă că ai să fii spânzurat?

— Nu. E o slavă la care nu pot visa. Vino! E mult prea frumos pentru mine să cred că aş putea fi spânzurat din dragoste de frate.

— Dacă ies, am să fiu observat. Se va trage de departe pentru a mă ucide.

— Merg eu înainte, spune monahul. Urmează-mă.

Panselin e gata să-l urmeze, dar devine dintr-odată neîncrezător.

— Dacă mă vinzi jandarmilor, n-o să ai parte de recompensa de un milion. Mă vinzi degeaba, căci te omor înainte să fiu prins.

— Urmează-mă, frate. Hai să lăsăm bănuielile. Sunt de la diavol.

Prescurarul Pantelimon ia snopul de spice pe care l-a aşezat mai departe. Se apleacă şi culege fiecare spic pe care îl vede în calea sa. Află al doilea snop pe care l-a adunat dimineață. Înaintează, urmat de Panselin, cântând. „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, sărmanul păcătos, miluieşte-mă pe mine!”

— Eşti mult prea împovărat, monahule, îi spune Panselin. Hai să te ajut. Voi duce şi eu grâul de prescuri pentru mănăstirea voastră. O să mă pomeniți la morți.

— Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, sărmanul păcătos, spune monahul.

Cuvintele sale sunt în acord cu ritmul paşilor, cu suflul şi bătăile inimii sale. E un vechi obicei al monahilor din Răsărit de a-şi armoniza rugăciunea cu mişcările trupului lor, mai ales cu respirația şi cu inima, cu bătăile inimii. În acest fel, când cuvintele

rugăciunii încetează, ele par a se continua prin bătăile inimii şi prin suflul respiraţiei, care repetă mereu: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, sărmanul păcătos!” Chiar când monahii dorm, suflul şi inima lor repetă mereu: „Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, sărmanul păcătos!”

Pornind la drum, cei doi oameni cară pe umeri toţi snopii pe care monahul Pantelimon i-a adunat de-a lungul zilei. El şi Panselin sunt împovăraţi precum asinii. Panselin e nespus de obosit, dar înaintează mulţumit. Niciodată în viaţa sa n-a muncit cu atâta plăcere. Practic, e o muncă al cărei randament e foarte slab. Cu câţiva bani se poate cumpăra tot grâul din aceşti snopi. E o absurditate să lucrezi întreaga zi, stând pe câmp, aplecându-te să culegi fiecare fir şi să duci apoi în spate aceşti snopi mai mulţi kilometri. E o nebunie, o muncă aproape fără vreun folos. Cu toate acestea, Panselin este nespus de fericit să împlinească o astfel de muncă. Munca monahului prescurar şi sarcina pe care o poartă de bunăvoie Panselin au un sens care trece dincolo de orice utilitate. Fiecare gest al prescurarului, care se apleacă de mii de ori pentru a aduna spicele abandonate şi călcate în picioare pe drum şi pe câmp, era în armonie cu mişcările cerului, pământului şi întregului univers. Erau gesturi liturgice. Şi gestul liturgic este actul suprem al creaturii omeneşti. Prin actul liturgic, omul nu urmăreşte doar un scop utilitar, nu lucrează izolat ori în grupuri restrânse, ci se integrează cu întreaga sa viaţă şi mişcările sale vieţii şi mişcărilor universului.

— Mai e mult până la mănăstire?, întreabă Panselin.

— Nu mai e chiar mult. Cât să spui de zece ori Crezul şi suntem acolo, răspunde prescurarul.

— Cu rugăciunile măsuraţi distanţele?, întreabă Panselin.

— Încearcă să calculeze câţi kilometri înseamnă zece Crezuri.

— Nu doar distanţele, ci şi timpul îl măsurăm cu rugăciunile. Întreaga noastră viaţă o prefacem în rugăciune... Ne rugăm ziua şi noaptea. Nu lăsăm niciodată să se stingă rugăciunea în căminul nostru. Ca ochiul lui Dumnezeu să rămână fără încetare deschis asupra noastră. În sfânta noastră mănăstire nu s-a întrerupt niciodată rugăciunea, nici măcar un minut, de veacuri şi veacuri. Zi şi noapte ne rugăm. Suntem, pe acest pământ, paznici de zi şi de noapte. Mulţumită rugăciunilor oamenilor, Dumnezeu rămâne prezent pe pământ. Iar noi ne rugăm pentru toţi cei care nu au dreptul să se roage, pentru cei care nu pot să se roage, pentru toţi cei care nu vor să se roage... E datoria noastră. Şi slava noastră.

Mulțumită rugăciunii neîncetate, Duhul nu Se stinge niciodată pe pământ.

Prescurarul Pantelimon e bucuros. Numele său înseamnă „întru tot milostiv”. E un nume care i se potriveşte. Un nume asemenea faptelor sale. Vieții şi cuvintelor sale.

Panselin nu înțelege foarte bine sensul cuvintelor rostite de monah. Auzind cuvântul „paznici de zi şi de noapte”, care se roagă ca luminile Duhului să nu se stingă, Panselin se gândeşte mai degrabă la paznicii de noapte din bănci, păzind atunci când ceilalți dorm comorile închise în seifuri, comorile pământeşti. Monahii păzesc flacăra spiritului...

Deodată, Panselin se opreşte. Lasă să-i cadă snopii cu un opintit... E plin de încordare. Gata să o rupă la fugă. În fața sa e o poiană plină de verdeață, iar, în mijlocul poienei, mănăstirea. De jur-împrejurul ei, zeci şi zeci de jandarmi. Sunt acolo. La câțiva metri. În fața lui Panselin. Jandarmii şi-au stabilit tabăra la porțile mănăstirii. Cu armele aşezate laolaltă. Cu caii lor, cu mirosul lor de silnicie, de alcool şi tutun.

— De ce te opreşti, frate?, întreabă prescurarul Pantelimon. Ți-e teamă de soldați? Am uitat să-ți spun că de câteva zile cartierul general al jandarmeriei s-a instalat în mănăstirea noastră. Se află aici pentru a prinde un criminal. Un asasin internațional, cum spun ei.

— Pe mine mă caută, zice Panselin. Ştiai. Căci ți-am spus.

— Acum ştiu că pe tine te caută. Mi-ai spus. Dar nu-ți fie frică, frate! Nimeni, absolut nimeni, nu poate să te prindă şi să-ți facă vreun rău câtă vreme ai credință în Dumnezeu. Urmează-mă fără teamă.

Prescurarul strânge snopii pe care Panselin i-a lăsat să-i cadă.

— Hai cu mine, frate.

Pantelimon aşază snopii pe umerii lui Panselin.

— Vino cu mine şi am să te ascund.

Panselin a împietrit. Jandarmii îl privesc. Sunt la câțiva metri de el. Panselin îşi dă seama, deodată, că monahul prescurar e un nebun. E un om sărac cu duhul, care nu ştie ce face. Pentru ce el, Panselin, s-a luat după un nebun? Se uită în dreapta şi în stânga, căutând în ce direcție să o rupă la fugă. Dar e mult prea târziu să fugă. N-ar putea să scape.

— Ține snopii pe umeri şi vino după mine, frate, porunceşte Pantelimon. Câtă vreme o să ai grâul pe umeri şi o să mă urmezi pe mine, nimeni n-o să-ți facă vreun rău. Soldații nici măcar nu o

să se uite la tine. Dacă arunci grâul mănăstirii, ofranda de prescuri, şi dacă încerci să fugi, soldaţii te vor împuşca, fără doar şi poate. Hai cu mine, şi Dumnezeu o să te apere.

Panselin îl urmează pe monah cu paşi mărunţi. Nu are altă cale de ieşire. Dacă aruncă grâul şi o rupe la fugă, soldaţii îşi vor întoarce puştile spre el şi îl vor ucide... Nu are altceva de făcut decât să meargă alături de acest sărman nebun, alături de sărmanul prescurar Pantelimon, întru tot milostivul. Panselin nu are altă şansă de scăpare decât să se vâre în gura lupului. Intră în curtea mănăstirii, deschizându-şi cale printre jandarmii care sunt acolo pentru a-l captura. Îi tremură tot trupul. Ca o flacără în vânt. Pentru a se stăpâni, pentru a uita unde se află şi din deznădejde, începe să spună destul de tare pentru a se auzi el însuşi „Tatăl nostru Care eşti în ceruri..."

Paznicii de zi şi de noapte ai pământului

Panselin a fost reperat în zonă deja de trei zile. Poliția ştie că cutreieră prin păduri şi pe câmpuri. Pentru a-l captura, comandantul de jandarmi şi-a stabilit cartierul general în mănăstire. Colonelul a rechiziționat chiliile monahilor, cazându-se aici împreună cu ofițerii săi. Soldații îşi au tabăra în poiana din jurul mănăstirii.

În curtea pătrată, plină de soldați, Panselin închide ochii. Toată această mică armată este aici pentru a-l vâna pe el, pe Panselin. Iar el se lasă condus de un monah nebun chiar prin mijlocul lor. Intră de bunăvoie în gura lupului.

— Pune snopii lângă ai mei, porunceşte prescurarul Pantelimon.

Şi-a lăsat povara lângă Phiale, fântâna din fața bisericii, în mijlocul curții. Panselin pune snopii jos. Soldații le spionează gesturile.

— Aşteaptă-mă, frate, spune prescurarul. După ce spui de zece ori Tatăl nostru, o să mă întorc. Mă duc să-i fac metania de sosire părintelui stareț. Ai încredere în Domnul, şi o să scapi.

Monahul Pantelimon intră în trapeză. Panselin îl priveşte din curte pe fereastră. În trapeză, împrejurul mesei de lemn neşlefuit, se află părintele stareț, care poate fi recunoscut după cârja sa de lemn, ce are la capăt un T. Este înconjurat de ofițeri şi de monahi. Prescurarul Pantelimon merge direct la părintele stareț. Se închină până la pământ, apoi îi sărută mâna.

— Blagosloviți, părinte stareț, spune părintele Pantelimon.

E plin de bucurie. Părintele stareț face semnul crucii asupra lui Pantelimon. Acesta mai face o închinăciune, de mulțumire de această dată. Apropiindu-se apoi de arhimandrit, îi spune la ureche:

— Părinte stareț, am dat pe câmp de omul pe care poliția îl urmăreşte şi pentru care s-a pornit vânătoarea, spre a-l prinde şi a-l spânzura. L-am adus aici ca să-l salvez. I-am promis că am să-l ascund. Am să-l hrănesc şi am să-i dau un loc unde să se odihnească. Avem în mănăstire atâtea ascunzători, nu? Binecuvântați!

Părintele stareț se ridică palid. Îi tremură mâinile.

— Uitați-vă la el, părinte. E în față la Phiale. Vreți să-i dați sfânta binecuvântare, părinte stareț? O să fie la adăpost de orice primejdie în mănăstirea noastră, nu-i aşa?

— Cine să fie la adăpost de orice primejdie?, întreabă colonelul de jandarmerie.

— E un sărman nefericit pe care fratele prescurar l-a adunat de pe drum, domnule colonel.

— Un frate aflat într-un mare necaz, domnule colonel, spune prescurarul Pantelimon. Un om sărman. L-am adus aici ca să-l ajutăm.

— Hai cu mine, frate Pantelimon, porunceşte starețul. Ai uitat că un monah nu vorbeşte decât atunci când starețul său îl întreabă ceva?

— Iertați-mă, părinte stareț, spune Pantelimon.

Face o metanie mare în fața superiorului. Apoi îl urmează pe coridor.

— Frate Pantelimon, ai întrecut orice măsură, spune starețul.

E mânios. Strânge cârja pastorală.

— Pe cine ai adus în mănăstire?

— Pe criminalul pe care jandarmii şi poliția îl caută, părinte stareț. Pe nefericitul asasin l-am adus.

— Şi tocmai erai gata să-i spui colonelului de jandarmerie că l-ai adus în mănăstire. Nu mai ştii, sărmane frate, nici ce faci. Eşti nebun?

Pantelimon face o nouă închinăciune, căzând în genunchi în fața superiorului său.

— Dacă îi spui colonelului că l-ai adus aici, îl dai pe mâna poliției.

— Nu, părinte. Vreau să-l salvez, răspunde Pantelimon.

— Dacă jandarmii află că este aici, o să se termine cu sfânta noastră mănăstire. O să-i lege pe toți frații. Ştii asta, frate prescurar?

— Am încredere în voia Domnului nostru, părinte stareț, spune Pantelimon.

— Cum ai putut, frate nebun, să-l aduci pe criminal în mijlocul jandarmilor, ca să-l pierzi şi să pierzi şi pe frații tăi împreună cu el? Cum a trecut un astfel de gând prin sărmana ta minte? Ce-ai avut în cap?

— M-am gândit că prin ajutorul lui Dumnezeu totul este cu putință, părinte...

— L-ai adus jandarmilor pe cel pe care-l caută şi pretinzi că-l salvezi?

— Dacă Dumnezeu vrea, va fi salvat, părinte stareț. Va sta înaintea polițiştilor. Şi polițiştii nu-l vor vedea. Va dormi şi va mânca cu poliția, iar poliția nu va şti nimic. Eu sunt foarte bucuros, părinte stareț, că l-am luat pe acest om de pe câmp şi l-am adus aici. E un om care chiar are nevoie de ajutor. Toți îl vânează peste tot. Ca pe o fiară sălbatică. Nimeni nu-i deschide uşa. De o săptămână nu mănâncă decât iarbă, rădăcini şi grâu crud. Când am dat de el, ascuns într-o claie de paie, s-a năpustit asupra mea să mă strângă de gât. Căci îi e teamă de orice ființă omenească.

— Frate Pantelimon, eşti sărac cu duhul. Faci mari prostii. Pui în pericol sfânta noastră obşte, pe frații tăi şi viitorul mănăstirii. Eşti o primejdie pentru noi... Eşti dus cu capul.

— Dacă avem încredere în Dumnezeu, ce ne trebuie atâta tărie de duh, părinte stareț? Dumnezeu are grijă de toate, după nevoile fiecăruia.

— Ai întrecut orice măsură. Mila trebuie să aibă o noimă. Distrugi o mănăstire de cinci sute de monahi. Ştii asta? Degeaba! Căci nu-l salvezi pe criminal aducându-l aici. Nu. Şi tu, şi el, şi frații tăi vor fi vârâți la închisoare.

— N-o să se întâmple nimic din toate astea, părinte stareț. Dacă Dumnezeu nu vrea.

— Un pic de minte, frate Pantelimon! Şi un pic de bun simț.

— Nu mă gândesc niciodată, părinte, nici la dreaptă socoteală, nici la bun simț şi nu vreau să am decât dragoste de Dumnezeu şi de aproapele meu.

— Nu-l iubeşti pe aproapele tău, nici pe Dumnezeu, dacă faci ca frații tăi şi acest sărman nefericit să fie legați. Căci aşa stau lucrurile: Îi pierzi pe toți şi te pierzi şi pe tine făcând astfel de greşeli. Chiar nu poți să gândeşti logic, frate?

— La ce e bună logica, când avem credința în Dumnezeu?

— Îl ispiteşti pe Dumnezeu, şi e un păcat nespus de grav!

Părintele stareț îi cheamă pe iconom şi pe epistat, administratorul şi ajutorul de stareț al mănăstirii. Le spune, arătând spre prescurarul Pantelimon:

— Ne-a mai făcut o boacănă strigătoare la cer acest sărman frate Pantelimon. A adus în mănăstire pe criminalul sud-american, pe care polițiştii îl caută de o săptămână, peste tot. Uitați-vă. E lângă Phiale, în mijlocul curții.

Îl privesc cu toţii pe Panselin care, alături de snopii de grâu, tremură ca varga, spunând Tatăl nostru şi aşteptând întoarcerea prescurarului.

— Trebuie să facem să plece acest nefericit de aici cât mai repede cu putinţă, porunceşte starețul. Faceţi cumva să dispară de aici! Fără să pierdem nici măcar un minut. Apoi o să-l trimitem pe sărmanul frate Pantelimon la un spital, într-un azil de debili mintal, căci nu mai poate să stea printre noi. Ne pune obştea în pericol. E nebun.

— E o nebunie, părinte stareț, să ajuți un nefericit, un frate asasin? E o nebunie să iei de pe câmp un om pe care îl vânează toți ca pe o fiară sălbatică?

— Pui în primejdie securitatea mănăstirii, spune părintele stareț.

— Părinte stareț, o mănăstire n-are nevoie de securitate. Securitatea e un lucru ce ține de lume. Noi ne-am lepădat de lume. În oraşe şi în sate, oamenii trăiesc împreună din interes. Într-o mănăstire, oamenii se adună din dragoste, nu din interes, nici din motive de securitate. Îmi reproşaţi că l-am iubit prea mult pe aproapele? Că am întrecut măsura dragostei? Măsura dragostei n-are măsură, părinte stareț! Sfinţia voastră repetaţi asta în fiecare zi. Am pus în practică ce-am auzit că spuneţi. Într-un om care suferă, Hristos suferă. Şi în sărmanul criminal pe care l-am adus, Hristos suferă nespus. Ca pe cruce.

— Înainte să faci ceva, trebuie să ceri binecuvântarea starețului tău, spune superiorul. Părintele tău superior socoteşte dacă o faptă e bună sau nu.

— Daţi ajutor celor puternici din această lume şi refuzaţi să-i ajutaţi pe criminali şi asasini? Sunt singurii care...

— Afară, frate Pantelimon! Şi ia-l cu tine de aici pe omul pe care l-ai adus în mănăstire. Ai dreptul să-l ascunzi, să-l ocroteşti, dar nu între zidurile mănăstirii. Aşa ceva nu se poate. Face ca primejdia să sporească. E mai în siguranţă în pădure decât aici... Apoi, asta e lipsă de respect faţă de ofiţeri, aşezându-i la aceeaşi masă cu asasinul pe care au datoria să-l prindă.

— De ce trebuie să faceţi pe plac mereu cuiva din lume, fie că e vorba de episcopi, de colonei, de guvernator? A face pe plac lumii e un obicei de slugă, părinte stareț, spune prescurarul. Trebuie să facem pe plac doar lui Dumnezeu dacă suntem monahi. Dacă pentru a plăcea lumii scoateţi afară criminalul fără să-l hrăniţi şi fără să-l lăsaţi să se odihnească, plec cu el, părinte stareț.

— Ce vrei să faci, frate prescurar?

— Dacă îl izgoniți pe criminal, plec cu el. Dumnezeu o să ne ajute. Se simte în siguranță de când i-am spus că jandarmii nu pot să facă ceva împotriva lui dacă are încredere în Dumnezeu. Plecăm împreună, punându-ne încrederea în Dumnezeu. Blagosloviți, părinte stareț!

— Unde vreți să vă duceți?, întreabă părintele epistat, ajutorul de stareț.

— Vreau să aflu o ascunzătoare pentru fratele meu criminal, şi apoi am să mă ocup de el.

— Eşti nebun, dar ai credință, spune părintele stareț. Dumnezeu o să te scape cu toată nebunia ta. Ia doi saci de cartofi şi urcă cu cel pe care îl ocroteşti la peştera pustnicilor. Ascunde-l pe criminal acolo sus.

— Nu e cu putință, părinte stareț. Sihastrul Filodor n-o să-l primească. De trei ani nu mai vrea să vadă pe nimeni... O să-l alunge pe criminal, aşa cum faceți acum.

— Spune-i din partea mea că, dacă nu-l ascunde pe acest nefericit, o să fie spânzurat. Căci nimeni pe pământ nu-l poate ascunde, în afară de părintele Filodor, în peştera pustnicilor. Du-te, sărmane frate nebun! Du-te cât mai repede cu putință, îi spune părintele stareț.

Iconomul pleacă să aducă sacii cu cartofi. Pantelimon e neliniştit. A mers în mai multe rânduri să-i ducă hrană pustnicului Filodor, care trăieşte într-o peşteră la un ceas depărtare de mănăstire. N-a reuşit niciodată să-l vadă şi să stea de vorbă cu el. Un pustnic e un monah care, după ce a izbutit, prin asceză, să stabilească armonie între trupul şi sufletul său, făcând din ele o singură ființă plină de pace, se retrage pentru a trăi în singurătate desăvârşită. Marii pustnici, părăsind mănăstirea pentru a trăi singuri într-o peşteră, iau parte la slujba propriei lor înmormântări, căci sihastrii mor singuri şi nimeni nu le va afla trupul pentru a-l înmormânta. Plecarea lor este cu adevărat o plecare din viață. O plecare fără întoarcere. Filodor este un pustnic vestit. De ani de zile nimeni nu i-a văzut chipul. Nu se mai ştie dacă trăieşte ori a murit. Din această pricină, prescurarul e neliniştit. Nu nădăjduieşte să fie primit de pustnic. Refuzând să deschidă peştera sa asasinului, pustnicul crede că e pe placul lui Dumnezeu. Aşa cum superiorul, expulzându-l din mănăstire pe criminal, se gândeşte la siguranța sfântului locaş. Pantelimon nu se gândeşte, în nebunia sa, decât la salvarea criminalului. Căci, în

fiecare om ce suferă, Hristos e Cel Ce pătimeşte. Cu fiecare criminal urmărit, spânzurat, Hristos este hăituit şi spânzurat.

— Nu cred că părintele Filodor ne va primi în peştera sa, spune prescurarul luând cei doi saci cu cartofi pe care îi va duce în munte.

— Spuneți-i că starețul îi cere asta.

— Nu-i dați să mănânce acestui sărman?, întreabă Pantelimon. Nu mai poate să meargă încă un ceas fără să-i dăm nimic de băut şi de mâncare.

— E spre binele său, frate, să-l scoatem cât mai repede cu putință de aici, zice epistatul, ajutătorul starețului. Dacă îl mai ținem câteva minute la noi, va fi arestat. Trebuie să-l ducem departe de jandarmi. Cât mai repede cu putință. Plecați cât mai iute, frate Pantelimon!

— Dacă Dumnezeu ocroteşte pe cineva, nimeni nu poate să-l aresteze.

— Nu ştim dacă Dumnezeu îl ocroteşte sau nu pe acest nefericit. Urcă cu el la peşteră. E mai sigur şi mai ferit...

— Nu e nicio îndoială că Dumnezeu îl ocroteşte, spune Pantelimon. Dumnezeu îi ocroteşte pe toți oamenii, aşa cum un părinte îşi ocroteşte fiii. Plec pentru că-mi porunciți, dar nu sunt mulțumit de purtarea şi poruncile sfinților voastre.

Pantelimon ia pe umeri sacul cu cartofi. Îl cheamă pe Panselin ca să ia cel de-al doilea sac. Dar Panselin e ocupat, în mijlocul curții pătrate, aproape de fântână, de Phiale, care se află la intrarea în biserică, toți jandarmii s-au adunat în jurul lui. Vorbesc cu el prietenește. Pantelimon aleargă la trapeză şi-l cheamă pe stareț, arătându-i minunea.

— Uitați-vă în curte, părinte stareț, țipă Pantelimon. Vedeți? Când vrea Dumnezeu, mielul şi lupul viețuiesc împreună. E de-ajuns să ai încredere în Dumnezeu. Jandarmii au grijă de un criminal ca de un frate. Vă amintiți, părinte stareț, de leul din pustie care păzea oile unui monah? De aceea nu mă îngrijesc niciodată nici de logică, nici de legile naturii. Am încredere în Dumnezeu, căci Dumnezeu face legile naturii şi poate să le schimbe cum vrea şi când vrea. Iată-i pe jandarmi, care îi aduc să mănânce şi să bea fratelui meu criminal, pe care l-ați azvârlit din mănăstire. Jandarmii sunt mai miloşi decât monahii. Căci jandarmii, în loc să-l împuşte pe asasin, aşa cum au primit ordin, îi aduc să mănânce şi să bea.

Părintele stareț privește pe fereastră. Într-adevăr, în loc să-l prindă pe asasin, jandarmii îl hrănesc și îi dau să bea, plini de dragoste. Lucrurile sunt în firescul lor. Bucătarul companiei a împărțit supa de seară în curtea mănăstirii. Văzându-l pe sărmanul om care adusese grâul pentru prescuri și aflând că grâul fusese cules fir cu fir de pe câmp și de pe drum, soldaților li s-a făcut milă de el. Îl priveau cu admirație. Panselin, văzându-se înconjurat din toate părțile de soldați, aproape că și-a pierdut cunoștința. Era gata să leșine. Militarii s-au gândit că sărmanul om cădea de-a-n picioarele deoarece nu mâncase și i-au adus fiecare câte ceva. Jandarmii au împărțit porția lor de supă cu Panselin.

— Uitați-vă, părinte stareț! Priviți minunea, exclamă Pantelimon. Soldații s-au prefăcut în argați ai omului pe care au primit ordin să-l prindă și să-l spânzure. Îl hrănesc ca frații. Nu este o minune ce arată atotputernicia lui Dumnezeu, părinte stareț? De ce mi-ați spus că, aducându-l aici, am săvârșit o nebunie?

— Scoateți-l cât mai repede cu putință de aici, poruncește părintele stareț. Orice minut de întârziere poate fi fatal pentru sărmanul om. Scandalul poate izbucni în fiecare clipă din cauza unei simple vorbe. Și atunci totul este pierdut. Afară cât mai repede cu putință! Înțelepciunea ne spune că, în ciuda credinței noastre absolute în Dumnezeu, trebuie să luăm aminte să nu fie lăsați lupii și oile prea mult timp împreună.

— Vorbiți mereu de înțelepciune, părinte stareț.

— Am în sarcină viața pământească a Bisericii și a slujitorilor ei. Trebuie să am grijă pe pământ de viața preoților și de locașurile sfinte. Eu sunt un monah. Stareț. Ocrotesc partea trecătoare a Bisericii. E o sarcină la fel de mare ca celelalte.

— Dumnezeu să aibă milă de sfințiile voastre, episcopi, mitropoliți, patriarhi și egumeni! Știu că aveți datoria plină de teamă de a plăcea nu doar lui Dumnezeu, așa cum se cuvine unui creștin, ci și miniștrilor, guvernanților, prefecților... Trebuie să plăceți, de asemenea, oamenilor din lume. Ca slugile. Mi-e milă de sfințiile voastre, căci eu sunt nebun întru Hristos și-L iubesc doar pe Domnul. Nu vreau să plac decât Lui, nu lumii.

— Ia sacii cu cartofi și urcă-l pe omul tău la peștera pustnicilor cât mai repede cu putință și ține-ți limba pe drum. Spune-i părintelui Filodor să-l ascundă pe om, căci pentru noi, aici, nu este cu putință. Dumnezeu să vă ocrotească!

— Hei, frate, spune prescurarul, chemându-l pe Panselin.

Acesta nu-l aude. E înconjurat de jandarmi care îl forțează să bea vin, ciocnind cu el.

— Frate, hai cu mine la peştera pustnicilor, țipă Pantelimon. Nu te vor aici. Hai sus.

— Frate Pantelimon, ți-am zis să-ți ții limba, spune părintele stareț. Ți se pare că e bine să țipi în gura mare, ca să ştie soldații că urcați la peştera pustnicilor?

— Fără voia lui Dumnezeu nimeni nu poate face rău cuiva, părinte stareț.

În acea clipă se petrece un alt lucru ieşit din comun.

Auzind că sărmanul Panselin urcă la peştera pustnicilor, soldații sunt chiar mai plini de respect. Nu vezi în toate zilele oameni care părăsesc lumea pentru a se închide într-o peşteră, departe de lume. Şi să trăiască în singurătate. Cu Dumnezeu.

— „Lună plină", ia-ți sacul cu cartofi. Doar asta ai să mănânci la peşteră. Acolo nu sunt decât pietre. Şi rădăcini de ierburi sălbatice. Hai, „Lună plină"!

— Te faci pustnic?, îl întreabă soldații pe Panselin. O să trăieşti de-acum într-o peşteră?

Starețul, ofițerii de jandarmerie, iconomul şi toți monahii din trapeză privesc pe fereastră cum soldații veniți să-l prindă pe Panselin, viu sau mort, se descoperă în fața lui şi-i cer binecuvântarea.

— Blagosloviți-ne, frate, spun soldații. Rar avem parte de binecuvântarea unui pustnic!

— Vedeți că Domnul îi iubeşte pe nebuni, părinte stareț?, strigă Pantelimon. Priviți cum jandarmii şi-au descoperit capetele în fața criminalului pe care trebuiau să-l omoare. Suntem o jucărie în mâna lui Dumnezeu noi, oamenii, căci Dumnezeu porunceşte pe pământ şi în cer soldaților şi coloneilor, şi legilor logicii şi ale naturii.

Panselin ia sacul de cartofi pe umeri. Iese din mănăstire urmat de prescurarul Pantelimon, sub privirile monahilor şi ale militarilor.

— Ți-a fost teamă de jandarmi, „Lună plină", îi spune monahul Pantelimon lui Panselin. Alergai prin păduri şi pe câmpuri. Te ascundeai de şapte zile şi tremurai de frică ştiind că pe capul tău s-a pus preț de un milion. Şi iată că acum, având încredere în Dumnezeu şi punându-ți întreaga ta nădejde în El, soldații, în loc să te hăituiască ca pe o fiară şi în loc să te ucidă, îți dau să

mănânci şi să bei. Ai văzut cu ochii tăi că soldaţii şi-au scos caschetele înaintea ta. Întoarce-te încă o dată către ei şi iartă-le că te-au urmărit şi au vrut să te omoare. Iartă-i!

Panselin ezită. Pantelimon insistă.

— Întoarce-te şi iartă-i pe cei care vor să te omoare!

— Dumnezeu să vă ierte pe voi, pe toţi, spune Panselin.

Şi porneşte la drum cu prescurarul. Sub ochii holbaţi ai starețului, care-şi face semnul crucii, spunând:

— Într-adevăr, fericiţi cei săraci cu duhul! Sărmanul nebun Pantelimon... Dumnezeu îl iubeşte pentru nebunia sa.

Pustnicul Filodor îi făgăduieşte lui Panselin libertatea...

Peştera pustnicilor e săpată într-o stâncă abruptă. Sunt mai mulți ani de când pustnicul Filodor viețuieşte aici. Rupt cu totul de lume. Când monahii mănăstirii de jos îi aduc de mâncare, o aşază în peşteră, fără să-l vadă şi fără să-i audă glasul. Filodor este un monah isihast care trăieşte în singurătate desăvârşită pentru a atinge aphateia, adică a se dezbrăca întru totul de „tunica sa de piele", această haină pieritoare în care au fost îmbrăcați Adam şi Eva de la izgonirea lor din Rai. Lupta monahului nu are ca scop distrugerea trupului de carne. Dumnezeu nu vrea ca viața pustnicilor Săi să fie sfâşiată de dualismul dintre suflet şi trup. Dimpotrivă, scopul pustnicilor e de a distruge zidul vrăjmăşiei şi discordiei care desparte sufletul de trup. Asceza monahilor are ca scop împăcarea armonioasă a sinelui. Şi, aşa cum explică Sfântul Grigorie de Nyssa, *„când zidul răului va fi doborât, sufletul şi trupul se vor contopi într-o armonie superioară, căci dacă Dumnezeu este simplu, necompus şi fără formă, omul trebuie, de asemenea, prin această împăciuire să se reîntoarcă la bine, redevenind simplu şi curat, pentru a redeveni adevăratul Unu. Astfel, lăuntrul ascuns redobândeşte desăvârşit pe cele din afară aparente, iar cele aparente din afară, interiorul tăinuit. Atunci omul va putea fi numit cu adevărat «fiu al lui Dumnezeu»" (PG. 44, 1289 D.).* Când sihastrul a ajuns la apatheia, a devenit asemenea îngerilor. Este isangelic. Dar pustnicul sihastru, în ciuda dezbrăcării sale de tunica de piele, rămâne mereu încărcat cu puțină materie grea şi moartă. Nu ajunge niciodată la condiția desăvârşită a îngerilor, care sunt imateriali. Chiar dacă anahoretul imită cât mai mult cu putință modul lor de a trăi, reducând somnul, hrana, împrăştierea şi toate preocupările pământeşti, deține, totuşi, o parte de materialitate. Este mereu pe pământ, nu în cer. Nu va fi aici total, precum îngerii, decât după moartea sa. Din această cauză, viața anahoreților este o luptă dură şi permanentă. Trăiesc precum evreii în pustie. Între Marea Roşie şi Pământul Făgăduinței. Căci pustnicii au părăsit pământul, dar ei nu au ajuns pe de-a-ntregul în cer. Existența lor e o luptă şi o purtare de grijă continuă. Pentru că ei trebuie să aibă fără încetare luare-aminte asupra a toate, sunt numiți, de asemenea, „neptici". De la cuvântul nepsis, care se

tălmăceşte prin „trezvie”. Pustnicii îi depăşesc, totuşi, într-un punct pe îngeri, căci ei ajung să trăiască pe pământ şi cu trup la fel cum trăiesc îngerii care se află în cer fără de trup. Mulțumită pustnicilor, cerul se pogoară pe pământ. Şi mulțumită modului lor de a trăi şi rugăciunilor lor, cerul şi pământul se contopesc.

Filodor a părăsit cu totul lumea şi chiar numele său, din care nu a păstrat decât inițiala, la care a adăugat numele de pustnic, care se tălmăceşte „cel căruia îi place să dăruiască”. Pustnicul părăseşte chiar parohia sa paroikia –, care este comunitatea creştinilor, pe pământ, din jurul bisericii. Pustnicii trăiesc deja în katoikia parohia cerească, veşnică. Ei aşteaptă moartea ca un capăt de drum al luptei lor pentru cer, căci doar la moarte intră cu totul aici. La un astfel de om trebuie să se ascundă Panselin. Trebuie să trăiască cu pustnicul în peştera sa. Acest lucru îl nelinişteşte, căci necunoscutul şi lucrurile ieşite din comun îi înspăimântă mereu pe oameni. Însă este atât de obosit după acest urcuş, împovărat cu sacul de cartofi, că nu-şi mai doreşte decât un singur lucru: un loc unde să poată să se întindă şi să doarmă.

Deodată, Panselin ajunge în fața peşterii. Deasupra se înalță o cruce mare, sculptată. Nimic nu trădează prezența vreunui om.

— Nu e sigur dacă mai trăieşte, spune prescurarul Pantelimon, lăsând sacul jos. Adeseori nu mai aflăm decât trupul lor. Din această pricină se slujeşte slujba înmormântării lor în ziua în care părăsesc mănăstirea pentru a se retrage. Alteori, nu mai dăm nici măcar de trupurile lor. Se fac nevăzuți cu totul.

Pantelimon țipă cu toate puterile:

— Părinte Filodor, vă aduc un om pe care trebuie să-l ascundeți! Părintele stareț vi-l trimite. La mănăstire sunt prea mulți soldați. Sunt acolo pentru a pune mâna pe acest om pe care l-am adus. Ieşiți şi întâmpinați-l, părinte Filodor! Ştiu că nu vreți să întâlniți oameni, dar nu uitați ce ne spune Patericul: „Singurătatea înalță, dar oamenii pun la probă.” Iată, am adus la sfinția voastră un om pe care Dumnezeu vi-l trimite, special pentru a vă pune la încercare!

— Mi-aduceți un om ca să-l ascund aici?, întreabă pustnicul din fundul peşterii, fără să se arate.

— E dorința părintelui stareț să-l păziți pe acest om şi să-l ocrotiți... Jandarmii îl caută peste tot. Viu sau mort.

— Dumnezeu să-l păzească, răspunde Filodor. Dumnezeu le poate pe toate, eu nu pot nimic. Nimic cu desăvârşire. Decât să mă supun lui Dumnezeu.

— Te primeşte, îi spune Pantelimon lui Panselin. Te primeşte şi va veni să te întâmpine. Nu îţi pierde răbdarea, căci pustnicii au lăsat nu doar lumea şi numele lor, ci şi timpul. Trăiesc în veşnicie. Nu te nelinişti dacă întârzie. Roagă-te cât îl aştepţi şi odihneşte-te.

— Pleci?, întreabă Panselin.

Se vede, după glas, că-i pare rău.

— Nu îndată, răspunde prescurarul, dar trebuie să cobor mai înainte de lăsarea nopţii, ca să ajung la slujba de seară. Trebuie să mă pregătesc, căci mâine, fiind sărbătoare, în această noapte avem pannikhis. O slujbă care începe la căderea serii şi ţine toată noaptea fără întrerupere –, până a doua zi la prânz. Când este pannikhis, trebuie să te pregăteşti. Dar nu te las încă.

Prescurarul Pantelimon intră în peşteră şi aprinde un foc mare. Panselin îl urmează. Peştera naturală a fost aranjată de pustnicii care au trăit aici, pe rând, vreme de secole. Înăuntru, lumina pătrunde prin două deschizături de stâncă. Sunt cruci, imagini ale lui Hristos şi ale sfinţilor, cioplite în piatra pereţilor stâncii. Ai impresia că te afli într-un paraclis. Nimeni nu slujeşte totuşi dumnezeiasca Liturghie, căci pustnicii, chiar dacă sunt preoţi, precum părintele Filodor, nu pot să slujească singuri Liturghia. Trebuie să fie cel puţin un credincios alături de preot.

— Mâine după-amiază voi veni să-ţi fac o vizită şi să-ţi aduc puţină hrană şi cuverturi.

După ce a aprins focul, Pantelimon aduce ierburi uscate şi le aşază în apropierea lui.

— E patul tău, frate. O să-ţi fie bine aici, dacă nu laşi să se stingă focul. De cum se stinge, se face nespus de rece.

Prescurarul Pantelimon coace câţiva cartofi. Îl serveşte mai întâi pe Panselin, apoi mănâncă şi el cu poftă. Căci şi lui, sărmanului prescurar, îi este foame. Alături, în fundul peşterii, de unde a răzbătut glasul pustnicului, nu se mai aude nimic.

— Trebuie să-i dăm cartofi părintelui pustnic?, întreabă Panselin.

— Nicicând, răspunde prescurarul. Cel mai mare necaz ce i se poate întâmpla unui isihast este de a fi întrerupt din rugăciunea sa. Rugăciunea este neîncetată, înaltă, arzătoare. Nu e loc pentru nimic în viaţa unui pustnic. Rugăciunea umple totul, îmbrăţişează totul. Nici chiar somnul nu-şi are locul în viaţa sihastrului. Părintele Filodor, precum cei de dinaintea lui, care au trăit în această peşteră, n-are pat. Nu se culcă niciodată. Aţipeşte puţin aşezat. Nicicând întins.

Prescurarul Pantelimon vorbeşte de viaţa celor singuratici, a monahilor sihastri, cu entuziasm şi venerație. Dar îşi dă seama că fratele său asasin, Panselin, „lună plină”, a adormit. Pantelimon îl trezeşte şi-şi ia rămas bun de la el:

— Păzeşte credința în Domnul, spune Pantelimon. Nimeni vreodată nu va putea să-ți facă vreun rău dacă te încredințezi lui Dumnezeu. Roagă-te din toată inima ta. Iar dacă părintele Filodor vine să te vadă, se va ruga pentru tine. Aşteaptă să vină să te caute. Nu-l tulbura vreodată.

Pantelimon se retrage spre ieşire. Se opreşte apoi şi îşi ia rămas bun de la Panselin, făcând în fața lui o închinăciune până aproape de pământ. Monahul s-a închinat înaintea lui Panselin ca în fața icoanelor lui Hristos. Acest gest îl tulbură pe Panselin. Este cu totul neobişnuit pentru el. În lumea monahilor te închini până la pământ şi faci metanie înaintea oamenilor ca înaintea lui Dumnezeu. Căci omul este templul Duhului Sfânt şi chip al lui Dumnezeu. Panselin a roşit de emoție până în vârful urechilor. Dacă ar fi primit această închinare mai înainte, ar fiavut curaj pentru întreaga sa viață. Căci este prima oară când Panselin îşi dă seama de persoana sa şi de demnitatea lui omenească. Înțelege că un om este o creatură liberă, independentă şi împărătească. Chip al lui Dumnezeu, templu al Duhului Sfânt. Nu mai este un supus, e un templu, în care locuieşte Dumnezeu. Nicăieri pe pământ omul nu este mai cinstit decât în Biserica lui Hristos. Nicio lege, nicio autoritate civilă şi niciun sistem filosofic nu aşază omul pe un piedestal mai înalt. Independența şi libertatea sa sunt atât de înalte, încât însuşi Dumnezeu nu intră la om dacă acesta nu lasă uşa deschisă. Sfântul Duh, Care pătrunde toate, n-are nicio putere asupra omului dacă acesta îl refuză. Toate acestea îl fac pe Panselin, fiind om, respectabil şi demn de închinare. La fel ca Dumnezeu, al Cărui chip este. Biserica creştină îl învață pe om că este liber în alegerea sa, că poate să facă bine ori rău, să devină sfânt sau păcătos. Căci şi păcatul este o prerogativă a oamenilor şi îngerilor. Nici alte creaturi, nici luna, nici soarele nu pot să păcătuiască. Nici să devină sfinți. Omul este singura creatură care este literalmente propriul ei tată, căci are libertatea de a deveni ceea ce vrea să devină, adică de a se naşte pe sine însuşi.

După plecarea prescurarului, Panselin adoarme fericit. A uitat de toate necazurile sale. Închinăciunea pe care a primit-o i-a descoperit demnitatea sa omenească, de stăpân al pământului. Iar somnul său este un somn al unui rege.

Dar abia ce a adormit, că o mână îl trezeşte. Aproape de Panselin stă pustnicul Filodor. În picioare. Cu o barbă neagră uriaşă. Cu părul lung. Acoperit cu o haină de sac şi cu o piele de oaie. În ciuda acestui chip de sălbatic şi de om al peşterilor, prezența pustnicului e mai luminoasă decât focul ce străluceşte în spatele său.

— Iartă-mă, frate, că te-am trezit, spune pustnicul. Am venit să arunc lemne în foc. Fără foc, peştera e nespus de rece. Ți-am adus şi o cuvertură. Eşti foarte tânăr, fiul meu drag şi fratele meu. De ce eşti aici? Chiar vor să te ucidă?

— Da, părinte, răspunde Panselin. Le-am scăpat în mai multe rânduri. Acum nu mai e cale de scăpare. Mă vor spânzura.

— Ți-e atât de teamă de moarte, fiule?

— Da, părinte. Mi-e nespus de teamă de moarte.

— Vrei să trăieşti cu orice preț. E firesc. Eşti tânăr. Şi tânăra ta viață cere cu silnicie să fie trăită. Înțeleg. Şi pentru ce vor să te spânzure? Eşti atât de primejdios pentru societatea lor de jos?

— Am săvârşit, părinte, nenumărate şi mari păcate. Dar vor să mă spânzure pentru crime pe care nu le-am săvârşit.

Panselin plânge, căci, dacă s-a oferit pentru prinderea şi moartea sa un premiu, e pentru faptul că este acuzat că a siluit-o şi a ucis-o pe Chiria Filoteea, soția sa. Pur şi simplu, a strâns-o în brațe, spunându-i că era viu şi că se întorsese... Lacrimile lui Panselin îi curg din destul. Ca şi când ar curge din ochii unui copil. Ceea ce a pătruns până în străfundul inimii e glasul anahoretului. Suav ca sunetul de vioară, dulce ca mierea. O voce mângâietoare care te înrobeşte şi care te duce spre înalt. Vocea pustnicului aminteşte de cele ale mamelor care le vorbesc copiilor lor. Fiecare cuvânt e un cântec. Pentru că pustnicul nu vorbeşte aproape niciodată oamenilor, ci doar îngerilor. Iar vocea sa s-a modelat după vocea partenerilor săi cereşti, după vocea îngerilor. Şi cuvântul său este astfel isangelic, asemenea celui al creaturilor cereşti.

— Întâi de toate, cine eşti?, întreabă pustnicul. Povesteşte cine eşti şi care este păcatul tău. Vrei să te mărturiseşti la mine şi să primeşti iertarea păcatelor tale?

— O, da, părinte, spune Panselin. Nu m-am mărturisit din copilărie.

— Stai în genunchi. Cum te cheamă?

Pustnicul îşi desface frânghia cu care este încins. O funie de cânepă, precum cele de care țăranii se folosesc pentru a-şi lega

animalele. După ce a desfăcut-o, face pe aceasta semnul crucii, o sărută şi o aşază în jurul gâtului său. Frânghia de legat animalele, pe care o folosea drept brâu, a devenit acum epitrahil. O podoabă sacerdotală.

— Mă cheamă Roland. Tatăl meu era țigan nomad. Din clanul lucrătorilor de metale, fierarilor şi cositorarilor. Meşteri ce lucrează fierul, metalele. Au fost cu toții masacrați pe malul unui râu, unde îşi aveau tabăra. Jandarmii şi oamenii de la curtea satrapilor acelui loc au venit beți în tabără. După femei. Țiganii s-au opus. Şi-au apărat femeile şi fiicele. Au fost masacrați cu mitraliera. Toată şatra. Şi animalele. Dimineața erau cincizeci de cadavre de bărbați, de femei şi de copii. Iar alături, cadavre de cai, de câini, de găini şi de purcei. Un masacru total! A fost un singur supraviețuitor. Tatăl meu, care avea pe atunci zece ani. A fugit în sat, povestind ca în istoria lui Iov el singur, singurul scăpat, ce s-a petrecut. Tata a fost luat la casa parohială de un preot bun, ce se numea Miron Moliftă. Preotul l-a trimis pe tata la şcoală. A ajuns învățător în satul în care tribul său a fost masacrat. S-a căsătorit cu o țărancă, mama mea. Şi ea a murit după naşterea mea. Tata a fost un învățător foarte rău şi un cetățean la fel de rău. Nu s-a obişnuit niciodată cu viața sedentară. Poporul nostru țigănesc e întotdeauna pe drumuri. Mereu pe drumuri. E greu să trăieşti pururea în acelaşi loc. Să te trezeşti în fiecare dimineață în locul în care te-ai culcat seara. Masacrul căruia i-a fost martor i-a lăsat o teamă amestecată cu neîncrederea şi o ură față de autorități şi legile oamenilor statornici. Tata săvârşea tot felul de păcate care îi scandalizau pe statornici. În cele din urmă, a cheltuit toți banii cooperativei țărăneşti al cărei preşedinte şi casier era. Pentru a-l salva de la închisoare şi de la ocnă, mi-am abandonat studiile. Am aflat un loc într-o bancă şi i-am plătit datoriile tatălui meu, împrumutând o sumă pe care trebuia să o restitui din salariul meu vreme de cincisprezece ani. Asta m-a demoralizat. Am căzut eu însumi într-un păcat grav, da, cu fiica unui hangiu, o fată pe care n-o iubeam şi pe care a trebuit să o iau imediat de soție. Într-o zi, am fost acuzat de furturi şi crime pe care nu le săvârşisem niciodată. Era o eroare a poliției. Am fost torturat cumplit. După punerea mea în libertate, am fost concediat de la bancă, căci numele meu era compromis. Am devenit lucrător la căile ferate. Dar trenul meu s-a prăbuşit într-o noapte viforoasă într-o prăpastie. Am fost singurul care a scăpat din catastrofa de cale ferată, aşa cum tatăl meu a fost singurul care a scăpat de la

masacrul de pe malul râului. În tren, era un tânăr ce emigra în America de Sud. Se numea Rafael Fraga. Trezindu-mă după accident, i-am luat valiza, care se afla lângă mine, şi mi-am pus hainele emigrantului, căci ploua, era frig şi eram doar în cămaşă şi rănit. Am luat valiza lui şi am mers, am mers ore întregi prin munte, până la staţia de frontieră, unde am vrut să dau alarma. Abia sosit, am adormit, rupt de oboseală. Autorităţile, care erau acolo pentru a ancheta catastrofa, m-au lăsat să dorm. Dar au cotrobăit prin buzunarele mele şi în valiză. Şi, aflând biletele de drum pentru America de Sud şi actele de emigrare, au crezut că eram Rafael Fraga. M-au trezit pentru a mă pune în Orient-Express-ul care nu opreşte decât un minut în această gară neînsemnată. Când am înţeles că mă confundau cu emigrantul, am vrut să le spun adevărul, dar am zăbovit. Voiam să plec. Iar trenul, luându-mă, m-a ajutat să păstrez tăcerea. Am trăit apoi cinci ani în Republica latină independentă, cu acte false de emigrare şi sub o falsă identitate. Nimeni n-a băgat de seamă. Mi-au acordat cetăţenia republicii lor. Am trăit acolo cu o femeie, o fată foarte săracă, o descamisada. O fată ce „nu avea nici cămaşă pe ea". Căci acolo, săracii sunt atât de săraci, că sunt aşa cum o arată numele, cu adevărat, fără cămaşă. Ştiu că din punctul dumneavoastră de vedere este foarte rău că am trăit în concubinaj, în afara căsătoriei, dar preotul nu voia să ne cunune, spunând că eram eretic, căci îmi făceam semnul crucii începând cu umărul drept, în loc să încep cu umărul stâng, la fel ca ei. Preotul a spus că încercam în zadar să mă căsătoresc, căci urma să merg, fără doar şi poate, în iad. Din cauza problemei cu umărul drept. Apoi, un oligarh al ţinutului, un satrap preaputernic, care era frate al episcopului şi guvernatorului, a vrut să păcătuiască cu soţia mea, cu Paloma, descamisada. A intrat în casa mea pe când eram plecat. Întorcându-mă, l-am aflat lângă descamisada, în locul meu. Am văzut pe scaun, pe hainele satrapului, revolverul său. Am luat arma şi am tras. A fugit. Descamisada s-a aruncat asupra mea pentru a mă dezarma şi s-a sinucis. Nu ştiu cum. Dumnezeu mi-e martor că n-am vrut să trag spre ea, dar era prima oară în viaţa mea când atingeam un revolver. M-am prezentat la poliţie şi mi-am mărturisit crima. Poliţia n-a vrut să mă aresteze şi, prin manevre diabolice, m-a pus într-un avion şi m-a retrimis în ţara mea natală. Nu se dorea pătarea numelui satrapului şi a fraţilor săi într-un proces legat de o crimă. Din această cauză s-au debarasat de mine. Expulzându-mă. Abia sosit în ţara mea, am mers să o

văd pe soția mea. Adevărata mea soție. Primea o pensie. Căci toată lumea, chiar şi ea, mă credea mort. Şi înmormântaseră pe altcineva în locul meu. Am văzut-o pe soția mea la cimitir. Mi s-a spus că de cinci ani se ruga la presupusul meu mormânt. Am alergat spre ea ca să o îmbrățişez şi să-i spun că trăiesc. Credeam că se va bucura nespus, dar ea a țipat după ajutor văzându-mă viu. Se obişnuise să mă iubească, cu patimă, dar mort. Viu o înfricoşam. Am fugit. A fost dusă la spital, unde a murit din pricina acestei întâlniri. Poliția a anunțat că eram un satir. Că ucisesem două tinere. Şi se oferea un premiu de un milion de lei celui ce m-ar fi prins viu sau mort. O săptămână m-am ascuns în pădure, prin hățişuri şi pe câmp. Monahul prescurar Pantelimon m-a descoperit pe un câmp. Am vrut să-l ucid, crezând că era de la poliție. Slavă lui Dumnezeu că n-am făcut aşa ceva! M-a luat la mănăstire. Acolo erau soldați peste tot. Sărmanul prescurar a fost certat de stareț că m-a adus în mănăstire, unde se aflau jandarmii care mă căutau şi care erau acolo pentru a pune mâna pe mine. Am fost trimis aici. Acum, voi rămâne ascuns la dumneavoastră câtă vreme îmi veți îngădui. Desigur, n-o să dureze prea mult şi vor da de mine. Căci mii de soldați şi de polițişti sunt pe urmele mele pentru a mă spânzura. Vor încheia prin a mă afla şi a mă pune în ştreang... E o chestiune de timp. Asta e tot. După cum vedeți, părinte, nu e nicio nădejde de scăpare. Nu mă voi putea dezvinovăți vreodată. Se va şti că am trăit sub un nume fals. Încă nu ştiu asta. Dar acest lucru este adevărat. Mă vor acuza că am uzurpat identitatea emigrantului. Că l-am ucis chiar eu. Cine ştie? Mă vor acuza că am făcut trenul să deraieze. Mă vor împuşca. Şi vor primi un milion de lei drept premiu pentru moartea mea. Nu le voi scăpa. Cunosc poliția şi autoritățile lumii de jos foarte bine. Văd în orice om un asasin.

— Nu, fiule. Noi vedem în orice criminal un om. Şi în orice om îl vedem pe Dumnezeu.

— E frumos, părinte, ceea ce spuneți. Dar nu mă ajută cu nimic. Nu e de folos. Una ca asta nu mă va salva de la spânzurătoare ori de a fi împuşcat de jandarmi.

Panselin plânge. Îi este teamă de moarte. Spune:

— Sunteți bun şi sfânt, dar nu puteți face nimic. Nimeni nu mai poate face ceva pentru mine. Mă vor prinde. Mă vor tortura şi mă vor spânzura. Iar ceea ce mă îngrozeşte cel mai mult e tortura.

— E adevărat, Roland, fiul meu, că nu pot face nimic pentru tine. Nu pot să-ți salvez viața, dar Cineva poate să te salveze: Dumnezeu.

— Dumnezeu nu Se ocupă de un țigan ticălos, care a trăit în concubinaj şi care s-a folosit de un nume fals... De ce S-ar ocupa Dumnezeu de mine, părinte? Nu m-am mai dus la biserică din copilărie. Nu m-am rugat niciodată până astăzi, când fratele prescurar mi-a spus să rostesc Tatăl nostru... Dacă ați şti, părinte, cât de rău îmi pare acum că am trăit departe de Dumnezeu! Când am văzut monahii făcându-mi metanii, ca înaintea icoanelor, închinându-se înaintea mea, spunându-mi că eu, țigan ticălos, sunt templu al lui Dumnezeu, pentru că sunt Om! O, părinte, când am primit această închinare, mi-a părut nespus de rău că nu am mers la biserică mai devreme, căci viața mea ar fi fost alta! Aş fi învățat mai demult ce sunt şi ceea ce este orice om. O creatură liberă, împărătească, neatârnată şi asemenea lui Dumnezeu. Acum, e mult prea târziu. Dintr-o clipă în alta, de pe o zi pe alta, mă vor prinde. Aşa cum prinzi o fiară. Şi mă vor spânzura într-o închisoare, căci pentru cei de jos, pentru autorități, omul nu este templu ca pentru dumneavoastră.

Panselin plânge cu lacrimi fireşti. Omeneşti. Un om aflat la durere. Dar un om adevărat, care şi-a venit întru sine.

— Nu te vor ucide, fiule, decât dacă îngăduie Dumnezeu. Altfel, nu.

Părintele sihastru pune mâna dreaptă pe capul lui Panselin şi spune:

— Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu binecuvântata şi nemăsurata Sa iubire de oameni, să-ți ierte ție, fiule Roland, toate păcatele tale. Iar eu, nevrednicul preot, prin puterea ce-mi este dată, te iert şi te dezleg de toate păcatele tale. În numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh. Amin!

— Nu vreau să mor, părinte, spune Panselin.

— Pune-ți încrederea în Dumnezeu, şi El te va mântui, spune părintele Filodor.

Se retrage singur în fundul peşterii. Fără să-şi scoată frânghia ce o foloseşte ca epitrahil, preotul cade în genunchi, cu fața spre răsărit, şi ridicându-şi ochii se roagă din străfundul inimi:

— Doamne şi Stăpâne şi Dumnezeul meu, Tu ştii că am părăsit lumea de multă vreme. Mai înainte de a urca aici, s-a slujit în biserică slujba înmormântării mele. Am fost îngropat precum morții. Căci sunt mort pentru lume. Te rog să iei mica suflare de

viață care mă mai leagă de acest pământ şi să o dăruieşti acestui tânăr, care e în primejdie de a-şi pierde viața. Iisus Hristos Şi-a dat viața pentru a elibera şi a mântui de moarte întreaga omenire. Îngăduie unui sărman monah să-şi dea viața pentru a salva un singur om. Dă-mi această slavă. Îngăduie-mi să devin urmaş desăvârşit al lui Hristos şi să-mi dau viața pentru salvarea unui om.

Pustnicul se ridică. E luminos. Transfigurat. Îi spune lui Panselin cu glas dulce, ce seamănă cu glasul îngerilor:

— Dacă poliția vine aici şi te întreabă cine eşti, răspunde că eşti ucenicul şi fiul meu duhovnicesc... Pune-ți anteriul meu, sutana mea. Văzându-te în sutană, vor avea mai multă încredere în tine. Dă-mi hainele tale şi toate obiectele pe care le ai asupră-ți. Voi merge să le ascund departe de aici, în pădure.

După câteva minute, pustnicul Filodor, „cel căruia îi place să dăruiască", părăseşte peştera. Panselin rămâne singur în sutana de dimie lângă foc.

Pustnicul, ducând pachetul cu haine şi lucrurile lui Panselin, se face nevăzut în întuneric, în uriaşa pădure de brad. Jos, la mănăstire, clopotele bat pentru slujba de noapte.

Biruinţa

A doua zi dimineaţa, spre ora unsprezece, nimeni nu mişcă în mănăstire. Monahii sunt la biserică. Bucătarii au stins cuptoarele, păstorii şi-au lăsat pentru o vreme turma. Cu toţii sunt la împărtăşire. Ofiţerii şi soldaţii, care şi-au stabilit de patru zile comandamentul în mănăstire, sunt şi ei la biserică. Uniformele jandarmilor sunt amestecate cu hainele negre ale monahilor.

Călugării au început privegherea la căderea serii. Sunt în biserică la slujba neîncetată la pannikhis de douăsprezece ceasuri. Feţele şi vocea le sunt transfigurate. Au abandonat cu totul tunicile lor de piele. Sunt aproape la fel de goi, în starea primului om mai înainte de izgonirea din Rai. Firele patimilor pământeşti, din care sunt ţesute tunicile de piele, s-au făcut nevăzute. Toţi monahii transfiguraţi de douăsprezece ore de rugăciune neîncetată sunt aproape despărţiţi de pământ. Iar trupurile lor par suspendate de cer, cu chipuri palide, supte, luminoase. Chiar în clipa în care strana începe chinoniconul, cântarea de împărtăşire, şi în care se roagă cu voce abia şoptită: „Doamne, nu sunt vrednic ca să intri sub acoperişul cel surpat al sufletului meu. Dar precum în peştera din Bethleem ai voit să Te odihneşti în ieslea dobitoacelor celor necuvântătoare...", în acea clipă, doi soldaţi intră în biserică cu sufletul la gură şi, apropiindu-se de colonelul Marţial, comandantul de jandarmerie care înainta şi el pentru a se împărtăşi, îl anunţă:

— L-am ucis pe asasinul sud-american, domnule colonel.

Colonelul face stânga-împrejur, asemenea unui automat, şi iese din biserică. Toţi militarii îl urmează. Nu rămân în biserică decât monahii care, fără tulburare, îşi continuă lunga şi osârdnica lor rugăciune.

— Unde s-a petrecut asta?, întreabă colonelul Marţial, ieşind în curte.

— Oamenii mei, domnule colonel, l-au ucis. S-a petrecut în sat, la trei kilometri de aici.

— La ce oră?

— Abia de un sfert de oră. A fost ucis de o rafală de mitralieră.

— Continuaţi, continuaţi, ordonă colonelul Marţial.

A sosit în faţa Phialei, fântâna din mijlocul curţii.

— Asta e tot, domnule colonel.

— Detalii, locotenente! Povesteşte-mi cum s-au petrecut lucrurile.

— A trecut un sfert de oră de atunci, domnule colonel. Mă aflam la biserică cu oamenii mei. La biserica satului. Toți locuitorii erau de față. Eram cu toții în genunchi. Era chiar în momentul în care preotul spunea: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor!”

S-au auzit afară, foarte aproape de biserică, focuri. N-a mişcat nimeni. Preotul a continuat: „Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi se varsă...” În acea clipă, s-a auzit foc de mitraliere. Chiar în spatele nostru, în pragul bisericii. Am ieşit în goana mare. L-am întâlnit pe caporalul ce alerga spre a mă anunța.

„Domnule locotenent, l-am ucis pe asasin! E mort. La o sută de metri de aici. În mijlocul drumului.”

Am alergat la fața locului şi am verificat cele petrecute. Spusese adevărul. Într-adevăr, după ordinele date, erau santinele la toate intrările în sat, în fața bisericii, la primărie şi pe poduri. Patrulele hălăduiau pe toate drumurile. În momentul în care clopotele băteau pentru marea ofrandă a jertfei, asasinul căruia îi era foame ştiind, cu siguranță, că toți locuitorii satului se aflau la slujbă a ieşit din ascunzătoarea sa şi a vrut să intre în băcănia ce se află în piața bisericii pentru a fura alimente. Santinelele şi o patrulă, zărindu-l chiar în clipa în care voia să intre în băcănie, au făcut somațiile legale. Asasinul a încercat să se salveze alergând cât îl țineau picioarele spre pădure. Soldații au tras mai multe focuri în aer. Dar, cum asasinul alerga mereu şi cum era gata să se facă nevăzut în pădure, a fost luat la ochi cu mitralierele. S-a tras cu trei mitraliere în acelaşi timp. A căzut la pământ. Răpus. Apropiindu-se de cadavru, soldații au constatat că îl uciseseră pe asasin.

Locotenentul îi întinde colonelului paşaportul aflat asupra cadavrului. Colonelul citeşte: „Rafael Fraga, comerciant, Santa Rosa...”

— Paşaportul său e putrezit, spune colonelul. Asasinul a petrecut, fără doar şi poate, tot timpul afară, în natură, ca un animal. Înțeleg că îi era foame şi că a riscat totul aruncându-se în fața mitralierelor pentru a fura pâine.

— M-am uitat atent la hainele sale, la celelalte acte, la portofel, la încălțăminte. Toate lucrurile sale purtau etichete din Santa Rosa şi din Republica latină independentă.

— Ați ordonat să fie adus cadavrul aici?, întreabă colonelul.

— E deja aici, domnule colonel.

În acel moment, e adus pe o targă de crengi, acoperit cu o prelată kaki, cadavrul asasinului. Prelata este pătată de sânge proaspăt. Cei doi soldați intră cu brancarda în curtea mănăstirii şi o aşază lângă fântână, în fața bisericii, la picioarele colonelului. Locotenentul se apleacă, ridică un colț al prelatei şi priveşte chipul asasinului.

— Craniul este zdrobit complet, spune colonelul. Au fost descărcate toate gloanțele în capul său. Căci chipul mortului nu mai este decât o masă fără formă de carne, piele şi oase.

— A fost luat bine la ochi, domnule colonel. Ne-a fost teamă să nu-l ratăm.

— Dezbrăcați-l şi faceți inventarul foarte detaliat al tuturor obiectelor! Medicul de campanie să-şi facă raportul: descrierea cadavrului, cauza decesului, totul... Nu vă dați osteneala de a-l duce la institutul medico-legal pentru autopsie. Identificarea este foarte clară. Pentru moment, puneți-l în paraclisul mănăstirii. Acolo îl veți dezbrăca şi veți face inventarul.

Soldații iau din nou brancarda. Paraclisul e aproape de poarta mănăstirii.

— Puneți santinele la uşa paraclisului, ordonă colonelul. Nimeni să nu intre câtă vreme nu veți încheia ceea ce aveți de făcut.

Clopotele mănăstirii bat sfârşitul Sfintei Liturghii. Monahii ies din biserică pe rând. Nu văd mortul pe care soldații l-au depus pe dalele paraclisului pentru a-l dezbrăca de haine. Ieşind din biserică, monahii sunt orbiți de lumina zilei. Au ochii pe jumătate închişi. Coboară cu toți treptele şi țin brațele încrucişate pe piept, ca la Sfânta împărtăşanie. Chipurile lor sunt nespus de palide, însă luminoase. Căci fiecare a băut din Sfântul Potir Sângele lui Hristos. Fiecare are în venele sale Sângele lui Dumnezeu. Fiecare este, cu adevărat, fiu al lui Dumnezeu prin sânge. Şi toți sunt cu adevărat frați. Nu doar frați prin credință, ci frați de sânge. Căci în trupurile tuturor curge acelaşi sânge al lui Hristos, băut din acelaşi Potir.

Monahii ies, aşadar, din biserică, coborând foarte încet treptele de piatră, în curte. Ca şi când ar coborî din cer. Coboară ca fii

adevărați ai lui Dumnezeu. Prin sânge. Şi, în ciuda treptelor, niciunul dintre monahi nu coboară pe de-a-ntregul din cer. Vor rămâne astfel întreaga zi. Căci în ajun ei au intrat cu toții în biserică. Au petrecut în cerul reconstruit pe pământ, adică în biserică, mai mult de douăsprezece ore. Mai mult de douăsprezece ore de şedere cu adevărat în cer. Păşind din nou pe pământ, pe treptele de piatră şi pe dale, în curtea mănăstirii, paşii lor par ezitanți. Sunt lipsiți de siguranță. Este logic să fie astfel. Şi marinarii sunt lipsiți de siguranță atunci când păşesc pe uscat după ce părăsesc vaporul, după o lungă călătorie. Sunt de înțeles aşadar, cu atât mai mult, monahii care revin din cer. E greu, e aproape imposibil să repună piciorul în viața pământească după lungile privegheri şi slujbele de duminică. Asta se poate observa la ei, în toate relațiile lor, pe tot parcursul zilei. Vorbesc cu o voce scăzută, sunt mai amabili. Gesturile lor sunt fără grabă. Ochii şi chipurile lor strălucesc. Aduc pe pământ, în curtea mănăstirii, obiceiurile din cer. Aşa cum marii călători care sosesc din țări îndepărtate aduc în limbajul lor, în manierele lor, în îmbrăcămintea lor, în ochii şi în privirile lor urmele soarelui, pământului şi vieții tainice ale țării unde au stat. Monahii aduc, de asemenea, în curtea mănăstirii, ieşind de la marile slujbe, ceva din cer. Se surprinde chiar, dacă se ia aminte, în kalimavkionul lor, în potcapurile lor, pe umerii şi pe genele lor, pulberea albastră a cerului. Fiecăruia dintre ei îi este ruşine să se afle din nou pe pământ. Căci întotdeauna cuiva îi este ruşine când coboară din înalt. Ar vrea să întârzie cât mai mult cu putință ceasul mesei. Căci atunci când te întorci din cer eşti jenat să mănânci şi să-ți reiei obiceiurile vieții animalice.

În fundul curții, în fața trapezei, colonelul Marțial vorbeşte ofițerilor şi subofițerilor săi adunați laolaltă:

— Ordon următoarele: toți ofițerii, subofițerii, caporalii şi soldații care au luat parte direct sau indirect la urmărirea şi prinderea asasinului să aibă o săptămână de concediu. Soldații care l-au ucis pe criminal vor primi în plus față de prima care le revine la împărțirea milionului câte o mie de lei fiecare. Şi o permisie de o zi.

— Dumneavoastră l-ați ucis, domnule colonel?, strigă monahul prescurar Pantelimon.

Se desparte de grupul monahilor şi aleargă spre militari. Colțurile sutanei sale flutură asemenea unor aripi negre. Țipă, alergând:

— Dumneavoastră l-ați ucis? A murit? Răspundeți-mi, domnule colonel!

— Da, frate, răspunde colonelul. Am biruit. Asasinul e mort. Ucis în această dimineață. Cu o jumătate de oră în urmă. La trei kilometri de aici.

Prescurarul Pantelimon îşi încrucişează mâinile plin de deznădejde. Se apropie de colonel şi-i spune:

— Nu-i adevărat, domnule colonel! Nu e, nu e adevărat! Nu l-ați ucis... Nu!

— Dimpotrivă, spune colonelul. E cât se poate de adevărat.

Epistatul şi iconomul, care ştiu că asasinul, în ajun, a fost luat şi ascuns de prescurar, se apropie de Pantelimon şi îl trag de mână. Îi explică colonelului:

— Sărmanul frate prescurar e un om sărac cu duhul. Are nervii terminați. Hai, frate Pantelimon, hai cu noi!

— Nu este adevărat că l-ați ucis! Nu e mort. Nu poate să fie mort, țipă Pantelimon.

— Hai, frate prescurar, spun epistatul şi iconomul.

— Ce are?, întreabă colonelul.

— Îl tulbură să audă că un om a fost împuşcat. V-am spus că fratele e sărac cu duhul.

— Vreau să-l văd cu ochii mei, țipă prescurarul Pantelimon, zbătându-se şi refuzând să-i urmeze pe superiorii săi.

— Lăsați-l să intre în paraclis ca să vadă cadavrul, ordonă colonelul. Santinelă, arată-i fratelui monah cadavrul criminalului... Ca să se liniştească.

Prescurarul Pantelimon aleargă către paraclis. Intră fără să se uite spre santinele. Rămâne aici pentru câteva clipe. Apoi iese. E pe de-a-ntregul desfigurat. Tulburat. Cu ochii ieşiți din orbite. Se clatină pe treptele paraclisului, neştiind în ce parte să apuce. Îl descoperă pe stareț. Aleargă spre superiorul său, fără să privească pe cineva. Se prăbuşeşte înaintea starețului şi îi cuprinde picioarele, plângând în hohote.

Starețul se apleacă asupră-i pentru a-l linişti. Soldații, ofițerii şi monahii urmăresc toate acestea neclintiți.

— Liniştește-te, frate, fiule! Potoleşte-te, Pantelimon!

Părintele stareț face semnul crucii pe capul lui Pantelimon. Prescurarul se ridică, se apleacă către superiorul său şi-i spune la ureche, cu cuvinte întrerupte de un oftat adânc, neputându-şi stăpâni durerea:

— Pe părintele pustnic Filodor l-au împuşcat, nu pe asasin. L-am văzut cu ochii mei. Sfântul părinte Filodor e îmbrăcat cu hainele lui Panselin, criminalul. Părintele Filodor şi-a tăiat barba şi părul. Şi-a pus hainele lui Panselin şi a ieşit înaintea soldaţilor pentru a fi ucis în locul său... A murit pentru ca ucigaşul să fie liber. I-a urmat lui Hristos. Cu carnea sa. A murit. Pentru ca aproapele său să fie salvat de la moarte. Ca aproapele său să trăiască...

Cuprins

Oraşul în care sunt ucişi paznicii de noapte 5
De ce sunt asasinaţi doar paznicii de noapte? 10
Prinderea asasinului 16
Faţă în faţă cu ucigaşul 21
Descinderea poliţiei la cabaretul „Pătrar de lună” 26
Toţi paznicii de noapte sunt turci 34
Chiria Filoteea, soţia gangsterului 39
Microbii de la „Pătrar de lună” 43
Interogatoriul Chiriei Filoteea 48
Omul din Pind dezvăluie adevărul în privinţa căsătoriei lui Panselin 54
Misteriosul om cu cantalupul: Panselin, gangsterul 65
Milioanele gangsterilor sunt într-o biserică? 72
Urmele ţiganilor 78
Gangsterii sunt în număr de cinci 87
Mesagera asasinilor 91
Făcându-i să vorbească pe cei muţi 95
Momeală pentru gangsteri 101
Mama asasinilor în noapte... 106
Poliţia deţine un al doilea complice: câinele asasinilor 109
Onorabilii microbi din „Pătrar de lună” se leapădă de Panselin 115
Prinderea asasinilor şi recuperarea prăzii la cabaretul „Pătrar de lună” 121
Lucky Boy 127
Zborul glorios al asasinului american... 132

„Eliberaţi luna!” 136
Lacrimile bancherilor sunt de aur 142
Panselin îşi abandonează numele şi primeşte cascheta roşie a lucrătorilor căilor ferate 148
Emigrantul care îşi împarte numele cu Panselin aşa cum călătorii îşi împart pâinea în tren 153
„Am scăpat numai eu singur ca să-ţi dau de veste...” 162
Panselin întâlneşte oameni care îi plâng moartea 167
Uciderea frumoasei fără cămaşă 172
Infernul latin din Sud 180
Lovitura de graţie a republicii vecine 190
Negustorii de apă de mare, de vânt şi de aer curat... 197
Întoarcerea lui Panselin la „Pătrar de lună” 201
Satirul din cimitirul „Pătrar de lună” 212
Prescurarul Pantelimon 217
Paznicii de zi şi de noapte ai pământului 227
Pustnicul Filodor îi făgăduieşte lui Panselin libertatea 236
Biruinţa 246

Comenzi:
www.librariasophia.ro
Difuzare: SUPERGRAPH Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3, 031216, Bucureşti
Tel.: 021-320.61.19;
fax: 021-319.10.84

e-mail: contact@supergraph.ro www.librariasophia.ro www.sophia.ro

Vă aşteptăm la LIBRĂRIA SOPHIA str. Bibescu Vodă nr. 19, 040151, Bucureşti, sector 4 (lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro
Tipar: ARTPRINT
E-mail: office@artprint.ro Tel.: 021 336 36 33

La fel ca în romanele precedente, în *Tunica de piele*, Constantin Virgil Gheorghiu tălmăceşte pentru cititor, într-un cadru cu iz de roman poliţist, înalte trăiri spirituale. Poliția unui oraş din Carpați caută un spărgător de bănci şi un ucigaş. Necazurile eroului cărții pe care tortura nu-l va putea determina să se recunoască vinovat nu se vor încheia în ziua eliberării sale. Ajuns în America de Sud, va descoperi abisuri ale răului mult mai profunde decât cele ale bătrânului continent.

O poveste în binecunoscutul stil al *Orei 25*, cu un alt Iohann Moritz, trăită nu doar la marginea societății ori în sferele cele mai înalte ale acesteia, ci şi printre monahii şi sihaştrii din Carpați, misterioşii oameni fără „tunici de piele”...

www.sophia.ro
ISBN: 978-973-136-783-5
9 789731 367835